

HADELAND

**VEDLEGG
TIL SAKSLISTE**

REGIONRÅDET FOR HADELAND

9.mai 2014

SAKENE 8/14 - 12/14

Gran
kommune

Jevnaker
kommune

Lunner
kommune

Oppland
Fylkeskommune

OPPLAND
fylkeskommune

Regional plan for Hadeland

2014 – 2021

Utkast mai 2014

Innhold:

1. Bakgrunn og mål	4
2. En del av Osloregionene – i Oppland.....	6
3. Gjennomgående tema - Utgangspunkt for videre planlegging.....	8
3.1 Barn og unge	8
3.2 Klima, miljø og energi.....	9
3.3 Universell utforming.....	10
3.4 Folkehelse	11
4. Våre fortrinn.....	13
4.1 Randsfjordsområdet.....	13
4.2 Hadelands historie	13
4.3 Tettstedsutvikling.....	14
5. Bo-perspektivet	15
5.1 I dag.....	15
5.2 I framtida.....	15
5.3 Mål	16
6. Tettstedutvikling.....	17
6.1 I dag.....	17
6.2 I framtida.....	17
6.3 Mål	18
7. Kommunikasjon og transport	21
7.1 I dag.....	21
7.2 I framtida.....	22
7.3 Mål	23
8. Arealbruk.....	24
8.1 I dag.....	24
8.2 I framtida.....	24
8.3 Mål	25
9. Kompetanse	27
9.1 I framtida.....	28
9.2 Mål	29
10. Næringsutvikling - arbeidsplasser.....	30
10.1 I dag.....	30
10.2 I framtida.....	31
10.3 Mål	33

11.	Handlingsprogram.....	34
11.1	Tiltak: En del av Osloregionen i Oppland.....	34
11.2	Tiltak: Våre fortrinn.....	34
11.3	Tiltak: Bo-perspektivet	35
11.4	Tiltak: Tettstedsutvikling.....	35
11.5	Kommunikasjon og transport.....	36
11.6	Tiltak: Arealbruk.....	37
11.7	Tiltak: Kompetanse	37
11.8	Tiltak: Næringsutvikling - arbeidsplasser.....	38

INSTRUKSJON:

Kopier din tekst inn i malen hvis du ikke bruker malen helt fra start. Overskrifter, brødtekst (normal) Gule kulepunkt kan formateres i Stiler-menyen. Marker teksten du limer inn og formater den riktig med de stilene du skal bruke. Da vil overskrifter komme automatisk i innholdsfortegnelsen.

Det er en fordel om antall sider på dokumentet er delelig med 4, da kan det skrives ut/trykkes som hefte med midtstifting. Hvis antall sider er delelig med 2, må dokumentet stiftes i siden ved utskrift.

Et dokument i word bør ikke inneholde mange bilder, og du bør komprimere bildene før du setter dem inn. Brødtekst i størrelse 11 pkt gir god lesbarhet og fungerer bra i dokumenter.

1. Bakgrunn og mål

Hadeland er den sørligste delen av Oppland fylke og består av kommunene Gran, Jevnaker og Lunner.

Samarbeidet mellom kommunene i regionen har lange tradisjoner. Helt siden generalplanarbeidet på 60-tallet har kommunene samarbeidet om felles utfordringer og oppgaveløsninger.

I regionen er det mange interkommunale samarbeidsordninger og et godt etablert samarbeid gjennom Regionrådet for Hadeland.

Tidligere planer:

Det har to ganger tidligere blitt utarbeidet fylkesdelplaner for denne delen av fylket.

- Fylkesdelplan for Hadeland 1995 – 2010, ble vedtatt av fylkestinget i desember 1994 og godkjent av Miljøverndepartementet i februar 1996.
Utgangspunktet for dette planarbeidet var vedtak om etablering av hovedflyplass for Østlandet på Gardermoen.
- Fylkesdelplan for Hadeland 2004 – 2015, ble vedtatt av fylkestinget i desember 2003 og godkjent av Miljøverndepartementet i mai 2004.
Denne planen hadde hovedfokus på: boligutvikling – oppvekstsvilkår – pendling/arbeidsplassdekning – kompetanse/næring – arealbruk og transport.
Planen har i tillegg et handlingsprogram med tiltak relatert til temaene over. Disse er i det alt vesentlige fulgt opp, for en stor grad finansiert med midler fra partnerskapsavtale mellom Oppland fylkeskommune og kommunene.

Behov for ny regional plan.

Siden tidligere planer er gamle, og handlingsprogram i stor grad gjennomført, har det i lengre tid vært behov for å oppdatere det regionale plandokumentet for Hadeland.

Skal kommune på Hadeland framstå som attraktive for bosetting og næringsutvikling er en avhengig av å finne gode fellesløsninger på tvers av kommune grenser. Avstandene på Hadeland er små.

Arealdisponering og etablering i en kommune får ofte konsekvenser for nabokommunen.

Mange utfordringer kan ikke løses innenfor rammene av kommunal planlegging, men krever løsninger hvor kommunal og regional planmyndighet finner fram til felles løsninger.

Ambisjonen er at Regional plan for Hadeland skal gi strategiske føringer for samfunnsutviklingen i regionen innenfor de tema planarbeidet konsentrerer seg om.

Planstatus

Planarbeidet kunne vært gjennomført som interkommunalt plansamarbeid. Den regionale forpliktelsen hadde da vært mindre tydelig.

For Oppland fylke og for Regionrådet for Hadeland som tok initiativet til planarbeidet, har det vært viktig å gi planen regional status, slik at den blir lagt «til grunn for regionale organers virksomhet og for kommunal og statlig planlegging og virksomhet i regionen». (Plan – og bygningsloven § 8-2).

Regional planstrategi for Oppland 2012 – 2016 er førende for planarbeidet. Planstrategien har følgende satsingsområder:

- Nærings- og stedsutvikling
- Kompetanse
- Samferdsel

Denne planen følger opp disse satsingsområdene, og beskrive hvilke konsekvenser disse har for denne delen av fylket.

Organisering av planarbeidet.

Forslag til planprogram ble vedtatt av fylkestinget i Oppland i juni i 2011.

Arbeidet ble igangsatt gjennom et breitt anlagt oppstartsmøte.

Regionrådet for Hadeland har vært styringsgruppe for arbeidet, med ordførerne som arbeidsutvalg og bindeledd mellom styringsgruppe og prosjektleder.

Regionkoordinator Edvin Straume har vært prosjektleder for planarbeidet.

Til planarbeidet har det vært knyttet en fast arbeidsgruppe, med representanter fra kommunene og Oppland fylkeskommune.

I tillegg har det vært etablert arbeidsgrupper, med bred representasjon, med spesielt ansvar for kapitlene:

- Bo-perspektiv, Tettstedsutvikling, Arealbruk
- Kompetanse, Næringsutvikling – arbeidsplasser.

Det har også vært gjennomført medvirkningsmøter knyttet til temaene som omhandles i planen.

I tillegg er planarbeidet drøftet på to felles formannskapsmøter og på flere andre møter med relevante parter.

To eksterne fagmiljøer har vært engasjert. Disse har utarbeidet delrapportene:

- Areal- og transportanalyse for Hadeland.
Utarbeidet av Civitas AS i 2012.
Rapporten er et viktig utgangspunkt for kapitlene: 5. Bo-perspektiv, 6. Tettstedsutvikling, 7. Kommunikasjon og transport og 8. Arealbruk.
- Hadelandregionens fortrinn.
Utarbeidet av Vidar Vanberg, NIBR i 2011.
Rapporten er lagt til grunn for kapittel 4. Våre fortrinn.

Mål

Gjennom utarbeidelse av planprogrammet er følgende definert som mål for planen:

- **Planen skal legge til rette for felles ønsket utvikling på Hadeland. Den skal bidra til at regionen blir et sted hvor det er godt å vokse opp, bo og drive næringsvirksomhet.**

2. En del av Osloregionene – i Oppland.

Nord for Oslo er det få regioner som har en så sentral plassering som Hadeland. Plassert midt mellom hovedstaden og Mjøsbyene, med hovedflyplassen på Gardermoen som nabo i øst og Ringerike i vest. Den sentrale plasseringen medfører også at det går to nasjonale transportkorridorer gjennom regionene:

- Korridor 2: Riksgrensen – Oslo m/forgreining nord for Oslo til Hokksund. Med E 16 som transportåre i vår region.
- Korridor 6: Oslo – Trondheim. Med Gjøvikbanene og Rv 4 som transportårer i region.

I tillegg kommer at jernbanestrekningen Oslo – Hønefoss, over Roa, er en del av transportkorridor 5 Oslo – Bergen når det gjelder gods.

Dette gir store vekst- og utviklingsmuligheter for regionen.

Et viktig formål med planen er å fremme tiltak som fører til at denne muligheten tas i bruk på en bærekraftig måte og som tjener de som bor på Hadeland.

Samtidig ligger regionen i et «grenseland». Hadeland er en del av Oppland fylke, men grenser til Oslo i sør, Buskerud i vest og Akershus i øst. Jevnaker er også en del av Ringeriksregionen, sammen med kommunene Hole og Ringerike i Buskerud.

Gran, Lunner og Jevnaker er de kommunene i Oppland med klart flest arbeidstakere som pendler ut av fylket, med Lunner som fylkets mest utpregede pendlerkommune. Fra denne kommunen pendler nesten 50 % av den yrkesaktive befolkningen til Oslo og andre kommuner utenfor fylket. Dette innebærer at Lunner er tettere integrert i Osloregionens arbeidsmarked enn mange av kommunene i Akershus.

Konsekvensen av dette er at Hadeland tilhører to bo- og arbeidsmarkedsregioner. (BA-regioner) Gran og Lunner tilhører BA-region Oslo, mens Jevnaker tilhører BA-region Ringerike.

En del av den funksjonelle Osloregionen

Hadeland er en del av den funksjonelle Osloregionen og kommunene har vært medlemmer av Samarbeidsalliansen Osloregionen siden jan 2006. Alliansen hovedmål er:

- Å styrke Osloregionen som en konkurransedyktig og bærekraftig region i Europa

Utviklingen på Hadeland henger nøye sammen med utviklingen i hovedstadsregionen. En konkurransedyktig og bærekraftig hovedstad vil gi vekst og utviklingsimpulser med stor betydning for regionen.

Det var derfor naturlig for kommunene å slutte seg til **Samordnet areal- og transportstrategi for Osloregionen**.

Her legges følgende strategier til grunn for areal- og transportutviklingen:

- Vekstkraften i Oslo skal utnyttes til beste for Osloregionen. Vekst i andre delregioner skal kunne avlaste vekst i Oslo som skaper problemer. Slik balansert vekst skal kunne skje ved en bolig- og næringsutvikling knyttet til de viktigste transportaksene for jernbane og veg. Utbygging bør konsentreres til byer og tettsteder. Grønne korridorer mellom dem skal opprettholdes.
- Det skal legges til rette for en flerkjernet utvikling av Osloregionen med mest mulig selvstendige byer og tettsteder med bosteder, arbeidsplasser, handel service og kulturaktiviteter i urbane sentra. Samspillet med landdistriktene skal ivaretas.
- Utbyggingsmønsteret skal ta utgangspunkt i raske, skin negående kollektivmidler med stor kapasitet samt et godt vegsystem med god fremkommelighet for kollektivtrafikken.

Denne strategien er også lagt til grunn for planarbeidet. I de følgende kapitlene forsøker en å belyse hvilke utfordringer, forpliktelser og muligheter dette innebærer for regionen.

Gjennom regionrådet ønsker kommunene å spille en aktiv rolle i Samarbeidsalliansen Osloregionene. På denne måten vil regionen få innflytelse og tilgang til nettverk som vil være verdifulle for Hadeland.

«Hadeland – nært og naturlig»

er regionens slagord.

Nært – visertil nærheten til hovedstadsområdet, hovedflyplass og det sentrale Østlandet. Det viser i tillegg til godt naboskap og nærhet mennesker imellom.

Naturlig- refererer til regionens langvarige satsing på bioenergi og annen fornybar energi. Noe som førte til at kommune ble utnevnt til de første Grønne energikommunene i Norge og i dag er de eneste kommunene med felles klimapådriver. I tillegg refererer det til regionens gode naturkvaliteter, med et kulturlandskap av nasjonal betydning og Nordmarka, Romeriksåsen og Fjorda som nasjonalt kjente frilustsområder.

«Hadeland – nært og naturlig» er også regionens prosjekt for å synliggjøre og markedsføre Hadeland som attraktiv, grønn og bærekraftig region.

Prosjektet retter seg mot bosatte i Osloområdet, mobile og høyt utdannede arbeidstakere, bedriftsledere og gründere. Egen kommunikasjonsstrategi er utarbeidet. Formålet med prosjekter er å bidra til at:

Hadeland blir den mest attraktive tilflyttings- og etablererregion på Østlandet for den som vil leve i takt med naturens bæreevne.

Oppland +

«Hadeland – nært og naturlig» sammenfaller også med fylkeskommunens kommunikasjonsprosjekt, Oppland+. Det ligger godt til rette for synergier for vekst og utvikling mellom disse prosjektene. Oppland+ er et arbeid med basis i mange gode historier og eksempler; om mangfoldet og mulighetene i regionene i fylket. Visjonen «**Mulighetenes Oppland**» handler om å skape et samfunn som er attraktivt, et samfunn der folk har lyst til og gis muligheter til å bo, arbeide og ha en meningsfull fritid.

I Oppland+ skal en:

Bruke de gode eksemplene til å spre kunnskap om Oppland, med sikte på å skape positive assosiasjoner til fylket – bli et reelt alternativ for unge voksne på flyttefot.

3. Gjennomgående tema - Utgangspunkt for videre planlegging

3.1 Barn og unge

Å sikre et oppvekstmiljø med gode fysiske, sosiale og kulturelle kvaliteter, og som gir barn og unge trygghet mot fysisk og psykisk skadevirkninger, skal prioriteres og legges til grunn for all aktivitet og tiltak som følger av denne planen.

Barn er den gruppen i befolkningen som bruker utearealet mest. I denne sammenhengen har nærmiljøet størst betydning. Gode nærmiljøer, som gir muligheter til å utøve fritidsaktiviteter og allsidig utfoldelse er nødvendig for å sikre barn og ungdom gode levekår, utviklingsmuligheter og trygge oppvekstmiljø.

Som planmyndighet er det en viktig oppgave for kommunene å sikre at barn og unges interesser blir hørt og tatt hensyn til i plan- og utviklingsprosesser.

Rikspolitiske retningslinjer for barn og planlegging

Disse retningslinjene skal legges til grunn for planleggingen.

Formålet med retningslinjene er å:

- Synliggjøre og styrke barn og unges interesser i all planlegging og byggesaksbehandling etter plan- og bygningsloven.
- Gi kommunene bedre grunnlag for å integrere og ivareta barn og unges interesser i sin løpende planlegging og byggesaksbehandling.
- Gi et grunnlag for å vurdere saker der barn og unges interesser kommer i konflikt med andre hensyn/interesser.

For gjennom dette å:

- Sikre et oppvekstmiljø som gir barn og unge trygghet mot fysiske og psykiske skadevirkninger, og som har de fysiske, sosiale og kulturelle kvaliteter som til enhver tid er i samsvar med eksisterende kunnskap om barn og unges behov.
- Ivareta det offentlige ansvar for å sikre barn og unge de tilbud og muligheter som samlet kan gi den enkelte utfordringer og en meningsfylt oppvekst uansett bosted, sosial og kulturell bakgrunn.

Plan- og bygningsloven

At barn- og unges interesser skal ivaretas i planleggingen slås også fast i plan- og bygningslovens formålsparagraf. For å sikre at dette gjøres skal kommunestyret sørge for å etablere en særskilt ordning for å ivareta dette, jfr. pbl § 3-3.

Kommunene har et ansvar for å ha god rutiner som gjør at barn- og unges interesser blir ivaretatt. Fylkeskommunen og fylkesmannen har ansvar for veiledning- og kompetansetiltak på området og for å se til at barn- og unges interesser følges opp i konkrete saker.

Barnehage, skole og barnevern

Dette er tjenester kommunene har ansvar for og som reguleres av særskilt lovgivning.

At disse tjenestene holder et høyt nivå er viktige forutsetninger for mange av målene som er beskrevet i planen og avgjørende for utvikling av gode tettsteder og oppvekstmiljø.

Grunnskolen er primærkommunenes ansvar. Fylkeskommunen har ansvaret for den videregående opplæringen. Utvikling av disse tilbudene er nærmere beskrevet i kapittel 7 Kompetanse.

Sikre skoleveier er en annen viktig forutsetning for et godt oppvekstmiljø.

Ungdommen

Ungdom i Oppland har et eget rådgivende organ i barne- og ungdomspolitiske spørsmål gjennom Ungdommens fylkesting.

Kommunene har tilsvarende ordninger gjennom sine ungdomsråd

Formålet med etableringene er:

- å gi ungdom mulighet til medbestemmelse og til å påvirke i kommunale saker
- å øke engasjementet blant ungdom for samfunnsspørsmål generelt og kommunale saker spesielt.

3.2 Klima, miljø og energi

Klimautfordringene er globale, men årsakene, konsekvensene og løsningene finnes lokalt.

Klimakur og andre analyser viser at kommunene kan dekke godt over en tredjedel av målene for innenlandske utslippskutt innen 2020. Kommunene sitter med nøkkelen til mange av de gode klimatiltakene og kan gjennom ulike roller påvirke utslipp av klimagasser på flere måter; som politiske aktører, tjenesteytere, myndighetsutøvere, eiendomsbesitter og innkjøpere.

Blant de viktigste tiltakene er å redusere energiforbruket, sørge for fornybar oppvarming i kommunale og private bygg samt redusere transportomfanget. Dette kan først og fremst oppnås gjennom kommunenes rolle som planmyndighet, lokal koordinator og samfunnsutvikler. Gjennom plan- og bygningsloven har kommunene fått ansvar for planlegging og tilrettelegging for gode bomiljø og infrastruktur. Betydelige kutt kan også oppnås gjennom tiltak i egen driftsorganisasjon. Kommunene og andre offentlige aktører er eiere og forvaltere av en stor bygningsmasse, og er betydelige innkjøpere.

Nasjonalt er klima-, miljø og energispørsmål forankret i bærekraftperspektivet i plan- og bygningsloven og ytterligere presisert i Nasjonale forventninger til regional- og kommunal planlegging. Statlig retningslinje for klima- og energiplanlegging i kommunene pålegger kommunene å innarbeide tiltak og virkemidler for å redusere utslipp av klimagasser og sikre mer effektiv energibruk og miljøvennlig energiomlegging i sin kommuneplan eller i egen kommunedelplan.

Klima- og energiplaner

I Oppland er Regional plan for klima- og energi 2013-2024 vedtatt. Denne skal legges til grunn for fylkeskommunen og regionale organers virksomhet og for kommunal og statlig planlegging og virksomhet i fylket.

Tilsvarende har kommunene egne Klima- og energiplaner, med mål og tiltak for egen virksomhet og aktivitet i kommunene.

Innsatsområder med spesiell betydning for planarbeidet:

- Energieffektivisering og energiomlegging i bygg
- Økt bruk av tre som byggemateriale
- Bærekraftig utnyttelse av regionens bio-ressurser som bidrar til utvikling, innovasjon og lokal verdiskaping
- God bruk av kommunens virkemidler for bærekraftig utvikling (offentlige anskaffelser, PBL, ATP)
- Holdningsrettede tiltak og kunnskapsformidling til innbyggere, skole, primærnæringen og næringslivsaktører

- Styrke og synliggjøring Hadelands visjon og posisjon som en region «for den som vil leve i takt med naturens bæreevne».

Noen konsekvenser:

Arealbruk:

- Kommunen vil redusere CO2-utslippene ved hjelp av god areal- og transportplanlegging.

Kompetanse:

- De globale klimaendringene er et tema som åpner for bred debatt og krever mye kunnskap. Derfor er det viktig å gi barn og unge handlingskompetanse slik at de kan være med og bidra til å gjøre en forskjell og gjøre gode klimavalg i hverdagen. Kommuner bør legge til rette for arbeid med miljøspørsmål og klimarelaterte problemstillinger i skoler og barnehager.

Næringsutvikling – arbeidsplasser:

- Miljø og stedsutvikling er viktig når man ønsker å legge til rette for næringsutbygging. Kommunene vil stimulere næringslivet på Hadeland til å satse på miljø og klima som konkurransefortrinn.
- Det offentlige må gå foran, skaffe erfaring og skape etterspørsel etter nye produkt og tjenester som er energieffektive og bærekraftige.

Kommunikasjon og transport:

- Biltrafikken vokser, dermed øker også utslippene av CO2. Denne utviklingen kan stoppes med god areal- og transportplanlegging.
- På transportområdet har kommunene ansvar for klimavennlig mobilitet, og et ansvar som samfunnsutvikler og tilrettelegger for klimavennlig transport.

3.3 Universell utforming

Universell utforming er en strategi for planlegging og utforming av omgivelsene for å oppnå et inkluderende samfunn med full likestilling og deltakelse for alle. Universell utforming inneholder et sterkere likestillingskrav enn det som ligger i begrepet tilgjengelighet for personer med nedsatt funksjonsevne.

Den mest benyttede definisjonen av universell utforming er:

Universell utforming er utforming av produkter og omgivelser på en slik måte at de kan brukes av alle mennesker i så stor utstrekning som mulig, uten behov for tilpasning og en spesiell utforming.

Norge universelt utformet 2025

Regjeringens handlingsplan for universell utforming og økt tilgjengelighet 2009-2013 har ligget til grunn for arbeidet med universell utforming i Oppland og på Hadeland i denne perioden. Oppland har vært pilotfylke sammen med Hedmark med særskilt satsing på universell utforming av kommunesentra, transportsystemet og reiselivsdestinasjoner, samt universell utforming som perspektiv i folkehelsearbeidet med forankring i planer og styringsdokumenter.

Gran kommune har deltatt i programmet som pilotkommune, og Jevnaker har deltatt aktivt i siste fase av programmet, mens Lunner har valgt å arbeide med universell utforming integrert i øvrig plan- og utviklingsarbeid, uten deltagelse i programaktivitetene.

Nasjonal forventninger:

I 2011 formulerte regjeringen nasjonale forventninger til kommunal- og regional planlegging. I utfordringsbildet beskrives eldrebølgen som en stor utfordring:

«Fram til 2040 får Norge en betydelig eldre befolkning enn i dag. Antall personer over 67 år vil nesten bli doblet og rundt en femdel av innbyggerne vil være 67 år eller eldre. Samtidig vil flere eldre være over 80 år.»

Denne utviklingen vil vi også få på Hadeland. Areal- og transportanalysen som Civitas har utarbeidet viser at antall elder over 80 år vil bli tilnærmet doblet i Jevnaker og Gran i denne perioden, mens det i Lunner nesten blir tre ganger så mange i denne aldersgruppen. En så stor endring i alderssammensetningen vil få stor betydning for planlegging av tjenestetilbud, boliger, infrastruktur og tettsteder. Universell utforming kan bidra til at flere kan leve et mer selvstendig liv lengre. Dette har stor betydning for den enkelte, men vil også gi betydelige positive økonomiske konsekvenser for det offentlige.

Konkret forventes det at:

- regional og kommunal planlegging bidrar til universell utforming av omgivelser og bygninger
- lokalisering av ulike funksjoner ses i sammenheng slik at ferdsel og atkomst blir enklest mulig
- utforming av områder og bebyggelse legger til rette for tilgjengelighet for alle brukergrupper.

Fra regjeringsplattformen (Regjeringen Solberg) er det klart uttalt at det skal arbeides videre for et universelt utformet samfunn. Det forventes derfor en videreføring av regjeringens handlingsplan for universell utforming fra 2014-.

For Oppland og Hadeland innebærer dette et fortsatt målrettet arbeid med universell utforming med følgende som prioriterte oppgaver:

- Universell utforming integrert i planer og styringsdokumenter
- Universelt utformede kommunesentra
- Universell utformede transportsystemer
- Universelt utformede reiselivsdestinasjoner

Kommunene, fylkeskommunen og andre offentlige aktører har en forpliktelse til å være forbilde på implementering av universell utforming i egne bygg og tjenester.

3.4 Folkehelse

Folkehelsearbeid handler om å skape gode oppvekstvilkår, forebygge sykdom og skader, og å utvikle et samfunn som legger til rette for sunne levevaner, beskytter mot helsetrusler og som fremmer fellesskap, trygghet, inkludering og deltakelse.

Folkehelseloven (2012) legger til grunn fem hovedprinsipper for folkehelsearbeidet. Dette er:

- utjevning av sosiale helseforskjeller
- helse i alt vi gjør
- bærekraftig utvikling
- føre-var
- medvirkning.

I regional plan for folkehelse 2012 – 2016 er visjonen at det skal være «Opplagt i Oppland med en samfunnsutvikling som fremmer trivsel, god folkehelse og utjevner sosiale helseforskjeller».

Hovedmålene i planen, som også vil bli lagt til grunn for det oppfølgende arbeidet som følge av denne planen, er at det skal være opplagt -

- med folkehelse på dagsorden
- med sunne levevaner
- at alle er med

Arbeid med påvirkningsfaktorer for befolkningens helse foregår i alle sektorer. Derfor blir det sentralt at perspektivet er med i all planlegging – «Helse i alt vi gjør». For å kunne vurdere om tiltakene vi setter i gang har en god eller dårlig konsekvens for befolkningens helse generelt, eller sosiale helseforskjeller spesielt, må vurderingen tas ut fra et kunnskapsgrunnlag. Dette vil kunne være både kunnskap fra forskning og registerdata, men også lokalkunnskap fra ulike sektorer og befolkning. Kommunene og fylkeskommunen er pålagt å ha en løpende oversikt over befolkningens helse og påvirkningsfaktorer. Noe av kunnskapsgrunnlaget fremskaffer også staten gjennom kommunehelseprofiler som finnes på www.fhi.kommunehelseprofiler.no. De regionale kompetansesentrene (Korus) gjennomfører ungdomsundersøkelser som kan være et godt kunnskapsgrunnlag for flere tiltaksområder. Disse ligger tilgjengelig på www.ungdata.no. Folkehelse- og levekårsundersøkelsen i Oppland, hvor resultatene foreligger juni 2014, vil gi et godt supplerende kunnskapsgrunnlag når folkehelseperspektivet skal vurderes.

Opplysninger herfra vil gi kunnskap som må vektlegges i den videre planleggingen i regionen,

4. Våre fortrinn

I forbindelse med planarbeidet er det gjennomført en større medvirkningsprosess for å avklare hva som er Hadelands regionale fortrinn. NIBR (Norsk institutt for by- og regionforskning) hadde ansvaret for dette arbeidet. Resultatet foreligger i en egen delrapport «Hadelandregions fortrinn» fra 2012. Nærmere 70 personer bidro med synspunkter, dels gjennom seminardeltagelse med gruppearbeid, og dels gjennom personlige intervjuer. Medvirkningsprosessen gav et bredt grunnlag for å vurdere områder som det er stor interesse for å videreutvikle.

Med fortrinn menes områder hvor Hadeland har kvaliteter, kompetanse eller naturgitte forutsetninger som gir grunnlag for utvikling. I tråd med konklusjonene fra den gjennomførte prosessen legges det til grunn at følgende satsingsområder prioriteres og blir gjenstand for økt synliggjøring gjennom utviklingsprosjekter:

- Randsfjordområdet
- Hadelands historie
- Tettstedsutvikling

Dette vil være områder som hver for seg er spennende å videreutvikle, og hvor spisset satsing innen hvert av områdene vil gi en synergi som styrker regionens attraktivitet. Delrapporten gir også innspill og forslag til hvordan utviklingsarbeid knyttet til disse satsingsområdene kan legges opp og gjennomføres.

4.1 Randsfjordsområdet

Satsingen må ha som mål at Randsfjorden og området rundt skal bli mer attraktivt både for regionens innbyggere og de som kommer til som besøkende. Det vil innebære å løfte fram og utvikle fortinn som fjorden og området rundt har. I dette inngår både opplevelser og muligheter for næringsutvikling.

Satsingen må konkretiseres og videreutvikles i samarbeid med aktørene som allerede i dag driver utviklingsarbeid i området knyttet til fjorden. Dette vil i første rekke være Randsfjordforbundet, Randsfjorden Grunneierforening, det regionale reiselivssamarbeidet og Søndre og Nordre Land kommer.

4.2 Hadelands historie

Den gjennomførte medvirkningsprosessen avdekket et stort engasjement knyttet til regionens historie. Av steder og begivenheter som ble trukket fram nevnes; Granavollen m/Søsterkirkene, Tingelstad, Dynna-stainen, Pilegrimsleden, Folkemuseet, Bergverksdriften, Glassverket, Kistefoss, Vestby-funnet, Bronsebukkene og Rundelen.

Utviklingsarbeidet må føre til at disse attraksjonene, fra vår historie, blir mer kjent og bidrar til identitet, kunnskap og gode opplevelser knyttet til regionen.

Den historiske dimensjonen innebærer også muligheter for utvikling av særpreg og estetikk som kan gi effekter innen turisme og attraktivitet som kan komme næringslivet og boligutvikling til gode. Videre arbeid med å konkretisere denne satsingen må skje i samarbeid med Randsfjordmuseene, de lokale historielagene, Pilegrimsleden / Granavollen Pilegrimsenter, kommunenes kulturadministrasjon og kulturavdelingen til Oppland fylkeskommune.

4.3 Tettstedsutvikling

I sin rapport har NIBR lagt til grunn at arbeidet med tettstedsutvikling må være «koblet til særpreg, estetikk og komplementære muligheter i en region med korte avstander mellom sentrene». I denne planen er denne tankegangen på mange områder lagt til grunn for fremtidsbildene og målene som er beskrevet i kapitlene Bo-perspektiv, Tettstedsutvikling og Arealbruk. Det vises derfor til disse kapitler når det gjelder oppfølging av dette punktet.

5. Bo-perspektivet

5.1 I dag

I dag er det 29 000 innbyggere på Hadeland (2. kvartal 2013).

I Fylkesdelplanen for Hadeland fra 2004, var det satt som mål at befolkningen skulle være ca. 31 000 ved årsskiftet 2014/2015. Kommunenes vedtatte befolkningsvekst var grunnlaget for prognosen. Denne målsettingen nås ikke.

De 10 siste årene har kommunene på Hadeland hatt en gjennomsnittlig årlig befolkningsvekst på ca. 0,5 %. Med fødselsunderskudd i både Gran og Jevnaker, er det innflytting som gjør at folketallet øker.

Boligstruktur:

Boligstrukturen på Hadeland er preget av høy andel eneboliger (81 %) med befolkning fordelt over et betydelig geografisk område. Det bygges fremdeles flest eneboliger, selv om en de siste årene har sett en dreining i forhold til rekkehus og leiligheter. Dreiningen kommer som et resultat av økt aktivitet i tettstedene.

Bilbasert:

Overvekten av eneboliger, spredt ut over et stort geografisk område, innebærer en samfunnsstruktur med dårlige forutsetninger for kollektive transportløsninger og stort behov for personbiltransport.

5.2 I framtida

I framtida vil vi trolig bytte bolig langt oftere enn i dag. Familiestrukturer vil variere mer og antall enperson-husholdninger vil øke. Det er grunn til å spørre seg om vi på Hadeland har en boligstruktur som er tilpasset dette. Mye tyder på at regioner med et mer variert botilbud vil være bedre i stand til å møte folks ønsker om bolig.

Sentraliseringen vil fortsette:

I følge beregninger til SSB vil Oslo-området ha en befolkningsvekst på ca. 600 000 fram til 2040. Dette innebærer en årlig befolkningsvekst på mellom 1 og 2 %. Selv med dagens kommunikasjoner ligger store deler av Hadeland innenfor timesavstand til Oslo. Forholdene ligger derfor godt til rette for at regionen kan ta sin del av den forventede befolkningsveksten i hovedstadsregionen.

Demografisk utvikling:

Vi lever lengre. I 2040 vil antall innbyggere på Hadeland over 80 år være fordoblet. Denne utviklingen er generell og gjelder de fleste kommunene i landet. På grunn av alderssammensetningen vil Lunner kommune nesten oppleve en tredobling av mennesker i denne aldersgruppa.

Attraktiv bo-region:

For at Hadeland skal bli attraktiv som bosted for et bredt lag av befolkningen må regionen utvikle et variert botilbud. Det må være tilbud av ulike boliger som gjør det mulig for innbyggere i ulike livsfaser

å finne en egnet og ønsket bolig. Flere kjedehus/rekkehus, leiligheter og et variert tilbud av boliger er nødvendig for å få dette til.

Aktiv boligpolitikk:

Alle kommunene på Hadeland har nå vedtatt at den årlige befolkningsveksten skal være på 1,5 % eller mer. Dette målet forutsetter at kommunene utvikler en aktiv boligpolitikk og at det samarbeides om markedsføring.

Robust planlegging:

Det vil alltid være usikkerhet knyttet til prognoser og planlagt befolkningsvekt. Kommuneplaner må derfor være robuste og takle både stor og mindre befolkningsvekst og prioritere rekkefølge på områder som skal bygges ut.

Områder regulert til boligformål.

Områder som er avsatt til boligformål i gjeldende kommuneplaner og hvor utbygging ikke er planlagt eller ikke er i samsvar med nasjonale forventninger om redusert transportbehov, må vurderes på nytt ved revisjon av kommuneplanene.

5.3 Mål

Målet er:

Aktive kommuner som legger til rette for å ta sin del av befolkningsveksten i Osloregionen.

Dette vil regionen oppnå ved at kommunene gjennom sin planlegging prioriterer:

- Utvikling av varierte botilbud og bomiljø.
- Universelt utformede bomiljø, med god tilgjengelighet til tjenester og aktiviteter.
- Utvikling av bomiljø som skaper forutsetninger for gode oppvekstvilkår for barn og unge.
- Bomiljø med nærhet til barnehage og skole
- Bomiljø og tilgjengelighet til friluftsområder.
- Bomiljø og kulturtilbud.
- Bomiljø som ivaretar forpliktelser innen miljø og energibruk, herunder redusert transportbehov og nærhet til varehandel.

6. Tettstedutvikling

6.1 I dag

er Harestua, Grua, Roa, Lunner, Gran, Jaren, Brandbu og Jevnaker definert som regionens tettsteder. Gran sentrum har utviklet seg til det viktigste senteret i regionen for handel, service og utdanning, og har vokst betydelig det siste tiåret.

Jevnaker og Roa definert som kommunale handelssentra, mens Gran er regionalt handelssenter, uten begrensning på størrelse av kjøpesentre.

I NIBRs Inndeling i senterstruktur (NIBR-rapport 2013:1) er Gran nå klassifisert som småby. Andelen av befolkningen som bor i tettstedene på Hadeland har økt fra 51 % i 2000 til 55 % i 2011.

Spredt struktur – bilbasert transportbehov:

Virksomheter og tjenester som kunne vært samlokalisert i sentrum eller tettsteder ligger i dag spredt utover store deler av regionen. Dette bidrar til mangel på attraktivitet i eksisterende tettsteder. Det er ikke tilstrekkelig tetthet i tjeneste og servicetilbud og boliger er i liten grad samlokalisert. Dette skaper et stort bilbasert transportbehov.

Tettstedene har blitt mindre tette

Et utviklingstrekk er at de fleste tettstedene på Hadeland er blitt mindre arealeffektive de siste 10 årene. Dette er en utvikling som er i ferd med å snu. I dag er denne utviklingen mest synlig på Nesbakken og i Gran sentrum.

6.2 I framtida

vil kommunene samarbeide om en tettstedsutvikling som bidrar til at regionen når målene om befolkningsvekst. Utviklingen til nå har vist at en ikke vil klare dette uten at det gjøres endringer slik at en øker attraktiviteten til tettstedene. Befolkningsvekst, demografiske utviklingen og endret familiestruktur fører til behov for flere og mer varierte boenheter.

Utvikling av gode tettsteder vil bli regionens viktigste tiltak for å redusere behovet for bilbasert transport. Den forventede og planlagte befolkningsveksten bør skje innenfor eksisterende utbyggingsområder i prioriterte tettsteder.

Mest mulig i gangavstand

Attraktive og levende tettsteder krever at flest mulig sentrumsfunksjoner legges i gangavstand fra hverandre. Boligbygging og fortetting må prioriteres i tettstedene. I sentrum må det være handel og aktivitet i første etasje.

Arbeidsplasser i sentrum

Et variert tilbud av arbeidsplasser vil styrke utviklingen av tettstedene. Kontorarbeidsplasser, offentlig tjenesteproduksjon, andre arbeidsintensive virksomheter og varehandel, må legges

sentrumsnært. Med boligområder i gangavstand vil dette føre til levende sentrum og redusert behov for biltransport.

Lokal egenart

Nye bygg må ta hensyn til tettstedets egenart og lokale stedbundne identitet. Tettstedsanalyse, eller annen relevant plandokument, må utarbeides og legges til grunn for utbygging i tettsteder og lokale utviklingsområder. Eksisterende kvaliteter må videreutvikles.

Det lønner seg å investere i tettstedene

God planlegging, befolkningsvekst og fornuftig samarbeid med utbyggere vil føre til utvikling av attraktive tettsteder. Det er viktig å legge til rette for at investeringer lønner seg i prioriterte tettsteder og utviklingsområder. Gevinster ved samlokalisering må påpekes og utnyttes.

6.3 Mål

Målet er:

Attraktive, levende og gode tettsteder med tilstrekkelig servicenivå og befolkningsgrunnlag – bygge på lokal egenart med levende kjerner og redusert transportbehov.

Dette vil regionen oppnå ved at kommunene gjennom sin planlegging prioriterer:

Tre tettsteder for konsentrert utvikling:

I Areal- og transportanalyse for Hadeland, som Civitas AS utarbeidet i 2012, legges det til grunn at all befolkningsveksten i en region med ca. 30 000 innbyggere ideelt sett bør konsentreres til ett tettsted. Dette vil medføre de beste forutsetningene for å skape et tettsted med stor kraft og gode muligheter for utvikling av handel og kulturtilbud, noe som igjen vil skape grunnlag for attraktive bosteder. En slik struktur vil også gi den største konsentrasjonen av reiser, og dermed det beste grunnlaget for betjening med kollektivtransport. Et slikt tettsted må derfor ha et tydelig kollektivknutepunkt og helst et godt togtilbud.

En slik tilnærming og prioritering vil ikke være funksjonell for Hadeland. Vår tettstedstruktur må ta utgangspunkt i regionens behov for utvikling av boliger og arbeidsplasser og å betjene de bo- og arbeidsmarkeder kommunene på Hadeland tilhører. (Se kap. om næringsutvikling og arbeidsplasser.) Dette er lagt til grunn for valget av regionale tettsteder, hvor konsentrert utvikling prioriteres.

Regionale tettsteder:

- Gran
- Nesbakken
- Harestua

I disse tettstedene skal det legges til rette for en tydelig fortetting. Følgende legges til grunn:

Områder regulert til boligbygging utnyttes intensivt - med høyere arealutnytting enn vi er vant til - med et variert botilbud og boliger i flere etasjer. Nye områder, i randsonen til tettstedene, tas ikke i bruk før fortetting er gjennomført.

Nye bygg skal ta hensyn til tettstedets egenart og gjennomført tettstedsanalyse / byggeskikkveileder. Bygninger skal plasseres slik at det skapes gode felles uterom og møteplasser, med tilgjengelighet for alle og god tilgang til friluftsområder

Gran sentrum er regionsenteret og viktigste senter for handel, service og kompetanse.

Lokale utviklingsområder:

- Brandbu
- Roa

Brandbu – utviklingsområde for nærservice og bolig.

Roa – utviklingsområde for nærservice og bolig. Plassert i umiddelbar nærhet til regionens viktigste trafikknutepunkt gjør at transportbasert virksomhet (Logistikk-næringer) vil bli lokalisert til dette området.

Øvrige stoppesteder på Gjøvikbanen:

Fortetting innenfor gangavstand til stasjonen. (Ca. 1 km.)

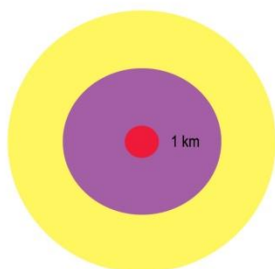
NB – «Boks»

I dette kapitlet vil det bli laget en «boks» med henvisning til :

- Regional plan for attraktive byer og tettsteder i Oppland. (Planprogram på høring.)

PRINSIPPER FOR TETTSTEDSUTVIKLING OG AREALBRUK

REGIONALE TETTSTEDER

- KOLLEKTIVKNOTEPUNKT
- FORTETTINGSOMRÅDE FOR SERVICE, HANDEL OG BOLIG I GANGAVSTAND TIL KOLLEKTIVKNOTEPUNKT
- UTVIKLINGSOMRÅDE FOR BOLIGER ETTER FERDIG FORTETTING

LOKALE UTVIKLINGSOMRÅDER

- KOLLEKTIVKNOTEPUNKT
- FORTETTINGSOMRÅDE MED NÆRSERVICE OG BOLIG I GANGAVSTAND TIL KOLLEKTIV

STOPPESTEDER PÅ GJØVIKBANEN

- KOLLEKTIVKNOTEPUNKT
- FORTETTINGSOMRÅDE FOR BOLIGER I GANGAVSTAND TIL STASJON

Prinsippskisse som legges til grunn for utvikling av regionale tettsteder, utviklingsområder og stoppesteder langs Gjøvikbanen.

7. Kommunikasjon og transport

7.1 I dag

I dag er forbindelsene på veg og bane til og fra Hadeland for dårlige. Dette reduserer mulighetene for utvikling i regionen og bidrar til at fordelene med å være sentralt plassert reduseres.

Det går to nasjonale transportkorridorer gjennom regionene. Disse følger de regionale utviklingsaksene.

- Nord-søraksen: Gjøvik – Oslo.
Er en del av transportkorridor 6 Oslo – Trondheim.
Med Gjøvikbanen og Rv 4 som viktige transportåre for regionen.
- Øst-vestaksen: Gardermoen – Ringerike.
Er en del av transportkorridor 2 Riksgrensen – Oslo m/forgreining nord for Oslo til Hokksund.
Med E 16 som viktig transportåre for regionen.

I tillegg kommer at jernbanestrekningen Oslo – Hønefoss, over Roa, er en del av transportkorridor 5 Oslo – Bergen når det gjelder gods.

Gjøvikbanen

Er den mest kurverike banen i landet med en hjulslitasje 3 til 5 ganger større enn på sammenlignbare banestrekninger. Banen har timesavganger til Jaren med dublering i rushtiden. Kjørehastigheten er i dag på 63 km/t og kjøretiden Oslo – Jaren er ca. 1:20. Togene gikk noe raskere tidligere, men pga. stor slitasje på materiell ble kjøretiden økt.

Banen har en positiv passasjerutvikling og kapasiteten er fullt utnyttet. Den største flaskehalsen er Brynsbakken i Oslo hvor Gjøvikbanene får felles spor med andre banestrekninger og banens muligheter for sportilgang til Oslo S. I tillegg kommer manglende kryssingsspor og strømkapasitet som gjør at det i dag bare kan kjøres et togsett nord for Jaren. Muligheten for å utvikle bane gjennom Nordmarka er usikker.

Banen er hovedforbindelse for gods mellom Oslo og Bergen.

Gjøvikbanen er den eneste jernbanestrekningen i Norge hvor persontrafikken er konkurranseutsatt. Nåværende kontrakt utløper i 2016, med mulighet til to års prolongering.

Rv 4

Er den viktigste transportåren mellom Gjøvikregionen/Vest-Oppland og Oslo.

Veien hadde i 2012 en årsdøgntrafikk (ÅDT) på 12 300 kjøretøy sør for Gran sentrum.

Den er vedtatt utbygd til firefelts veg på strekningen Roa – Jaren og til tofelts veg med midtdeler og forbikjøringsfelt på strekningen sør for Lygna. Utbyggingen forutsetter bompengefinansiering. Strekningen i Gran er beregnet ferdig i 2016. I handlingsprogrammet til Statens vegvesen for perioden 2014-2017 er det foreslått oppstart for parsellen Roa – Gran grense i slutten av fireårsperioden.

E 16

Er den viktigste tverrforbindelsen og omkjøringsvei nord for Oslo (ring 4). Strekningene er en del av Europavegen fra Bergen til Gävle og er regionens hovedforbindelse til Hønefoss og Gardermoen. Gjennom Jevnaker hadde veien i 2009 en ÅDT på 8 900.

Det foreligger godkjent kommunedelplaner på strekningen Eggemoen – Olum. Utbyggingen forutsetter bompengefinansiering og vil etter planen kunne stå ferdig i 2018.

Gang- og sykkelveger

Gang- og sykkelveger er utilfredsstillende utbygd. Utbygging rundt skolene har vært prioritert, men regionen mangler et gjennomgående gang- og sykkelvegnett langs hovedvegene som knytter sammen tettsteder og boligområder.

Kollektivtransport med buss

- Til og fra Hadeland:

Landekspresen og Flybussen Ringerike–Gardermoen er de viktigste bussrutene til og fra Hadeland. Landekspresen har i dag 9 avganger til Oslo og flybussen 7 avganger til/fra Gardermoen. Tilbudet fra Gran/Roa til Hønefoss er svært dårlig, med kun en direkte avgang pr. dag. Jevnaker har bussforbindelse til Oslo via Hønefoss.

- Internt på Hadeland:

De viktigste rutene på Hadeland er bygd opp rundt skolebarnttransporten. Disse rutene er åpne for alle, men er ofte dårlig tilpasset behovet til andre reisende. I tillegg er det utviklet et bestillingsrutesystem som er viktig for innbyggere uten bil bosatt utenfor sentrene. Pendelbussen Brandbu – Harestua, med avgang hver time, som ble etablert i 2011, har vært en suksess.

7.2 I framtida

I framtida vil det bli lagt til rette for god kommunikasjon på veg og bane. For næringslivet er gode vegløsninger viktigst. For persontransport vil kollektive løsninger bli prioritert.

Viktige føringer for framtidige transportløsninger gis i:

- Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging.
- Rikspolitiske retningslinjer for samordnet areal og transportplanlegging.
- Nasjonal transportplan 2014 - 2013
- Jordvernstrategi for Oppland.
- Regional planstrategi for Oppland.
- Samordnet areal- og transportstrategi for Osloregionen.
- Markaloven

(Utdrag av disse vil komme fram som i vinduer i planen – trolig som felles punkt knyttet til kapittel om areal. Presentasjon vil bli vurdert av arbeidsgruppe.)

Gjøvikbanen:

Redusert kjøretid og økt frekvens er det langsiktige målet for utvikling av banestrekningen. Tilbudet på Gjøvikbanen må utvikles til samme standard som på IC-strekningene på Østlandet. Dette forutsetter nødvendig planavklaring (KVU), i første omgang for strekningen Oslo S – Jaren.

På kort sikt, og som grunnlag for ny transportkontrakt, må følgende prioriteres:

- Tiltak som muliggjør timestrafikk for regiontog til Gjøvik:
 - Tilstrekkelig strømforsyning nord for Jaren.
 - Nye krysningsspor og nødvendig oppgradering av stasjoner.

- Nytt materiell.

Når ny kontrakt inngås må en vurdere muligheten for tidligere avgang fra Oslo om morgenen og hvordan tog kan benyttes som transportmiddel til/fra Hadeland vg. skole.

Rv 4

En må sikre kontinuerlig utbygging av Rv 4 på Hadeland, i tråd med forslag til Handlingsprogrammet til Statens vegvesen for perioden 2014 - 2017. I tillegg bør strekningen Roa - Lunnertunellen bygges ut til 4-felts vei..

Strekningen Roa – Hakadal må trafikksikres.

Videre må veien gjennom Nittedal bygges ut til tilfredsstillende standard, bla. med nytt løp i Hagaentunellen og nødvendig omlegging i søndre del av kommunen.

Gjennom samarbeid med Nittedal, Akershus og Oslo vil en arbeide for at strekninger som skal finansieres gjennom Oslopakke 3 får god planavklaring og blir prioritert innenfor avsatt ramme.

E16

Strekningen Roa – Olum må trafikksikres og bygges om til møtefri vei.

Når parsellen Eggemoen – Olum er ferdig vil det være viktig at vegen bygges videre ut i Ringerike. For næringsliv og innbyggere i Jevnaker vil utbygging av E 16 fra Hønefoss mot Sandvika være av svært stor betydning.

Ringeriksbanen

For Jevnaker vil det være av stor betydning at Ringeriksbanen planlegges og bygges ut som en del av IC satsingen, og i tråd med Stortinget vedtak om NTP 2014 – 2013.

Gang- og sykkelveger

Arbeidet med å bygge ut gang- og sykkelvegnettet mellom skoler og boligområder må videreføres. I tillegg må tettstedene i regionen bindes sammen med sammenhengende gang- og sykkelvegnett. Områder med gunstig topografi må prioriteres først.

Kollektivtransport med buss

- Til og fra Hadeland

Tilbudet må utvikles i samarbeide mellom kollektivselskapene Opplands Trafikk, Brakar og Ruter. På dagtid bør det være timesavgang på rute mellom Brandbu og Oslo og på flybuss Hønefoss – Gardermoen.

- Internt på Hadeland.

Busstilbudet til og fra Hadeland vgs. må utvikles slik at ingen elever velger annen skole fordi transporttilbudet er bedre til konkurrerende skole.

7.3 Mål

Målet er:

- Et vei- og jernbanenett i tråd med behovet til befolkningen og næringslivet på Hadeland.
- Et godt kollektivtilbud som gjør det mulig for Hadeland å ta større del av veksten i Osloregionen.
Tilbudet skal være miljøvennlig, tilgjengelig for alle, med lavest mulig behov for biltransport.

8. Arealbruk

8.1 I dag

I dag samarbeider kommunene på Hadeland på mange områder, men det har til nå ikke vært noe interkommunalt samarbeid om arealbruken i regionen.

Kommuneplanlegging

Kommuneplanlegging skjer som interne prosesser i den enkelte kommune. Dette gjelder for både planstrategi og kommuneplanenes samfunnsdel og arealdel. Det gjennomføres derfor ikke planarbeid hvor en avstemmer behov for arealdisponering på tvers av kommunegrensene.

Retningslinjer for arealbruk

Fylkesdelplan fra 2004 inneholder retningslinjer for arealbruk på Hadeland. Disse konkretiserer konsekvensene av lovgivningen og nasjonale og regionale mål og retningslinjer.

Nasjonalt lovgivning og rikspolitiske retningslinjer.

Nasjonale lover og rikspolitiske retningslinjer gir sterke føringer for kommunens handlingsrom.

ATP-strategi for Osloregionen

Alle kommunene på Hadeland har sluttet seg til «Samordnet areal- og transportstrategi for Osloregionen». Blant overordnede mål og strategier i denne planen er:

- Utbyggingsmønsteret skal være arealeffektivt basert på prinsipper om en flerkjernet utvikling og bevaring av overordnet grønnstruktur.
- Balansert vekst skal kunne skje ved en bolig- og næringsutvikling knyttet til de viktigste transportaksene for jernbane og veg. Utbygging bør konsentreres til byer og tettsteder. Grønne korridorer mellom dem skal opprettholdes.
- Utbyggingsmønsteret skal ta utgangspunkt i raske, skinnegående kollektivmidler med stor kapasitet samt et godt vegsystem med god fremkommelighet for kollektivtrafikken.

8.2 I framtida

I framtida vil kommunene på Hadeland legge til rette for å ta sin del av befolkningsveksten i Osloregionen. En slik vekst bør skje uten at andelen pendlere øker vesentlig. Dette forutsetter god planlegging og aktivt politikk for utvikling av boliger og næring.

Felles løsninger på tvers av kommunegrensene

Skal kommune på Hadeland framstå som attraktive for bosetting og næringsutvikling er en avhengig av å finne gode felles arealløsninger på tvers av kommunegrensene. Avstandene på Hadeland er relativt små. Ofte vil en avgjørelse og arealdisponering i en kommune få konsekvenser for utviklingen i nabokommunen. Felles arealplanlegging blir derfor viktig.

Befolkningsveksten skjer i tettstedene

Den planlagte befolkningsveksten vil skje i tettstedene. Samtidig er det viktig å ivareta regionens mange levende bygder og hovedtrekkene i regionens sprette bosetting.

Bevaring av overordnet grønnstruktur, aktiv jordvernpolitikk og opprettholdelse av naturmangfoldet.

En bærekraftig utvikling forutsetter at vi tar vare på de overordnede grønnstruktu.

Nasjonale mål om å redusere omdisponeringen av verdifull dyrka mark og vedtatt Jordvernstrategi for Oppland, setter strenge krav til omdisponering av dyrka mark. Naturmangfoldloven og Rikspolitiske retningslinjer for samordnet areal- og transportplanlegging øker behovet for regionalt samarbeid.

Felles retningslinjer for arealbruk på Hadeland

- Felles retningslinjer utarbeides og framkommer i egen boks. Disse er ikke juridisk bindende, men målet er at disse i størst mulig grad skal føre til redusert bruk av innsigelser fra regionale og statlige myndigheter.

8.3 Mål

Målet er:

En samordnet arealdisponering som muliggjør planlagt vekst innenfor en bærekraftig ramme.

Dette vil regionen oppnå ved at:

- Det utarbeides et felles avsnitt i kommunens planstrategi, som gir tilstrekkelige føringer for videre felles overordnet planlegging, slik at arbeidet med kommuneplanenes arealdel koordineres og samkjøres.
- Regionens arealbehov avstemmes på tvers av kommunegrensene. Målsettingen er rett virksomhet på rett plass.
- Planens retningslinjer for arealbruk følges opp av kommunene.

«En bærekraftig utvikling forutsetter at vi tar vare på overordnet grønnstruktur.»
 Dette innebærer de sammenhengende skogområdene våre, men også sammenhengende jordbruksområder og kulturlandskap og områdene langs vann og vassdrag.

9. Kompetanse

I dag

ligger det formelle kompetansenivået i befolkningen på Hadeland under landsgjennomsnitt. Årsaken til dette finnes trolig i generell nasjonal samfunnsutvikling og i utviklingen av lokalt næringslivet. I likhet med resten av Innlandet har Hadeland en næringsstruktur som i liten grad har etterspurt høy formell kompetanse. Realkompetanse har vært sterkere etterspurt.

Det næringslivet som etterspør høy formell kompetanse er i stor grad konsentrert rundt de større byene.

I 2012 hadde 20,5 % av befolkningen på Hadeland over 16 år høyere utdanning (universitet eller høyskoleutdanning). Dette er en økning på 5,8 % siden 2001. Fordelt på kommunene er tallene: Gran 19,4 % (+ 5,2), Jevnaker 19,9 % (+ 6,3), Lunner 22,5 (+ 6,1) Tilsvarende tatt for hele landet er 29,8 (+ 7,2) og for Oppland fylke 22,6 (+ 6,4). Av dette framgår det at andelen med høyere utdanning har økt mer i landet for øvrig og gjennomsnittlig i Oppland enn hva som er tilfelle på Hadeland.

Tilsvarende tall for aktuelle nabokommuner er: Ringerike 23,3 %, Hole 33,5 %, Nittedal 30,8 %, Nannestad 19,3 %, Ullensaker 24 %, Vestre Toten 18 %, Gjøvik 26,3 % og Søndre Land 17,6 %.

Til tross for at Hadeland ligger under gjennomsnittet for fylket, er det bare byene i Oppland som har en høyere andel av befolkningen med høyere utdanning enn Lunner.

Fra næringslivet rapporteres det imidlertid ikke om store utfordringer med å skaffe kompetent arbeidskraft. Unntaket er etterspørsel etter ingeniører og for noen smalere fagfelt som krever høy kompetanse innen realfag.

En av årsakene til dette kan være at mye opplæring foregår internt i bedriftene.

Grunnskole

Kommunene på Hadeland har lang tradisjon for samarbeid og utvikling og kompetansehevende tiltak for ansatte i grunnskolen. Oversikt over grunnskolepoeng indikerer at kvaliteten på grunnskoleopplæringa i vår region ligger på nasjonalt gjennomsnitt. Sammenheng mellom grunnskolepoeng og fullføring av videregående skole er godt dokumentert.

Stadig flere elever med fremmedspråklig bakgrunn stiller grunnskolen overfor nye utfordringer.

Videregående utdanning

Hadeland videregående skole stod ferdig og startet opp i nye og moderne lokaler i august 2012.

Skolen har et bredt utdanningstilbud og er dimensjonert for 850 elever. Skoleåret 2013/2014 hadde skolen 870 elever. Utviklingen med flere elever enn skolen er dimensjonert for ser ut til å fortsette.

Dette medfører mangel på undervisningslokaler og legger begrensinger på muligheten for å utvikling av nye utdanningsprogrammer, som næringslivet og samfunnslivet etterspør.

Elever fra Jevnaker har også anledning til å søke videregående opplæring på Ringerike. Etter at ny skole ble tatt i bruk har elevene derfra i økende grad søkt seg til skolen på Hadeland.

Hadeland vgs. har i lang tid arbeidet planmessig med entreprenørskap og har etablert mange elevbedrifter som har hevdet seg godt i konkurranse med andre skoler.

I tillegg har skolen lang tradisjon for internasjonalt arbeid.

I perioder har det vært utfordrende å få læreplasser til alle elever som har hatt behov for det.

Mange elever har læreplass utenfor fylket, spesielt i Akershus, Oslo og Buskerud.

Det er et nasjonalt mål at 75 % skal fullføre og bestå videregående opplæring etter 5 år. I Oppland er denne gjennomføringsprosenten nå på 69. På Hadeland er den ?? %.

I likhet med i grunnskolen er antall elever med fremmedspråklig bakgrunn økende.

Tilbud til voksne

Gran og Lunner har felles voksenopplæring, mens Jevnaker får sitt tilbud dekket gjennom samarbeide med Ringerike. Tilbudet for Gran og Lunner har etter hvert fått et stort omfang, med ca. 200 elever, de fleste med fremmedspråklig bakgrunn.

Karrieresenteret Opus Hadeland er en del av fylkeskommunens partnerskap for karriereveiledning og opplæring for voksne. Karrieresenteret på Hadeland har stor aktivitet og gav i 2013 tilbud om karriereveiledning til over 200 voksne, 130 deltok på videregående opplæring og 95 studenter deltok på desentrale studier innen høyere utdanning.

9.1 I framtida

Vil vi ha et næringsliv som i stadig sterkere grad etterspør høy kompetanse. Dette vil gjelde både i privat og offentlig sektor. I tillegg til at utdanning og kompetanse har en verdi i seg selv, vil det også være en avgjørende faktor for velferd og verdiskaping i samfunnet.

En region med en befolkning som har god formell og reell kompetanse, vil være mer innovativ og ha de beste muligheter for utvikling og omstilling.

Hyppigere skifte av arbeidsplass

Alt tyder på at en i framtida vil skifte arbeidsplass flere ganger i livet. Dette stiller økende krav til kompetanse i befolkningen. Samtidig øker faren for at en kan falle ut av arbeidslivet.

Karrieresenteret Opus Hadeland vil spille en stadig viktigere rolle for å veilede voksne med slik omstilling.

Kvalifiserte lærere

Utfordringene med å rekruttere gode lærerkrefter er merkbar, spesielt i videregående skole. Denne utviklingen vil trolig øke i tiden som kommer.

Arbeid med å rekruttere lærere med høy faglig kompetanse, relasjonelle ferdigheter og evne til god klasseledelse, vil bli vektlagt. Nødvendige ressurser må avsettes.

Konkurransedyktig og robust videregående skole

Arbeidet med å utvikle en konkurransedyktig og robust videregående skole vil fortsette.

Dette innebærer et tilbud som kommer godt ut i sammenligning med tilsvarende skoler i naboregioner, både i og utenfor fylket. I tillegg må skolen ha utdanningsprogram som er i tråd med behovet til lokalt næringsliv og som samsvarer med behovet for arbeidskraft i Osloregionen.

Tilbudet må framstå som robust, gjennom prioritering og utvikling av solide fagmiljøer og programområder som er forutsigbare for elevene.

Som en følge av dette, og fordi skolen allerede i dag har flere elever enn den er dimensjonert for, vil det være behov for å utarbeide en utviklingsstrategi som viser hvordan en skal møte denne utviklingen.

Nettverk næringsliv – skole

Nettverket mellom næringsliv og skole vil bli videreutviklet. Dette er viktig både for næringslivet, som trenger kvalifisert arbeidskraft, og for den videregående skolen som trenger læreplasser til elevene.

Nettverk må utarbeides i samarbeid med opplæringskontorene. Siden Hadeland er en del av Osloregionens arbeidsmarkedet er det viktig med kontakt med næringsaktører både i og utenfor regionen.

Entreprenørskap stadig viktigere

Et næringsliv i utvikling vil ha fokus på nyskaping og omstilling. Dette krever entreprenørskap og gründerånd. I vår region må den videregående skolen fortsette det planmessige arbeidet med entreprenørskap og være en viktig aktør for å utvikle holdninger og ferdigheter blant de unge.

Internasjonalisering

Internasjonaliseringen vil fortsette.

Dette innebærer at stadig flere med fremmedspråklig bakgrunn vil komme og bosette seg i regionen vår. Noen permanent og andre for kortere tid. Dette innebærer nye muligheter for kompetansebygging og utvikling, men også nye utfordringer.

Tilfredsstillende språkferdigheter er en forutsetning for integrasjon og yrkesdeltakelse. Sammen med næringslivet må det offentlige legge til rette for god språktrening og praksisplasser.

Utviklingen innebærer også behov for å vektlegge internasjonalt arbeid blant bar og unge, med utvikling og samarbeid med skoler og utdanningsinstitusjoner i andre land.

Karrieresenteret Opus Hadeland

Virksomheten til Karrieresenteret Opus Hadeland videreutvikles. Dette vil gjelde både karriereveiledning, videregående opplæring for voksne og innen høyere utdanning.

Når det gjelder høyskoletilbud må disse bli mer forutsigbare, slik at befolkningen er klar over tilbudet. I tillegg må flere deltidstilbud la seg kombinere med arbeid og familie.

9.2 Mål

Målet er:

- At frafallet i videregående skole skal være mindre enn landsgjennomsnittet. (Bør konkretiseres mer.)
- Alle som har behov for en læreplass skal få det.
- At andelen av befolkningen med høyere utdanning kommer på landsgjennomsnittet
- En befolkning med kvalifikasjoner i tråd med næringslivets behov.
- En arbeidsledighet under landsgjennomsnittet.

Dette vil regionen oppnå ved at:

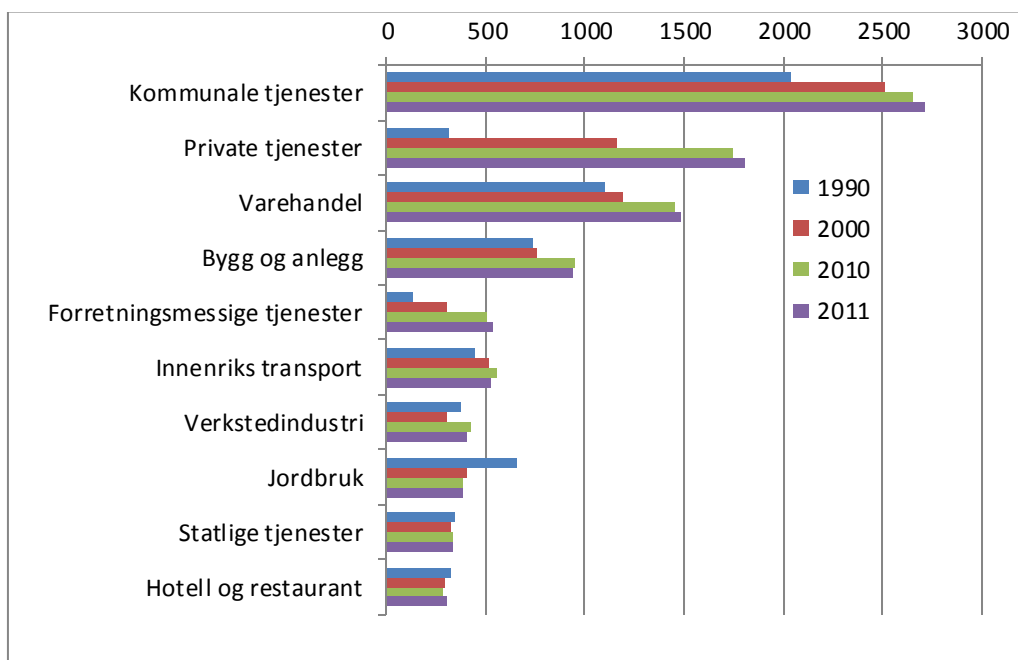
- Det kommunale samarbeidet om kompetanseheving av ansatte i grunnskolen videreføres.
- Hadeland videregående skole utvikles til en robust skole, med solide fagmiljøer og forutsigbart programtilbud.
- Samarbeidet mellom næringslivet og den videregående skolen styrkes.
- Virksomheten til Karrieresenteret Opus Hadeland videreutvikles. Flere desentrale høyskoletilbud legges til regionen.

10. Næringsutvikling - arbeidsplasser

10.1 I dag

Ved årsskiftet 2012/2013 var det 10 654 arbeidsplasser på Hadeland. Det er nesten 1000 flere enn i 2000. Regionen har 14 662 sysselsatte, en økning på 672 fra 2000. Arbeidsplassdekningen har i perioden økt fra 69 til 72 %.

De viktigste bransjene på Hadeland (SSB 2012)

(Denne figuren vil bli justert – 2011 tallene vil trolig bli fjernet og privat tjenesteyting og forretningsmessig tjenesteyting slått sammen)

Figuren over viser at det er kommunale tjenester som sysselsetter flest. Men veksten er størst innen tjenesteytende næringer, varehandel og bygg og anlegg. Den sterke tilbakegangen som jordbruket hadde på 90-tallet har stoppet opp.

Det er store forskjeller mellom kommunene. I Gran sysselsetter private tjenester nesten like mange som kommunale tjenester. I Lunner er bygg og anlegg nest største virksomhet. Jevnaker har flere sysselsatt innen industri og hotell og restaurantvirksomhet enn de andre kommunene. Varehandel sysselsetter mange i alle kommunene.

Pendling

Ved årsskiftet 2012/2013 var det 5763 arbeidstakere fra Hadeland som pendlet ut av region. Dette er 322 flere enn i 2000.

Av disse pendlet ca. 1300 til Ringerike, 300 til Gjøvikregionen og 200 til Gardermoen. Størst pendling er det til Osloområdet (Oslo m/nabokommuner). Hit pendlet 3259. Dette er imidlertid en nedgang på 12 % siden 2000. Til Oslo kommune har nedgangen vært på hele 25 %. En del av årsakene til dette er trolig at flere arbeidsplasser er flyttet ut av Oslo og til nabokommune.

Store forskjeller mellom kommunene.

Pendlerstrømmene varierer mye fra kommune til kommune. Fra Lunner pendler ca. 40 % av de sysselsatte til Osloområdet. Dette er litt over 7% mindre enn ved tusenårs-skiftet. Fra Gran er det ca.

15 % som pendlet til Osloområdet og fra Jevnaker litt over 11 %. For Gran er dette en nedgang på 4 %, mens det innebærer en liten økning i denne pendlingen fra Jevnaker. For Jevnaker er pendling til Ringerike viktigst. Neste 30 % av de sysselsatte pendlet dit. Dette er en økning på 3,5 % siden årtusenskiftet.

Innpendling

Ved årsskiftet 2012/2013 var det 1678 som pendlet inn til Hadeland. Det er 470 flere enn i 2000. Over 500 (32,5 %) kom fra Ringerike. De fleste av disse arbeider i Jevnaker. Ellers kommer ca. 400 fra Gjøvikregionen og 330 fra Osloområdet. Pendlingen fra Osloområdet er mer enn doblet siden 2000.

Byrdefull pendling.

Hva som oppleves som byrdefull pendling varierer fra person til person og er avhengig av den enkeltes livssituasjon, transportkomfort og hvilke arbeid vedkommende har. Undersøkelser viser at personer med høyere utdanning er mest villig til å pendle.

Når arbeidsreisen en veg blir mer enn en time vil de fleste oppleve dette som byrdefullt. Fra Hadeland har mange pendlere en daglig reisetid på mellom 3 og 4 timer.

Regionens funksjonelle arbeidsmarked.

I Fylkesdelplan for Hadeland 2004 – 2015 ble følgende definert som regionens funksjonelle arbeidsmarked.

I tillegg til bosatte på Hadeland med arbeidsplass her, regnes bosatte i Jevnaker med arbeidsplass på Ringerike (Hole og Ringerike kommune) og bosatte i Lunner med arbeidsplass Nittedal, Nannestad eller Ullensaker, som sysselsatt innenfor regionens arbeidsmarked.

I 2003 var 66 % av regionens arbeidskraft sysselsatt innenfor dette arbeidsmarkedet.

Målet var å få denne dekningen opp på 70 %. Det målet ble nådd i 2012.

Næringsplaner

Alle kommunene har utarbeidet og vedtatt egne næringsplaner/næringsstrategier.

To bo- og arbeidsmarkedsregioner.

I NIBRs inndeling i bo- og arbeidsmarkedsregioner (BA-regioner) (NIBR-rapport 2013:1) er Hadeland fordelt på to regioner. Gran og Lunner tilhører BA-region 5 Oslo, mens Jevnaker tilhører BA-region 21 Ringerike.

Dette samsvarer godt med pendlerstrømmene beskrevet over og måten kommunene og næringslivet har organisert seg på.

Gran og Lunner har bidratt til etablering av felles næringshage i Gran sentrum (Hadelandshagen) og har gått sammen om felles etablererveileder lokalisert dit. Jevnaker kommune og næringslivet der har utviklet sine møteplasser sammen med kommunene Ringerike og Hole og næringslivet der. De kjøper også etablererveiledningen sin fra Ringerike Etablerersenter.

NHOs NæringsNM

I NæringsNM som NHO får utarbeidet hvert år, ble Hadeland i 2012 rangert som nr.59 av landets 83 regioner. Gjennomsnittlig plassering for de 10 siste årene er 52.

10.2 I framtida

I framtida vil kommunene fortsette å legge til rette for økt vekst i næringslivet på Hadeland. Førstelinjetjenesten vil bli prioritert.

To utviklingsakser.

Regionens næringsutvikling vil fortsette å skje etter de to etablerte utviklingsaksene:

- Nord-sør aksen – fra Gjøvikregionen, gjennom Hadeland mot Oslo.
- Øst-vest aksen – fra Gardermoen mot Hønefoss.

Kommunene vil organisere sitt næringsarbeid i tråd med de tte.

Nord-sør aksen vil være viktigst for Gran og Lunner, og øst-vest aksen viktigst for Jevnaker. Aksene vil imidlertid ha en viss påvirkning på hverandre og således være av verdi for næringsutviklingen i alle kommunene.

Konsekvensen av dette blir et tett samarbeid om næringsutvikling mellom Gran og Lunner, mens Jevnaker vil fortsette å utvikle sitt nærings samarbeid sammen med kommunene på Ringerike.

En integrert del av Osloregionene.

Næringslivet på Hadeland vil bli stadig sterkere integrert i Oslo-regionens felles arbeidsmarked. Dette er en viktig drivkraft for utvikling av næringslivet i regionen. At regionen har arbeidstakere med høy kompetanse som daglig pendler til Osloområdet er et godt utgangspunkt for at nye arbeidsplasser også vil bli etablert på Hadeland. Næringsetablering skjer ofte i tilknytning til bosted og er størst blant de med høy utdanning.

En slik integrering fører imidlertid ikke til at pendling til Osloområdet avtar vesentlig, men pendling fra Osloområdet øker.

Byrdefull pendling.

Reduseres ved at en når målene som er satt for arbeidsplassdekning. Men enda viktigere vil det være at kommunikasjonene på veg og bane blir bedre. (se kap. om Kommunikasjoner og transport).

Robust arbeidsmarked - arbeidsplassdekning.

Arbeidsplassdekning bør øke og være på 75 % i 2020.

Dette bør også være målet for antall arbeidstakere fra Hadeland som sysselsettes innenfor det som i fylkesdelplanen fra 2004 ble definert som regionens funksjonelle arbeidsregion.

At 25 % av arbeidstakerne pendler ut av den funksjonelle regionen vil ikke nødvendigvis være problematisk. Dette betinger imidlertid gode kommunikasjonene og at antall som pendler inn til Hadeland øker. En slik integrasjon vil føre til et robust arbeidsmarked som vil bli mindre sårbart for konjunktursvingninger.

Vektlegge vertskapsrollen.

Kommune er vertskap for næringslivet. At vertskapsrollen ivaretas på en god måte bidrar positivt til næringsvekst. Det vil derfor være ansatte i hver kommune med spesielt ansvar for næringsutvikling. I konkurranse om etablering av arbeidsplasser er ofte tidsperspektiv og imøtekommenhet avgjørende.

Eksisterende næringsliv.

Kommunene vil utviklet gode nettverk til eksisterende næringsliv. Gjennom dette vil en bidra til at næringslivet blir godt ivaretatt og ønsker å satse i regionen. Knoppskyting fra eksisterende næringsliv er ofte viktigere enn nyetableringer. I tillegg skaper knoppskyting ofte attraktive miljø som bedrifter ønsker å knytte seg til.

Tjenesteytende næringer.

Regionen har mange sysselsatt innenfor private og forretningsmessige tjenester. Dette er næringer i vekst og ofte arbeidsplasser som krever høy kompetanse. Arbeid for å få til knoppskyting innen disse næringene vil bli vektlagt.

Primærnæringene.

Et livskraftig jordbruk og skogbruk vil fortsatt være av stor betydning for regionen.

Et levende og vedlikehold kulturlandskapet representerer viktige elementer i hadelandsidentiteten.

Et jordbruk i tråd med Stortingets ønske om fortsatt økt matproduksjon på norske ressurser, vil være en viktig del av dette. Av miljøhensyn kan det bli aktuelt å redusere antall drøvtyggere og dreie

produksjonen mot økt svinehold og mer fjærkre, samt økt kornproduksjon og dyrking av råstoff til kraftfor.

Samarbeidet om regionens felles landbrukskontor vil bli videreført.

Opplevelse og besøksnæringer

Det vil bli arbeidet aktivt for å få en god og robust organisering av reiselivet. Felles reiselivsorganisering nord for Oslo, i tråd med regjeringens reiselivsstrategi, må videreutvikles i samarbeid mellom næringsaktører, fylkeskommuner og kommuner.

Fornybar energi.

Gjennom planmessig satsing på bruk av bioenergi og annen fornybar energi, har Hadeland opparbeidet seg en posisjon som en region med bevisst holdning til en ergibruk. Dette arbeidet vil bli videreført og utviklet i samspill mellom lokale utviklingsaktører, det offentlige og kompetansemiljøer utenfor regionen.

Rett virksomhet på rett plass:

At kommunene klarer å koordinere arealbruken seg imellom vil være viktig også for næringslivet. Gjennom dette kan det skapes interessante fagmiljø som kan rekruttere beslektede virksomheter. Arbeidsplasser må også lokaliseres riktig. Kontorarbeidsplasser vil bli lagt til prioriterte tettsteder og utviklingsområder. Plasskrevende virksomhet lokaliseres til egne næringsområder. Visuelle hensyn må også vektlegges ved utvikling av næringsbygg. (Se mål, Tettstedsutvikling og Arealbruk)

10.3 Mål

Måleter:

- En arbeidsplassdekning i 2020 på 75 %
- Plassering bland de 40 beste regionene i NHOs NæringsNM

Dette vil regionen oppnå ved at:

- En videreutvikler nærings samarbeidet knyttet til regionens utviklingsakser. Gran og Lunner utarbeider felles næringsplan og viderefører samarbeidet om næringshage og etablererveileder. Jevnaker viderefører sitt samarbeid med Ringeriksregionen.
- Kommunene vektlegger vertskapsrollen overfor næringslivet. Sammen, eller hver for seg, vil de utvikler faste møteplasser med lokalt næringsliv.
- Kommunene alltid har opparbeidede næringsarealer tilgjengelig.
- Kommunen utvikler en felles strategi for lokalisering av rett virksomhet på rett sted. (Sen mål under kap.om Arealbruk)
- Hadelandskonferansen utvikles som en viktig, årlig møtearena for næringsliv, innbyggere og det offentlige Hadeland.

11. Handlingsprogram

11.1 Tiltak: En del av Osloregionen i Oppland

	SAMARBEIDSPARTNERE	TID	KOSTNAD
<p>Hadeland – nært og naturlig Videreføring av prosjekt med formål om at «Hadeland blir den mest attraktive tilflyttings- og etablererregion på Østlandet» Dynamisk gjennomføring – dvs. årlig vurdering av prosjektplanen. Formålet nås gjennom kompetansebygging og utvikling av nettverk. Hovedstrategien er å realisere formålet gjennom å spille andre gode.</p>	<p>Regionrådet Kommunene Fylkeskommunen Senterforeninger Næringsforeninger Næringshage Andre lag og foreninger. Ildsjeler</p>	2014 -	1 mill. pr. år
<p>Aktiv deltaker i Osloregionen. Regionrådet og kommunene forplikter seg til å spille en aktiv rolle i osloregionen og aktuelle samarbeidsorgan som bli opprettet. Gjennom dette vil regionen få innflytelse og utvikle nettverk som vil være verdifull for Hadeland</p>	<p>Regionrådet Kommunene</p>	2014 -	

11.2 Tiltak: Våre fortrinn

	SAMARBEIDSPARTNERE	TID	KOSTNAD
<p>Randsfjorden – et fortrinn for Hadeland Utviklingsarbeid som bidrar til opplevelse og næringsutvikling. Prosjekt med utgangspunkt i pågående arbeid og NIBR-rapporten «Hadelandregionens fortrinn»</p>	<p>Randsfjordforbundet Randsfjorden grunneierforening Kommunene langs fjorden Reiselivet Båtforeninger Andre aktuelle lag/foreninger</p>	2015 -	Partnerskapsmidler Annen prosjektfinansiering
<p>Historia – et fortrinn for Hadeland Hvordan kan attraksjonene våre gjøres kjent og bidra til identitet, kunnskap og gode opplevelser. Utviklingsarbeid med utgangspunkt i det engasjementet som kom fram i planprosessen, dokumentert i NIBR-rapport.</p>	<p>Randsfjordmuseene Historielagene Kommunene Regionrådet Reiselivet Oppland fylkeskommune</p>	2015 -	Partnerskapsmidler?? Annen mulig finansiering??

11.3 Tiltak: Bo-perspektivet

	SAMARBEIDSPARTNERE	TID	KOSTNAD
Aktiv boligpolitikk Utviklingsarbeid for å nå kommunenes befolkningsmål. Felles ekskursjon/presentasjon av de gode eksemplene. Avklare ulikt utgangspunkt. Seminar for å avklare drivkrefter, behov og muligheter.	Regionrådet (Hadeland – nært og naturlig?) Kommunene Fylkeskommunen Husbanken Grunneiere Utbyggere	2014 - 15	Partnerskapsmidler

11.4 Tiltak: Tettstedsutvikling

	SAMARBEIDSPARTNERE	TID	KOSTNAD
Det gode tettsted «med tilstrekkelig servicenivå og befolkningsgrunnlaglevende – bygd på lokal egenart, med levende kjerner og redusert transportbehov». - Hvordan utvikler vi disse på Hadeland? - Koblet til særpreg, estetikk og komplimentere muligheter. - Informasjon om de gode eksemplene. - Utviklingsarbeid sammen med nasjonalt kompetansemiljø? Seminar – ekskursjoner – annen type oppfølgingsarbeid? Kan sees i sammenheng med pkt. over	Regionrådet (Hadeland – nært og naturlig?) Kommunene Fylkeskommunene Senterforeninger Næringsdrivende Grunneiere Utbyggere		Partnerskapsmidler
Utviklingsplaner for de regionale tettstedene og lokale utviklingsområder? (Gran, Nesbakken, Harestua, Brandbu og Roa) Avklare behov for planarbeid. Der planarbeid settes i gang legges fremtidsbildene og målene i kapitlene Bo-perspektiv, Tettstedsutvikling og Arealbruk, til grunn for arbeidet.	Kommunene Fylkeskommunen Regionrådet? (Hadeland – nært og naturlig) Andre?	??	??

11.5 Kommunikasjon og transport

	SAMARBEIDSPARTNERE	TID	KOSTNAD
Gjøvikbanen – Kort sikt Aktiv innsats for å få timesavgang til Gjøvik og nytt togmateriell når ny transportkontrakt skal inngås. Innebærer: <ul style="list-style-type: none"> • Økt strømforsyning • Krysningsspor • Oppgradering av stasjoner • Nye tog 	Kommunene langs Gjøvikbanen - Stor-Oslo Nord Fylkeskommunene - Jernbaneforum Gjøvikbanen Regionrådet Jernbaneverket NSB Gjøvikbanen	2014 - 21	
Gjøvikbanen – lang sikt Planavklaring (KVU) slik at utbygging av Gjøvikbanen innarbeides i NTP 2018 – 2027 med samme standard som IC-strekningene på Østlandet.	Fylkeskommune - Jernbaneforum Gjøvikbanene Kommunene langs Gjøvikbanen - Stor-Oslo Nord Regionrådet Jernbaneverket	2014 - 21	
Rv 4 Aktiv innsats for å sikre kontinuerlig utbygging på Hadeland og nødvendig utbygging i Nittedal og Oslo.	Kommunene langs Rv 4 - Stor-Oslo Nord Fylkeskommunen - Rv 4 Forum Regionrådet Statens vegvesen	2014- 21	
E16 Aktiv innsats for å sikre utbygging av parsellen Eggemoen – Olum med ferdigstilling i 2018. Trafikksikring på strekningen Olum – Roa og videre utbygging i Ringerike.	Kommunene Fylkeskommunen Regionrådet Statens vegvesen	2014 - 21	
Sammenhengende gang- og sykkelveinett. Utarbeide plan for utbygging av sammenhengende gang og sykkelvegnett som binder sammen tettsteder og boligområder i regionen	Fylkeskommunen Kommunene Regionrådet Statens vegvesen	2015	
Bedre busstilbud ut/inn til Hadeland <ul style="list-style-type: none"> • Sikre flybusstilbudet og et bedre Øst-vest tilbud. I samarbeid med Brakar / Buskerud fk. • Bedre busstilbud til Oslo – m/ timesavgang fra Brandbu. I samarbeid med Ruter / 	Fylkeskommunen Kommunene Kollektivtransportselskapene (Opplandsbuss, Ruter, Brakar, NSB Gjøvikbanen) Regionrådet	2014 - 21	

<p>Akershus fk.</p> <ul style="list-style-type: none"> Takstsamarbeid som sikrer felles billettering for Opplandsbuss, Ruter, Brakar og Gjøvikbanen. 			
<p>Buss tilbud internt på Hadeland. Tilbudet til Hadeland vgs. skal være så bra at ingen velger annen videregående skole fordi transporttilbudet er bedre til konkurrerende skole</p>	Fylkeskommunen	2014 - 21	

11.6 Tiltak: Arealbruk

	SAMARBEIDSPARTNERE	TID	KOSTNAD
<p>Felles avsnitt i kommunenes planstrategi. Føringer for koordinering og samkjøring av arbeidet med kommuneplanenes arealdel. Målet er samordnet arealbruk som muliggjør planlagt vekst innenfor en bærekraftig ramme – Rett virksomhet på rett plass.</p>	<p>Kommunene (Angi initiativtaker?) Fylkeskommunene</p>	2015 - 16	Partnerskapsmidler

11.7 Tiltak: Kompetanse

	SAMARBEIDSPARTNERE	TID	KOSTNAD
<p>Kompetansehevende tiltak for ansatte i grunnskolen. Kommunalt samarbeid om kompetanseheving for ansatte i grunnskolen fortsetter.</p>	<p>Kommunene</p>	2014 -	
<p>Utviklingsstrategi - Hadeland videregående skole En strategi som viser hvordan en utvikler et robust skoletilbud på Hadeland, dimensjonert framtidig elevtall, tilpasset lokalt næringsliv og behovet for arbeidskraft i Osloregionen.</p>	<p>Hadeland vgs Fylkeskommune Regionrådet Kommunene Nøringslivet Regionalt kompetanseforum</p>		
<p>Styrke samarbeidet mellom Hadeland vgs. og næringslivet. Prosjekt for å videreutvikle nettverk og samhandling mellom skolen og næringslivet</p>	<p>Hadeland vgs. Regionrådet Aktuelle opplæringskontor Karrieresenteret Regionalt kompetanseforum Hadelandshagen Næringsforeninger Bransjeorganisasjoner</p>	2015 - ?	200 000 pr. år? Partnerskapsmidler

	kommuner/fylkeskommune		
Karrieresenteret Opus Hadeland. Videreutvikle samarbeidet med sikte på utvikling av forutsigbare høyskoletilbud.	Karrieresenteret Opus Hadeland Kommunene Regionrådet Regionalt kompetanseforum Fylkeskommunene Næringslivet Høyskolene	2015 -	250 000 pr år? Partnerskapsmidler

11.8 Tiltak: Næringsutvikling - arbeidsplasser

	SAMARBEIDSPARTNERE	TID	KOSTNAD
Felles næringsplan for Gran og Lunner	Kommunene (Angi Initiativtaker?) Næringslivet Hadelandshagen Eksternt kompetansemiljø Fylkeskommunen Innovasjon Norge	2015	200 000? Partnerskapsmidler ?
God og robust organisering av reiselivet nord for Oslo. Bidra i utviklingen av en robust reiselivsorganisering, i tråd med Regjeringens strateg. Øvre Romerike / Gardermoen bør inngå i den framtidige organiseringen.	Etablert reiselivsorgan Øvrig næringsliv Kommunene Aktuelle fylkeskommuner	2015 -	??????? Partnerskapsmidler bør kunne brukes til prosjekt som videreutvikler eksisterende ordning
Fornybar energi – bioenergi. Utarbeide prosjekt som viser hvordan regionen kan utvikles til en kompetanseregion for produksjon og bruk av fornybar energi/bioenergi.	Regionrådet Eksternt kompetansemiljø Energigården Annet internt kompetansemiljø Fylkeskommunene	2015	????????? (Partnerskapsmidler)

OPPLAND
fylkeskommune

Regional plan for Hadeland

Planprogram

Januar 2012

INNHold:

Hadeland. Formalisert samarbeid og tidligere regionale planer.	Side 3
Hvorfor regional plan for Hadeland?	Side 4
Målet med planen	Side 5
Rammer gitt i ny plan- og bygningslov	Side 5
Ander føringer for planarbeidet:	Side 6
- Regional planstrategi for Oppland	Side 6
- Samordnet areal- og transportstrategi for Osloregionen	Side 7
- Jordvernstrategi for Oppland	Side 8
- Andre viktige nasjonale og fylkeskommunale dokumenter	Side 8
Kommunal plandokumenter:	
- Fra Gran	Side 9
- Fra Jevnaker	Side 10
- Fra Lunner	Side 11
Organisering, framdrift og medvirkning	Side 11
Tema for planarbeidet	Side 13
- Våre fortrinn	Side 13
- Bo-perspektivet	Side 13
- Tettstedsutvikling	Side 13
- Arealbruk	Side 14
- Kompetanse	Side 14
- Næringsutvikling og arbeidsplasser	Side 14
- Kommunikasjon og transport	Side 15
Konsekvensutredning	Side 15
Økonomi	side 16

Hadeland.

Formalisert samarbeid og tidligere regionale planer.

Hadeland er den sørligste delen av Oppland og består av kommunene Gran, Jevnaker og Lunner. Pr. 1.1.2010 hadde regionen 28 231 innbyggere. Befolkningsveksten de siste 10 årene har i gjennomsnitt vært på ca. ½ % pr. år (0,47 %).

Regionen har en sentral plassering midt mellom hovedstaden i sør og Mjøsbyene i nord, hovedflyplassen på Gardermoen i øst og Ringerike i vest. Kommunene er en del av Osloregionens bo- og arbeidsmarked med mange dagpendlere. De fleste av disse pendler til Osloområdet, men fra Jevnaker er pendling til Ringerike dominerende. Pendling til Osloområdet har de siste åra hatt en svakt avtakende tendens. Det er i løpet av de siste 10 årene skapt i underkant av 500 nye arbeidsplasser i regionen. Dette har også ført til en liten økning i pendlingen inn til regionen.

Samarbeidet mellom kommunene på Hadeland har lange tradisjoner. Helt siden generalplanarbeidet på 60-tallet har kommunene samarbeidet om felles utfordringer og oppgaveløsninger.

Formalisert samarbeid:

Regionrådet for Hadeland ble formelt etablert i 1984. Rådet består nå av 3 politikere fra hver kommune, hvorav ordføreren skal være den ene. Rådet ledes av ordførerne med en funksjonstid på et år av gangen. I rådet sitter også politiske representanter for Oppland fylkeskommune. I tillegg møter Fylkesmannen, en administrativ representant fra Oppland fylkeskommune og rådmennene på Hadeland. Det har de siste årene vært vanlig med syv årlige møter. Rådet har et lite sekretariat med lokaler i Gran rådhus.

I tillegg til samarbeidet i regionrådet er det etablert 12 interkommunale samarbeidsordninger. Disse er hjemlet i kommunelovens bestemmelser om interkommunalt samarbeid uten folkevalgt nemd. Noen av samarbeidsordningene omfatter alle tre kommunene, men de fleste er samarbeid mellom to kommuner, sju av dem mellom Lunner og Gran. Det er vedtatt egen viljeserklæring og utarbeidet rutinehåndbok for de interkommunale samarbeidsordningene på Hadeland

Tidligere fylkesdelplaner.

Den første fylkesdelplanen for Hadeland ble utarbeidet på begynnelsen av 90-tallet og vedtatt av Oppland fylkesting i desember 1994. Denne planen bærer preg av å være en videreføring av Oppland fylkeskommunes store engasjement for å få hovedflyplassen for Østlandet lokalisert til Gardermoen.

Et større revisjonsarbeid ble igangsatt i 2002 og ny fylkesdelplan ble vedtatt av fylkestinget i Oppland i desember 2003 og godkjent av Miljøverndepartementet i mai 2004.

Planen har følgende tematiske inndeling:

- Hadeland - i et Østlandsperspektiv
- Bo-regionen Hadeland
- Pendling – arbeidsplassdekning
- Barn og unge

- Kompetanse og næring
- Arealbruk
- Transport og kommunikasjoner.

Til slutt i planen er det et handlingsprogram med tiltak relatert til temaene nevnt over. Disse tiltakene er i det alt vesentligste gjennomført.

Det har lenge vært behov for å oppdatere den regionale planen for Hadeland. Da Oppland ble pilotfylke for utarbeidelse av regional planstrategi ble det naturlig å vente med dette arbeidet til den regionale planstrategien forelå. Ny plan- og bygningslov forutsetter at regional planstrategi skal legges til grunn for videre planlegging i regionen.

Hvorfor regional plan for Hadeland?

Skal kommune på Hadeland framstå som attraktive for bosetting og næringsutvikling er en avhengig av å finne gode fellesløsninger på tvers av kommunegrenser. Avstandene på Hadeland er relativt små. Ofte vil en avgjørelse og arealdisponering i en kommune få konsekvenser for utviklingen i nabokommunen.

Nasjonale mål om å halvere årlig omdisponeringen av verdifull dyrka mark innen 2010 og vedtatt Jordvernstrategi for Oppland, setter strenge krav til omdisponering av dyrka mark og tvinger fram løsninger på tvers av kommunegrenser. Det samme gjør Naturmangfoldloven og Rikspolitiske retningslinjer for samordnet areal- og transportplanlegging

Skal Regional planstrategi for Oppland følges opp og få reell betydning for Hadeland er en avhengig av å beskrive hvilke konsekvenser dette får for vår del av fylket.

Hadeland grenser til Buskerud i vest, Oslo i sør og Akershus i øst. Dette innebærer at regionen må finne gode fellesløsninger på tvers av fylkesgrensene. Dette er spesielt viktig for utbygging av kommunikasjoner og mulighetene for næringsutvikling.

I følge SSB befolkningsframskrivning vil Oslo-området ha en befolkningsvekst på ca. 40 % fram til 2040. Dette vil føre til en befolkningsøkning på 450 000 mennesker. Planen må drøfte hvordan vår region ønsker å forholde seg til dette og hvilke ambisjoner regionen har for å ta imot deler av denne befolkningsveksten.

Forholdene nevnt over er eksempler på hvorfor regional planlegging er viktig. Mange utfordringer kan ikke løses innenfor rammene av kommunal planlegging men krever løsninger hvor kommunal og regional planmyndighet finner fram til felles løsninger. Ambisjonen er at planen for Hadeland skal gi strategiske føringer for samfunnsutviklingen på Hadeland innenfor de tema planarbeidet konsentrerer seg om.

Planarbeidet som nå igangsettes er forankret i Regionalt handlingsprogram for Oppland 2011 (RHP). Her er følgende innarbeidet som første punkt under prioriterte satsingsområder under pkt. 2.1. Hadeland:

- Utarbeide regional plan for Hadeland

Målet med planen:

Planen skal legge til rette for felles ønsket utvikling på Hadeland.

Den skal bidra til at regionen blir et sted hvor det er godt å vokse opp, bo og drive næringsvirksomhet.

Rammer gitt i ny plan- og bygningslov.

Plan og bygningslovens bestemmelser skal legges til grunn for offentlig planlegging. Særlige bestemmelser om regional planlegging er beskrevet i lovens kapitler 7 og 8. (Kap. 7. Regional planstrategi og kap. 8 Regional plan og planbestemmelse) Fylkeskommunen er regional planmyndighet og har ansvar for regional planlegging.

Regional plan for Hadeland skal imøtekomme de krav Plan og bygningsloven setter og således legges til grunn for fylkeskommunal, kommunal og statlig planlegging og virksomhet i regionen. I arbeidet med Regional plan for Hadeland vil følgende bestemmelser i Plan og bygningsloven være sentrale:

Fra § 1-1. Lovens formål

Loven skal fremme bærekraftig utvikling til beste for den enkelte, samfunnet og framtidige generasjoner.

Planlegging og vedtak skal sikre åpenhet, forutsigbarhet og medvirkning for alle berørte interesser og myndigheter. Det skal legges vekt på langsiktige løsninger, og konsekvenser for miljø og samfunn skal beskrives.

Prinsippet om universell utforming skal ivaretas.

Fra § 3-4. Regionens planoppgaver og planleggingsmyndighet

Regional planlegging har til formål å stimulere den fysiske, miljømessige, helsemessige, økonomiske, sosiale og kulturelle utviklingen i en region.

Fylkestinget er regional planmyndighet.

Fra § 4-1. Planprogram

For alle regionale planer og kommuneplaner, og for reguleringsplaner som kan ha vesentlige virkninger for miljø og samfunn, skal det som ledd i varsling av planoppstart utarbeides et planprogram som grunnlag for planarbeidet.

Fra § 7 Regional planstrategi

Regional planmyndighet skal minst én gang i hver valgperiode, og senest innen ett år etter konstituering, utarbeide en regional planstrategi i samarbeid med kommuner, statlige organer, organisasjoner og institusjoner som blir berørt av planarbeidet.

Statlige og regionale organer og kommunene skal legge den regionale planstrategien til grunn for det videre planarbeidet i regionen

Fra § 8 Regional plan

Regional planmyndighet skal utarbeide regionale planer for de spørsmål som er fastsatt i den regionale planstrategien. Til regional plan skal det utarbeides et handlingsprogram for gjennomføring av planen.

Regional plan skal legges til grunn for regionale organers virksomhet og for kommunal og statlig planlegging og virksomhet i regionen. Regional planmyndighet kan fastsette regional planbestemmelse for å sikre at det ikke foretas arealbruksendringer i strid med planens retningslinjer for arealbruk.

(<http://www.lovddata.no/all/nl-20080627-071.html>)

Andre føringer for planarbeidet:

Regional planstrategi for Oppland 2010 – 2011.

Oppland fylkeskommune var pilotfylke for utarbeidelse av regional planstrategi basert på nye bestemmelser i plan- og bygningsloven (Kap. 7). Regional planstrategi for Oppland 2010-2011” ble vedtatt av fylkesting i februar 2010.

Siden denne planstrategien ikke er utarbeidet første året etter fylkestingsvalget, slik plan og bygningsloven forutsetter, vil ikke planen bli behandlet av Miljøverndepartementet. Den legges likevel til grunn for arbeidet med Regional plan for Hadeland.

I planstrategien er fire hovedutfordringer presentert som fylkets viktigste satsingsområder og planstrategien innebærer at disse vektlegges gjennom videre regional planlegging. Under presenteres disse satsingsområdene sammen med noen forklarende formuleringer hentet fra plandokumentet:

Attraktivitet:

Attraktivitet handler om konkurransekraft. Om evne til å holde på og tiltrekke seg. Om å framstå som et samfunn der folk har lyst og muligheter til å bo, arbeide, delta og etablere arbeids- og næringsliv. Det handler om å utvikle samfunn som fungerer i tiden. Utvikling av universelt utformede omgivelser er viktig for å nå målet om god tilgjengelighet, deltagelse og valgfrihet.

Kompetanse:

Kompetanse er en forutsetning for utvikling – individuelt og samfunnsmessig. Å legge til rette for grunnleggende og tidsriktig kompetanse er viktig for å lykkes. Kompetanse er den viktigste forutsetningen for å lykkes med endring, etablering av konkurransekraft - og gjennom det samfunnsbygging.

Klima og miljø:

Klimaendringer er et globalt problem. For å motvirke de negative konsekvensene må alle land bidra ved å redusere sine utslipp gjennom økt fokus på rensing av utslipp innen alle sektorer, utvikling av fornybar energi og/eller redusere sitt forbruk av energi. I Oppland har vi store naturgitte forutsetninger til å bidra innen bioenergi og vannkraft. I tillegg står fylket overfor betydelige utfordringer med hensyn til utslipp fra transportsektoren.

Bruk og vern:

Bruk og vern byr på mange utfordringer for Oppland. Vern handler om naturvern, naturmangfold, miljøvern, biologisk mangfold, jordvern, vassdrags-vern, rovdyrvern, bygningsvern, vern av bygnings- og bymiljøer, kulturlandskap og kulturminner. Oppland har et stort ansvar for bærekraftig utvikling og det å ta vare på verdier og tradisjoner. Det trenger ikke være noen motsetning mellom bruk og vern.

http://www.oppland.no/Documents/Styringsdokumenter/Planstrategi_2010-2011_web.pdf

Samordnet areal- og transportstrategi for Osloregionen.

Kommunene på Hadeland er medlem av Osloregionene og har sluttet seg til "Samordnet areal- og transportstrategi for Osloregionen" (ATP-strategi for Osloregionen).

Mål og strategier fra dette plandokumentet må også legges til grunn for arbeidet med Regional plan for Hadeland. Som sentrale punkter herfra nevnes:

Fra - Overordnet mål for areal- og transportutviklingen i Osloregionen:

- Utbyggingsmønsteret skal være arealeffektivt basert på prinsipper om en flerkjernet utvikling og bevaring av overordnet grønnstruktur.
- Transportsystemet skal på en rasjonell måte knytte den flerkjernede regionen sammen. Transportsystemet skal være effektivt, miljøvennlig, med tilgjengelighet for alle og med lavest mulig behov for biltransport.

Fra - Overordnet strategi for areal og transportutvikling:

- Vekstkraften i Oslo skal utnyttes til beste for Osloregionen. Vekst i andre delregioner skal kunne avlaste vekst i Oslo som skaper problemer. Slik balansert vekst skal kunne skje ved en bolig- og næringsutvikling knyttet til de viktigste transportaksene for jernbane og veg. Utbygging bør konsentreres til byer og tettsteder. Grønne korridorer mellom dem skal opprettholdes.
- Utbyggingsmønsteret skal ta utgangspunkt i raske, skinnegående kollektivmidler med stor kapasitet samt et godt vegsystem med god fremkommelighet for kollektivtrafikken.

Fra - Delstrategi for utvikling av transportsystemet

- Regional kollektivtrafikk må ta hovedtyngden av veksten i trafikken i en flerkjernet Osloregion. Jernbanen skal være "ryggraden" supplert med et nett av ekspressbusser og langrutebusser fra områder som mangler eller ikke har et godt togtilbud.
- Jernbaneutbyggingen må forseres med langsiktige mål om reisetider og avgangsfrekvenser slik det er angitt i Jernbaneverkets stamnettutredning (2040).
- Osloregionen støtter i prinsippet strategi 2 i stamvegutredningen fra Statens vegvesen: "Utbygging av høytrafikkerte veger med mange ulykker og kjøproblemer først". (Rv4 nevnt som en av fire riksveger m/særlig utbyggingsbehov). Strategi 2 må suppleres med prioritering av forbindelser utenom Oslo. (Rv35 nevnt som en av 4 riksveger med særlig utbyggingsbehov).
- Osloregionen støtter en nasjonal strategi om at mest mulig gods skal gå på sjø og bane.
- Gardermoen er hovedflyplass for Østlandet og nasjonalt nav for Norge.

<http://www.osloregionen.no/Media/Uploads/485b71021d01d.pdf>

Jordvernstrategi for Oppland.

I vedtatt Jordvernstrategi for Oppland er følgende hovedmål og delmål sentrale og vil bli lagt til grunn for planarbeidet:

Hovudmål:

- Arealbruken i Oppland må leggjast opp slik at vi tek i vare omsynet til det behovet som komande generasjonar har for jordressursar til å produsere sin eigen mat, og at vi vernar om miljøverdiane i kulturlandskapet og utviklar desse som ressurs for alle og for lokal næringsutvikling.

Det er eit mål at omdisponeringa av verdfulle jordressursar i Oppland blir halvert innan 2010 og at verdfulle kulturlandskapsområde blir dokumentert og sikra i arealplanlegginga.

Delmål 1 - Busetjing :

- I områder med stort busetjingspress må det etablerast eit bærekraftig utbyggingsmønster sett i forhold til jordressursane og kulturlandskapet.

Delmål 2- Samfunns- og næringsutvikling :

- Omdisponering av dyrka eller dyrkbar mark til samfunns- og næringsutvikling må vegast opp mot omsyn til jordvernet. Det må arbeidast med å finne gode løysingar for bruk av areal der gjenbruk av areal og fleirbruksløyseringar er i fokus.

(<http://www.planoppland.no/enkel.aspx?m=35117&a mid=1560637>)

Det vises også til brev til kommunene fra Miljøverndepartementet og Landbruks- og matdepartementet av 21.2.06 og 19.11.10.

Andre viktige nasjonale og fylkeskommunale dokumenter:

- Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging.
http://www.regjeringen.no/pages/16723462/nasjonale_forventninger_planlegging_240611.pdf
- Naturmangfoldloven
http://www.lovdatab.no/cgi-wift/wiftldles?doc=/app/gratis/www/docroot/all/nl-20090619-100.html&emne=naturmangfold*&&
- Rikspolitiske retningslinjer for samordnet areal- og transportplanlegging (RPR-ATP)
<http://www.lovdatab.no/cgi-wift/ldles?doc=/sf/sf/sf-19930820-0817.html>
- Rikspolitiske retningslinjer for barn og planlegging
<http://www.lovdatab.no/cgi-wift/ldles?doc=/sf/sf/sf-19950920-4146.html>
- Regjeringens handlingsplan for universell utforming og økt tilgjengelighet 2009-2013
http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/tema/nedsatt_funksjonsevne/norge-universelt-utformet-2025.html?id=561345
- Fylkesdelplan for lokalisering av varehandel i Oppland
<http://www.oppland.no/importfiler/Dokumentarkiv%20Arealplanlegging/Fylkesplan%20for%20varehandel.pdf>
- Lov om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner (Markaloven)
http://www.lovdatab.no/cgi-wift/wiftldles?doc=/app/gratis/www/docroot/all/nl-20090605-035.html&emne=marka*&&
- Den europeiske landskapskonvensjonen

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/md/dok/veiledninger/2009/den-europeiske-landskapskonvensjonen.html?id=586630>

- Vannressursloven
<http://www.lovdatabank.no/all/hl-20001124-082.html>
- NVEs retningslinjer for flom og skredfare i arealplanleggingen.
<http://www.nve.no/Documents/retningslinjer2-11-endelig1.pdf>

Kommunale plandokumenter:

Plandokumentene til kommunen på Hadeland er forskjellige. For Gran og Jevnaker vil de viktige føringene med betydning for regional planlegging være å finne i kommuneplanene. I Lunner har en etablert en planstruktur hvor mer vil være innarbeidet i kommunedelplaner.

Fra kommunene har en mottatt informasjon om hva de oppfatter som viktige formuleringer i egne planer med konsekvens for regional planlegging.

Fra dette presenteres følgende som en mener vil ha betydning ut over planlegging i egen kommune:

Fra Gran:

I kommuneplanen presenteres utfordringer, mål og strategier for noen gjennomgående tema som får konsekvenser for mange samfunnsområder (kap. 5 i planen). Disse er:

- bærekraftig utvikling og klimautfordringer
- befolkningsutvikling og bosettingsmønstre
- utfordringer i folkehelsearbeidet
- samfunnsikkerhet og beredskap
- et inkluderende samfunn

Gran kommune ønsker å legge opp til en politikk som bygger opp under den eksisterende grendestrukturen, med positiv befolkningsvekst, både i grendene og sentrumsområdene. Kommunen skal legge spesiell vekt på at det utvikles gode boligområder.

Gran kommune skal, som «Grønn energikommune», ha en bærekraftig utvikling og arbeide for å redusere klimautslippene vesentlig. Dette innebærer at Gran kommune skal arbeide aktivt for å redusere klimautslippene og bedre miljøet, og at alle kommunens virksomheter skal ta hensyn til klimautfordringene i planlegging og utførelse av sine oppgaver.

Gjennom arealforvaltning er det viktig å fokusere på å ivareta trivelige og aktivitetsfremmende oppvekst- og bomiljøer, sammenhengende gang- og sykkelveger, tilgjengelige friområder og tilrettelegger for aktiv transport.

Folkehelseperspektiver har en viktig plass i kommuneplanens samfunnsdel 2007–2019.

I forhold til regionalt samarbeid om areal- og transportlegging er følgende innarbeidet i kommuneplanen (kap 8 i planen):

“Samordnet transportplanlegging er avhengig av gjensidig forståelse i kommunene og felles regionale målsettinger rundt viktige prinsipper for arealforvaltningen. Transportårene og kollektivtrafikken har stor betydning for utviklingen i Hadelandsregionen. Gran kommune

skal derfor søke å ha god dialog med Lunner og Jevnaker om slike spørsmål, og vil arbeide for at Hadelandsregionen kan stå samlet i å fremme gode trafikkløsninger for hele regionen.”

Fra Jevnaker:

Fra kommuneplanen til Jevnaker er følgende hentet fra kap. 1 Planens hovedfokus:

- Et inkluderende samfunn

I planperioden ønsker Jevnaker å fokusere tydeligere på et inkluderende samfunn. Både når det gjelder demokrati, medvirkning og utforming av det fysiske miljø. Et åpent og levende lokaldemokrati er viktig fordi det bidrar til engasjement og medvirkning, samt sikrer innbyggerne innflytelse på lokal samfunnsutvikling og på egne livsvilkår.

- Barn og unge

Barn og unge er kommunens mest verdifulle ressurs. Hensynet til deres interesser, behov og oppvekstmiljø er viktig å ivareta på alle samfunnsområder.

- Kultur

Et aktivt kulturliv er en viktig grunnpilar for bedre livskvalitet, helse og trivsel. Det styrker lokal identitet og tilhørighet, og er dessuten et forebyggende redskap i arbeidet mot samfunnsproblemer som blant annet rus, kriminalitet, rasisme og mobbing.

I kap. 4 Samfunnsutvikling, er følgende sentralt:

- Lokalt miljøansvar

Med lokalt miljøansvar menes hvordan Jevnaker kommune kan bidra til utvikling av gode boligområder der forholdet til miljø er satt i fokus. Med miljø menes i denne sammenheng de fysiske forholdene knyttet til boligen, området hvor boligen ligger og hvordan området henger sammen med resten av verden. Vi tenker på hvordan boligen er bygget, muligheten for bruk av alternativ oppvarmingskilder, mulighetene til å gå og sykle til og fra jobb, skole og butikk, tilgang til rekreasjonsområder i kort avstand fra hjemmet og hvordan alt dette er utført slik at de er tilgjengelig for alle i samfunnet (universell utforming).

Fokuset innebærer at Jevnaker vil fortsette å prioritere at større nye byggeområder og nyetableringer kun skal skje i nærheten til sentrum. En slik utvikling vil gi muligheter til å redusere klimagassutslipp og legge forholdene til rette for en grønnere og mer bærekraftig hverdag. Prioriteringen er nødvendig for å oppnå de målene kommunen har satt seg i forbindelse med at Jevnaker i 2007 ble utnevnt til ”grønn energikommune”. Målet med Grønne energikommuner er å få kommunene til å satse på energieffektivisering, fornybar energi som bioenergi, og å få ned klimagassutslippene i sine kommuner.

Selv om fokuset vil være på en mer bærekraftig utvikling må Jevnakers store verdier knyttet til naturgitte og kulturelle forhold ikke glemmes. Jevnaker har en rik historie som danner grunnlaget for hvem vi er. Jevnaker har videre store områder som er lite berørt av tekniske inngrep og mange verdifulle naturtyper. Heldigvis har både topografien og tidligere historie bidratt til en konsentrert utvikling slik at det har vært relativt få problemstillinger knyttet til vern kontra utvikling. Dette bidrar til at Jevnaker har et godt utgangspunkt for å få til en mer bærekraftig utvikling.

Fra Lunner:

Fra plandokumentene i Lunner vektlegges følgende:

- Klima og energi.
- Planlegge for tilpasning til klimaendringer som alt har skjedd og skjer i økende grad.
- Planlegge for en utvikling av samfunnet som bidrar til reduksjon av klimagassutslippene.
- Planlegge for økt bruk av bioenergi.
 - Boligpolitikk/ befolkningsutvikling.
- Utbygging skal i hovedsak skje fra og med Grua og sørover. Her er det et stort potensiale for utbygging av boliger i gangavstand til kollektivknutepunkt, skoler og næringsarealer.
- Det skal være varierte tilbud av boliger ved at vedtatte reguleringsplaner skal gi mulighet for etablering av eneboliger, tomannsboliger og leiligheter.
- Kommunen skal være positiv til å bruke endre hytter i bygda slik at spredt boligbygging kan ivaretas og grendemiljøene ønskes opprettholdt.
 - Landbruk
- Opprettholde landbrukets produksjonsområder og kulturlandskapet.
 - Kommuneorganisasjon
- Evnen til omstilling, utvikling og nyskaping for å sikre kommunens legitimitet i befolkningen som en forsvarlig forvaltningsmyndighet og god velferdsprodusent.
- Konkurranssevne for nødvendig ekstern rekruttering og intern forvaltning av arbeidskraft gjennom omdømmebygging og frigjøring av menneskelig energi og skaperevne.
 - Kultur
- Kommunen kan støtte opp under frivilligheten med økonomisk støtte og tilrettelegging. Framtidens utfordringer innen velferd krever et tettere samarbeid med frivilligheten
 - Oppvekst
- Tidlig innsats
 - Forebygging skal prioriteres
- Helhetlige tilbud
 - Tverrfaglig samarbeid

Organisering, framdrift og medvirkning.

I november 2010 ble det arrangert et relativt bredt anlagt oppstartsmøte, med representanter for kommunene, fylkeskommunen, ulike kompetansemiljøer, interessegrupper i regionen, statlige institusjoner m.fl. Innsillet fra oppstartsmøtet har vært et viktig bidrag til utarbeidelse av planprogrammet.

Planarbeidet igangsettes gjennom vedtak i Fylkesutvalget i Oppland.. Regionrådet for Hadeland vil være styringsgruppe for arbeidet.

Regionkoordinator for Hadeland vil være prosjektleder. Ordføreren utgjør et arbeidsutvalg som vil være rådgivningsforum for prosjektleder og bindeledd mot styringsgruppa.

Det er etablert en fast arbeidsgruppe for planarbeidet. Denne består av prosjektleder, en representant fra hver av kommunene og fylkeskommunen.

Det vil bli oppnevnt egne temagrupper for planarbeidet. En temagruppe kan få ansvar for flere av temaene som skal behandles i planen.

Disse gruppene vil bli breit sammensatt, avhengig av temaene det skal arbeide med. Aktuelle deltakere i disse gruppene vil være representanter fra kommunene, fylkeskommunen, berørte offentlige instanser, frivillige organisasjoner og næringslivet.

Framdrift:

- 25. mars 2011
Styringsgruppa vedtar planprogrammet og oversender dette til Oppland fylkeskommune.
- 24. mai 2011
Fylkesutvalget behandler planprogrammet og vedtar å sende det på høring.
- 15. sept. 2011
Høringsfrist for planprogrammet
- Høsten 2011
Planprogrammet vedtas av fylkesutvalget.
Kompetansemiljøer engasjeres for å gjennomføre nødvendig utredningsarbeid.
- Vinter 2012
Planarbeidet gjennomføres..
Arbeidet organiseres og ledes slik det er beskrevet over.
Det blir oppretter arbeidsgrupper med ansvar for temaene som er skal behandles (se s. 14 – 16).
Medvirkning vil skje slik dette er beskrevet på neste side
- Juni 2012
Foreløpig planforslag foreligger.
- 21. september 2012.
Planforslaget behandles av styringsgruppa.
- Oktober 2012
Planforslag sendes på høring.
- Januar/februar 2013.
Planen vedtas av Oppland fylkesting

Medvirkning:

En vil forsøke å sette sammen temagruppene slik at representanter for berørte interessegrupper bli direkte involvert i planarbeidet. En vil spesielt påse at plan- og bygningslovens bestemmelser om medvirkning blir ivaretatt. Kommunene vil bli bedt om å ha med representanter i temagruppene med spesielt ansvar for å ivareta barn og unges interesser. (Jf. Plb. § 5-1) Ungdom vil i tillegg bli involvert i planarbeidet gjennom invitasjon om å tegne et framtidsbilde av Hadeland – “Slik vil vi ha det på Hadeland i 2020”. Skolene og de kommunale ungdomsrådene vil bli utfordret.

Det vil være aktuelt å gjennomføre åpne møter om planarbeidet, eller spesielle tema planer omhandler. Undervegs-konferanse vil bli vurdert. Plan- og bygningslovens bestemmelser om høring og offentlig ettersyn vil bli fulgt. Det vil bli etablert en plattform for elektronisk brukermedvirkning i planarbeidet. Denne plattformen vil være knyttet til hjemmesidene til Oppland fylkeskommune, kommunene på Hadeland og regionrådet.

Tema for planarbeidet.

Det legges opp til at følgende tema vektlegges i planarbeidet:

Våre fortrinn.

En vil vurdere om det finnes områder hvor Hadeland kan spille en rolle i nasjonal sammenheng.

- Hva er våre komparative fortrinn?

- Hva bør være utgangspunktet for en regional utviklingsstrategi for Hadeland?

Som en del av planarbeidet vil det bli gjennomført en utviklingsprosess for å avklare mulighetene for å innarbeide et slikt punkt i planen.

Ekstern kompetanse vi bli knyttet til dette arbeidet.

Bo-perspektivet.

I kommuneplanene er følgende definert som mål for befolkningsvekst:

Gran kommune	+ 1,5 % årlig vekst
Jevnaker kommune	+ 1 % årlig vekst
Lunner kommune	> 0,5 % årlig vekst

Hvordan regionalt samarbeid kan bidra til å nå kommunens mål om befolkningsvekst vil være et viktig spørsmål i planarbeidet. Kommunes vilje og evne til å legge til rette for å ta større deler av Osloregionens befolkningsvekst vil bli drøftet. En vil også vurdere muligheten for å utarbeide felles målsetting for befolkningsveksten på Hadeland.

Andre sentrale forhold vil være:

- behovet for varierte botilbud og bomiljø.

- universelt utformede bomiljø, godt tilrettelagt for fysisk aktivitet.

- bomiljø som utgangspunkt for gode oppvekstvilkår for barn og unge.

- bomiljø og tilgjengelighet til friluftsområder.

- bomiljø og kulturtilbud.

- bomiljø som ivaretar forpliktelser innen miljø og energibruk, herunder redusert transportbehov og nærhet til varehandel.

Nye arbeidsplasser skapes i økende grad i tilknytning til bosted. En vil derfor drøfte hvordan boligpolitikk kan bidra til næringsutvikling.

Tettstedsutvikling.

I Fylkesdelplan for Hadeland 2004 – 2015 står følgende i Kap. 8.1 Stedsutvikling /utbyggingsmønster:

"..Som regionens tettsteder regnes: Harestua, Roa, Lunner, Gran, Jaren, Brandbu og Jevnaker. Erfaring tilsier at regioner med et klart definert senter oftest har en mer positiv utvikling enn regioner hvor senterstrukturen er uklar. I Viggadalen har Gran sentrum vokst

fram som det viktigste senter for handel og service. For å legge til rette for fortsatt vekst og utvikling bør Gran sentrum få anledning til å fortsette denne utviklingen...”.

I planarbeidet som skal gjennomføres vil en vurdere om tettstedstrukturen slik den er presenter i fylkesdelplanen fra 2004 fremdeles skal gjelde. Til grunn for denne vurderingen vil en bl.a. legge godkjent ATP-strategi for Osloregionen. Målet skal være å utvikle attraktive, levende og gode tettsteder med tilstrekkelig servicenivå og befolkningsgrunnlag – bygge på lokal egenart m/levende kjerner og redusert transportbehov. I denne vurderingen må en også ta hensyn til punktene nevnt som “Andre sentrale forhold” under Bo-perspektivet over. En vil vurdere behovet for å gjennomføre tettstedsanalyse for de prioriterte tettstedene.

Arealbruk.

Gjennom planarbeidet vil en legge opp til en samlet vurdering av arealbruken i regionen.

Intensjon vil være å avklare og samordne arealbruken mellom kommunene i regionen.

Det legges ikke opp til at planen skal regulere nye områder, men bygge videre på og prioritere innenfor de områdene kommunene allerede har regulert.

Det vil være spesielt viktig å få til en god og helhetlig avklaring når det gjelder disponering av arealer til næringsformål, boligbygging og grønnstruktur (landbruk/friluftsområder/verneverdige områder).

For å få dette til kan det bli aktuelt å utarbeide en utbyggingsstrategi eller felles retningslinjer for utvikling i regionen. Bruk av regional planbestemmelse kan da bli aktuelt.

Jordvernstrategi for Oppland og ATP-strategi for Osloregionen vil bli lagt til grunn for arbeidet.

Areal og transportanalyse for Hadeland.

Tidlig i planarbeidet vil det bli gjennomført en areal- og transportanalyse for Hadeland. Resultatet av denne vil bli vektlagt ved arbeidet med punktene over (Bo-perspektiv, tettstedsutvikling og arealbruk). Behov for konsekvensutredning vil bli vurdert etter at areal- og transportanalysen foreligger. (Se eget pkt. om konsekvensutredning på s. 17)

Kompetanse.

I planarbeidet vil en rette blikket mot den kompetanse som finnes i befolkningen og hvordan denne kan utvikles.

- Hvordan legger kommunene til rette for god grunnskoleopplæring og hvordan kan samarbeid mellom kommunene bidra positivt til utviklingen?

- Hvordan legger fylkeskommunen til rette for god videregående opplæring og hvordan kan samarbeid med næringslivet og på tvers av forvaltningsnivåene bidra positivt?

- Hvordan påvirker universitet- og høyskoletilbud befolkningen på Hadeland? (Campus-tilbud og desentraliserte opplegg)

- Hvilken kompetanse har den voksne befolkningen på Hadeland?

- Hva er næringslivets behov for kompetanse?

I Regional planstrategi for Oppland er kompetanse presentert som ett av fire satsingsområder. Arbeidet med dette tema vil bli et forsøk på å avklare hvordan dette satsingsområdet kan følges opp på Hadeland.

Næringsutvikling - arbeidsplasser

Under dette punktet må følgende problemstillinger behandles:

- Forholdet mellom utvikling av næringslivet på Hadeland og pendling til Osloregionens arbeidsmarked.
- Menneskelige og miljømessige belastninger ved pendling.
- Kommunenes tilknytning til bo- og arbeidsmarkedsregioner.
- Utvikling av næringslivet etter to utviklingsakser:
 - Nord-sør (Rv 4 og Gjøvikbanen – ender i Oslo)
 - Øst-vest (Rv 35, Gardermoen – Hønefoss)
- Behovet for god organisering og kontakt mellom næringslivet og offentlig sektor .
- Historiske og opparbeidede forutsetninger for næringsutvikling.
- Entreprenørskap

Kommunikasjon og transport

ATP-strategien for Osloregionen vil være førende for arbeidet med dette punktet.

Hovedvekt vil bli lagt på behov for utvikling av veg og bane etter regionens to utviklingsakser:

- Nord-sør (Rv 4 og Gjøvikbanen – ender i Oslo)
 - Behovet for utbygging av Rv 4 i Oppland, Akershus og Oslo
 - Behovet for planavklaring og prioritering i NTP
 - Behov for utbygging av Gjøvikbanen og få banestrekningen definert som en del av IC-området på Østlandet.
 - Behovet for å knytte Gjøvikbanen og Dovrebanen sammen slik at banestrekningen får høyere prioritet i det nasjonale jernbanenettet og blir prioritert i NTP.
 - Behovet for gode bussforbindelser mellom Hadeland og Oslo for de områdene som ikke nås med tog.
- Øst-vest (Rv 35 (E16) Gardermoen – Hønefoss).
 - Behovet for utbygging av Rv 35 i Oppland og Buskerud.
 - Behov for planavklaring og prioritet i NTP
 - Betydningen av at Rv 35 omklassifiseres til E16 (Bergen – Gävle) og blir den viktigste avlastingsvegen nord for Oslo.
 - Behovet for gode bussforbindelser til Hønefoss og Gardermoen
- Infrastrukturtiltak
 - Samordnet gang og sykkelvegnett.
 - Parkering og holdeplasser.
 - Andre tiltak langs veg og bane
- Kollektivtrafikktilbud
 - Tilbudet intern på Hadeland

Helsetilbud/omsorg inngår ikke som tema i planarbeidet. Dette inngår i pågående planprosess for Samhandlingsreformen.

Barn og unge
Klima, miljø og energi
Universell utforming
Folkehelse

Er gjennomgående tema for planarbeidet.
Alle tema og tiltak som beskrives i planen skal ha en særskilt vurdering i forhold til de gjennomgående temaene.

Konsekvensutredning:

Plan- og bygningsloven har følgende bestemmelse om konsekvensutredning (§ 4-2.):

“For regionale planer og kommuneplaner med retningslinjer eller rammer for framtidig utbygging og for reguleringsplaner som kan få vesentlige virkninger for miljø og samfunn, skal planbeskrivelsen gi en særskilt vurdering og beskrivelse - konsekvensutredning – av planens virkninger for miljø og samfunn”.

Som det går fram av kapitlet foran legges det ikke opp til at planen skal regulere nye områder, men bygge videre på og prioritere innenfor de områdene kommunene allerede har regulert.

Tidlig i planprosessen vil det bli gjennomført en areal- og transportanalyse. Denne vil bli vektlagt når en skal arbeidet med temaene: Bo-perspektiv, Tettstedsutvikling og Arealbruk. Behov for å gjennomføre konsekvensutredning vil bli vurdert etter at areal og transportanalysen foreligger.

Økonomi:

Det legges opp til at planarbeidet gjennomføres innenfor følgende økonomiske rammer:

Finansiering:

• Regionale partnerskapsmidler	700 000 kr
• Fylkeskommunale planmidler	200 000 kr
• Statlige LUK-midler	<u>200 000 kr</u>
	1 100 000 kr

Rammebudsjett:

• Prosjektledelse (1/2 årsverk)	350 000 kr
• Areal- og transportanalyse	200 000 kr
• Utredninger og faglig bistand	450 000 kr
• Utgifter til konferanser og medvirkningsprosess	<u>100 000 kr</u>
	1 100 000 kr

Har du spørsmål til planprogrammet eller planprosessen kan disse rettes til:

Prosjektleder Edvin Straume. edvin.straume@gran.kommune.no eller

ingvil.aarholt.hegna@oppland.org, Oppland fylkeskommune, Regionalenheten plan og miljø

Forord

Civitas har på oppdrag fra Regionrådet for Hadeland gjennomført en areal- og transportanalyse for Hadeland.

Målet med analysen har blant annet vært å vise dagens transportarbeid og en sannsynlig utvikling for denne med aktuelle scenarier for befolkningsvekst som utgangspunkt.

Analysen er gjennomført av Rolv Lea (prosjektleder), Jomar Lygre Langeland, Njål Arge og Ola Bettum (In'by).

Kontaktperson for oppdragsgiver har vært Edvin Straume.

Prosjektgruppen hos Civitas har hatt flere møter med oppdragsgiver underveis.

Analysen ble presentert for Regionrådet for Hadeland på rådets møte på Øvre Vang gård, Jevnaker, 25. november 2011.

Forsidefoto: Arild Kristiansen, M8 Design AS (øverst, venstre og under, høyre).

Januar 2012

Rolv Lea
Civitas AS

Innhold

Forord	2
Innhold	3
Sammendrag	4
1 Bakgrunn for analysen	8
2 Hadeland i dag	12
2.1 Viktigste transportinfrastruktur og tettsteder	12
2.2 Trafikk innen, til og fra og gjennom Hadeland	13
2.3 Kollektivtilbud og -bruk	15
2.4 Befolkningsutvikling på Hadeland	16
2.5 Andre generelle demografiske utviklingstrekk	19
2.6 Boligstruktur på Hadeland og utvikling siste 5-10 år	21
2.7 Sentrumsfunksjoner og tettstedstruktur på Hadeland	22
2.8 Blir tettstedene tettere eller mer spredt?	25
2.9 Pendling	28
2.10 Oppsummering – Hadelands areal- og transportutfordringer i dag	28
3 Tettstedutvikling som legger grunnlag for måloppnåelse	29
3.1 Drøfting av Hadelands sentrale mål knyttet til attraktiv tettstedsutvikling	29
3.2 Nærmere om betydningen av fortetting og tette strukturer	31
3.3 Prinsipper for en mer bærekraftig og attraktiv tettstedsutvikling	31
3.4 Utdyping av viktige problemstillinger på regionalt nivå	33
3.5 Noen eksempler	35
4 Alternative utviklingsretninger for Hadeland	38
4.1 Trendforlengelse	38
4.2 Den idealiserte tettstedstrukturen - Gran sentrum	40
4.1 Konsentrert vekst i Gran, Harestua og Jevnaker	42
4.2 Potensial for redusert bilavhengighet	44
5 Konklusjoner og anbefalinger	47

Sammendrag

Bakgrunn

Kommunene har mål om miljøvennlig utvikling og en klart definert vekst i folketallet.

Regionen ønsker å utvikle attraktive tettsteder og ha en utvikling med redusert transportbehov.

Transportsystemet skal være effektivt, miljøvennlig og med lavest mulig behov for biltransport.

Hadeland i dag

Befolkningsutviklingen er ganske lik for de tre kommunene, og har ligget på om lag 0,5 prosent i året i gjennomsnitt for de siste 10 årene. De respektive kommuneplanene har forskjellige mål om vekst i folketallet. I gjeldende planer har Gran kommune et mål om 1,5 prosent vekst i året, Jevnaker ikke mindre enn 1 prosent og Lunner 0,5 prosent. Statistisk sentralbyrå sine framskrivinger av folketallet på Hadeland ligger på mellom 0,5 og 1 prosent vekst pr år.

Det er innflyttingen til regionen som gjør at det i det hele tatt er en positiv vekst i folketallet. Både i Jevnaker og i Gran kommune har det i perioden fra 1997 nesten konsekvent vært et fødselsunderskudd, stort sett ned til -0,2 prosent av folketallet. I Lunner kommune har det de fleste årene vært et fødselsoverskudd. Utviklingen i Lunner kommune mer enn oppveies av utviklingen i Jevnaker og Gran kommune.

Det er en relativt liten befolkning fordelt over et betydelig geografisk område, og fordelt på syv definerte tettsteder. Utviklingen de siste ti årene viser ingen sterke tendenser til å endre dette.

Boligstrukturen på Hadeland er preget av høy andel eneboliger (81 prosent). Det bygges også mest eneboliger, selv om det i Jevnaker de siste 5 år er bygget flest leiligheter.

Lokalisering Virksomheter og tjenester som naturlig kan lokaliseres sammen, i sentrum av et tettsted eller by, ligger i for stor grad ~~stor grad~~ spredt over store deler av regionen. Dette bidrar til mangel på attraktivitet i eksisterende tettsteder. Det blir ikke tilstrekkelig tetthet i tjenester, tilbud og opplevelser.

Tettstedene De fleste av de 7 definerte tettstedene har i følge offentlig statistikk blitt mindre arealeffektive de siste 10 år. Dette er en utvikling som er i ferd med å snus i hvert fall i Jevnaker og Gran, kanskje også flere steder.

Bosettingsstrukturen på Hadeland er ikke velegnet til å få reisende til å gå, sykle eller å bruke kollektive transportmidler.

Trafikk Om lag 68 prosent av all biltrafikk i regionen er reiser som kun foregår innenfor regionen. Gjennomgangstrafikk, det vil si bilreiser som verken begynner eller slutter på Hadeland, utgjør om lag 7 prosent av all biltrafikk i regionen. Bilreiser som enten begynner eller slutter på Hadeland utgjør om lag 25 prosent av biltrafikken.

For en svært stor del består kollektivtilbudet innen regionen av bussruter som primært er skoleskyss. Tider og ruter er tilpasset skolenes beliggenhet og skoledagens begynnelse og slutt. Det er også ruter som er effektive transportmidler mellom tettstedene, og også ut av regionen. Gjøvikbanen er selvfølgelig et svært viktig eksempel på det siste.

Aktuelle problemstillinger

Kommunenes mål om vekst i folketallet ligger i hovedsak godt over den historiske veksten de siste 25 årene. Målene er rimelige som et bilde på hvilken vekst regionen bør påta seg av den folketallsøkning som etter alt å dømme vil komme i Osloregionen de neste 20 – 30 årene. Veksten i Oslo er for eksempel beregnet av statistisk sentralbyrå til å være mellom 1 og 2 prosent pr år. Hadelandskommunene er derfor forholdsvis langt unna ”å ta sin del av veksten i Oslo-området”.

Slik regionen har utviklet seg de siste 10-20 årene er det vanskelig å se hvordan disse målene skal kunne nås i praksis, uten at det gjøres vesentlige endringer for å øke attraktiviteten ved tettstedene.

Den eksisterende boligstrukturen og den generelle, forventede demografiske utviklingen, taler for at det vil være behov for flere og mindre boenheter.

All arealutvikling som foregår som fortetting av et allerede spredt utbyggingsmønster vil fortsatt bidra til vekst i biltrafikken. Om utviklingen skal kunne sies å foregå som en bilreducerende fortetting framfor spredning, må det meste av kommunenes arealutvikling skje som fortetting i forholdsvis biluavhengige lokaliteter.

Kommunene har gjennom sine respektive kommuneplaner, samt de forventninger som ligger i de regionale strategiene, forpliktet seg til en utvikling der reisebehovet i økende grad skal dekkes av kollektivtransport og der miljøhensyn skal prioriteres høyere.

Befolkningsvekst kan bidra til investeringer, som igjen kan bidra til utvikling av attraktive tettsteder. Det er viktig å legge til rette for at investeringene blir lønnsomme i de prioriterte tettsteds- og sentrumsområder.

Mål om bærekraftig by- og tettstedsutvikling med mindre bilbruk er i tråd med mål om attraktiv tettstedsutvikling. Tettere tettsteder med flere sentrumsfunksjoner vil redusere behovet for bil, og det blir lettere å nå gjøremål til fots eller med sykkel. Videre er mål om redusert nedbygging av jordbruksarealer og ivaretagelse av kulturlandskap svært ofte i tråd med mål om attraktiv tettstedsutvikling.

Tettstedutvikling

Ideelt skulle all befolkningsvekst i en region med ca 30 000 innbyggere konsentreres til ett tettsted. Dette er ønskelig for at det skal bli nok kraft, energi og puls i tettstedet, med urban karakter og med innhold. Slik konsentrasjon ville også gi den største konsentrasjonen av reiser i alle transportkorridorer, og dermed det beste grunnlaget for betjening med kollektivtransport. Helst skulle dette tettstedet også ha et togtilbud i sentrum.

Tettsteder det satses på må bli tettere, det vil si med høyere arealutnyttelse, og inneholde mange funksjoner, det vil si med boliger, arbeidsplasser og kulturtilbud. Virksomheter og tjenestetilbud bør lokaliseres umiddelbart ved tettstedets sentrale møteplasser.

Innholdet i næringsområder må styres tydelig og nyanseres mer gjennom kommuneplanene. Rett virksomhet må lokaliseres på rett sted; dette gjelder også handelsdestinasjoner. Handel er svært viktig for et tettsteds attraktivitet.

Regionens boligstruktur må gjenspeile behovet som følger av befolkningsstrukturen.

Det er nødvendig at stat, fylkeskommune, kommuner samarbeider om å utvikle et kollektivtilbud som passer til en endret tettstedstruktur. Mange ulike virkemidler må benyttes.

Trafikkscenarier

Trend I en trendmessig framskriving av trafikken – hvor tettstedstrukturen ikke endres – finner vi at antallet reiser i de viktigste transportkorridorene øker med 6 – 9 prosent over 10 år.

- Økningen i reiseaktivitet vil ikke være kollektivbasert. Fordi folk bor og arbeider forholdsvis spredt vil det aller meste av trafikkøkningen være bilbasert.
- Befolkningsveksten vil ikke nå mål om regional befolkningsvekst, særlig ikke i Gran kommune. Den trendmessige befolkningsveksten ligger godt under dette. Regionen vil ikke ta sin del av veksten i Oslo-regionen.

Konsentrert utvikling I en framskriving der det satses på konsentrert utvikling av Gran, Harestua og Jevnaker på en slik måte at befolkningsmålet nås, finner vi at antallet reiser i de viktigste transportkorridorene øker med 8 – 27 prosent over 10 år. Disse tre tettstedene er valgt fordi de til sammen kan dekke et behov for boliger internt i regionen (Gran), i retning Oslo (Harestua) og i retning Ringerike (Jevnaker).

- Økningen i reiseaktivitet vil kunne være kollektivbasert, forutsatt at tettstedutviklingen støttes av et bedre kollektivtilbud, eller vil kunne gjøres til fots eller med sykkel. Fordi folk bor og arbeider forholdsvis tett vil det aller meste av trafikkøkningen ikke måtte være bilbasert.
- Befolkningsveksten vil kunne nå mål om regional befolkningsvekst. Regionen vil kunne ta sin del av veksten i Oslo-regionen.

Potensial for kollektivreiser

De regionale reisene er i dag antagelig fordelt med 5-6 prosent på kollektivtransport, 60 prosent på bil og 15 prosent på sykkel og gange. Med konsentrert vekst i noen få utvalgte tettsteder vil disse stedene, og dermed et stadig større antall og andel beboere og arbeidstakere, kunne få en mye bedre kollektivtilgjengelighet. For denne delen av Hadelands befolkning kan vi forvente at bilturene og reisene til fots vil stå for om lag 30 prosent av reisene hver, og at kollektivandelen kommer opp i om lag 20 prosent. For Hadeland sett under ett kan kollektivandelen anslås å kunne komme opp i 10 – 12 prosent. En kollektivandel på 10 prosent vil være på nivå med dagens gjennomsnitt for omegnskommunene til Oslo.

Ut av regionen er Gjøvikbanen allerede det viktigst kollektivtilbudet. Konsentrert utvikling av tettsted hvor reisende kan få gang- eller sykkelavstand til toget er viktig for å dempe etterspørselen etter biltransport, men også for å bygge opp under dette tilbudet.

1 Bakgrunn for analysen

Planprogrammet for "Regional plan for Hadeland" beskriver bakgrunnen for at det utarbeides en felles areal- og transportanalyse for Hadeland:

"Skal kommunene på Hadeland framstå som attraktive for bosetting og næringsutvikling er en avhengig av å finne gode fellesløsninger på tvers av kommunegrenser. Avstandene på Hadeland er relativt små. Ofte vil en avgjørelse og arealdisponering i en kommune få konsekvenser for utviklingen i nabokommunen.

Nasjonale mål om å halvere årlig omdisponeringen av verdifull dyrka mark innen 2010 og vedtatt Jordvernstrategi for Oppland, setter strenge krav til omdisponering av dyrka mark og tvinger fram løsninger på tvers av kommunegrenser. Det samme gjør Naturmangfoldloven og Rikspolitiske retningslinjer for samordnet areal- og transportplanlegging

Skal Regional planstrategi for Oppland følges opp og få reell betydning for Hadeland er en avhengig av å beskrive hvilke konsekvenser dette får for vår del av fylket.

Hadeland grenser til Buskerud i vest, Oslo i sør og Akershus i øst. Dette innebærer at regionen må finne gode fellesløsninger på tvers av fylkesgrensene. Dette er spesielt viktig for utbygging av kommunikasjoner og mulighetene for næringsutvikling.

I følge SSB befolkningsframskrivning vil Oslo-området ha en befolkningsvekst på ca. 40 % fram til 2040. Dette vil føre til en befolkningsøkning på 450 000 mennesker. Planen må drøfte hvordan vår region ønsker å forholde seg til dette og hvilke ambisjoner regionen har for å ta imot deler av denne befolkningsveksten.

Forholdene nevnt over er eksempler på hvorfor regional planlegging er viktig. Mange utfordringer kan ikke løses innenfor rammene av kommunal planlegging men krever løsninger hvor kommunal og regional planmyndighet finner fram til felles løsninger. Ambisjonen er at planen for Hadeland skal gi strategiske føringer for samfunnsutviklingen på Hadeland innenfor de tema planarbeidet konsentrerer seg om."

Med fremskrivingen av folketallet i Oslo-regionen som bakteppe er det viktig å trekke den tilsvarende utviklingen på Hadeland inn i areal- og transportanalysen. Planprogrammet viser til at det

"I kommuneplanene er følgende definert som mål for befolkningsvekst:

- Gran kommune +1,5 % årlig vekst
- Jevnaker kommune +1 % årlig vekst
- Lunner kommune >0,5 % årlig vekst

Hvordan regionalt samarbeid kan bidra til å nå kommunens mål om befolkningsveksts vil være et viktig spørsmål i planarbeidet. Kommunenes

vilje og evne til å legge til rette for å ta større deler av Osloregionens befolkningsvekst vil bli drøftet. En vil også vurdere muligheten for å utarbeide felles målsetting for befolkningsveksten på Hadeland.”

Et ”annet sentralt forhold” som nevnes i planprogrammet, men som er relevant for denne analysen, er perspektivet på enkelte kvaliteter ved bomiljøet:

”(....)

- bomiljø som ivaretar forpliktelser innen miljø og energibruk, herunder redusert transportbehov og nærhet til varehandel.”

Under overskriften ”tettstedutvikling” siteres planprogrammet fylkesdelplanen for Hadeland som navngir regionens tettsteder og beskriver egenskaper ved tettsteder som vi i denne analysen skal vise er av stor betydning for regionen:

”I Fylkesdelplan for Hadeland 2004 – 2015 står følgende i Kap. 8.1 Stedsutvikling /utbyggingsmønster:

”(...) Som regionens tettsteder regnes: Harestua, Roa, Lunner, Gran, Jaren, Brandbu og Jevnaker. Erfaring tilsier at regioner med et klart definert senter oftest har en mer positiv utvikling enn regioner hvor senterstrukturen er uklar. I Viggadalen har Gran sentrum vokst fram som det viktigste senter for handel og service. For å legge til rette for fortsatt vekst og utvikling bør Gran sentrum få anledning til å fortsette denne utviklingen. (...).”

I planarbeidet som skal gjennomføres vil en vurdere om tettstedstrukturen slik den er presentert i fylkesdelplanen fra 2004 fremdeles skal gjelde. Til grunn for denne vurderingen vil en bl.a. legge godkjent ATP-strategi for Osloregionen. Målet skal være å utvikle attraktive, levende og gode tettsteder med tilstrekkelig servicenivå og befolkningsgrunnlag – bygge på lokal egenart m/levende kjerner og redusert transportbehov.”

Planprogrammet siterer også de enkelte kommuneplanene som på viktige tema for areal- og transportanalysen sier:

”Gran kommune ønsker å legge opp til en politikk som bygger opp under den eksisterende grendestrukturen, med positiv befolkningsvekst, både i grendene og sentrumsområdene. Kommunen skal legge spesiell vekt på at det utvikles gode boligområder.

Gran kommune skal, som «Grønn energikommune», ha en bærekraftig utvikling og arbeide for å redusere klimautslippene vesentlig. (...).”

(Jevnaker) ”(...) mulighetene til å gå og sykle til og fra jobb, skole og butikk, tilgang til rekreasjonsområder i kort avstand fra hjemmet og hvordan alt dette er utført slik at de er tilgjengelig for alle i samfunnet (universell utforming).

Fokuset innebærer at Jevnaker vil fortsette å prioritere at større nye byggeområder og nyetableringer kun skal skje i nærheten til sentrum.

(Lunner)

- ”Planlegge for en utvikling av samfunnet som bidrar til reduksjon av klimagassutslippene. ...
- Utbygging skal i hovedsak skje fra og med Grua og sørover. Her er det et stort potensial for utbygging av boliger i gangavstand til kollektivknutepunkt, skoler og næringsarealer. ...
- Det skal være varierte tilbud av boliger ved at vedtatte reguleringsplaner skal gi mulighet for etablering av eneboliger, tomannsboliger og leiligheter. (...)”

I tillegg til forpliktelsene som ligger i kommuneplanene medfører også regionale avtaler forventninger til kommunene. ”Overordnet mål for areal- og transportutviklingen i Osloregionen” siteres med følgende tekst:

- ”Utbyggingsmønsteret skal være arealeffektivt basert på prinsipper om en flerkjernet utvikling og bevaring av overordnet grønnstruktur.
- Transportsystemet skal på en rasjonell måte knytte den flerkjernede regionen sammen. Transportsystemet skal være effektivt, miljøvennlig, med tilgjengelighet for alle og med lavest mulig behov for biltransport.”

Tilsvarende fra ”Overordnet strategi for areal og transportutvikling”:

- ”Vekstkraften i Oslo skal utnyttes til beste for Osloregionen. Vekst i andre delregioner skal kunne avlaste vekst i Oslo som skaper problemer. Slik balansert vekst skal kunne skje ved en bolig- og næringsutvikling knyttet til de viktigste transportaksene for jernbane og veg. Utbygging bør konsentreres til byer og tettsteder. Grønne korridorer mellom dem skal opprettholdes.
- Utbyggingsmønsteret skal ta utgangspunkt i raske, skinnegående kollektivmidler med stor kapasitet samt et godt vegsystem med god fremkommelighet for kollektivtrafikken.

Og til sist fra ”Delstrategi for utvikling av transportsystemet”:

- ”Regional kollektivtrafikk må ta hovedtyngden av veksten i trafikken i en flerkjernet Osloregion. Jernbanen skal være ”ryggraden” supplert med et nett av ekspressbusser og langrutebusser fra områder som mangler eller ikke har et godt togtilbud.”

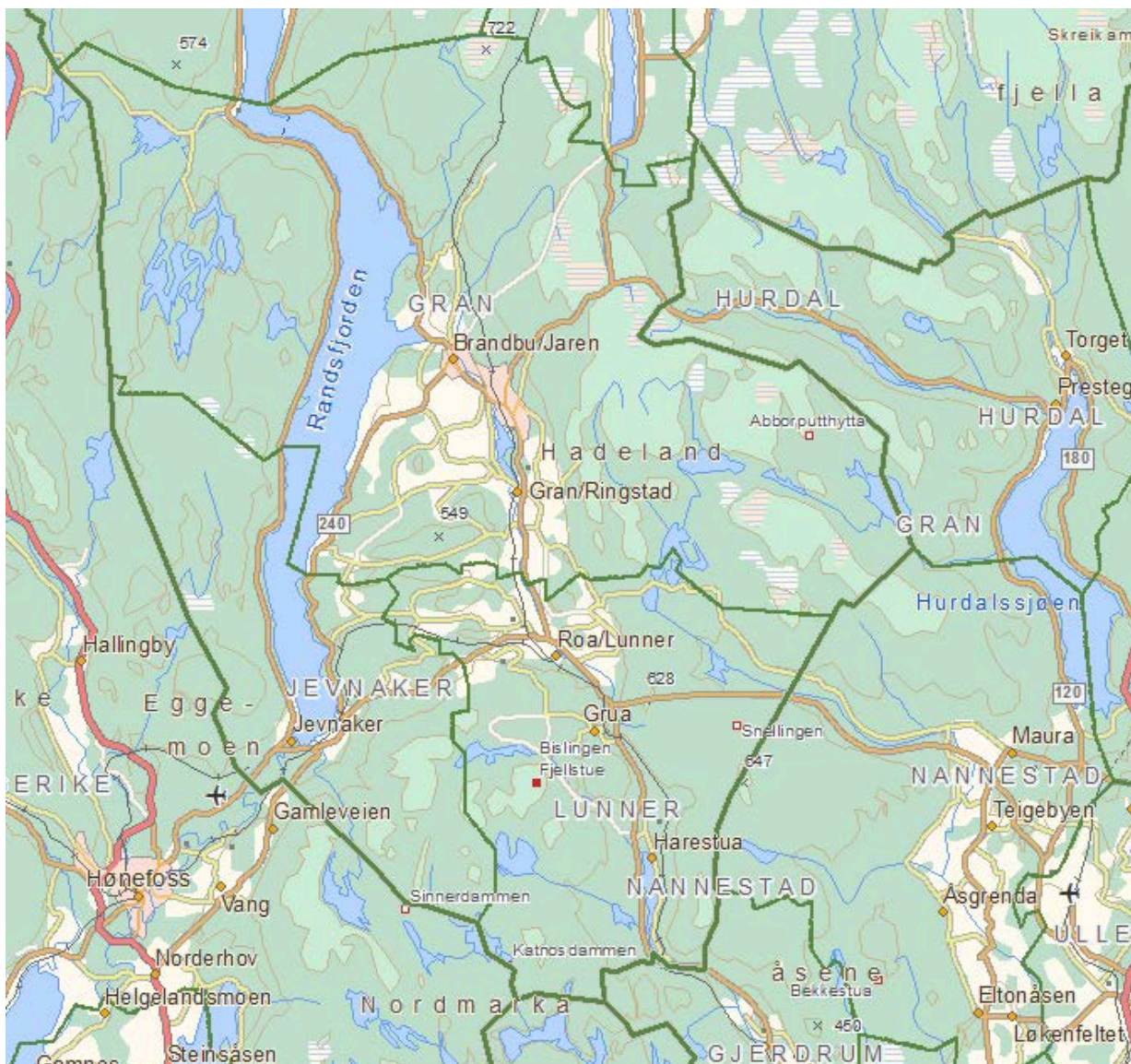
For denne analysens formål kan planprogrammet og de dokumenter dette henviser til og siterer fra oppsummeres med følgende:

- Kommunene har mål om miljøvennlig utvikling og en klart definert vekst i folketallet.
- Det er ikke klart om kommunenes mål om vekst i folketallet samsvarer med Oslo-regionens behov for å legge til rette for at Hadeland kan ta ”sin del” av den kommende befolkningsveksten som framskrivninger av folketallet viser.

- Den regionale planen, og dermed i noen grad areal- og transportanalysen, skal gi strategiske føringer for samfunnsutviklingen på Hadeland.
- Tettstedstrukturen bør vurderes, med mål om å utvikle attraktive tettsteder og redusert transportbehov.
- Transportsystemet skal være effektivt, miljøvennlig og med lavest mulig behov for biltransport.

2 Hadeland i dag

2.1 Viktigste transportinfrastruktur og tettsteder

Figur 2.1: Hadeland – Jevnaker, Gran og Lunner kommune. Kilde: Visveg.no

Hadeland er den sørligste delen av Oppland og består av kommunene Gran, Jevnaker og Lunner. Ved begynnelsen av 2011 hadde regionen 28.447 innbyggere. Befolkningsveksten de siste 10 årene har i gjennomsnitt vært på ca. 0,5 prosent pr år.

Regionen har en sentral plassering midt mellom hovedstaden i sør og Mjøsbyene i nord, hovedflyplassen på Gardermoen i øst og Ringerike i vest. Kommunene er en del av Osloregionens bo- og arbeidsmarked med mange dagpendlere. De fleste av disse pendler til Osloområdet, men fra

Jevnaker er pendling til Ringerike dominerende. Pendling til Osloområdet har de siste åra hatt en svakt avtakende tendens. Det er i løpet av de siste 10 årene skapt i underkant av 500 nye arbeidsplasser i regionen. Dette har også ført til en liten økning i pendlingen inn til regionen.

Gjennom Hadeland krysser riksvei 4 fra Nittedal og Oslo i sør, og forsvinner ut til Vestre Toten og Gjøvik mot nord. Riksvei 4 passerer tettstedene Harestua, Grua, Roa og Lunner. Videre mot nord går riksveien gjennom Gran sentrum og Jaren.

Fra øst kommer riksvei 35 fra Nannestad og Gardermoen, og passerer ut mot vest til Ringerike og Hønefoss. (Veien vil fra sommeren 2012 bli skiltet om og bli en del av E 16 Bergen - Gävle.)

Gjøvikbanen går i stor grad parallelt med riksvei 4 fra sør. De to skiller lag på Jaren, men møtes igjen på Eina i Vestre Toten. Gjøvikbanen passerer Harestua, hvor det er aktuelt å flytte stasjonen til et nytt sentrum i nordenden av den eksisterende bebyggelsen. Banen går også gjennom Grua, Roa og Lunner.

I Roa tar Hønefoss – Roa (jernbane)linjen av mot vest og passerer gjennom Jevnaker på veien ned til Hønefoss. Hønefoss – Roa linjen er i dag mest brukt av godstog mellom Oslo og Bergen. Også persontog blir rutet denne veien hvis det er trafikkstopp på strekningen Oslo – Drammen – Hønefoss. Disse har ikke planlagte stopp på Hadeland.

2.2 Trafikk innen, til og fra og gjennom Hadeland

Gjennomgangstrafikk, det vil si bilreiser som verken begynner eller slutter på Hadeland, er beregnet å utgjøre om lag 7 prosent av all biltrafikk i regionen.

Bilreiser som enten begynner eller slutter på Hadeland utgjør om lag 25 prosent av biltrafikken. De siste 68 prosentene av all biltrafikk er reiser som kun foregår innenfor regionen.

I følge Nasjonal vegdatabank (Statens vegvesen) er riksvei 4 mellom Lunner og Gran sentrum den mest trafikkerte veistrekningen av det overordnede veinettet på Hadeland. Årsdøgntrafikken (ÅDT) rett sør for Gran sentrum er vel 12.000 (kjøretøy pr døgn), og vel 10.000 lenger sør mot Lunner.

Årsdøgntrafikken avtar ytterligere enda lenger sør på riksvei 4. Mellom Lunner og avkjøringen til riksvei 35 mot øst er den vel 9.000 ÅDT, sørover mot Harestua faller trafikken til i overkant av 7.000 ÅDT, men øker igjen sør for Harestua.

Årsdøgntrafikken på riksvei 35 mot øst ligger på om lag 2.500, mens den på riksvei 35 mot vest er om lag 6.500 like vest for riksvei 4, faller til vel 5.000 for så å øke til over 7.000 ned mot Jevnaker sentrum. Sør for Jevnaker har trafikken øket noe igjen til om lag 8.500 ÅDT.

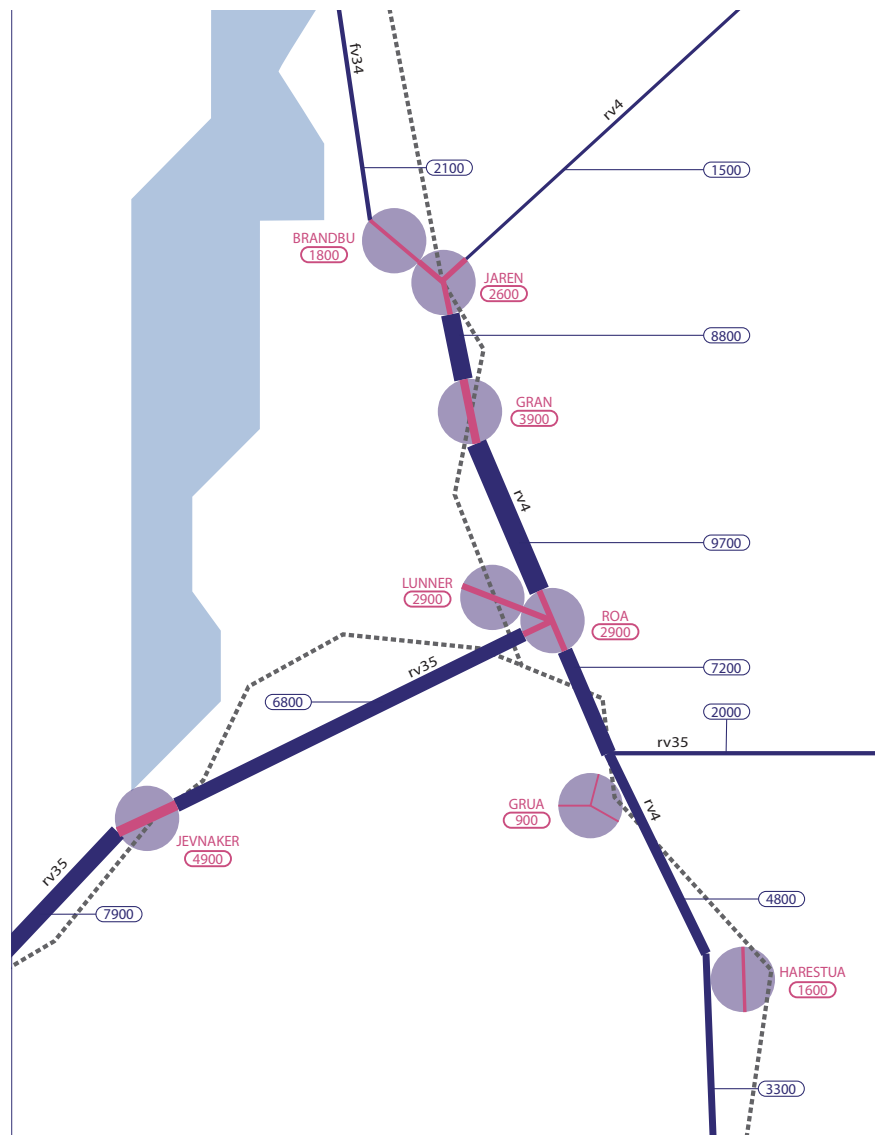
Nord for Gran sentrum er årsdøgntrafikken oppe i over 11.000. Enda lenger nord, på riksvei 4 nord for Jaren, er årsdøgntrafikken om lag

6.000, mens det på fylkesvei 34 nord for Brandbu er i overkant av 2.000 ÅDT.

Trafikken på fylkesvei 240, som i stor grad følger Randsfjordens østbredd mellom Jevnaker sentrum og Brandbu, ligger på om lag 1.000 ÅDT, eller under dette. Trafikken tar seg betydelig opp, til om lag 2.000 ÅDT, den siste strekningen inn til Brandbu.

Fylkesvei 245 nord for Jevnaker og på Randsfjordens vestside, har en trafikk på 900 ÅDT opp til Tangen. Nord for dette er trafikken enda mindre.

Figur 2-2
Dagens situasjon: Reiser med bil
(årsdøgnetrafikk) på hovedveinettet,
eksklusiv gjennomgangstrafikk.

I denne analysen er det forholdsmessig grove trafikkberegninger som kan gjennomføres. I disse beregningene er gjennomgangstrafikken utelatt, siden dette er trafikk Hadelandskommunene ikke har mulighet til å påvirke i særlig grad. Det vil også bli altfor krevende å skulle inkludere gjennomgangstrafikken i beregningene. Resultatene av beregningene

gjort til denne analysen er vist i figur 2-2. Som en sammenligning med tallene fra Nasjonal vegdatabank har vi for strekningen Lunner – Gran sentrum kommet fram til 9.700 ÅDT for hele strekningen. I tillegg kommer gjennomgangstrafikken. Differansen antas å skyldes den litt grove metoden vi har benyttet for å modellere trafikken, samt at tallene ikke refererer seg til samme år.

Beregningsresultatene synes å treffe dårligst i regionens utkanter, men vurderes likevel å gi et godt nok grunnlag for analysens formål.

Sykkel eller apostlenes hester som transportmiddel er i svært liten grad benyttet for reiser mellom tettstedene, eller ut av regionen. Avstandene mellom tettstedene på Hadeland er store nok til at sykkel som transportmiddel er for de spesielt interesserte. Andelen syklende eller gående på disse strekningene er 1-2 prosent. Innen tettstedene er den høyere.

Reisende som bruker kollektivtransport står for 7-8 prosent av alle reiser i regionen. Det kan synes som kollektivandelen mellom Hadeland og Oslo er undervurdert i datamaterialet fra Statens vegvesen, og at den på disse strekningene derfor er høyere. I en rapport utarbeidet for Jernbaneforum Gjøvikbanen i 2008 ("Utvikling av Gjøvikbanen", Civitas AS) fremgår det at det på hverdager i 2007 var om lag 900-1.000 påstigende passasjerer på hver av stasjonene Jaren, Gran, Roa og Grua. Antallet påstigende på Lunner og Harestua lå på om lag det halve av dette.

Forutsetninger

Trafikkdata som er benyttet i analysen er basismatrisen i Statens vegvesens regionale transportmodell for Hedmark og Oppland. Dette datamaterialet beskriver årsgjennsnittet for biler, bilpassasjerer, gående og syklende, samt kollektivpassasjerer. Reisende med kollektivtrafikk er ikke fordelt på transportmiddel.

For Hadeland finnes det også trafikkdata i konsekvensutredningen og kommunedelplanen for Rv 4 Roa – Jaren. Denne er fra 2003, og har vært vurdert som både i eldste laget og å være for snever for bruk i areal- og transportanalysen.

2.3 Kollektivtilbud og -bruk

For en svært stor del består busstilbudet innen regionen av ruter som primært er skoleskyss. Tider og ruter er tilpasset skolens beliggenhet og skoledagens begynnelse og slutt.

Rute 703 er et unntak fra dette. Ruten er en pendelrute mellom Brandbu og Harestua med faste avganger hver time. Ruten ble åpnet i 2010 og ansees for å være en suksess med om lag 13.000 passasjerer det første driftsåret.

Også Landekspresen (rute 153) mellom Dokka og Oslo er viktig og mye brukt. Fra Gran kommune og sørover hadde ruten om lag 65.000 reisende. Av disse var ca 7 prosent skoleelever. Introduksjonen av rute 703 har overtatt en del lokale passasjerer som tidligere benyttet

Landekspresen, og dermed bidratt til at Landekspresen i større grad kan være en ekspressrute for lange strekninger.

Rute 150 mellom Lillehammer og Hønefoss har en høy andel skoleelever, om lag 29 prosent av snaut 30.000 passasjerer.

Til sammen på Hadeland var det i 2010 i overkant av 230.000 passasjerer på rutebussene. Elevandelen er dominerende på de lokale rutene med unntak av pendelruta 703.

Randsfjordfergen mellom Tangen og Horn har avgang om lag hver halvtime om morgenen og ettermiddag, og om lag hver time ellers. Fergen korresponderer med rute 703 og 153.

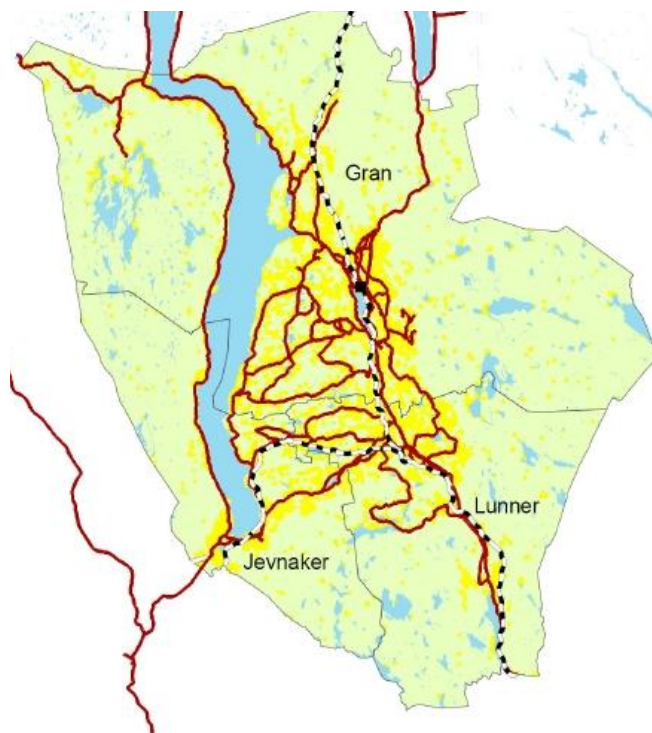
Gjøvikbanen har om lag halvtimes avganger morgen og ettermiddag, og én avgang hver halvannen eller to timer ellers, mellom Oslo S og Jaren. Det er først og fremst sørover til Oslo toget er viktig for Hadeland, selv om toget internt i regionen transporter like mange passasjerer årlig som noen av de ovenfor nevnte bussrutene.

Bussen mellom Sundvollen og Gardermoen ("flybussen") via Jevnaker og Lunner har avgang på hverdager om lag hver andre til tredje time. Om lag 5.000 passasjerer til og fra Hadeland.

Figur 2-3

Buss- og togtraseer på Hadeland (2008/2009).

Kilde: Strategisk kollektivplan for Oppland 2011 – 2015.

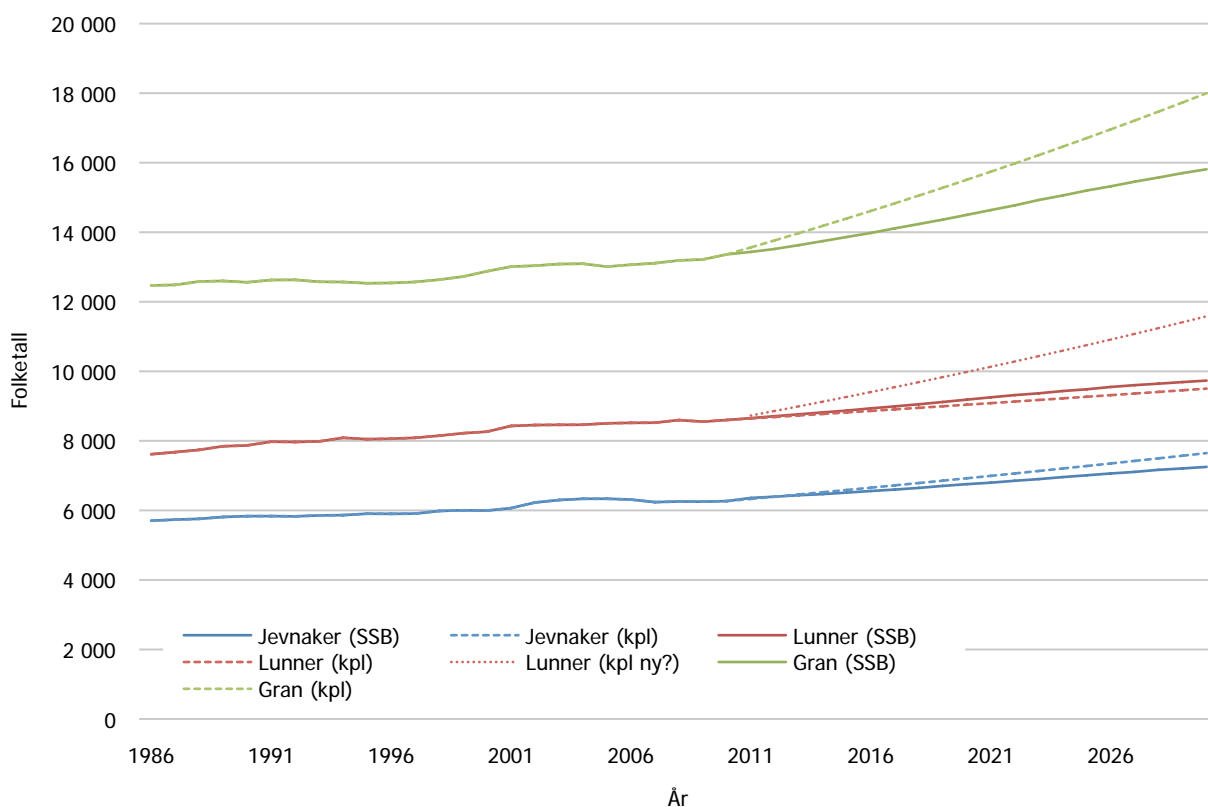
2.4 Befolkningsutvikling på Hadeland

Hadelands 28.447 innbyggere var fordelt med 13.434 på Gran kommune, 8.654 på Lunner kommune, og 6.359 på Jevnaker kommune.

Det er allerede nevnt at det i kommuneplanene er satt som mål en årlig tilvekst på henholdsvis 1 prosent (Jevnaker), 1,5 prosent (Gran) og over

0,5 prosent (Lunner). Sett i lys av kommunenes forhistorie er dette ganske ambisiøse mål: Befolkningstilveksten i hver av kommunene har de siste 25 årene typisk variert mellom -0,5 prosent (altså en tilbakegang) og om lag 1,3 prosent. Det er like typisk store forskjeller fra år til år, noe som sannsynligvis i stor grad skyldes at det i hver kommune er så vidt lave folketall at selv små endringer i netto innflytting fører til betydelige endringer i vekst fra det ene året til det neste.

Statistisk sentralbyrå har i sin siste framskriving av folkemengden (alternativ MMMM, 2011) lagt seg på en årlig vekst for de tre kommunene på mellom 0,5 og 1,0 prosent. Lunner kommune arbeider i skrivende stund med en ny kommuneplan, hvor det er aktuelt at vekstmålet settes til 1,5 prosent årlig.

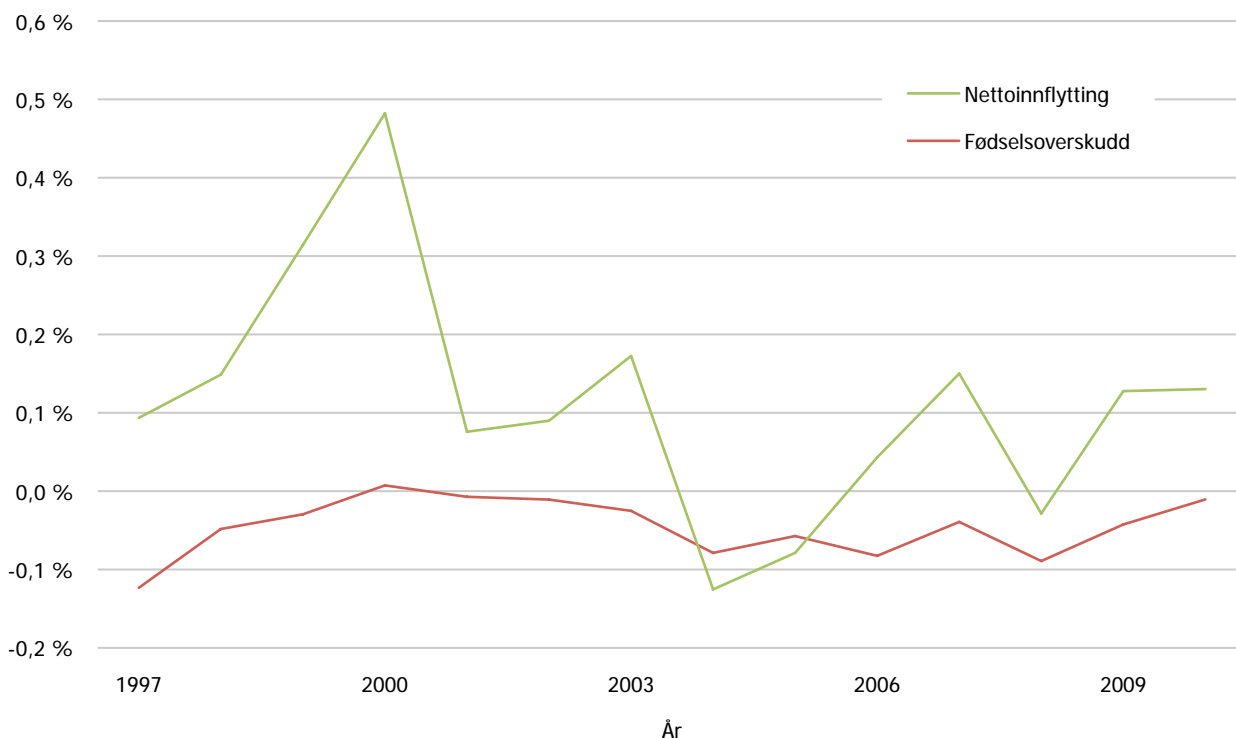

Figur 2-4: Utviklingen i folketall i hver av Hadelandskommunene. Framskrivning fra 2011 etter Statistisk sentralbyrå (alt MMMM) og kommuneplanene.

Det er betydelig inn- og utflytting i Hadeland. Sett under ett har Hadelandskommunene stort sett hatt en positiv netto innflytting de siste 10 årene, men de har også stort sett hatt et fødselsunderskudd: Det fødes ikke mange nok hadelendinger til å opprettholde folketallet. Den eneste grunnen til at det er blitt flere hadelendinger de siste 10 årene er innflyttingen.

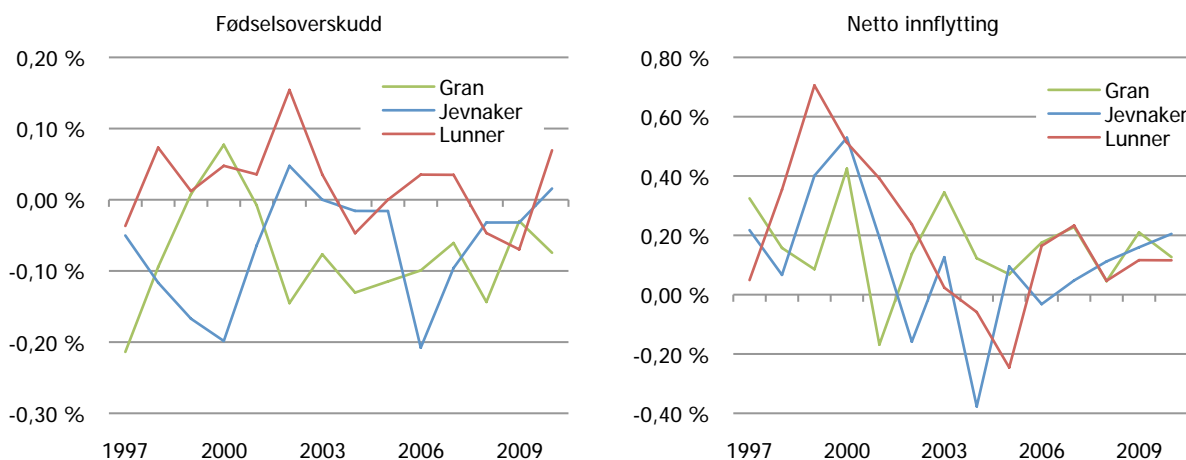
Både i Jevnaker og i Gran kommune har det i perioden fra 1997 nesten konsekvent vært et fødselsunderskudd, stort sett ned til -0,2 prosent av folketallet. I Lunner kommune har det de fleste årene vært et

fødselsoverskudd. Det er små tall det er snakk om, og utviklingen i Lunner kommune mer enn oppveies av utviklingen i Jevnaker og Gran kommune.

Figur 2-5: Bidrag til prosentvis, årlig vekst i Hadelands folketall. (På grunn av måten Statistisk sentralbyrå bygger opp de ulike statistikkene er ikke summen av bidrag fra fødselsoverskudd og nettoinnflytting identisk med endringene vist i figur 2-3.)

En rapport fra Norsk institutt for by- og regionforskning om flyttekjeder på Hadeland konkluderer grovt sett med at lunbyinger flytter til Oslo, jevnakringer flytter til Ringerike (Hønefoss), mens granasokninger ikke har noen veldig klar flyttestruktur. Det rapporten ikke sier noe om er årsakene til at man flytter ut av Hadeland.

Figur 2-6: Fødselsoverskudd og netto innflytting i forhold til folketallet i hver kommune. Kilde: SSB

Befolkningsstatistikken viser imidlertid at det er forskjeller også i netto innflytting til Hadelandskommunene. Omkring år 2000 var det positiv netto innflytting i alle kommunene, men i forhold til folketallet mest i Lunner og minst i Gran. Denne innflyttingstoppen varte også lenger i Lunner. I siste halvdel av perioden har det utviklingen i hver av kommunene vekslet mellom netto innflytting og utflytting, men hvor Gran i større grad enn de øvrige kommunene har opplevd en mer vedvarende innflytting.

I tillegg til at befolkningsstrukturen endrer seg ved fødseloverskudd og -underskudd, inn- og utflytting, skjer det en geografisk omfordeling innenfor regionen ved at det blir flere folk i tettstedene, og færre utenfor disse: Mens det i år 2000 var bosatt til sammen 13.794 personer i tettsteder på Hadeland (51 prosent av samlet folketall), var dette økt til 15.506 personer i 2011 (55 prosent). Dette tilsvarer en årlig, gjennomsnittlig vekst i folketallet i tettsteder på 1,1 prosent, mens det tilsvarende tallet for de øvrige områdene i regionen kan beregnes til -0,3 prosent. Veksten i tettsteder har vært sterkest i Gran kommune, hvor den årlige, gjennomsnittlige veksten i folketall i tettsteder har vært 1,4 prosent, med en nedgang på 0,4 prosent utenfor tettsted. I både Lunner og Jevnaker har det tilsvarende vært en årlig vekst på 0,9 prosent i tettsteder, og -0,2 prosent utenfor.

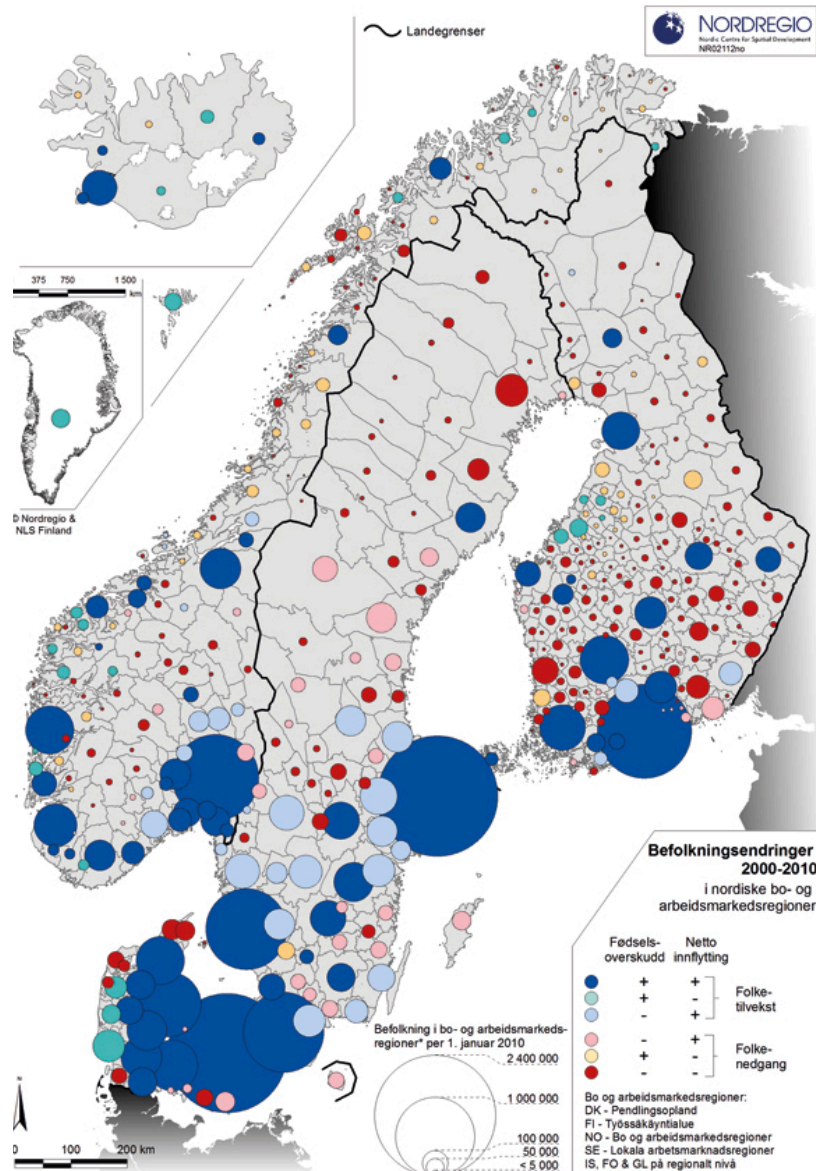
2.5 Andre generelle demografiske utviklingstrekk

I Norge kan den demografiske utviklingen beskrives med følgende, som bekreftes av statistikk og framskrivninger fra SSB:

- Befolkningsvekst samlet for landet
- Sentralisering til de større byområder og hele Østlandet.
- Aldring; eldrebølgen gjelder hele landet
- Innvandring

I tillegg har det lenge vært en utvikling med stadig mindre husholdningsstørrelser, blant annet som følge av flere oppsplittede familier.

Figur 2-7
 Sentralisering i Norden;
 befolkningsendringer 2000-
 2010. Befolkningen flytter fra
 de røde til de blå områdene.
 Kilde: Nordregio

På Hadeland vil antall 80+ åringer doble seg fram mot 2040. Det er også forventet at andelen i alderssegmentet 45+ øker, om enn ikke like sterkt som de eldste aldersgrupper. Utviklingen er generell og gjelder de fleste kommuner i Norge.

Tabell 2-1
 Framskrivning av antall
 innbyggere i aldersgruppen
 80+.
 Kilde SSB 2011

	2011	2040
Jevnaker	312	605
Lunner	349	918
Gran	772	1333
Hadeland	1433	2856

Befolkningen i Norge har også dramatisk endret sine flyttemotiver de siste 40 år. NORUT og NIBR har studert bostedsvalg og flyttemotiver og funnet at mens man i 1972 hadde arbeid som viktigste flytteårsak, har fokus i langt større grad nå endret seg til sted og miljø. Også familie betyr

mer, trolig på grunn av mer oppsplittede familiestrukturer og samtidig ønske om å bo i nærheten av resten av familien. Utdanning betyr mindre i dag enn for 40 år siden, trolig på grunn av at det i dag er bredere geografisk fordeling av utdanningstilbud.

Tabell-2-2

Motiver for flytting (i %) i Norge i 1972 og i 2008.

Kilde NORUT og NIBR

	Arbeid	Bolig	Sted og miljø	Familie	Utdanning	Helse	Sum
1972	37	29	9	13	10	2	100
2008	20	25	21	27	4	3	100

2.6 Boligstruktur på Hadeland og utvikling siste 5-10 år

Boligstrukturen på Hadeland er i stor grad preget av høy andel eneboliger. Dette gjelder alle kommunene, se figur 2-8.

Det er grunn til å stille spørsmål ved om denne boligstrukturen er den beste å møte den demografiske utviklingen med. Et tilsvarende spørsmål kan stilles ved om boligstrukturen vil kunne gi den fleksibiliteten som er nødvendig for ønskede flyttekjeder. En ikke uvanlig flyttekjede er; hybel → leilighet for ungdom → rekkehus → enebolig → eventuell leilighet for en periode → ny enebolig → leilighet for eldre.

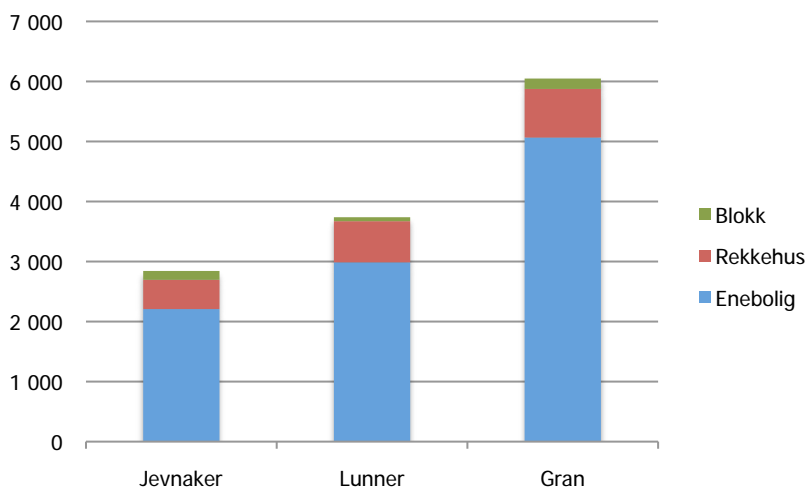
Figur 2-8

Antall boliger i 2011, etter kommune og type bolig.

Rekkehus inkluderer tomannsboliger, rekkehus, kjedehus og andre småhus.

Bygning for bofellesskap og boliger i andre bygningstyper (f eks i garasjer, næringsbygg) inngår ikke.

Kilde: SSB 2011

I Jevnaker kommune har det de siste 5 år vært en vært bygget 43 leiligheter, 22 rekkehus og 15 eneboliger. Denne utviklingen synes å være positiv. På sikt kan en slik utvikling føre til en mer balansert boligstruktur.

I Lunner kommune har det de siste 5 år vært bygget 4 leiligheter, 68 rekkehus og 9 eneboliger. Det er positivt at det bygges flere rekkehus, men antallet ny leiligheter er svært lavt de siste 5 år. Andelen leiligheter er i utgangspunktet også svært lav.

I Gran har det de siste 5 år vært bygget 28 leiligheter, 16 rekkehus og 95 eneboliger. Den skjeve boligstrukturen ser ut til å forsterkes.

Boligstrukturen i Hadelandskommunene er ikke helt ulik den vi finner i de mindre kommunene i Buskerudbyen, som utgjøres av Kongsberg, Øvre Eiker, Nedre Eiker, Drammen og Lier. Drammen, som har hatt en av landets sterkeste boligvekstrater de siste to år, har fått en stor del av denne veksten i form av leiligheter. Boligstrukturen i Drammen er tredelt, en tredjedel eneboliger, en tredjedel rekkehus og en tredjedel leiligheter. Dette gir fleksibilitet og det er mulig å ha en boligkarriere innen samme kommune.

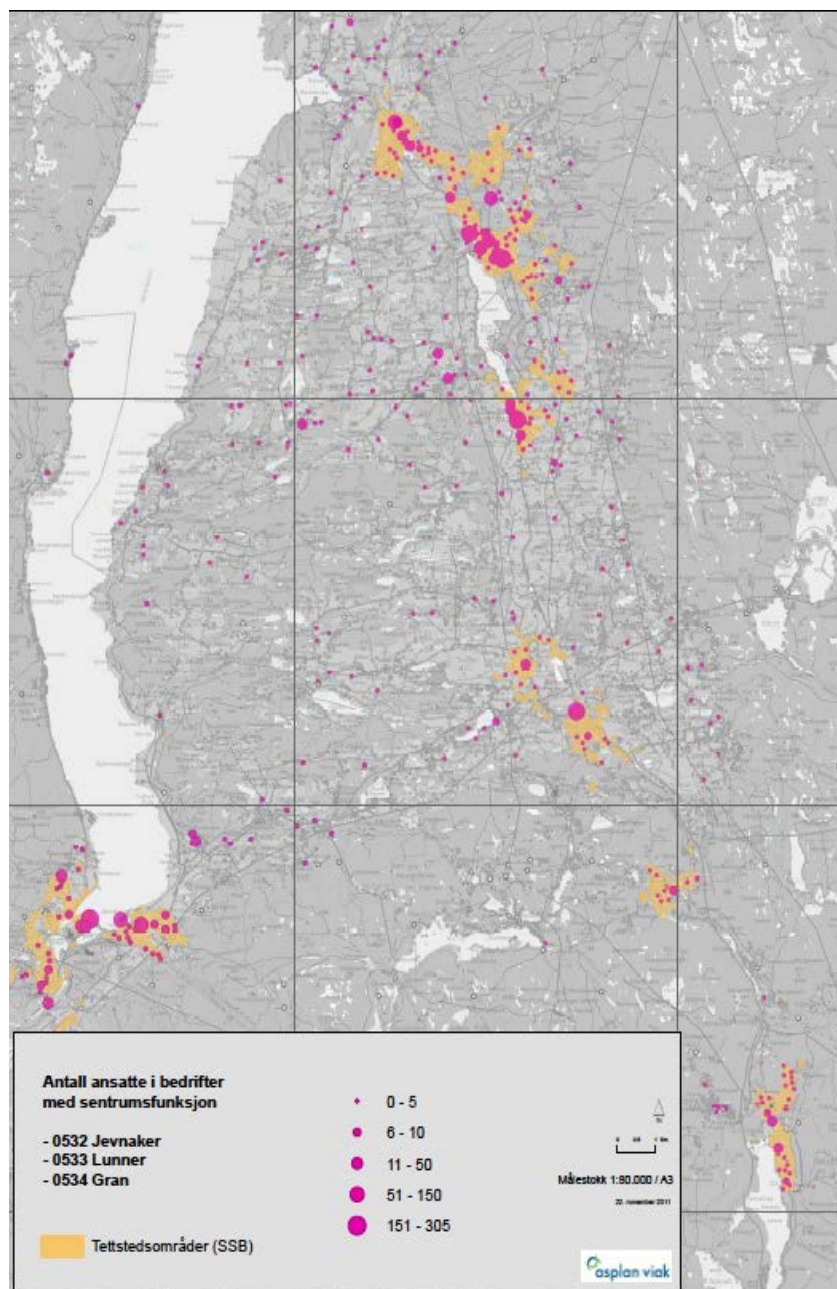
2.7 Sentrumsfunksjoner og tettstedstruktur på Hadeland

Mindre tettsteder i Norge bærer sjelden preg av å være tette, urbane og bymessige - med mange sentrumsfunksjoner lokalisert i gangavstand fra hverandre og med flotte torg og uterom – møteplasser og kulturtilbud som inspirerer til samvær og opplevelser i det offentlige rom. Slik er det også på Hadeland, hvor sentrumsfunksjonene i dag i betydelige grad ligger spredt i regionen, slik figur 2-9 viser. Arbeidsplasser med et større antall ansatte ligger i de fleste tilfellene i tettstedene. I tabell 2-3 er det vist hvilke næringskategorier som er regnet som sentrumsfunksjoner, samt hvilket antall ansatte som ligger til grunn for de etterfølgende figurene.

Senterfunksjoner (SSB)	0532 Jevnaker	0533 Lunner	0534 Gran
G - Varehandel. Reparasjon av kjøretøyer og husholdningsapparater	121	73	524
H - Hotell og restaurantvirksomhet	72	23	171
I - Transport og kommunikasjon	23	11	49
J - Finansiell tjenesteyting og forsikring	43	21	54
K - Eiendomsdrift, forretningsmessig tjenesteyting og utleievirksomhet	75	78	254
L - Offentlig forvaltning	80	121	330
N - Helse- og sosialtjenester	45	41	47
O - Andre sosiale og personlige tjenester	27	6	21
	486	374	1450

Tabell 2-3: Sentrumsfunksjoner på Hadeland (antall ansatte i ulike næringskategorier). Kilde SSB 2011.

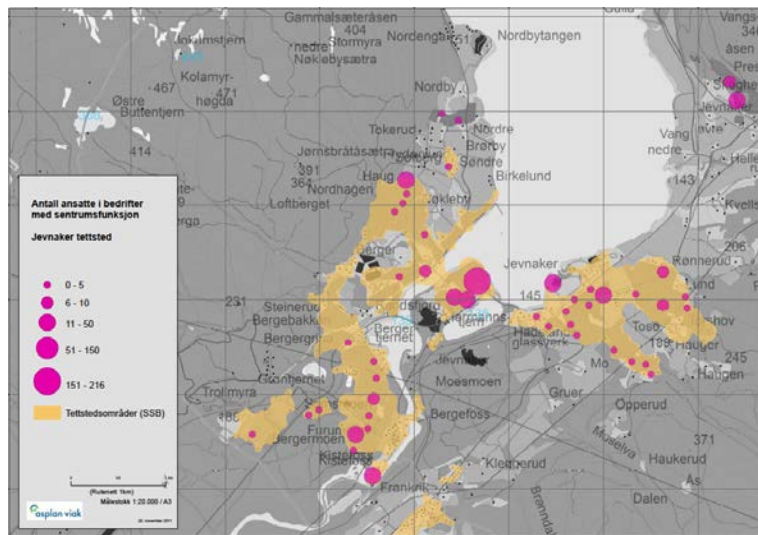
Figur 2-9
 Antall ansatte i bedrifter med
 sentrumsfunksjoner på
 Hadeland.
 Kilde: Asplan Viak, basert på
 data fra SSB (2011).

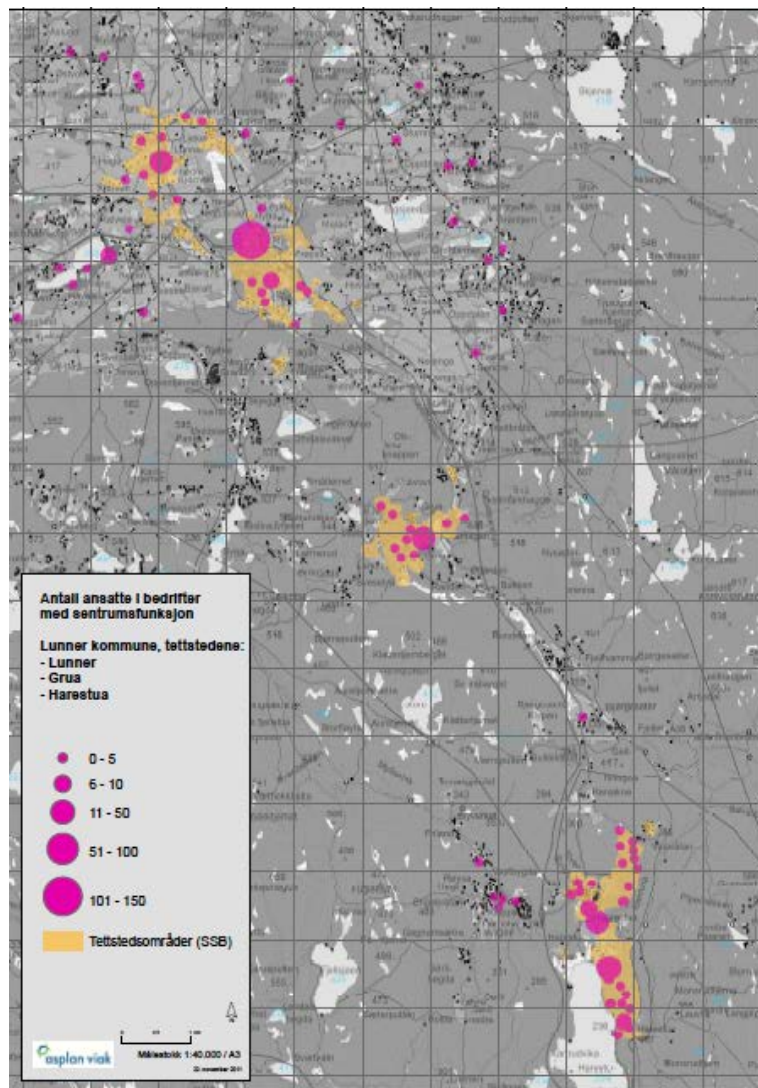
Antagelig har ikke kommuneplanene vært spesifikke nok på hvor ulike typer næringsliv bør lokalisere seg. Rett virksomhet bør lokaliseres på rett sted, og slik at de riktige funksjoner bidrar til attraktiv tettstedsutvikling.

I de følgende figurene er det vist mer detaljert hvordan sentrumsfunksjonene er geografisk spredt.

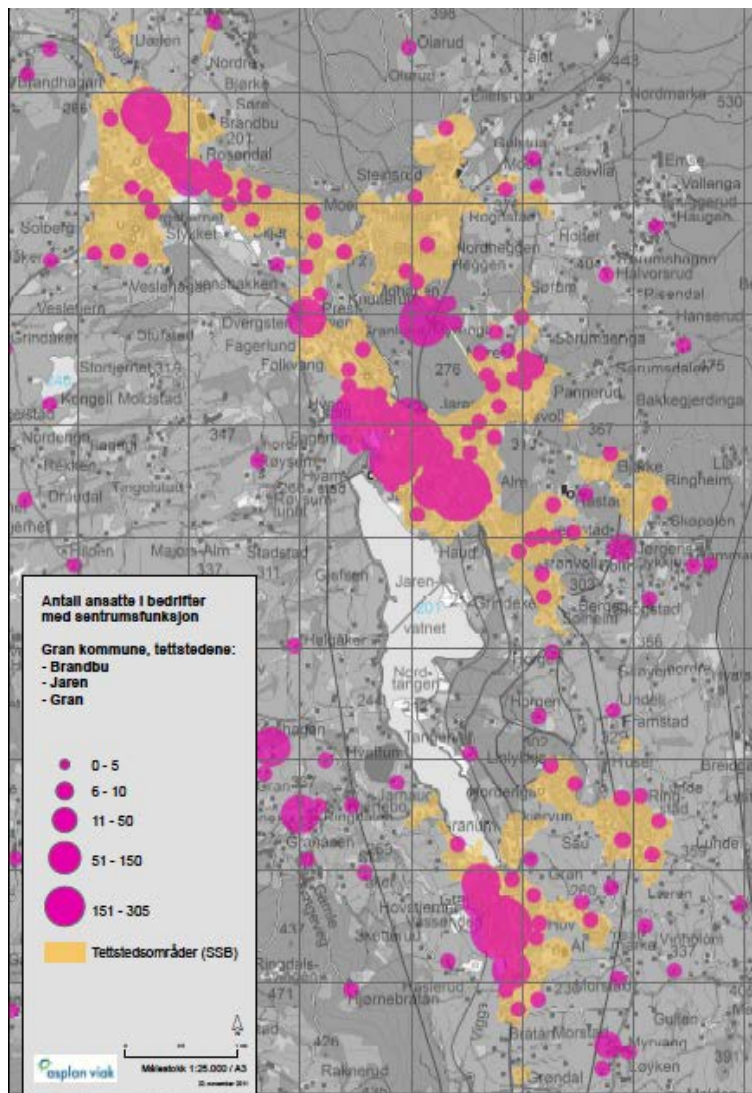
Figur 2-10
Sentrumsfunksjoner i Jevnaker tettsted.
Kilde: Asplan Viak, basert på data fra SSB (2011).

Figur 2-11
Sentrumsfunksjoner i Lunner kommune med tettstedene Lunner, Roa, Grua og Harestua.
Kilde: Asplan Viak, basert på data fra SSB (2011).

Figur 2-12
Sentrumsfunksjoner i Gran kommune med tettstedene Brandbu, Jaren og Gran.
Kilde: Asplan Viak, basert på data fra SSB (2011).

En kan spørre seg om en fordeling av sentrumsfunksjoner slik disse figurene viser bidrar til å skape levende og attraktive tettsteder der en kan bevege seg til fots mellom ulike gjøremål, gjør det mulig å bygge opp et effektivt kollektivtransportnett.

2.8 Blir tettstedene tettere eller mer spredt?

De fleste tettstedene på Hadeland har i følge Statistisk sentralbyrå blitt mindre tette de siste 10 år. Unntaket er Gran sentrum (eller Gran/Ringstad som tettstedet er benevnt i SSBs statistikk). I Gran sentrum har antallet bosatte pr kvadratkilometer økt fra 781 i 2000 til 832 i 2011. Folketallet har økt med 17 prosent, mens arealet beslaglagt av tettstedet har økt med 10 prosent.

Et eksempel på den motsatte utviklingen er Jevnaker, hvor det i 2000 var bosatt 1.204 personer pr kvadratkilometer. I 2011 var dette falt til 1.176 personer. Antallet bosatte har i denne perioden økt med 11 prosent, mens tettstedsarealet hadde økt med 13 prosent. Forklaringen ligger i at det i

denne perioden kom til to nye utbyggingsfelt: Ved Øvre Berger på vestsiden av det opprinnelige tettstedet, og på Toso på østsiden.

Kommunene ytes ikke rettferdighet hvis det ikke gjøres oppmerksom på at det kan være et element av ”statistisk bedrag” i disse tallene: Også Harestua viser en utvikling hvor tettstedets tetthet har falt. Mens folketallet har økt med 18 prosent, har arealet økt med 32 prosent. I følge Lunner kommune skyldes dette at Statistisk sentralbyrå delvis har endret grensene ved at det i tettstedarealet er lagt til arealer som ikke er bebygget. På Harestua har det kommet et nytt byggefelt som er under utbygging i de nordlige delene av tettstedet. Dette vil tette seg igjen etter hvert som feltet fylles opp. I tillegg er det også arealer i SSBs framstilling av tettstedet som Lunner kommune ikke kan forklare. Tilsvarende finner vi på Grua og Lunner/Roa.

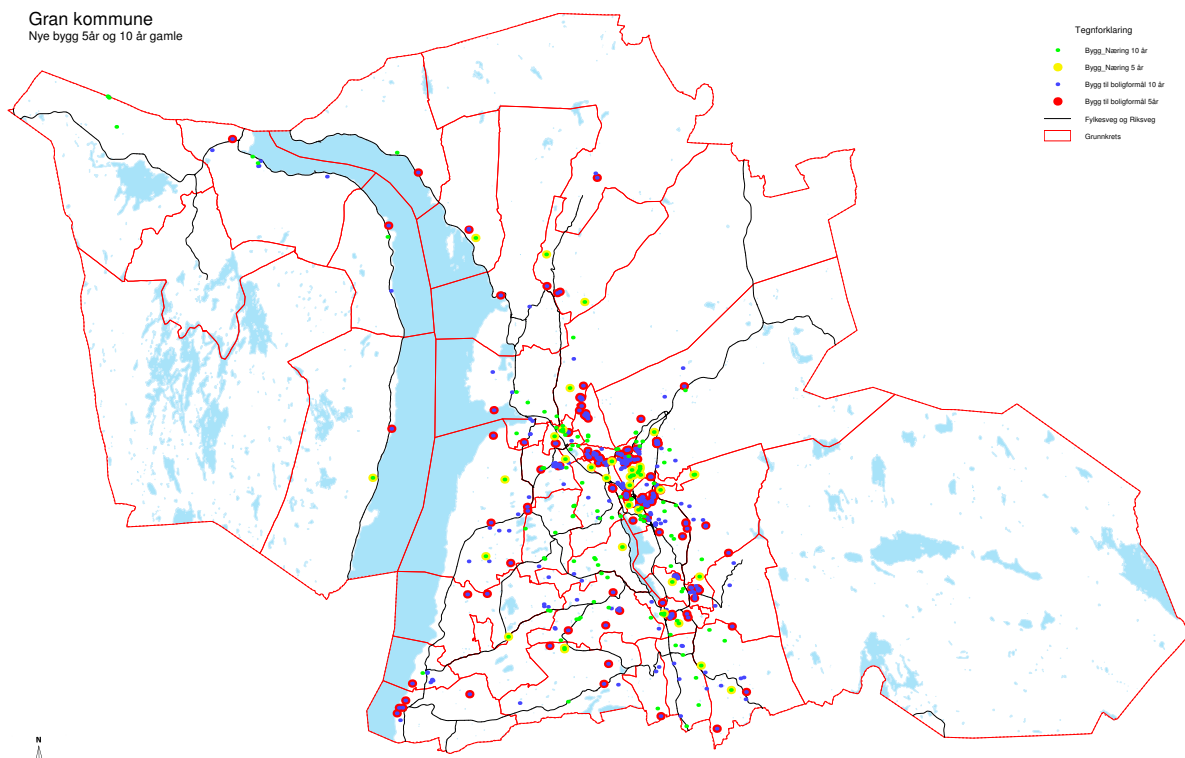
Selv om tettstedsutviklingen ikke har gått i retning av å bli mer spredt i den grad denne statistikken viser, tror vi det er trygt å konkludere med at det heller ikke er slik at tettstedene er blitt tettere. I beste fall er tettheten relativt uendret fra år 2000.

Tabell 2-4
Befolkningstetthet i tettstedene på Hadeland i 2000 og 2011.
Kilde: SSB

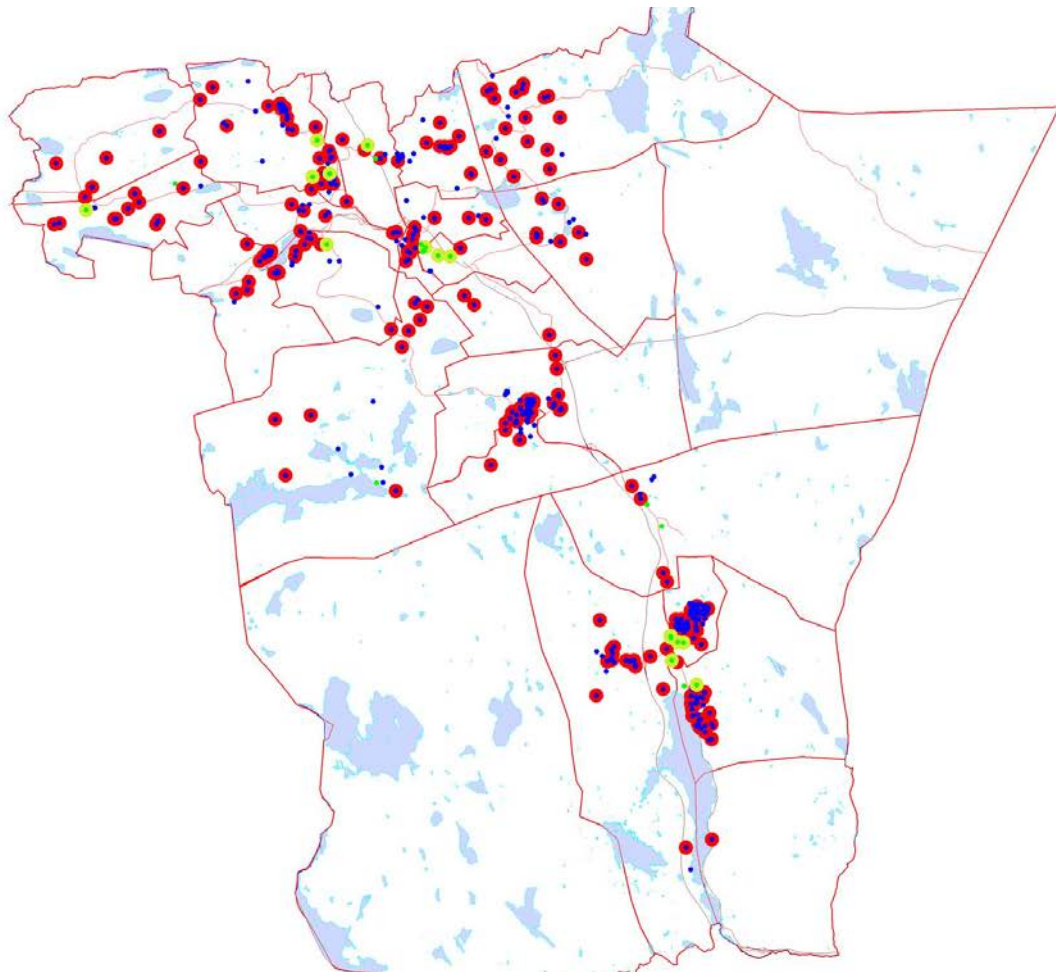
	Bosatte pr km2		Folketall, gjennomsnittlig årlig vekst 2000 - 2011
	År 2000	År 2011	
Jevnaker	1 204	1 176	0,9 %
Grua	1 923	1 611	0,4 %
Harestua	1 399	1 254	1,5 %
Roa/Lunner	701	691	0,6 %
Brandbu/Jaren	742	709	1,3 %
Gran/Ringstad	781	832	1,5 %

Nybygging i perioden 2001 – 2005 og 2006 – 2010 var spredt utover kommunene. Dette gjelder både nye boliger og nye næringsbygg. Her må det tas med i betraktningen at dette er jordbrukskommuner hvor det er naturlig at nybygg for jordbruksformål reises på de enkelte bruk. Siden norsk kultur er at gardbrukeren og dennes familie bor på bruket, er det like naturlig at det reises nye boliger på brukene. Antagelig forklarer dette en svært stor del av det bildet som vises i figurene 2-13 og 2-14 under.

Selv om den spredte byggeaktiviteten kan ha sin naturlige forklaring, blir resultatet av dette en spredt befolkning uten en klar tettstedstruktur og uten de kvaliteter som et tett tettsted kan gi.

Figur 2-13: Nye bygg oppført i 2001 – 2005 og 2006 – 2010 i Gran kommune. Kilde: Gran kommune.

Figur 2-14: Nye bygg oppført i 2001 – 2005 og 2006 – 2010 i Lunner kommune. Tegnforklaring som i over. Kilde: Lunner kommune.

2.9 Pendling

Den tettest befolkede delen av Hadelandsregionen utgjør en trekant omsluttet av en større arbeidsmarkedsregion. I sørøst ligger Oslo som utgjør den tyngste delen av dette markedet. I sørvest ligger Hønefoss og Drammen. I nord ligger blant annet Raufoss og Gjøvik. Fra Harestua, som er det tettstedet på Hadeland som ligger nærmest Oslo, er det 44 km (50 minutter uten kø) å kjøre til Oslo sentrum. Fra Gran sentrum er det 66 km, og 15 – 20 minutter lengre. Togturen fra Harestua til Oslo S tar fra 42 til 60 minutter, fra Gran sentrum 68 – 83 minutter.

Fra Jevnaker sentrum er det 12 km og like mange minutter å kjøre til Hønefoss. Fra Gran sentrum er det 36 km, og fra Harestua 42 km, og om lag like mange minutter å kjøre. Her er det som nevnt foran ikke togtilbud.

Fra Gran sentrum til Gjøvik er det 58 km og drøyt 50 minutter å kjøre. Fra både Jevnaker og Harestua er det om lag 80 km og en vel 80 minutters kjøretur. Togturen tar mellom 46 og 54 minutter fra Gran sentrum, og mellom 71 og 79 minutter fra Harestua.

Pendlingen til og fra Hadeland synes å være en naturlig følge av Hadelands plassering i arbeidsmarkedsregionen: Fra Lunner pendler man i stor grad til Oslo. Fra Jevnaker pendler man til Ringerike (Hønefoss). Fra Gran pendler man i mindre grad, og i den grad det skjer foregår pendlingen litt mer i alle retninger. Oslorettet pendling er imidlertid dominerende også når det gjelder pendling fra Gran.

2.10 Oppsummering – Hadelands areal- og transportutfordringer i dag

Kommunenes mål om vekst i folketallet ligger i hovedsak godt over den historiske veksten de siste 25 årene. Målene er rimelige som et bilde på hvilken vekst regionen bør påta seg av den folketallsøkning som etter alt å dømme vil komme i Osloregionen de neste 20 – 30 årene. Slik regionen har utviklet seg de siste 10-20 årene er det vanskelig å se hvordan disse målene skal kunne nås i praksis, uten at det gjøres vesentlige endringer for å øke attraktiviteten ved tettstedene.

Det er en relativt liten befolkning fordelt over et betydelig geografisk område, og fordelt på syv definerte tettsteder. Utviklingen de siste ti årene viser ingen sterke tendenser til å endre dette.

Hadeland har en bosettingsstruktur som ikke er velegnet til å få reisende til å gå, sykle eller å bruke kollektive transportmidler.

3 Tettstedutvikling som legger grunnlag for måloppnåelse

3.1 Drøfting av Hadelands sentrale mål knyttet til attraktiv tettstedsutvikling

Basert på den historiske utviklingen (figur 2-4) virker det rimelig å anta at *hvis* Gran og eventuelt Lunner – og dermed i praksis også Hadeland – skal lykkes med å oppnå en befolkningsvekst i tråd med kommuneplanene, så må det gjøres noe med regionens forutsetninger for slik vekst. Uten en vesentlig endring virker det lite sannsynlig en plutselig skal oppleve et brudd med den trenden som befolkningsutviklingen tilsynelatende er inne i.

Kommuneplanenes vekstmål er likevel ikke ekstreme: Statistisk sentralbyrå sin framskrivning av folketallet i Oslo viser en årlig vekst de første årene på i overkant av 2 prosent i året, fallende til om lag 1 prosent rundt 2025. Dette tilsvarer en gjennomsnittlig, årlig vekst på om lag 1,5 prosent. Hvis derfor Hadelandskommunene kan realisere en årlig vekst på dette nivået kan de med god grunn hevde at de har tatt sin del av befolkningsveksten i Oslo-regionen.

Målene om at Hadeland skal ta sin andel av forventet befolkningsvekst i østlandsområdet, og dermed økt vekst sammenliknet med dagens situasjon i kommunene, er fornuftig når man samtidig har mål om mer attraktive byer og tettsteder. Befolkningsvekst kan bidra til investeringer, som igjen kan bidra til utvikling av attraktive tettsteder. Det er da viktig å legge til rette for at investeringene lønner seg i de prioriterte tettsteds- og sentrumsområder.

Også mål om bærekraftig by- og tettstedsutvikling med mindre bilbruk er i tråd med mål om attraktiv tettstedsutvikling. Tettere tettsteder med flere sentrumsfunksjoner vil redusere behovet for bil, og det blir lettere å nå gjøremål til fots eller med sykkel.

Videre er mål om redusert nedbygging av jordbruksarealer og ivaretagelse av kulturlandskap svært ofte i tråd med mål om attraktiv tettstedsutvikling. Tydeligere grenser mellom tettsteder og kulturlandskap vil tydeliggjøre tettstedenes tilstedeværelse, og tettere arealbruk i tettstedene vil kunne spare arealer andre steder i kommunene. Både tettstedene og kultur- og jordbrukslandskapet vil slik framstå som mer attraktive.

I tillegg til befolkningsvekst og økt sentralisering er innvandring og aldring sterke demografiske utviklingstrekk i Norge. Eldre og innvandrere er i dag en potensiell ressurs for en tettstedsutvikling: De eldre etterspør gjerne en boligtype som passer i sentrumsområder, og de har tid og penger til å bruke på sentrumsfunksjoner som for eksempel kulturopplevelser, bibliotek, kino, restaurant og kafe, tjenester innen velvære og helse. Innvandrere med behov for å etablere seg på nytt i et

markert med høye boligpriser, starter gjerne av økonomiske årsaker boligkarrieren med en leilighet. Mindre familier med færre personer pr husholdning er også et utviklingstrekk.

Alle disse forholdene peker mot et behov for flere og mindre boenheter. Imidlertid er det ofte fokus på eneboligtomter i omegnkommunene til de større byene. Det kan stilles spørsmålsteget ved om flere eneboliger er svaret på det kommende, større behovet for boliger for eldre, innvandrere, små eller oppsplittede familier, og også middelet for å nå et mål om tettere og mer attraktive tettsteder.

Jevnaker kommunes mål om at større, nye byggeområder og etableringer kun skal skje i nærhet til sentrum er prisverdig. Dette vil kunne redusere avstanden til daglige gjøremål, men man går kanskje ikke langt nok. Rene eneboligfelt i nærheten av sentrum vil ikke nødvendigvis gjøre tettstedet mer attraktivt. Tvert imot kan man risikere at investeringer ikke kommer i sentrum: Bosatte i eneboliger har ofte en bilbasert livsstil, på tross av at man bor nær sentrum. I små tettsteder er det ofte ikke parkeringsbegrensninger eller avgifter på parkering. På tross av at avstandene er korte, er gjerne bilbruken høy. Funn fra siste nasjonale reisevaneundersøkelse viser at om avstanden er over 900 meter, så er det flere i Norge som kjører bil, enn som går på reisen.

Gran kommunes mål om å utvikle gode boligområder er også et prisverdig mål. Gode boligområder kan også utvikles i multifunksjonelle sentrumsområder. Om man ensidig legger vekt på godt bo- og nærmiljø i landlige omgivelser, kan resultatet bli en bilavhengig boligsatellitt hvor barn, ungdom og andre uten førerkort ikke har mulighet til å bevege seg til sine gjøremål på egen hånd.

Lunner har mål om bygging av boliger i gangavstand til kollektivknutepunkt, skoler og næringsarealer. Dette er et fornuftig mål såfremt man med dette sikter til boligbygging som en del av tettsteds- og sentrumsutviklingen. Det sies videre at det skal være varierte tilbud av boliger ved at vedtatte reguleringsplaner skal gi mulighet for etablering av eneboliger, tomannsboliger og leiligheter. Vi vil da igjen minne om boligstrukturen og spørre om ikke bygging av leiligheter er en bedre måte å møte framtidens behov på. Ofte vil de som flytter inn i leiligheter, særlig eldre og fraskilte, flytte fra en enebolig og således frigjøre denne for bruk av andre.

Tettere og mer attraktive tettsteder vil igjen kunne føre til at målet om økt befolkningsvekst lettere kan nås, da flere vil ønske å bo i regioner med attraktive tettsteder. Av drøftingen over ser vi at både mål og utviklingstrekk er nært knyttet til hverandre: Tettere, mer attraktive tettsteder synes å være løsningen på mange av målsettingene og behovene til kommunene, oppsummert i figur 3-1 under.

Figur 3-1

Tettere og mer attraktiv by- og tettstedsutvikling synes å være et godt svar på også andre mål og utviklingstrekk for Hadeland.

Mål; økt befolkningsvekst
Mål; bærekraftig utvikling (mindre bilavhengighet)
Mål; redusert nedbygging av jordbruksareal
Fakta; økt sentralisering
Fakta; økt innvandring
Fakta; flere eldre
Fakta; reduserte familiestørrelser
Fakta; ensidig boligstruktur på Hadeland

Tettere og mer attraktiv by- og tettstedsutvikling, med både flere bosatte og flere tjenester i sentrum av tettstedene vil være et godt utgangspunkt for å nå mål for samfunnsutvikling og samtidig for å imøtegå sentrale demografiske utviklingstrekk

3.2 Nærmere om betydningen av fortetting og tette strukturer

Kommunene har gjennom sine respektive kommuneplaner, samt de forventninger som ligger i de regionale strategiene, forpliktet seg til en utvikling der reisebehovet i økende grad skal dekkes av kollektivtransport og der miljøhensyn skal prioriteres høyere.

All fortetting vil ikke nødvendigvis bidra til måloppnåelse. All arealutvikling som foregår som fortetting av et allerede spredt utbyggingsmønster vil fortsatt bidra til vekst i biltrafikken. Om utviklingen skal kunne sies å foregå som en bilreducerende fortetting framfor spredning, må det meste av kommunenes arealutvikling skje som fortetting i forholdsvis biluavhengige lokaliteter.

En reisevaneundersøkelse for Oslo og Akershus fra 2003 illustrerer på en interessant måte effekten på bilbruk og bilhold av by- og tettstedsområders tetthet og tilgang på kollektivtransport. Blant bosatte i Akershus foregikk om lag 70 prosent av alle reiser med bil. Blant bosatte i Oslos ytre deler var denne andelen om lag 50 prosent. I Indre Oslo by var andelen helt nede i 30 prosent.

Tilsvarende finner vi i bilhold: 46 prosent av alle husstander i Norge har minst to biler. 43 prosent har én bil, mens 15 prosent ikke har bil. I Oslo har 40 prosent av alle husstander ikke bil.

For Hadeland vil vi anta at bilhold og reisevaner er omtrent som for Akershus, eventuelt at bilbruken er enda høyere på Hadeland. I SSBs statistikk er bilhold kun oppgitt på fylkesnivå.

3.3 Prinsipper for en mer bærekraftig og attraktiv tettstedsutvikling

De etterfølgende prinsippene er ikke uttømmende for attraktiv tettstedsutvikling, men er viktige strategier som bør ivaretas som et grunnlag for mer detaljert planarbeid. For å lykkes med utvikling av attraktive tettsteder er det mye som skal samordnes, det er mange fallgruber. Hver eneste beslutning av betydning må bidra til å støtte strategien om attraktiv tettstedsutvikling.

1) HVA ER HOVEDUTFORDRINGENE?	2) HVA ER LØSNINGEN PÅ PROBLEMSTILLINGENE?	3) STRATEGIER FOR GJENNOMFØRING
A) Regionalt nivå, f eks knyttet til byen og tettstedets rolle i den regionale kontekst.	A) Løsninger (gode og dårlige) på plannivå regionplan og kommuneplan	Iverksettelsesstrategier for realisering av de gode løsningene, f eks hvilke aktører må mobiliseres
B) Lokalt nivå, f eks knyttet til stedets karakter og interne struktur	B) Løsninger (gode og dårlige) på plannivå områdeplan / reguleringsplan	
C) Stedet / byrommet, f eks knyttet til det enkelte byrommets rolle og tilknytning til resten av byveven	C) Løsninger (gode og dårlige) på prosjektnivå / detaljutføring	

Tabell 3-1: For å lykkes med attraktiv tettstedsutvikling, må man lykkes med mange beslutninger, store og små, på ulike nivå innen areal- og transportpolitikken.

Regionalt nivå

Hva?

- Byen og tettstedets rolle i den nasjonale og regionale kontekst.

Hvordan?

- Fordeling av vekst: By- og tettstedsdannelser i forhold til infrastruktur, kollektivnett og attributter ved natur og landskap. Konsentrer vekst til få tettsteder.
- Senterstruktur og lokalisering av ulike handelskonsepter. Kunsten å si nei, bransjegliding. Kun plasskrevende handel utenfor sentrum.
- Strategier for næringslokalisering – rett virksomhet på rett sted. Kommuneplaner uten styring – alt tillates over alt.
- Boligstruktur i forhold til demografiske trender. Er eneboliger svaret? Etabler flere leiligheter og en mer balansert boligstruktur.
- Strategier for transportløsninger på regionalt og kommunalt nivå inkludert parkering. Samarbeid kommune, fylke, stat.

Lokalt nivå

Hva?

- Stedets karakter og interne struktur.

Hvordan?

- Naturmessige fortrinn og utfordringer. Vend tettstedet til kvalitetene.
- Etablering av sentrumsfunksjoner – sentrumsdannelse. Fokuset lokaliserings og der intime byrom kan etableres.
- Etablering av byrom – ulike typer for ulike målgrupper. Torg, lek, idrett, kultur, kollektivknutepunkt.
- Kompetanse og opplevelsesbyen – etablering av funksjoner som undervisning, kultur, idrett, m.m. Sentraliser til tettstedet, til glede for hele kommunen.
- Vei og gatebruk – sammenknytning til landskap, funksjoner og prioritering mellom trafikantgrupper. Bygg gate i tettsted, ikke vei.

Stedet / byrommet

Hva?

Det enkelte byrommets rolle og tilknytning til resten av by- og tettstedsveven.

Hvordan?

- Byrommets formål, målgrupper og dimensjoner. Ikke for stort, menneskelig dimensjon.
- Forbindelses- og kommunikasjonslinjer. Folk må gjerne se hverandre inn i øynene, møtes i gangkryss.
- Innhold i byrommet og i tilgrensende områder. Det må være innhold, ikke bare granitt.
- Detaljer og utforming. Variasjon og opplevelser, ikke bare kvalitet, svært god kvalitet!

3.4 Utdyping av viktige problemstillinger på regionalt nivå

I det etterfølgende vil vi på regionalt nivå utdype noen av temaene nevnt over, og som det videre planarbeidet bør drøfte. Vår hypotese er at det innen disse områdene kan være behov for presiseringer i regionale og kommunale plandokumenter.

Antallet tettsteder det satse på bør begrenses

I små kommuner som det er på Hadeland bør man kun satse på ett tettsted, og helst med jernbanestasjon sentralt plassert i sentrum. Dette er ønskelig for at det skal bli nok kraft, energi og puls i tettstedet, med urban karakter og med innhold. Målet er altså ikke bare større tettsteder, men også mer spennende og innholdsrike tettsteder og dermed mer attraktive tettsteder. Ved å satse på færrest mulig tettsteder forenkles også hele transportstrukturen og det blir enklere på sikt å etablere et mer attraktivt kollektivtilbud mellom tettsteder og mellom allerede etablerte boligområder og tettsteder. Om tettstedet i Hadelands tilfelle også har direkte jernbanetilknytning til Osloområdet kan et robust og lite bilavhengig utbyggingsmønster utvikles.

Tette tettsteder med mange funksjoner

De tettstedene det satses på må bli tettere, det vil si med høyere arealutnyttelse, og inneholde mange funksjoner, det vil si med boliger, arbeidsplasser og kulturtilbud. Utvikling av sentrumsplaner kan være et godt grep for en ønsket tettsteds- og sentrumsutvikling. Virksomheter (handel, m.m.) og tjenestetilbud (kulturtilbud, m.m.) bør lokaliseres umiddelbart ved tettstedets sentrale møteplasser (torg, gågater og lignende) og slik at møteplassene kan fylles med innhold: Det er ikke nok at torget er estetisk godt utformet, det må også skje noe der. Befolkningen har stadig høyere utdanning og eldre lever lenger og har god økonomi. Konsum av kultur er økende i disse gruppene og tettstedene bør kunne tilby kulturopplevelser og godt utformede møteplasser med variert tilbud.

Næringslokalisering – rett virksomhet på rett sted

Innholdet i næringsområder må styres tydelig gjennom kommuneplanene, alt kan ikke være over alt. Sentrumsfunksjoner (f eks hotell, de fleste handelskonsepter, restaurant, arbeidsplassintensive virksomheter, kontorbygg) bør lokaliseres til sentrum i tettstedene og ikke tillates andre steder. Arealkrevende virksomheter (lager, logistikk, industri) bør lokaliseres nær hovedveinettet og slik at det ikke oppstår konflikt med boligområder eller annen støyfølsom bebyggelse (barnehager og institusjoner). Annen virksomhet (for eksempel kontor kombinert med lettere produksjon og lignende) bør etableres slik at etableringen styrker tettstedsstrukturen.

Handelsetablering

Handel er en svært viktig faktor for attraktiv tettstedsutvikling. Kun plasskrevende varer (byggevarer, trelast, plantesentre, bilforretninger og lignende) bør tillates utenfor tettstedene. Forretninger med arealkrevende varer (møbler, hvite- og brunevarer) inneholder også ofte mye detaljhandel. Dersom disse tillates etablert utenfor tettstedene vil dette kunne svekke tettstedsutviklingen. Slike virksomheter bør etableres slik at de samtidig bidrar til å styrke tettstedet, det vil si helst en lokalisering som en del av sentrum eller i umiddelbar nærhet til sentrum i tettstedet – ikke utenfor tettstedet. All annen handel (detaljhandel) bør kun tillates lokalisert i sentrum av tettstedene, gjerne rundt hovedgater og torg og slik at handelen bidrar til å skape ”byliv”.

Boligstruktur

Regionens boligstruktur må gjenspeile behovet som følger av befolkningsstrukturen. Det må være et tilbud av ulike boliger som gjør det mulig for innbyggere i ulike livsfaser å finne en egnet og ønsket bolig.

Den typiske flyttekjeden gjennom en persons livsløp kan vi tenke oss er om lag som følger: Vi flytter hjemmefra og inn på en hybel eller hybelleilighet mens vi fortsatt er under utdanning. Med fast jobb og noe bedre økonomi flytter vi videre til en liten leilighet. Vi får samboer og flytter videre til et rekkehus, eventuelt en noe større leilighet.

Samboerparet stifter familie og flytter inn i enebolig. Mange ekteskap blir oppløst, med den følge at minst en av partene flytter videre til en mindre bolig igjen. Deretter følger kanskje nye samboerforhold og større bolig. Som eldre flytter mange inn i en bolig med enklere atkomst og vedlikehold.

Samordnede transportløsninger

Dette innebærer en rekke aktører (stat, fylkeskommune og kommuner) og mange ulike typer virkemidler (kollektivtransport, hovedvegnett, lokalvegnett, parkeringspolitikk, etc). Det vil føre for langt å gå inn på løsninger for disse emner i denne sammenheng.

En tettstedsutvikling, hvor jernbanen er ryggrad i transportsystemet vil være ønskelig og i tråd med samordnet areal- og transportstrategi for Osloregionen.

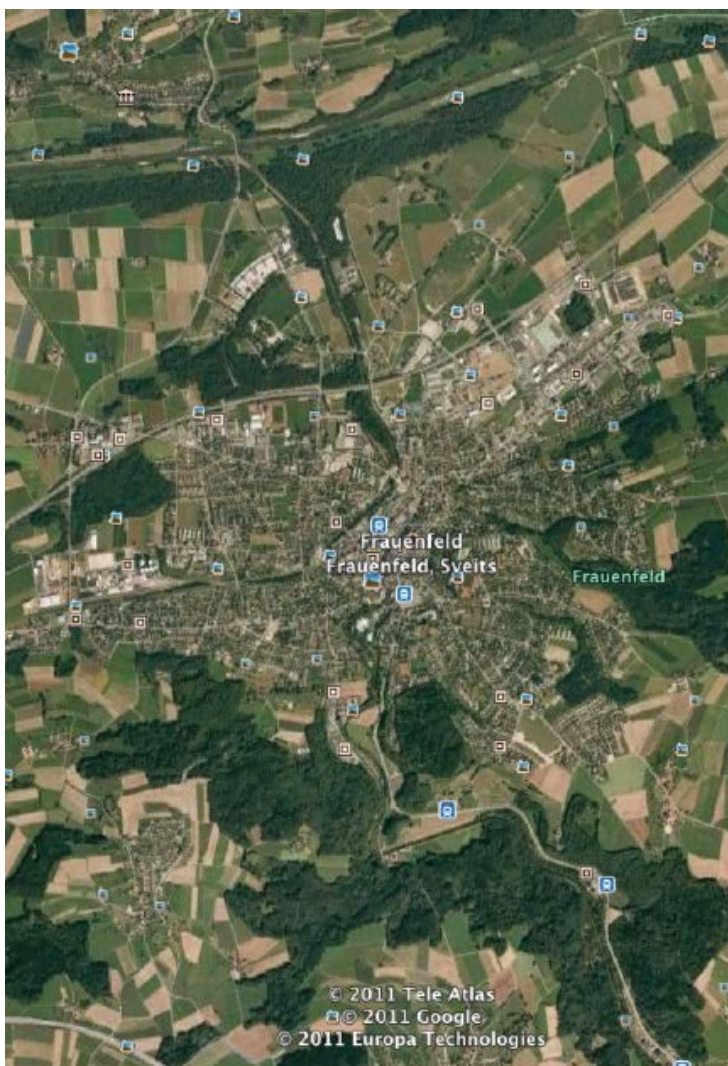
3.5 Noen eksempler

Fra utlandet: Sveits

I Sveits er selv mindre byer og tettsteder bygget tette med bymessig struktur, klart avgrenset fra det omkringliggende jordbruks- og kulturlandskapet. Dette står i kontrast til mange mindre, norske tettsteder hvor utbyggingsmønsteret er mer utflytende og grensene mellom tettsted og omland er uklare.

Det er mange forklaringer til at dagens tettstedsstruktur er som den er. Vi har alle vår historiske arv. Spørsmålet er imidlertid hvordan vi herfra og framover ønsker å organisere vår arealbruk og samfunnsutvikling. Vi er et moderne samfunn som klarer å få til det meste, hvis vi vil.

Figur 3-2
Frauenfeldt i Sveits med klar
tettstedsavgrensning til
kulturlandskapet.
Kilde: Google Earth

By: Drammen

Drammen er en av de byene i Norge som har fått mest oppmerksomhet for sin byutvikling de senere år. Den trafikkbelastede byen og forurensede elva er transformert til en attraktiv by og møtested for alle kommunens innbyggere.

Følgende strategier har vært sentrale i byutviklingen:

- Rensing av elva gjennom kloakkrammeplan. Vannet har i dag badevannskvalitet og det er sandstrender i byen.
- Omlegging av trafikksystemet. Gjennom vegpakke Drammen ble veisystemet bygget om, en sentrumsring er etablert og trafikken ledes inn i tunneler i begge åssidene, på hver side av elva.
- Med rent vann i elva og trafikken borte, kunne elvebreddene tas tilbake. Elveparken ble utviklet med store parkmessige grøntområder og kilometervis med turveier langs elvefronten.
- Konsentrert innsats om sentrumsutvikling, en sterk byakse, og opprusting av byens møteplasser med torg, lekeplasser, skatepark og elvepark. Utvikling av sentrumsplan legger rammer for utbygging og ivaretagelse av kvaliteter i sentrum (blant annet grøntstruktur, siktakser, vern, aktivitet i første etasje i sentrum).

Figur 3-3: Den multifunksjonelle bydelen Grønland med boliger, arbeidsplasser og handel er etablert der tidligere papirfabrikker dominerte bybildet. Her er både boliger, kontorer, undervisningsinstitusjoner, bibliotek, kulturhus, hotell, butikker, gallerier, treningssenter, restauranter og kafeer. Gang- og sykkelbrua Ypsilon binder sammen den nye bydelen på Strømsø med Bragernes og byparken.

Landsby: Ringebu

Ringebu ble i 2010 erklært landsby. Tettstedet har kvartalsstruktur som ble lagt i en reguleringsplan allerede i 1899.

Ringebu har klart kunsten å si nei til feil virksomhet på feil sted, og nei til de etableringer som suger energien ut av tettstedssentrum. Dette kan kreve politisk mot og faglig klarsyn i enkeltsaker, når utviklere ønsker å investere i kommunen. Det er spesielt grunn til å være oppmerksom på ulike typer handelsetableringer. Disse er viktige å få lokalisert på riktig sted. Da er det ikke sikkert at en billig tomt, med rikelig

parkeringsplasser utenfor tettsteder er den riktige lokaliseringen for attraktiv tettstedsutvikling. En kortsiktig ”gevinst” kan bli vanskelig å reparere i ettertid.

Ringebu har så langt sagt nei til kjøpesenter. Dette fordi kommune og næringsliv ønsker å beholde særpreg og identitet som ligger i bygningsmassen, sentrumsinndelingen, aktivitetene og spesialbutikker.

Ringebu kommune har vist og viser en langsiktig og strategisk planlegging av sentrum. Kommunen har i kommuneplanens samfunnsdel målsetting om et aktivt, pent og funksjonelt sentrum.

Figur 3-4
Gågata i Ringebu, der spesialbutikker i gågata skaper særpreg og tiltrekningskraft. Kommunen og næringslivet har samarbeidet om strategier som gjør Ringebu til noe annet enn mange andre tettsteder.

Møteplasser i uterommene for ulike mennesker er viktig:

- Ringebu har ei gågate som er en aktiv møteplass for folk i alle aldre. Her er det kafe med uteservering, småarrangement som appellerer til ulike kjønn, aldre og tema og mange sitteplasser der folk kan sitte og nyte dagen "her og nå".
- Ringebu har også en park som folk møtes tilfeldig i og som er brukt til ulike arrangement.
- Ved siden av rådhuset er det etablert en lekeplass med sittebenker der voksne med barn møtes naturlig eller planlegger å møtes med matkurv en fin sommerdag.

4 Alternative utviklingsretninger for Hadeland

I utgangspunktet er det to utviklingsretninger for Hadeland som kan holdes opp mot hverandre. Den ene er at Hadeland i framtiden vil se ut om lag slik det gjør i dag. Denne utviklingsretningen kan vi kalle en trendforlengelse. Den andre utviklingsretningen er at kommunene gjør noen grep for å oppfylle kommuneplanenes og de regionale avtalenes mål om vekst i folketallet, kollektivbasert transportutvikling og redusert miljøbelastning. Dette er en utviklingsretning som vi kan kalle vekstalternativet.

4.1 Trendforlengelse

I dette alternativet antar vi at alle deler av regionen beholder sin nåværende struktur. Dette gjelder lokalisering av de ulike typer næringsvirksomhet inklusive handel, boligstruktur og tettstedenes utforming.

Vi antar videre at hver enkelt kommune og tettsted beholder den samme veksttakten de i gjennomsnitt har hatt de siste 10 år. Dette innebærer også at områder utenfor tettstedene fortsetter å ha negativ vekst.

Tabell 4-1:
Vekst i folketall i perioden 2000 – 2011. De samme vekstratene er benyttet i beregning av endret reiseaktivitet i 2021 i trendalternativet.

	Folketall i 2011	Gjennomsnittlig årlig vekst, prosent
Brandbu/Jaren tettsted	4 592	1,3
Gran tettsted	1 514	1,5
Gran ellers	7 328	-0,4
Gran kommune	13 434	0,5
Jevnaker tettsted	4 351	0,9
Jevnaker ellers	2 008	-0,2
Jevnaker kommune	6 359	0,6
Grua tettsted	1 498	0,4
Harestua tettsted	1 969	1,5
Lunner/Roa tettsted	1 582	0,6
Lunner ellers	3 605	-0,2
Lunner kommune	8 654	0,5
Hadeland	28 447	0,5

Med disse forutsetningen er det rimelig å anta at befolkningens reisevaner og ikke minst bruk av ulike transportmidler vil forbli om lag som i dag: Folk bor der de bor i dag, men det er en sakte sentralisering. Folk handler der de handler i dag, og jobber der de jobber i dag.

Transportaktiviteten i regionen kan dermed antas å endre seg stort sett i takt med utviklingen i folketallet. Fordi befolkningen over lang tid konsentreres til tettstedene vil et økende antall reiser gå til og fra disse

tettstedene. Motsatt vil det bli færre reiser som går til og fra steder utenfor tettstedene. Denne utviklingen går imidlertid svært sakte.

For å illustrere en ny situasjon 10 år fram i tid er det beregnet hva en befolkningsendring som vist i tabell 4-1 innebærer for reiser som i dag går med bil. I forhold til dagens situasjon (figur 2-1) er det beregnet at antallet regionale reiser på riksvei 4 mellom Jaren og Grua vil ha økt med om lag 6 prosent. På riksvei 4 sør for Grua vil antallet reiser ha økt med 8 prosent, og sør for Harestua med 9 prosent. Også på riksvei 35 mot øst vil økningen være på 6 prosent, mens den vestover vil øke med 5 prosent fram til Jevnaker og 7 prosent vest for Jevnaker. For riksvei 4 nord for Jaren er det beregnet en 8 prosents økning, mens det på fylkesvei 34 nord for Brandbu er beregnet en liten økning på 1 prosent. Reiser som foregår innenfor hver tettsted vil med stor sannsynlighet øke i takt med utviklingen i folketallet i tettstedet.

Økt trafikk på lokale veier er ikke beregnet. Fordi om lag halvparten av regionens innbyggere bor og fortsatt vil bo utenfor tettstedene, vil det bli en økning i trafikken også på de lokale veiene.

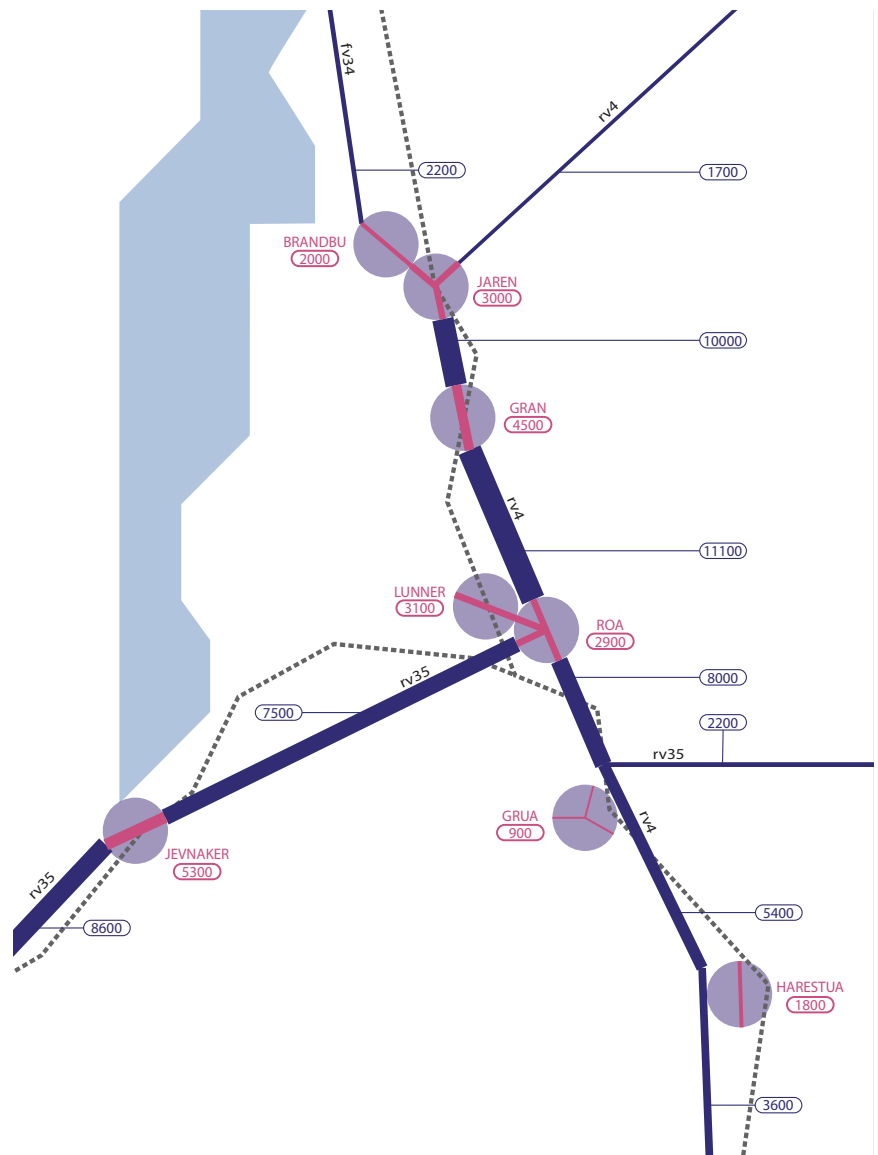
Som tidligere vil endringer i gjennomgangstrafikk komme i tillegg til dette. Trafikkvekst som skyldes økt husholdningsinntekt er heller ikke tatt hensyn til.

Det er to viktige poeng i dette trendalternativet:

- Økningen i reiseaktivitet vil ikke være kollektivbasert. Fordi folk bor og arbeider forholdsvis spredt vil det aller meste av trafikkøkningen være bilbasert. Den beregnede økningen i reiseaktivitet som ble gjennomgått i avsnittet over representerer derfor økning i biltrafikk. Andelen reiser som gjøres med kollektive transportmidler, til fots eller med sykkel, vil være om lag uendret fra i dag.
- Befolkningsveksten vil ikke nå mål om regional befolkningsvekst, særlig ikke i Gran kommune. Regionen vil ikke ta sin del av veksten i Oslo-regionen.

Figur 4-1

Trendforlengelse: Reiser med bil (årsdøgntrafikk) på hovedveinettet, eksklusiv gjennomgangstrafikk.

4.2 Den idealiserte tettstedstrukturen - Gran sentrum

Ideelt skulle all befolkningsvekst i en region med ca 30 000 innbyggere konsentreres til ett tettsted. Dette ville gi den største konsentrasjonen av reiser i alle transportkorridorer, og dermed det beste grunnlaget for betjening med kollektivtransport. Det ville også gi det beste utgangspunktet for betjening med jernbane, selvfølgelig forutsatt at det aktuelle tettstedet ligger ved en jernbanestasjon på en trafikkert linje. Til sist ville en slik konsentrasjon i ett tettsted være den raskeste veien til å utvikle et handels- og kulturtilbud som både ville bidra til å redusere behovet for transport i slike sammenhenger, og gjøre det til et mer attraktivt bosted.

Det aktuelle tettstedet for en slik konsentrert utvikling burde i så fall være Gran sentrum. Grunnen til det er delvis at det her er mulighet for å etablere et kollektivknutepunkt med overgang mellom buss og tog, delvis at Gran allerede er utpekt som framtidig regionsenter med ny videregående skole.

Hvis Hadeland skulle utvikles slik framover vil vekstfordelingen kunne se ut som vist i tabell 4-2. Vi har forutsatt at Hadeland kan betraktes som én region med felles mål. Samlet medfører kommuneplanene en befolkningsvekst på 1,1 prosent i året. Nedgangen i folketall utenfor tettstedene er antatt å fortsette. I et slikt alternativ må derfor veksten i Gran sentrum alene være stor nok til å oppfylle det regionale vekstmålet samtidig som deler av regionen har negativ utvikling i folketall. Folketallet i Gran sentrum må derfor øke med 13,2 prosent hvert år.

Tabell 4-2:
Forutsatt vekst i folketall i perioden 2011 – 2021 i alternativet med konsentrert utvikling i Gran sentrum alene.

	Folketall i 2011	Gjennomsnittlig årlig vekst, prosent
Brandbu/Jaren tettsted	4 592	0,0
Gran tettsted	1 514	13,2
Gran ellers	7 328	-0,4
Gran kommune	13 434	2,3
Jevnaker tettsted	4 351	0,0
Jevnaker ellers	2 008	-0,2
Jevnaker kommune	6 359	-0,1
Grua tettsted	1 498	0,0
Harestua tettsted	1 969	0,0
Lunner/Roa tettsted	1 582	0,0
Lunner ellers	3 605	-0,2
Lunner kommune	8 654	-0,1
Hadeland	28 447	1,1

Kun vekst i Gran sentrum er urealistisk
All regional vekst konsentrert til Gran sentrum er en teoretisk idealsituasjon begrunnet med at dette vil gi størst grad av måloppnåelse. Vi mener denne idealsituasjonen kommer til kort når den møter virkelighetens geografi:

Hadeland har én transportakse øst-vest (rv 35) og én transportakse nord-syd (rv 4/Gjøvikbanen). Gran sentrum ligger på den nord-syd-gående aksene om lag 8 kilometer nord for krysset mellom de to aksene. Dette bidrar til å redusere Grans sentralitet: Det vil være vanskelig å kollektivbetjene regionen ut fra Gran sentrum alene, fordi de 8 kilometerne nordover vil oppleves som en unødvendig omvei i mange sammenhenger.

Pendlingsmønsteret i regionen gir en annen grunn til at det neppe er noen god ide å konsentrere all vekst til Gran sentrum. En hypotetisk innflytter som allerede har en tilknytning til Ringerike og Hønefoss, men som godt kunne tenke seg å bosette seg på Hadeland, vil ikke flytte til Gran sentrum. Til det er avstanden for stor. Pendlingen viser jo at det er en relativt beskjeden arbeidskraftutveksling mellom Gran og Ringerike, mens den er stor mellom Ringerike og Jevnaker. Hvis den hypotetiske innflytteren ikke finner en egnet bolig i Jevnaker er det derfor lite sannsynlig at hun vil bosette seg lenger nord. Mer sannsynlig er det at hun vil bosette seg utenfor Hadeland.

Et tilsvarende resonnement kan vi føre for potensielle innflyttere som har arbeid og venner i Oslo. Vedkommende vil neppe flytte helt til Gran hvis det ikke er mulig å finne en egnet bolig nærmere Oslo.

Vi mener derfor geografien tilsier at Hadeland bør konsentrere veksten i Gran sentrum, Jevnaker tettsted og Harestua.

4.1 Konsentrert vekst i Gran, Harestua og Jevnaker

Hvis vi i et slikt alternativ lar hver kommune leve opp til vekstmålet i egen kommuneplan ved vekst i ett tettsted i hver kommune, nullvekst i alle andre tettsteder og nedgang i folketallet utenfor tettstedene, vil veksten være fordelt i regionen slik det er vist i tabell 4-3.

Årsaken til at Gran sentrum får en årlig vekst på hele 10 prosent er at tettstedet i dag har få innbyggere i forhold til hele kommunen. Dette er langt jevnere fordelt i Lunner og Jevnaker. Den samme regionale veksten kan oppnås hvis Gran sentrum, Harestua og Jevnaker alle vokser med 4 prosent pr år.

Tabell 4-3:

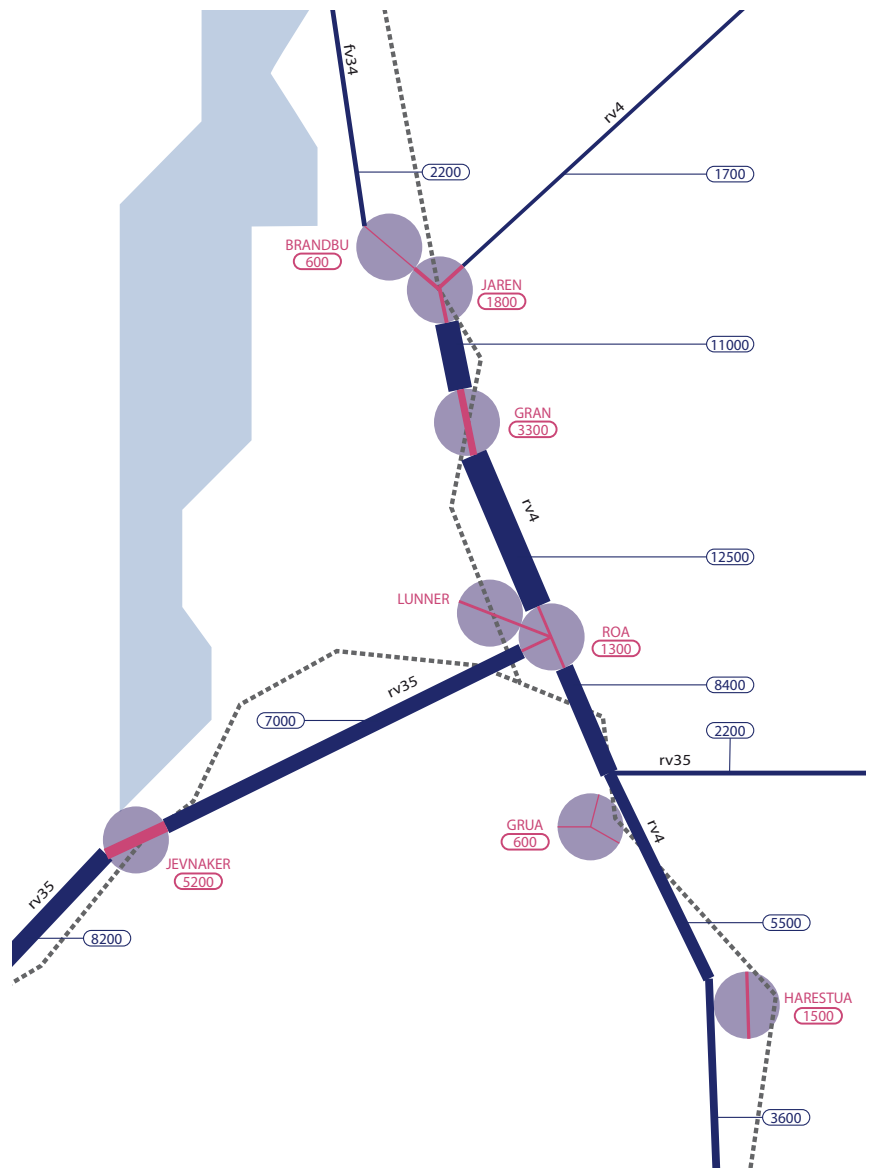
Forutsatt vekst i folketall i perioden 2011 – 2021 i alternativet med konsentrert utvikling i Gran, Harestua og Jevnaker.

	Folketall i 2011	Gjennomsnittlig årlig vekst, prosent
Brandbu/Jaren tettsted	4 592	0,0
Gran tettsted	1 514	10,0
Gran ellers	7 328	-0,4
Gran kommune	13 434	1,5
Jevnaker tettsted	4 351	1,5
Jevnaker ellers	2 008	-0,2
Jevnaker kommune	6 359	1,0
Grua tettsted	1 498	0,0
Harestua tettsted	1 969	2,2
Lunner/Roa tettsted	1 582	0,0
Lunner ellers	3 605	-0,2
Lunner kommune	8 654	0,5
Hadeland	28 447	1,1

Det er vanskeligere å beregne en framtidig reiseaktivitet og –mønster i dette alternativet enn i trendalternativet. Årsaken er at en konsentrert utvikling vil føre til endringer i befolkningens reisemål og reiseavstander som kun kan anslås skjønnsmessig. Konsentrasjon av arbeidsplasser, handelstilbud og boliger fører til at en større del av regionens befolkning vil ha kort vei til arbeidsplass, skole, innkjøp og fritidsaktiviteter. Med kortere avstander kan også en større andel av reisene gjøres til fots og med sykkel. Fordi reisenes start og endepunkter er langt mer konsentrert vil videre en større andel av de noe lengre reisene kunne gjøres med kollektivtransport. Hvordan tettstedene utvikles gjennom tilrettelegging for fotgjengere og syklist, lett atkomst til kollektivtransport og overgang mellom ulike transportmidler, vil også påvirke dette.

Vi kan beregne hvordan reiseaktiviteten ville øke med de vekstforutsetningene som er gitt i tabell 4-3, men *uten* endret reisemønster. Da ville antallet reiser på riksvei 4 mellom Roa og Gran øke med 27 prosent, sør for Roa med 12 prosent, og sør for Harestua med 9 prosent. På riksvei 35 mot øst ville økningen være 10 prosent, mens den mot vest ville være 12 prosent øst for Jevnaker og 8 prosent på vestsiden. Nord for Jaren ville reiseaktiviteten øke med 14 prosent på riksvei 4, og nord for Brandbu med 3 prosent på fylkesvei 34. Gjennomgangstrafikk er heller ikke her tatt hensyn til og kommer i tillegg. Det samme gjelder trafikkøkning som for eksempel skyldes økonomisk vekst.

Figur 4-2
Konsentrert vekst i Gran sentrum, Jevnaker tettsted og Harestua.
Reiser som i de andre scenariene vil foregå med bil (årsdøgnetrafikk) på hovedveinettet, men som i dette scenariet også kan overføres til andre transportmidler. Eksklusiv gjennomgangstrafikk.

Det er to viktige årsaker til at det beregnes å bli flere reiser på disse veistrekningene. Det ene er at befolkningsveksten er forutsatt å være høyere. Med flere mennesker følger flere reiser. Den andre er at en økt andel av befolkningen er forutsatt å bo i tettsteder. Dermed har vi i stor grad flyttet reiser fra lokale veier utenfor tettstedene, til hovedveiene

mellom tettstedene. Antallet reiser pr person er bare endret med det som følger med at bosetting i et tettsted kan medføre et litt annet antall reiser enn bosetting utenfor tettsted.

Konsentrert utvikling vil spesielt ha som effekt at

- Økningen i reiseaktivitet vil kunne være kollektivbasert, eller vil kunne gjøres til fots eller med sykkel. Fordi folk bor og arbeider forholdsvis tett vil det aller meste av trafikkøkningen ikke måtte være bilbasert.
- Befolkningsveksten vil kunne nå mål om regional befolkningsvekst. Regionen vil kunne ta sin del av veksten i Oslo-regionen.

4.2 Potensial for redusert bilavhengighet

Ser vi bort fra de helt lokale bussrutene er det i dag 4 – 5 buss- og togruter som binder Hadeland sammen og gir en tilknytning utenfor regionen. Disse er

- Pendelbussen mellom Brandbu og Stryken (rv 4, rute 703)
- Landekspresen mellom Dokka og Oslo (rv 4, rute 153)
- Lillehammerekspresen mellom Lillehammer og Hønefoss (rv 4 – rv 35, rute 150)
- Tog mellom Gjøvik/Jaren og Oslo.
- Flybussen mellom Sundvollen og Gardermoen, via Jevnaker og Lunner (rv 35).

I tillegg er det kollektivtilbud som i mindre grad binder regionen sammen, men som gir en tilknytning utenfor regionen. Disse er

- Bussruter mellom Jevnaker og Hønefoss.
- TIMEkspresen mellom Hønefoss og Oslo som for en del avganger har start eller endepunkt på Jevnaker (rv 35, linje 4).

Tar vi som eksempel utgangspunkt i Brandbu, finner vi at det for strekningen ned til Solvangkrysset er opptil 4 bussavganger i timen om morgenen (kl 7 – kl 8), mens store deler av dagen er det kun én avgang i timen. Sør for Solvangkrysset (riksvei 4) er det kun to avganger i timen også om morgenen.

På steder som har togbetjening er det hyppigere kollektivtilbud ved at Gjøvikbanen kommer inn med opp til to avganger i timen, men store deler av dagen mindre enn én avgang i timen i gjennomsnitt.

Transportøkonomisk institutt har i den nasjonale reisevaneundersøkelsen (TØI-rapport 1130/2011) klassifisert kollektivtilbudet etter antall avganger i timen på hverdager og avstand til den holdeplassen som vanligvis benyttes av den reisende. En kopi av systematikken og forklaringen fra TØI-rapporten er vist i figur 4-3.

Figur 4-3: Klassifikasjon av kollektivtilgjengelighet etter avstand til holdeplass og avgangenes hyppighet. Kilde: TØI-rapport 1030/2011.

¹Kollektivtilbudet er klassifisert etter antall avganger i timen på hverdager og avstand til den holdeplassen som vanligvis brukes:

	< 1 km	1-1,5 km	over 1,5 km
Minst 4 pr. time	1	2	5
2-3 pr. time	2	3	5
1 pr. time	3	4	5
Annenhver time / sjeldnere	4	5	5

- 1) *Svært god tilgang*
Minst 4 avganger pr. time og under 1 km til holdeplassen
- 2) *God tilgang*
2-3 avganger pr. time og under 1 km til holdeplass, eller minst 4 avganger pr. time og 1-1,5 km til holdeplassen
- 3) *Middels god tilgang*
1 avgang pr. time og under 1 km til holdeplass, eller 2-3 avganger pr. time og 1-1,5 km til holdeplassen
- 4) *Dårlig tilgang*
Avgang hver annen time eller sjeldnere og under 1 km til holdeplass, eller 1 avgang pr. time og 1-1,5 km til holdeplassen
- 5) *Svært dårlig eller ikke noen tilgang til kollektivtransport*
Ikke noe kollektivtilbud innen 1,5 km fra boligen, eller avganger sjeldnere enn hver annen time og 1-1,5 km til holdeplassen

Anvender vi TØIs klassifisering på kollektivtilbudet beskrevet over, vil deler av for eksempel Brandbu og Gran sentrum med kort avstand til skysstasjonene for kortere perioder av dagen kunne bli klassifisert som "Svært god tilgang" på kollektivtransport (minst fire avganger pr time). Andre deler av dagen vil klassifikasjonen for de samme stedene kunne være "Middels god tilgang" (én avgang pr time). Steder litt lenger unna holdeplassene vil i dag kunne bli klassifisert som "Svært dårlig eller ikke noen tilgang til kollektivtransport".

Med en tettstedutvikling som foreslått, hvor flere mennesker i framtiden vil bo i relativt kort gangavstand til et kollektivtilbud, vil pr definisjon en større andel av hadelendingene få et kollektivtilbud som vil ligge i de øvre deler av TØIs skala. Både en tett utbygging og en konsentrasjon av veksten vil trekke i den retningen.

Kollektivandelen er høyere jo bedre tilgjengeligheten til kollektivtilbudet er. Reisevaneundersøkelsen, som er for hele landet, viser at når tilgangen til kollektivtransport kan klassifiseres som "Svært dårlig" eller "Dårlig", er kollektivandelen 5 prosent av alle reiser (inklusive reiser som gjøres til fots eller med sykkel). Med en bedre tilgang blir kollektivandelen høyere: Et "Godt" kollektivtilbud har i landet som helhet en andel av reisene på 10 prosent, mens et "Svært godt" tilbud har 19 prosent av reisene.

Det er grunn til å anta at transportmiddelfordelingen på Hadeland totalt sett tilsvarer en situasjon i den nasjonale reisevaneundersøkelsen der tilgangen til kollektivtransport er "Middels god" eller dårligere enn dette. Det vil si at kollektivandelen er 5-6 prosent, bilandelen er om lag 60 prosent, og andelen reiser som skjer til fots er om lag 15 prosent. (De øvrige reisene skjer i hovedsak med sykkel eller som bilpassasjer.) Med konsentrert vekst i noen få tettsteder vil disse stedene, og dermed et

stadig større antall og andel beboere og arbeidstakere, kunne få en mye bedre kollektivtilgjengelighet. For denne delen av Hadelands befolkning vil situasjonen kunne tilsvare reisevaneundersøkelsens ”Svært godt”. Da kan vi forvente at bilturene og reisene til fots vil stå for om lag 30 prosent av reisene hver, og at kollektivandelen kommer opp i om lag 20 prosent. For Hadeland sett under ett kan kollektivandelen anslås å kunne komme opp i 10 – 12 prosent. En kollektivandel på 10 prosent vil være på nivå med dagens gjennomsnitt for omegnskommunene til Oslo (de aller fleste Akershus-kommunene pluss de nærmest til Oslo i Østfold og Buskerud, samt Lunner kommune.)

Hele Hadeland vil i framtiden ikke ha like stor befolkningstetthet som omegn til Oslo har i dag, ei heller samme nære forhold til Oslos store service- og arbeidsmarked. Derfor vil et det å doble kollektivandelen forutsette et ”løft” i kollektivtrafikken som må omfatte langt mer enn bare en økning i antall avganger og flere mennesker innenfor kortere gangavstand enn 1-1,5 km til holdeplass.

I oppdragsrapporten til NHO Transport ”Klimagassreduksjoner og bussens potensial: Fire scenarier for utviklingen av busstrafikken i Norge til 2020” (Civitas og TØI, 2011) er målsettingen i det ene scenariet en fordobling av antall kollektivreisende innen 2020 og senere en faktisk fordobling av kollektivandelen. Dette forutsetter blant annet en betydelig opptrapping av den økonomiske innsatsen fra Statens side, spesielt i form av infrastrukturinvesteringer og økning av støtten til kollektivdrift. ”Kollektivløftet” forutsetter også endringer i mange sektorer - hva transportbransjen selv kan gjøre, hva samfunnet ellers kan gjøre og hva man sammen kan gjøre for å utvikle kollektivtrafikken. Men det avhenger også av tiltak som direkte påvirker biltrafikkens utvikling.

Sammen med ”kollektivløftet” forutsettes det å skje en oppgradering av sykkelmulighetene, delvis for å bidra til å fange opp de korteste bilturene og delvis fordi gode og trygge sykkel- og gangforbindelser til buss- og togholdeplasser er viktig i hele reisekjeden. I tillegg kommer at mange som sykler i sommerhalvåret er aktuelle som kollektivpassasjerer i vinterhalvåret. Derved vil sykkel og kollektivtransport sammen kunne være en sterk konkurrent til privatbilen hele året.

Sammen klarer kollektivtransport og sykkel i dette scenariet å fange opp hele den prognostiserte biltrafikkveksten fram til 2020. I scenariet forutsettes det da at 43 prosent av de nye kollektivpassasjerene overføres fra bil og at sykkel klarer å fange opp 5 prosent av bilreisene, i hovedsak de aller korteste (under 5 km). Kollektivtransport og sykkel fanger opp om lag like stor del hver av veksten som ellers ville slått ut i økt biltrafikk.

På denne bakgrunn vil vi anslå at det maksimale potensialet for økning av kollektivtrafikken på Hadeland vil være en fordobling av passasjertallet fram til 2020 og en fordobling av kollektivandelen fra 5-6 prosent i dag til 10-12 prosent om 15 år, det vil si om lag i 2026. Da vil omtrent halvparten av den forventede biltrafikkveksten kunne fanges opp.

5 Konklusjoner og anbefalinger

Kommunenes mål om vekst i folketallet ligger i hovedsak godt over den historiske veksten de siste 25 årene. Målene er rimelige som et bilde på hvilken vekst regionen bør påta seg av den folketallsøkning som etter alt å dømme vil komme i Osloregionen de neste 20 – 30 årene. Slik regionen har utviklet seg de siste 10-20 årene er det vanskelig å se hvordan disse målene skal kunne nås i praksis, uten at det gjøres vesentlige endringer for å øke attraktiviteten ved tettstedene.

Det er en relativt liten befolkning fordelt over et betydelig geografisk område, og fordelt på syv definerte tettsteder. Utviklingen de siste ti årene viser ingen sterke tendenser til å endre dette.

Hadeland har en bosettingsstruktur som ikke er velegnet til å få reisende til å bruke kollektive transportmidler.

Vi anbefaler å utvikle tettstedene Gran sentrum, Jevnaker og Harestua slik at disse blir enda mer attraktive steder å bo, handle og generelt arbeide, og slik at disse tettstedene tar veksten i folketallet framover. Å legge til rette for en slik utvikling vil gjøre det mer attraktivt å bosette seg i tettstedene, det vil styrke lokal varehandel, og det vil gi et enda bedre grunnlag for et godt kollektivtilbud.

Vi anbefaler at det blir gjort en grundigere utredning av tettstedutvikling og fortetting i Gran sentrum, Jevnaker og Harestua. Samtidig med dette mener vi det vil være hensiktsmessig å se nærmere på regionens boligstruktur, og hvordan denne samsvarer med et fremtidig folketall og befolkningsstruktur. Utvikling av sentrumsplaner kan være hensiktsmessige planverktøy for å stimulere til ønsket utvikling.

Etter hvert vil det også være behov for å se nærmere på kollektivtilbudet, og hvordan dette i best mulig grad kan dekke behovet for reiser til og fra Hadeland. Med et oppgradert kollektivtilbud med avganger minst 4 ganger pr time antas det at det vil være mulig å doble kollektivandelen fra dagens 5 – 6 prosent, og at om lag halvparten av veksten i reiseaktivitet kan tas med kollektive transportmidler, sykkel og gange.

© Rådgivergruppen AS Civitas 2011
Prosjekt 11-053 Areal- og transportanalyse for Hadeland

Versjon 4
Sist datert 16.1.2012

Rolv Lea

Macintosh HD:Users:RolvLea:Documents:Prosjekter pågående:11-053 Hadeland AT:Rapport:Hadeland
AT rapputkast 120116.docx

Civitas
Grubbegata 14
0179 Oslo

Hadeland-rapport

Hadelandregionens fortrinn

Delrapport

til

Regional plan for Hadeland

Januar 2012

Vidar Vanberg

Norsk institutt for by- og regionforskning

Forord

Følgende rapport om Hadelandregionens fortrinn er en delrapport til Regional plan for Hadeland. Rapporten er utarbeidet som oppdrag for Regionrådet for Hadeland av Vidar Vanberg, NIBR. Nærmere 70 personer fra kommunene Gran, Lunner og Jevnaker har bidratt med synspunkter på regionens fortrinn, dels gjennom seminardeltagelse med gruppearbeid, og dels gjennom personlige intervjuer.

Resultater fra medvirkningsprosessen finnes i fire vedlegg til rapporten, og i kapittel 1-7 foretas en oppsummering av og en kommentar til resultatene, og forslag til hvordan resultatene kan brukes videre i det regionale og lokale planarbeidet.

NIBR, januar 2012

Vidar Vanberg

Innhold

	Side
Forord	
Innhold	
1. Innledning	4
2. Noen konklusjoner fra samtaler med personer innen politisk og administrativ ledelse, offentlig og privat sektor – i Gran, Lunner og Jevnaker kommune	7
3. Synspunkter fra seminar deltagerne på fortrinn i de to kommunene de ikke bor/har tilhørighet til	21
4. Synspunkter fra seminar deltagerne på fortrinn innen 6 forskjellige temaområder, og hva som kan gjøre disse fortrinn enda bedre og mer synlige	27
5. Tre konkrete tiltak som seminar deltagerne mener vil gjøre Hadelandregionen mer attraktiv og synlig i årene som kommer	40
6. En sammenfatning av resultater fra medvirkningsprosessen om Hadelandregionens fortrinn	42
7. Forslag til satsingsområder og arbeidsmetoder i videreutviklingen av Hadelandregionens fortrinn	47
Vedlegg	52
1. Hadelandregionens fortrinn. En kort sammenfatning av samtaler med 13 personer innen politisk og administrativ ledelse, offentlig og privat sektor - i Gran, Lunner og Jevnaker kommuner.	53
2. Seminarresultater: Deltagernes vurdering av fortrinn i de to av de tre kommunene i regionen de ikke bor i/har tilhørighet til	73
3. Seminarresultater: Deltagernes vurdering av fortrinn i regionens tre kommuner, innen temaområdene ”Bolig og bomiljø”, ”Næringsutvikling og arbeidsplasser”, ”Offentlig og privat tjenesteyting (kultur, skole, helse og annen tj.yting)”, ”Senterutvikling/tettstedsutvikling”, ”Turisme og besøkende”, ”Energi- og klimautvikling”. I tillegg 3 konkrete tiltak, tiltak som vil gjøre Hadelandregionen attraktiv og enda mer synlig i årene som kommer.	80
4. Seminarprogram og seminar deltagerne, Hotell Hadeland 23 november 2011	97

1. Innledning

Arbeidet med Regional plan for Hadeland gjennomføres i regi av Regionrådet for Hadeland, med bistand av bl.a NIBR og Civitas. NIBR's oppgave er å sette fokus på regionens fortrinn, bl.a gjennom en bred medvirkning fra kommunenes innbyggere. Civitas gjennomfører en areal- og transportanalyse, som vil bli lagt til grunn for arbeid med bo-perspektivet, arealbruk og tettstedsutvikling.

Hovedtema for arbeidet med regional plan for Hadeland er:

- Våre fortrinn
- Bo-perspektivet
- Tettstedsutvikling
- Arealbruk
- Kompetanse
- Næringsutvikling – arbeidsplasser
- Kommunikasjon og transport

Barn og unge – klima, miljø, energi – universell utforming – folkehelse, vil være gjennomgående tema for planarbeidet. Målet med planen er at den skal legge til rette for felles ønsket utvikling på Hadeland. Den skal bidra til at regionen blir et sted hvor det er godt å vokse opp, bo og drive næringsvirksomhet.

NIBR's tilnærming til arbeidet med Hadelandregionens fortrinn er, foruten en gjennomgang av aktuelle plandokumenter, en bredt tilrettelagt medvirkningsprosess fra Hadelands innbyggere. Et viktig mål er at alle interessegrupper skal komme med synspunkter på hva de mener er regionens fortrinn, og hvordan disse fortrinn kan utvikles videre. Med fortrinn mener vi "områder hvor Hadeland har kvaliteter, kompetanse eller naturgitte forutsetninger som gir grunnlag for utvikling".

Kilder til kunnskap om kommunenes fortrinn er bl.a. sentrale ressurspersoner og ressursmiljøer i de tre kommune. Vi valgte derfor å innlede arbeidet med møter med 4-5 ressurspersoner fra hver kommune. De som ble valgt ut til samtaler er personer med gode forutsetninger for å gi synspunkter på det regionale samarbeidet, på hva som er kvalitative fortrinn i den enkelte kommune, og forhold som er negative i forhold til kvalitative fortrinn. Videre skulle de gi synspunkter på hva de ser som regionale utfordringer, og hvilke tiltak som gir regional styrke og synergieffekt. Formålet med samtalene var å ha et best mulig grunnlag for videre arbeid og ressursbruk. Intervjuene med i alt 13 personer er tatt med i Vedlegg 1. Samtalene ga et godt grunnlag for utforming av det videre arbeidet gjennom en medvirkningsprosess.

En medvirkningsprosess med formål å fokusere på regionale fortrinn og gjennomføring av regionale tiltak kan legges opp etter det mønster NIBR har god erfaring med, og som bl.a. er beskrevet i NIBR-rapport 2011: 9: Senterutvikling mot 2020. En slik prosess krever et grundig forarbeid i forhold til deltagelse. Prosessen kan gjennomføres i hver av de tre kommunene, eller i et samlet regionalt forum. Det er stor grad av fleksibilitet i gjennomføringen, dvs. alt fra et dagsseminar til en to-trinnsdeltagelse, der resultatene fra det

første seminaret bearbejdes og videreføres av en eller flere arbeidsgrupper. Arbejdsgruppene får da som oppgave å legge fram konkrete forslag/satsingsområder på kort sikt, lang sikt, av rituell karakter (årlige arrangement), og forslag/tiltak som skaper holdningsendringer til beste for regional styrke og regionalt samarbeid.

Det var enighet om å gjennomføre et dagsseminar med bred deltagelse, korte faglige innspill, og gruppearbeid med en leder og en referent i hver gruppe – som leverte referat fra gruppediskusjonene. På et senere tidspunkt vil det så bli tatt stilling til om en skal gå videre i en fase to, slik som nevnt over. I den forbindelse kan det også være nyttig å si litt om tankegangen og erfaringene som ligger til grunn for å legge opp til en så vidt bred medvirkningsprosess.

Det en generelt kan si er at mye tyder på at **medvirkning fra lokalbefolkningen, næringslivet og frivillig sektor** i årene som kommer vil få større oppmerksomhet i lokal og regional planlegging. Vi har erfaring med at hvis planprosesser legges opp med stor grad av medvirkning, får vi også et plangrunnlag som ivaretar lokal og regional utvikling og ikke minst ulike interessegrupper på en bedre måte enn tidligere. Områdeutvikling med stor grad av medvirkning fra næringsliv/innbyggere m.fl. vil skje i et mer forpliktende samvirke mellom mange aktører, der det å være resultatorientert er en forutsetning for å lykkes. Undervurderer vi den gevinst en god medvirkningsprosess (innbyggermedvirkning) kan gi i lokale planer, ender vi opp med planer der innbyggere og næringsliv i mindre grad føler eierskap til planen, og i mindre grad er opptatt av hvordan planen kan gi føringer i forhold til egne og lokalsamfunnets interesser.

Prosesser NIBR har gjennomført gir grunnlag for noen konklusjoner om hva som er viktig i gjennomføringen av bredt anlagte medvirkningsprosesser:

- Den innledende fasen er helt avgjørende for i hvilken grad en lykkes med prosessen
- Det må tas stilling til om en ønsker en bred satsing eller en spisset satsing
- Prosessen må bygge på et interessenøytralt faktagrunnlag
- Prosessen må være åpen, med bruk av media/internett
- Det må være en gjennomtenkt informasjonsstrategi
- Viljen til å utnytte lokal kompetanse må være til stede
- Alle sentrale interessegrupper må involveres tidlig og samtidig
- Prosessen må være resultatorientert
- Det må utarbeides handlingsplaner som er realistiske
- Ansvar for oppfølging må plasseres
- Kvalitetssikring av arbeidet er en del av prosessen
- Det må sikres gjennomføringskraft
- Noen tiltak kan settes i verk straks
- Signaleffekt og rekkefølgestrategi viktig

Overstående stikkord har vært med i diskusjoner om hvordan en medvirkningsprosess kan legges opp i arbeidet med Hadelandregionens fortrinn. Det har resultert i at det ble enighet om å legge opp arbeidet med et endagsseminar ut fra de erfaringer NIBR har med dette.

Regionalt samarbeid skal ikke være noe tvang, med skje på de områder og i det omfang som gir fordeler både for enkeltkommunene og regionen som helhet. Det er samtidig viktig at den regionale planen som utarbeides har en handlingsdel, i tillegg til at arbeidet med regionens fortrinn gir føringer for rammebetingelser som skal inn i den regionale planen. Målet er å

sette i gang prosesser innenfor de områdene som det er sterkest interesse for å gå videre med. Her vil resultatene fra medvirkningsprosessen om Hadelandregionens fortrinn ha stor betydning for de valg som foretas. Rapporten fra endagsseminaret og de intervjuer som er foretatt i forbindelse med seminararbeidet bør kunne gi et bra grunnlag for å vurdere om det er ønskelig å gå videre med utforming av en handlingsrettet strategi for å styrke Hadelandregionens fortrinn.

Det også viktig å påpeke at det ikke er til å unngå at mye av det som kommer fram som kommunenes og regionens fortrinn er velkjent for mange. Det betyr ikke at det er uviktig å få det fram. Det betyr at en ved valg av strategier i arbeidet med regional og kommunal utvikling har en oppdatert plattform å stå på, en plattform som er forankret i en bred deltagelse fra mange sentrale interessegrupper som formidler sine tanker om hva som er sentralt og viktig for den regionale utviklingen framover, både på kort og lang sikt. En bred deltagelse som grunnlag for en handlingsplan gjør det også lettere å definere interessetyngdepunkter og legitimere valg av satsingsområder.

2. Noen konklusjoner fra samtaler med personer innen politisk og administrativ ledelse, offentlig og privat sektor – i Gran, Lunner og Jevnaker kommune

Tema for samtalene var det regionale samarbeidet, regionens fortrinn, svakheter, muligheter og utfordringer. Målet var å få fram kunnskap og synspunkter som supplerer det som fremgår av offentlige plandokumenter på kommunalt, regionalt og fylkeskommunalt nivå. Samtalene skulle som nevnt også gi grunnlag for diskusjoner om hvordan en medvirkningsprosess om regionens fortrinn bør legges opp.

Så litt om hva som legges i begrepet fortrinn på Hadeland: er det noe i forhold til besøkende, er det først og fremst knyttet til de som bor der, er det knyttet til næringsutvikling, er det først og fremst opplevelsesbasert, er det en sum av kvaliteter innen et definert område ("hvor i Norge er det best å leve og bo?"), er det summen av bare målbare størrelser, eller hva?

Vi har som nevnt innledningsvis valgt å benytte følgende definisjon: "områder hvor Hadeland har kvaliteter, kompetanse eller naturgitte forutsetninger som gir grunnlag for utvikling". Det vil si en bred tilnærming, som inkluderer det meste av det som omfattes av det som ligger i begrepet fortrinn – enten du bor i regionen, arbeider i regionen, besøker regionen eller skal forholde deg til en sum av kvaliteter ved et område.

Det regionale samarbeidet

Hovedinntrykket er at det regionale samarbeidet mellom Gran, Lunner og Jevnaker er relativt godt forankret, saker forberedes godt, og samarbeidet gjennom Regionrådet ansees som sentralt og viktig. Noen nevner at de gjerne hadde sett at rådet var enda mer handlingsorientert. Det administrative og politiske planarbeidet er også godt forankret.

Hadelands- identiteten står uten tvil sentralt i alle de tre kommunene, og mange oppfatter Hadelandsnavnet som mer sentralt en kommunenavnene. Det bør være fokus på at det som er bra for en kommune også skal være bra for de andre kommunene. Det er mange felles problemstillinger, mottoet "nært og naturlig" gir mange utfordringer.

Flere påpeker at det interkommunale samarbeidet er en nødvendighet, og god funksjonalitet må ikke hindres av kommunegrensene. Det gjelder ikke minst arealdisponeringen, der en må være villig til å se på områdenes egnethet (bolig, primærnæringer/næringsutvikling/senterutvikling) uavhengig av grensene. Her er det en sentral regional utfordring!

Samarbeidet gjelder ikke bare innad i Hadelandsregionen, også i forhold til Ringerike-regionen og Stor-Osloregionen (og spesielt for Jevnaker også Drammensregionen) er samarbeid en nødvendighet.

For Jevnaker er det imidlertid krevende å skulle ha flere samarbeidspartnere. Næringslivet i Jevnaker orienterer seg nok mer mot Ringerike, og for Jevnaker er Hønefoss byen. På områder innenfor turisme er det også samarbeid mot Vestregionen og Osloalliansen. Kommuner som Asker, Bærum, Drammen, Modum og Øvre Eiker er interessante samarbeidspartnere. At Jevnaker er med i nærings samarbeid med Ringerikeregionen må ikke

sees på som ensidig negativt i forhold til regionalt samarbeid i Hadelandsregionen. Det kan også gi positive innspill til Hadelands-regionen.

Det påpekes også av flere at et viktig satsingsområde framover er tilretteleggingen av en god senterstruktur i regionen. Senterutviklingen med best mulige utviklingsmuligheter for bl.a Gran, Brandbu, Nesbakken og Harestua er i fokus. De korte avstandene mellom sentrene i regionen tilsier at utviklingen av stedenes fortrinn og komplementære muligheter blir en viktig utfordring.

Landbruksnæringen ble også nevnt av flere. Sammenhengen mellom landbruk og turisme er klart tilstede i regionen, og blir et viktig satsingsområde.

Kommunikasjonsmessig i forhold til både Nord-Syd-aksen og Øst-Vest-aksen er det sentrale utfordringer både med offentlig kommunikasjoner og med bil. En god forbindelse mellom Hønefoss og Roa gir fordeler, og tilrettelegges det for togforbindelsen Hønefoss-Roa har det mange positive sider i forhold til arbeidsmarked og pendling. I denne sammenheng må det også nevnes at en forlengelse av Gjøvikbanen til Lillehammer vil styrke det regionale samarbeidet. Kommunene er naturligvis også opptatt av øst-vest – forbindelsen gjennom Hadeland og til Gardermoen. Buss/togforbindelsene er viktige, og det vil som nevnt være en stor fordel om Ringeriksbanen kommer. Det må også understrekes at en utbedring av Riksvei 4 er en nøkkel i forhold til Oslo.

Det stilles derfor forventninger til utarbeidelsen av en areal- og transportanalyse som grunnlag for et godt regionalt samarbeid, og kommunikasjonsutviklingen vil med andre ord stå sentralt i det regionale utviklingsarbeidet.

Kommentar

Det er uten tvil en styrke at det regionale samarbeidet mellom Gran, Lunner og Jevnaker oppfattes som godt forankret, at saker forberedes godt, og at samarbeidet gjennom Regionrådet ansees som sentralt og viktig. Vi merker oss at noen nevner at de gjerne hadde sett at rådet var enda mer handlingsorientert. Det administrative og politiske planarbeidet er også godt forankret ifølge informantene.

Jevnakers situasjon kan være krevende, i forhold til at det er naturlig at kommunen har flere samarbeidspartnere. Det nevnes også at Jevnaker kontaktnett til andre regioner kan gi positive innspill til Hadelandregionen. Eller er sentrale oppgaver i det regionale samarbeidet senterutvikling - sammenhengen mellom turisme og landbruk - og kommunikasjonmessige forhold.

Hadelandregionens fortrinn

Stikkordsmessig kan vi samle innspillene i noen hovedkategorier: Regionale fortrinn, Bolig og bomiljø, Senter/stedsutvikling, Næringsutvikling, Fritidsmuligheter, Kulturtilbud/turisme og Historiske opplevelser. I tillegg nevnes en del fortrinn for den enkelte kommune.

Regionale fortrinn

De regionale fortrinn, som det er mange av, må hele tiden utvikles og utnyttes – og synliggjøres. Det gjelder nærheten til Oslo som basis for nærings- og boligutvikling, attraktiv

nærservice, kulturhistorie, natur, turmulighetene, friluftstiltak i for eksempel Lygnaområdet, videreutvikling av Mohagenområdet, dvs. en samfunnsutvikling basert på de kvalitative fortrinn som regionen har.

Mulighetene til å kunne kombinere storbyliv, småbyliv, og landlige kvaliteter er i høyeste grad tilstede på Hadeland. Det samme er muligheten til kulturopplevelser og attraksjoner i nærområdet. Både Hadeland glassverk og Kistefossmuseet er eksempler på det.

Gode kommunikasjonsmuligheter forutsatt en oppfølging til tidsmessig standard.

Gran, Lunner og Jevnaker har i dag et bra tilbud av tjenester, noe som gir forholdsvis korte avstander til det meste av det en har behov for.

Det er attraktivt å bo i Hadelandsregionen, du bor i landlige omgivelser, men likevel har du det meste av tilbud nært.

Det er ingen tvil om at Gran, Lunner og Jevnaker har godt synlige fortrinn, både i forhold til bolig- og næringsutvikling.

Fylkestilknytningen til Oppland er naturlig. Det er ingen tvil om at Hadelandsregionen har mer tyngde og utsagnskraft i Oppland enn det regionen ville ha hatt som en periferi-region i Akershus fylke.

Hadelandsregionen preges av jordbruksområder av høy kvalitet, med både store og små bruk. Grendeutviklingen er et tema som berører mange. Gran har f.eks 10 barneskoler og to ungdomsskoler, og sentrum-periferi-diskusjonen vil sikkert tre enda sterkere fram i årene som kommer. Grendeutviklingen må baseres på mer en skolestrukturen, og det er viktig å se bosettingsmønstret i regionen i sammenheng med de kvalitetene som kulturlandskapet i regionen representerer.

Det er ingen tvil om at kulturhistorien er et viktig fortrinn i regionen. Stikkord er Pilgrimsleden, Bronsealderen, Historisk bosetting, Granavollen, Søsterkirkene, Preindustriell utvikling, Bergverksmuseum på Grua, Hadeland Glassverk, Randsfjordens historie Nærheten til Oslo-området, som gir spennende utfordringer i søndre del av Hadeland, både i forhold til boligbygging og servicetilbud i nærområdet (Harestua).

Kontrasten mellom det urbane storbyområdet og de storbynære, men likevel landlige områdene på Hadeland, gir spennende utfordringer, både i forhold til byggeskikk og sentrumsutvikling

Bolig og bomiljø

Potensielt vekstområde

Bebyggelse og landskap preges av kvalitet

Nærhet til Oslo, Gardermoen

Sterke bygdekvaliteter og vakre gårder

Estetiske kvaliteter: Gangveier/sideveier, Gutu

Regionen har et rikt kulturliv.

Senter/stedsutvikling

Tettsteder med ulike fortrinn:

Brandbu med Røykenvika,

Gran med Granavollen,

Harestua/Lunner med potesial bolig/turområder/hytter,

Harestua med et utviklingspotensiale (250-300 mål avsatt til næring) med god infrastruktur

Grua med gruvene

Næringsutvikling

IKT-utvikling: HAPRO, ADITRO, PDMT, GJØVIK

Attraktivt: jobbsøkere fra Oslo

Hadelandsparken
 Mohagensatsingen positiv
 Næringshagens tilrettelegging for gründere
 Kompetanseaksen: Raufoss, Gjøvik, Lillehammer
 Nærhet til Oslo, Gardermoen
 20-talls unike bedrifter på Gran
 Gran: spennende næringsklynge med utdannelsstilbud
 Kunnskapsbedrifter
 Høy utdanning
 Aktivt landbruk
 Gårdsbrukene
 Aktiviteten på kurs- og konferansemarkedet. Her har det blitt gjort mye kvalitativt godt arbeid i markedet.

Fritidsmuligheter

Randsfjorden - et potensial for attraktivitet
 Regionens Skibladler-tilbud mangler
 Idrettsanlegg
 Landskapets geografi (bølger)
 Marka
 Hytteprosjekt på Lygna
 Markaområdets potensiale, med vernebehov
 Sykkeltommuner
 Sykkelveier
 Tursykling "fra Karl Johan til Jevnaker"
 Innlandsfiske
 Rik på spennende naturopplevelser, og kort vei til marka og friområder

Kulturtilbud/turisme

Randsfjorden med utviklingsmulighetene i forhold til turisme
 Historiske Hadeland og reiselivsmulighetene på Hadeland
 Bronsebukkene (på linje med Gokstad-funnet) – et spel i Jevnaker
 Granavollen
 Hadeland glassverket/glassblåserkunst
 Kistefoss
 Kulturlandskapet
 Middelalderbygningene (4)
 Bondekultur med dyr
 Pilgrimsleden

Historiske opplevelser

Unik historie: Stikkord Gravhauger, Hadeland i bronsealderen
 Områder av nasjonal interesse: Granavollen, Randsfjorden, Tingelstad, Kistefoss, Glassverket
 Historien inkluderer Halfdan Svarte, Olav Tryggvason/Olav den Hellige, Harald Hårfagre m.fl.
 Historiske kvaliteter i Pilgrimsleden, Søsterkirkene og Steinhusene
 Historiske fortrinn: Fornminner, Bronsebukkene, Gruvedriften
 Grua med Bergverkmuseet

Andre fortrinn

Hadelandsidentiteten viktig! Går foran kommuneidentiteten i mange sammenhenger
 En sterk grendekultur
 Korte avstander mellom sentrene
 Generelt: Kommunikasjoner, flyplass, storbynærhet
 Profileringen av en unik natur
 Aktivt landbruksvern
 Nærhet ut til verden
 Utviklingsmuligheter av kulturtilbud
 Tradisjoner og kvalitet innen landbruk og industriutvikling

Fortrinn for Lunner

Kombinasjonen av storbynærhet, gode bomuligheter og flotte naturomgivelser gir kommunen et utviklingsfortrinn.
 Satsingen på Harestua er spennende. Her er drahjelp fra Jernbaneverket viktig.
 Mulighetene for både sosial- og arbeidsmessig pendling til Oslo.
 Nærheten til Marka
 Kommunen gir innbyggerne en tjenesteyting på et rimelig godt nivå
 Myllaområdet attraktivt for hytter, men med et dyrt prisnivå
 Lunner med nærhet til Oslo
 Potensialet i boligbygging
 Gode kommunikasjoner til storby/flyplass/Europa
 Attraktivt for tilflytting
 Lunner har mange med høy utdanning, høy inntekt, dvs. skattesterke folk
 Lunner har gode oppvekstvilkår

Fortrinn for Gran

I Gran kan grendestrukturen være en ekstra kvalitet, et for sterkt svart/hvitt fokus på hva som er riktig i sentrum-periferi-diskusjonen kan være uheldig. En diskusjon av tett/spredt bosettingsmønster må bl.a sees i lys av både naturgitte og historiske kvaliteter som Gran har. Det betyr sammenhengen mellom bosettingsmønstret og landskapskvalitetene er viktig i årene som kommer. En sterk fraflytting fra utkant til sentrum kan forringe de kvalitetene kulturlandskapet har.
 Et eldorado i Gran er Lygna-området, setrene og det unike området
 Røykenvika en ressurs som må utnyttes sammen med Randsfjord-tiltak
 Brandbu kan få økt sentrumsinteresse på bekostning av Gran: ”her er det mer rolige handelsomgivelser”.
 Landbruksmiljøet i Gran står sterkt, og er i tillegg til næringsvirksomheten viktig for kulturlandskaper i regionen.
 Fjorda – nasjonalt viktig friluftsområde (padling)

Fortrinn for Jevnaker

For Jevnakers del er det viktig å synliggjøre at det er gode boforhold og dynamisk næringsutvikling i kommunen. Bl.a. er det god vekst i tjenestetilbudet, og kommunen har gode velferdsordninger. Kommunen kan ta mye mer vekst innen næringsutvikling, og har også potensialer til å utvikle tettsteder. Bl.a. er nærings-satsingen i Eggemoen-området sentral i denne sammenheng.
 Jevnaker med Glassverket, Kistefoss og Randsfjorden
 Jevnaker er en kulturkommune, med spisset attraktivitet: Glassverket, Kistefoss

Boligutvikling gir grunnlag for flere attraktive lokale tilbud
 Jevnaker har et vekstpotensiale. Det er et mål å ha 1% vekst i året, og kommunen ligger nå på det nivået. For 2011 er veksten noe stigende i forhold til målet.
 Investeringsvilje. Helgelandsmoen Næringspark, med flyplassen på Eggemoen, og Ola Troneruds investeringsvilje og framtidsvyer i forhold til næringslivsutvikling og internasjonale markedsmuligheter. Med den arealtilgangen som er i Eggemoenområdet kan det komme mange nye arbeidsplasser her, kanskje opp mot 2000 de neste ti årene.
 Private investorer som Brynestad og Sveaas har også bidratt til en spennende utvikling på Jevnaker.

Kommentar

Hadelandregionens fortrinn er uten tvil mange og sammensatte. Her dreier det seg om naturgitte forutsetninger, kompetansefortrinn, attraksjoner av både tematisk og stedstilnyttet karakter, god livskvalitet mht. bomuligheter, fritidsmuligheter, offentlige og private tilbud og nærhet til storbymuligheter, flyplass m.m.

Innspillene er samlet i noen hovedkategorier: Regionale fortrinn, Bolig og bomiljø, Senter/stedsutvikling, Næringsutvikling, Fritidsmuligheter, Kulturtilbud/turisme og Historiske opplevelser. I tillegg nevnes fortrinn for den enkelte kommune. Innspillene gir et klart bilde av at mulighetene er mange i alle tre kommunene og for regionen som helhet, og at det er kvaliteter innen alle de nevnte hovedkategoriene.

Det påpekes under regionale fortrinn at fortrinnene hele tiden må utvikles og utnyttes – og synliggjøres. Det gjelder f. eks. nærheten til Oslo som basis for nærings- og boligutvikling, attraktiv nærservice, kulturhistorien, naturen, turmulighetene, friluftstiltak i for eksempel Lygnaområdet - og videreutvikling av Mohagenområdet. Det gir et grunnlag for at en virkelig kan få en samfunnsutvikling basert på de kvalitative fortrinn som regionen har.

Hadelandregionen – noen stikkord for negative/problematiske forhold som gir utfordringer

Den innledende delen av kapittel 2 gir først og fremst innsikt i et mangfold av kvaliteter og muligheter i Hadelandregionen, slik en del utvalgte ressurspersoner i kommunene ser det. Det finnes også svakheter og negative forhold som fyller ut dette bildet. Det er det fokus på i neste avsnitt.

En senterutvikling i Gran/Lunner må ikke bli en lokaliseringmessig tautrekkingsdebatt. Det må tenkes helhetlig og komplementært.

Den tette senterstrukturen på Gran med Brandbu/Jaren og Gran sentrum gir utfordringer. Det samme gjør de korte avstandene til alle tettstedene i Lunner.

Lunner sliter med senterutvikling

Lunner har en utydelig senterstruktur, med et manglende hovedsenter

Spredt senterstruktur i Lunner

Jevnaker har eierforhold i sentrum som begrenser sentrumsutvikling

Gran/Brandbu – holdning til endringer må påvirkes

Ser ikke sine egne muligheter, men mer andres fortrinn

Latent konflikt sentrum/periferi (10 barneskoler i Gran kommune).

Ser nå en uheldig utvikling på Gran mht. til byggeskikk, der inngangsportalen til Gran, dvs. de to nybyggene (Byggevarer og Kiwi) mangler en estetisk dimensjon i utformingen av bygningene. Gran sentrum får en utforming som nå ligner de fleste steder med rask vekst av kjøpesentra m.m.

Manglende samarbeid om senterfunksjoner/senterutvikling for Gran/Brandbu

Mangel på en tydelig senterstrategi gir noen utfordringer.

Lunner har ikke vært like dyktige som Gran til å tenke ”gjør det i Gran”, og over tid tapt noe i kampen om noe av det som er felles for Gran/Lunner. Dynamikken i det som skjer i Gran, dvs. handelsutviklingen, utbyggingen av den videregående skolen m.m., har bidratt til en samtidig kompetanseutvikling og næringslivssatsing som Lunner ikke har hatt i samme grad. Den raske senterutviklingen på Gran gir også noen synlige trekk som ikke nødvendigvis er positive. Sentrum får en mangel av særpreg, der de lokale fortrinn ikke gjenspeiles i bygningsmasse og estetisk utforming. Det blir for likt alt annet en kan se på steder som har en rask vekst.

Jevnakers kommunesenter Nesbakken er det fjerde største tettstedet i fylket. Som et fremtidig attraktivt kommunesenter er det enda mye som må gjøres for å gi tettstedet en sterkere posisjon i Hadelandsregionen.

Hadeland glassverk, som ligger nær Nesbakken har 600.000 besøkende i løpet av et år. Det er for liten effekt på Nesbakken i forhold til denne tilstrømmingen av besøkende.

Det virker som om Jevnaker sentrum har ryggen mot Randsfjorden, og at Nesbakken i det hele tatt har en vei å gå for å få et mer attraktivt sentrum.

Jevnaker mangler campingarealer

Riksvei 4-aksen viktig for regionen, og må oppgraderes.

Gjøvikbanen blir ikke prioritert

Jevnaker: manglende tog og veistandard

Kommunikasjoner et problem

Jevnaker kan bli en halvveis-deltager i regionalt samarbeid. Naturlig å se mot vest i mange sammenhenger (Ringerike sykehus, Høyskoletilbudet i Buskerud)

Hadelandsregionen fattig på kapital i motsetning til Ringerike

Hadeland har HAPRO og Hadeland Energi med store kommunale eierinteresser, men ikke aktiv mht. investering. Heller ingen store private investorer.

Konflikt med dyrka mark med hensyn til arealdisponering

Eierstruktur i området: mye av skogsområdene er allmenninger, og i Oslo-marka eies mye av Løvenskiold.

Utenfor virkeområdet til SIVA

Breddekulturen må få et løft gjennom kulturhus/svømmehaller, m.m.

Kommentar

Det er tydelig at mange er opptatt av senter- og stedsutviklingen, og ser mange utfordringer i de tre kommunene i tiden som kommer. Ellers er kommunikasjoner et utfordringsområde som krever løsninger av både kortsiktig og langsiktig karakter. Noen påpeker også manglende investeringsvilje og utfordringer mht. arealdisponeringen.

Hadelandregionens muligheter, utfordringer, satsingsområder, tiltak og initiativ

Dette avsnittet fokuserer på de muligheter, utfordringer og initiativ som Hadelandregionens fortrinn gir grunnlag for. Avsnittet speiler stor bredde i synspunktene på hva som kan gjøre Hadelandregionen mer attraktiv. Vi har delt innspillene i to kategorier, en mer stikkordsmessig, og en med mer utfyllende argumentasjon.

Stikkordsmessige innspill

Hadeland godt innarbeidet navn, Gran, Lunner og Jevnaker ikke like kjent/innarbeidet
Få til noe folk har tro på

Gjøre valg som synliggjør Hadelands attraktivitet

Bygge felles identitet for hele Hadelandsregionen

Opplysningsarbeid som grunnlag for holdningskapende tiltak

Være tydelig på Hadeland-profil

Identitetsutvidelse, dvs. at alle må få en sterk Hadelandstilhørighet.

Alle ser særpreg som gir Hadeland et fortrinn

Et mål at alle må kjenne at de har det fint

Fokus: både på tilflyttere og besøkende

Regional plan. Forventninger til at planen løfter blikket

Utvikle kommunikasjon og formidling av regionens kvaliteter, rolle og betydning

Mange interessegrupper – definer en plattform/finn en fellesnevner i en positiv utviklingsprosess: (bosatte og etablerere, samfunnsutvikling, næring, kultur, reiseliv)

Gjennom planprosessen reise 3 søyler: Næringsutvikling - Det

historiske/estetiske/landskapskvalitative og de beliggenhetsrelaterte fortrinn – Tettstedsutvikling i polysentrisk /komplementær sammenheng

Gi infrastruktur en relasjon til dette, der tettsteds- og næringsutvikling støtter seg til og samspillet med historisk/estetisk og landskapsmessige fortrinn

Fokus på arealbruken langs Gjøvikbanen

Ta hensyn til regionale føringer, dvs. at sentrale regionale rammebetingelser synliggjøres i utviklingsammenheng

Fokus på områder som ligger inn til markagrensa, dvs. prosjekter som gir regionen økt attraktivitet (bl.a. hotellplaner)

Bokommune for Oslo

Ta vare på marka, og planlegg i tråd med jordvern hensyn

Energiøkonomisering et tema, bl.a. ”passivhus”

Videreutvikling av Mohagen-området, som Gran kommune kjøpte på 1980-tallet.

Togaksen Hønefoss - Roa må prioriteres

Gardermoen vindu mot Europa

Bedre kommunikasjoner drakraft for tettstedsutvikling

Urbanisering i Gran sentrum må ikke gå på bekostning av Hadelands kvaliteter

Det urbane og historiske og naturgitte må gå hand i hand

Brandbu rekker å områ seg, utvikle nordområder i takt med sentrum – historisk og nærservicevennlig

Gran sentrum gir rom for tverrgater når tunellen kommer.

Sentrum av Gran og utviklingen der må skje i samspill med historisk forankring og estetiske kvaliteter

Harestua utvikles tettstedsmessig i tråd med naturen/landskapet

Kan grendestrukturen på Gran bli for desentralisert i servicesammenheng?

Senterutvikling i Jevnaker en stor utfordring. Må snu seg mer mot fjorden, men et problem er at mye viktig sentrumsareal med utviklingsmuligheter er på private hender.

Granavollen et område som tas vare på: bærekraft som er unik, kvalitet som oppleves hele tiden

Glassverkets signaleffekt må videreutvikles med regional drakraft

Landbruksmiljøet en underkommunisert attraksjon

Busskonsept med muligheter: 3-dagerstur Gardermoen – Hadeland – Bergen, dvs. opplevelsestur for turister "Norge på tvers"

Reiseliv med opplevelsesmangfold: Glassverk, Norgeshistorie, Natur – og hotellovernatting innlagt

Sommerturismen enda sterkere ved bevisstgjøring av regionens kvaliteter, dvs. få fram et vel av opplevelser og muligheter.

Et eksempel: Sykling, Randsfjorden, Villmarka og Vannskibane

Et annet eksempel: Bronsealderen, Primærnæringer, Storgårder, Kunsthistoriske rikdommer

Tre viktige stikkord: Videreutvikle kvalitative fortrinn – samordne - markedsføre

Innspill med mer utførlig begrunnelse og resonnement

Næringsutvikling

En regional utfordring er næringssettingen. Jevnaker har gått inn i Ringerike utviklingselskap A/S, og er også medlem av Ringerike Etableringssenter, som driver kurs og veiledning for nyetablerere (140 etablerere fikk hjelp i 2010). Gran har også et etableringssenter, Hadelandshagen, som driver næringsutvikling. Her er Jevnaker ikke medlem. Et nøkkelord i denne sammenheng er investeringsvilje, fonds og annen kapitaltilgang. Her kan mye tyde på at Jevnaker er heldigere stilt enn de to andre kommunene. Veistandarden er en utfordring. For Gran og Lunner spesielt R-4. For Jevnaker riksvei 35 og E-16.

Reiselivssatsingen er også et sentralt lokalt og regionalt utfordringsområde

Grønn energi og grønn profil

Et annet tema som representerer utfordringer i utviklingssammenheng er begrepet Grønn Energi. Det dreier seg om bo- og etablererprosjekter som søker innbyggere som vil leve i pakt med naturen. Her er kompetanseutvikling et sentralt tema, og kommunen har Energigården, som en sterk ressurs på dette utviklingsområdet.

Bioenergisatsingen spennende. Et eksempel som kan gi erfaring til andre er Bergermoen, hvor det er planer om å utvikle et av Europas største drivhus, med en grønn profil.

Landbruket i en videre sammenheng

Landbruksutviklingen blir sentral for Hadeland, som har mange store gårder i drift, og flere som etter hvert slutter med husdyrhold. Her er det en stor utfordring som dreier seg om å opprettholde gårder, låvebygninger m.m. slik at kulturlandskapet fremstår med det fortrinn det stort sett har i dag: vakre og velstelte landbruksområder.

Den sentrale landbrukspolitikken med spesialisering av gårdsdriften kan få uheldige konsekvenser. En våtsommer kan være nok til at gårdsdriften som ensidig har satset på f. eks. potetavl, får problemer. Det er kostnadskrevende å vedlikeholde låver som kanskje ikke er i bruk, og det kan bli færre som har alternative inntektsmuligheter knyttet til gårdsdriften, i forhold til gårder som satser på dyr, skog, frukt m.m.

En annen side ved dette problemkomplekset er opprettholdelsen av skogsveier i forhold til friluftsliv og opplevelsesmuligheter på sykkel m.m.

Det samme er en miljøvennlig utvikling, utvikling av bioenergi, der også landbrukssektoren er en viktig medspiller. Det samme er også den spredte boligbebyggelsen, der Gran kommune har et desentralisert barneskoletilbud, noe som gir grunnlag for en grendestruktur som er viktig for landbruksnæringen.

En strategisk tenkning rundt dette er viktig i sammenheng med at Hadeland har et kulturlandskap og en spennende historie knyttet til dette, som en av sine viktigste kvaliteter.

Naturkvaliteter og reiseliv

Et fyrtårn for regionen er naturkvalitetene på Hadeland. Legges det nok arbeid i å få reiselivskvalitetene nok fram som et kvalitetsfortrinn? Her må aktørene samarbeide mer aktivt, dvs. være kreativ i utnyttelsen av Randsfjorden, løfte fram det historiske.

Bolig og bomiljø

Utfordringen på Lunner ligger i å tilby gode sentrumstilbud/nærservice, samtidig som de gode bomiljømulighetene som finnes i kombinasjonen med storbynærheten og markamulighetene synliggjøres. I den forbindelse er det utfordring å gi arbeidsmulighet også lokalt, der en familie har pendling til en arbeidsplass i Oslo og samtidig behov for en nr. 2 arbeidsplass lokalt i kommunen.

Regionalt samarbeid

En utfordring er knyttet til å videreutvikle samarbeidet mellom Hadelandsregionen og Ringerikeregionen, slik at begge områdene gir positive innspill til områdenes utviklingsmuligheter. Kanskje bør en i enda større grad se nærmere på hvordan dette kan konkretiseres.

Holdningsskapende arbeid viktig i det regionale arbeidet. Et eksempel: for bo- og næringsetableringer må ikke kommunegrensene være avgjørende for hvor en etablerer seg. En funksjonell og god arealdisponering i en regional kontekst viktig.

Kommunikasjoner

En utfordring er kommunikasjonsutviklingen, og en bedre øst-vestakse Gardermoen – Hønefoss. Både veistrekningen og togforbindelse er et sentralt tema for regionen. Gjøvikbanen er også en utfordring, og et viktig fokus er tilrettelegging/rutesamarbeid for videreforbindelsen fra Oslo Sentrum og til pendlernes arbeidsplasser i Osloområdet

Med økende bosettingsproblemer i Oslo, vil regionen trolig i stadig større grad være attraktiv som storbynært boområde. Det må imøtekommes med samferdselstiltak innen og til regionen.

Det regionale samarbeidet innen kommunikasjonssektoren må få fokus i framtida. Dvs. satsingen på kollektivtrafikken (buss/tog), øst-vest-aksen, god tilgjengelighet mot sør og nord, dvs. god standard og fremkommelighet på Riksvei 4. Tilgjengeligheten til Gardermoen fra hele regionen blir naturligvis viktig, bussforbindelsen nordover til Gran/Brandebu og tilgjengeligheten til Mohagen-området det samme. Samspeillet med fylket blir sentralt i denne sammenheng.

Senter- og stedsutvikling

Stedenes kvalitative fortrinn må ha fokus i det regionale samarbeidet. Det betyr for eksempel for Brandbus del at sentrum i Brandbu videreutvikles med de fortrinn det er å handle/benytt servicetilbud i Brandbu, og med de muligheter som ligger i nærområdet mot nord, dvs. Røykenvika og Randsfjorden. I tillegg er Brandbu et kultursted med en rekke arrangementer, teaterforestillinger, lørdagsarrangementer. Mye av dette er det viktig å ta tak i nå, slik at Brandbuområdet, som handelsmessig er i et konkurransepress med Gran sentrum, blir et godt og komplementært sentrums- og bruksområde, både av lokal og regional interesse.

Et eksempel på kreativ stedsutvikling i Gran kommune er Bjonerua, et tettsted med ca. 500 innbyggere på nordvestsiden av Randsfjorden. Stedet har satt seg selv på kartet med et system for oppmuntringstiltak. Det dreier seg bl.a. om egen "snorklipper", smil-merke på alle postkasser, oppmerksomhets sertifikat, m.m. Med aktivisering av ressurspersoner og ressursmiljøer kan dette være eksempler til etterfølgelse andre steder i regionen.

Det er korte avstander innen Hadelandsregionen, noe som gir spennende utfordringer i det å tenke komplementært og regionalt. Her er det kvaliteter ved de enkelte tettstedene i de tre kommunene som må sees i sammenheng og utvikles ut fra en slik tankegang.

For Lunnars del vil utviklingen på Harestua være utfordrene. Det er en visjon som trer fram i utviklingsarbeidet, både for Harestua og for kommunen: det som er godt for Lunner skal også være godt for regionen. Derfor må det satses langsiktig og tungt i forhold til næringsutvikling, boligbygging, arealforvaltning, jordvern og kommunikasjonsutvikling.

Harestuas utvikling av et bo- service- og handelsmiljø

Den satsingen som nå skjer på Harestua, der bolig- og sentrumsutviklingen formes i tråd med lokale forutsetninger, og i samarbeid med mange aktører, gir spennende muligheter. På Harestua, der butikker forsvant på begynnelsen av 1990-tallet (elektrisk/klær/blomster m.m.), samtidig som Gran begynte å vokse seg fram som et regionalt tyngdepunkt for handel og service, kan en nå øyne mulighetene for betydelig vekst i søndre del av regionen. I forhold til det som er nevnt om svakheter i utviklingssammenheng har nå Harestua muligheten til å utvikle et samlet sett godt bo-, service- og handelsmiljø, der et godt nærmiljø kan være den sentrale rammebetingelsen for utviklingen. Et sentralt moment blir hvor mye en skal legge vekt på den estetiske utforming. Her henter utbyggerne nå inn ekspertise fra Arkitektthøyskolen, og fra arkitektstudenter som involveres i planarbeidet.

Harestuas senteratsing

Harestuas utvikling har en visjon og en helhetstanke: skape et levedyktig og miljøvennlig sentrum med handelsbedrifter, småindustri, servicenæringer og boliger. Målet er også å bidra til utvikle sosiale og kulturelle møteplasser med god tilgjengelighet for alle. Med Lunner

Almening som drivkraft, skal også medlemmene av allmenningen på denne måte sikres varige og tilfredsstillende inntekter. Bred kompetanse trekkes inn i prosessen, bl.a Arkitektthøyskolen.

Denne visjonen skal nås bl.a. gjennom en miljøvennlig og helhetlig profil med fokus på materialbruk, byggestil og biovarme gjennom Miljøvarme Hadeland AS.

Jevnakers utfordringer

En utfordring er knyttet til Nesbakkens utvikling. Bedre skilting, gode møteplasser i sentrum, utnyttelse av beliggenheten nær Randsfjorden, en strandpromenade som binder sammen Glassverket og Nesbakken sentrum. Det er en kjensgjerning at Jevnaker er vertskap for Norges eldste industribedrift som fremdeles er virksom. Det er heller ingen tvil om at Hadeland Glassverk selv er gode på egenutvikling, noe kommunen bør kunne utnytte bedre. En utfordring for Jevnaker er også å skape et nasjonalt glassmuseum.

Videreutviklingen på Kistefoss er også spennende, og representerer et stort besøkspotensiale. Det er snakk om en av Nord-Europas største skulpturparker.

Randsfjordens muligheter er nevnt, og med både Thorbjørnrud og Røykenvika, i tillegg til seilemuligheter og badestrender er det et stort utviklingspotensiale her.

En spennende utfordring er utviklingen av Eggemoen som næringsområde, der kommunen kan komme til å få et tilfang av flere tusen arbeidsplasser på sikt.

For Jevnaker vil også Høyskoletilbudet og sykehuset på Ringerike være sentrale elementer i utviklingssammenheng, både mht. arbeidsplasser og i forhold til nærhet/service for beboerne på Jevnaker.

Jevnaker skiller seg noe fra de to andre kommunene ved at kommunen historisk sett er preget mer av industri enn landbruk, noe som også gir føringer i retning av forskjeller i væremåte og tankegang.

Hadeland Glassverk – et fyrtårn

Glassverket har over mange år vært bevisst på at de besøkende må holde seg hos dem, noe som gir en ekstra utfordring i å få til et bedre samspill mellom de besøkende på Glassverket, og tiltak som kan inspirere til også å bruke sentrum i større grad.

Regionens historie

I forhold til besøkende og turister er utfordringen å løfte fram de spennende historiske områdene og severdighetene i regionen. Stikkord er Bronsebukkene, Søsterkirkene, Halvdan Svarte, Snefrid, Olav Tryggvason, Olav den Hellige (Olav Haraldsson), m.fl.

Historie og tradisjoner

Det er nevnt at kulturhistorien er et viktig fortrinn i regionen. Her er det mye å ta tak i, og hadelendingene må bli mye mer bevisst på hvilke kvaliteter som regionen har i historisk sammenheng. Fra det enkle som å ha fokus på spennende kulturområder gjennom navnevalg på veier, til en klar strategi for å synliggjøre og utvikle for eksempel Randsfjordområdet, handverkstradisjoner i regionen, stedsutvikling i kombinasjon mellom sentrumsutforming og kulturhistorie/estetikk (for eksempel Brandbu/Røykenvika). Tenk nytt og annerledes!

Historiske Hadeland er et viktig satsingsområde, der utfordringen er å synliggjøre kvalitetene på en god måte. Her er det mye spennende å ta av, og utviklingen av en strategi for hva en gjør på kort sikt, lang sikt, av rituell karakter og av holdningsskapende arbeid kan være en spennende tilnærming.

Folkelynnet på Hadeland

Folkelynnet er et tema til å dvele ved. Hadelendingene er regnet for å være traust folkeferd. Hva gir det av muligheter og utfordringer?

Ungdommens behov

Det må også tas inn i utviklingsplanene hvilke behov ungdommene i regionen har og etterspør. Det kan gjøres ved at det tilrettelegges for at de selv får komme med innspill i fora der dette blir hørt.

Ungdommen vil være der noe skjer, enten det gjelder fritidsaktiviteter eller attraktive møteplasser. Avstandene er korte innen Hadelandsregionen, og det kan gjøre det enklere å bedre tilgjengeligheten.

Kommentar

Dette hovedavsnittet gir mange reflekterte innspill. Det nevnes at kulturhistorien er et viktig fortrinn i regionen, og at hadelendingene må bli mye mer bevisst på hvilke kvaliteter som regionen har i historisk sammenheng. I forhold til besøkende og turister er utfordringen å løfte fram de spennende historiske områdene og severdighetene i regionen. Stikkord er bl.a. Bronsebukkene, Søsterkirkene, Halvdan Svarte, Snefrid, Olav Trygvason, Olav den Hellige (Olav Haraldsson), m.fl.

Det påpekes videre betydningen av å bygge felles identitet for hele Hadelandsregionen. Det må også tas inn i utviklingsplanene hvilke behov ungdommene i regionen har og etterspør. Det kan gjøres ved at det tilrettelegges for at de selv får komme med innspill i fora der dette blir hørt. Fokus på områder som ligger inn til markagrensa er viktig, dvs. på prosjekter som gir regionen økt attraktivitet (bl.a. hotellplaner).

Det er korte avstander innen Hadelandsregionen, noe som gir spennende utfordringer i det å tenke komplementært og regionalt. Her er det kvaliteter ved de enkelte tettstedene i de tre kommunene som må sees i sammenheng og utvikles ut fra en slik tankegang.

Flere har nevnt at urbanisering i Gran sentrum ikke må gå på bekostning av Hadelands kvaliteter. Det urbane og historiske og naturgitte må gå hand i hand. Brandbu rekker nå å områ seg, og utvikle nordområder i takt med sentrum – historisk og nærservicevennlig. Det nevnes at sentrum av Gran og utviklingen der må skje i samspill med en historisk forankring og estetiske kvaliteter, og at Harestua må utvikles tettstedsmessig i tråd med naturen/ landskapet.

Et annet tema mange er innom, og som representerer utfordringer i utviklingssammenheng er begrepet Grønn Energi. Det dreier seg om bo- og etablererprosjekter som søker innbyggere som vil leve i pakt med naturen. Her er kompetanseutvikling et sentralt tema, og regionen har sterke ressurser på dette utviklingsområdet (Energigården). Bioenergisatsingen er også spennende. Et eksempel som kan gi erfaring til andre er Bergermoen, som har planer om å utvikle et av Europas største drivhus, med en grønn profil.

Landbruksutviklingen blir sentral for Hadeland, som har mange store gårder i drift, og flere som etter hvert slutter med husdyrhold. Her er det en utfordring å opprettholde gårder, låvebygninger m.m. slik at kulturlandskapet fremstår med det fortrinn det stort sett har i dag: vakkert og velstelt.

En utfordring er dessuten knyttet til å videreutvikle samarbeidet mellom Hadelandsregionen og Ringerikeregionen, slik at begge gir positive innspill til områdenes utviklingsmuligheter. Kanskje bør en i enda større grad se nærmere på hvordan dette kan konkretiseres.

En annen utfordring er kommunikasjonsutviklingen, og en bedre øst-vestakse Gardermoen – Hønefoss. Både veistrekningen og togforbindelse er et sentralt tema for regionen. Gjøvikbanen er også en utfordring, og et viktig fokus er tilrettelegging/rutesamarbeid for videreføring fra Oslo Sentrum og til pendlernes arbeidsplasser i Osloområdet

3. Synspunkter fra seminardeltagerne på fortrinn i de to kommunene de ikke bor/har tilhørighet til

Seminardeltagerne fikk som oppgave å nevne 3 fortrinn ved de to kommunene i regionen som de ikke bor i /har tilhørighet til. 44 deltagere, fordelt på 17 fra Gran, 16 fra Lunner og 11 fra Jevnaker, ga stikkordsmessige svar slik det er gjengitt i dette kapitlet. Tallet angir hvor mange av deltagerne som har nevnt det samme.

Jevnaker

Jevnakers fortrinn, vurdert av personer med bosted/tilhørighet til Lunner og Gran

Fremstår som bykommune
 Nesbakken som handelssted
 Hadelands peneste tettsted
 Hyggelig handelssentrum 2
 Har ett kompakt og definert sentrum 2
 Et sentrum 2
 Alt samlet på ett sted/konsentrert sentrum 4
 Nesbakkens tilknytning til Randsfjorden 3
 Det arbeides bra med tettstedsutvikling

Mulighetene til å utnytte potensialet Hadeland og Ringerike
 Grensa med Buskerud
 Sentral bosetting og næring rundt Nesbakken
 Nærheten til Hønefoss 6
 Kommunens beliggenhet mellom Ringerike og Hadeland
 Nærheten til Ringerikeregionen
 Gode boområder

Stabil politisk ledelse 2
 Effektivitet og nærhet kommune - befolkning
 God og effektiv struktur på kommunal tjenesteproduksjon (skole/omsorg)

Næringslivsutviklingen
 Mange arbeidsplasser
 Nærheten til arbeidsmarkedet på Ringerike
 Næringsliv med hjørnesteinsbedrift
 Eggemoen, med spennende næringsutvikling 3

Stor turisme, og potensial til å utnytte den
 Sommerturismens omsetningsmuligheter
 Hadeland Glassverk 28
 Kistefoss 5
 Bronsebukken
 Midtre Olimb
 Tversjøen

Sauefritt område i skogen (vestsida)

Kulturtilbudene i kommunen

Idrettsmulighetene

Badeplasser ved Randsfjorden

Tilgang til skøytebane og kunstis

Nærheten til Randsfjorden 12

Nærheten til Nordmarka 4

Nærheten til Gardermoen 2

Trafikknutepunkt og tverrforbindelse (Gardermoen – Bergen)

Kommentar

Jevnakers beliggenhet nær Hønefoss og Ringerikeregionen, med attraksjoner som Hadeland Glassverk og Kistefoss, og Nesbakkens nærhet til Randsfjorden og Glassverket, gir spennende utviklingsmuligheter. Ikke overraskende fremheves Hadeland Glassverk som kommunens viktigste fortrinn, men også Nesbakken får positiv omtale. Det sammen gjelder nærheten til et variert arbeidsmarked. Nærings-satsingen på Eggemoen blir også nevnt av flere av seminardeltagerne. En bedre utnyttelse av nærheten til Randsfjorden, med de attraksjoner som kan utvikles på begge sider av fjorden er helt klart et sentralt tema.

Gran

Grans fortrinn, vurdert av personer med bosted/tilhørighet til Lunner og Jevnaker

Gran sentrum med godt handels- og tjenestetilbud 7
 Godt utbygd sentrum med utviklingsmuligheter 4
 God arealtilgang for tettstedsutvikling 2
 To levedyktige handelssentra
 Regionsenter for Hadeland
 Mange arbeidsplasser – har et etablert handels- og næringsliv
 Regionalt knutepunkt 2
 Brandbu, et hyggelig samlingssted 17.mai

Aktiv utbygging
 Lave boligpriser
 Utdanningstilbudene 2
 Den videregående skolen 4
 Rimelig å bygge
 Stabilt innlandsklima
 Nærheten til Marka 3
 God infrastruktur

Stor adm. i kommunen gir muligheter og ressurser til utvikling

Industrisatsingen
 Bioenergikompetansen
 Kunsthåndtverksbedrifter
 God arealtilgang for næringsutvikling 2
 God arbeidsplassdekning
 Distriktets næringsklynge (senter)
 Godt og utholdende fokus på næringsutviklingen 3
 Primærnærings
 HAPRO
 Mohagen 2
 Hadelandparken
 Har vunnet på å få offentlige arbeidsplasser (NAV, Likning/folkereg., ny videregående skole)
 Kulturbasert næring

Kulturlandskapet 10
 Variasjonene i "Lendet": fjord, skog, dyrket mark osv.
 Kulturarv/særtrekk
 Spennende norgeshistorie knytter seg til området
 Nærheten til Randsfjorden 2
 Rikt på kulturopplevelser 2
 Viggja gjennom Brandbu
 Røykenvika 2
 Granavollen med sine attraksjoner 8
 Søsterkirkene og Folkemuseet

Tingelstadhagan
Lygna(sæter) 4
Lygna og skiløypenettet
Idrettsanleggene
Vassenden og Brua 2
Øståsen

Kort vei til Gardermoen
En av de viktigste Nord-Sør-aksene kommunikasjonsmessig går gjennom kommunen
God forbindelse til Oslo og Gardermoen 2
Jernbane/togforbindelsen til Oslo 3

Kommentar

Gran har en sentral beliggenhet i regionen, med gode kommunikasjonsmuligheter og med en utvikling av Gran sentrum som et sterkt regionsenter. Det er en spennende næringsutvikling i kommunen, med et høyt kompetansenivå. I nord har Brandbu utfordringer som et særpreget tettsted, med historiske og nært beliggende Røykenvika.

Gran er uten tvil en kommune med unike historiske tradisjoner. I Tingelstodområdet med Halvdanshaugen kan det trekkes en linje gjennom norgeshistorien. Her fant Halvdan Svarte sin dronning, her så Olav Trygvason dagens lys, og her møttes helgenkongen Olav Haraldsson (Olav den Hellige) med fylkeskongene, og her ble det sluttet forbund som førte til Norges kristning.

De korte innspillene fra seminardeltagerne speiler disse temaene og områdene, der Gran kommune har sine fortrinn. Dette gir satsingsmuligheter i forhold til turisme, i forhold til Randsfjordområdet som en fremtidig attraksjon i regionen, og i forhold til opplevelser av et spennende kulturlandskap.

Lunner

Lunners fortrinn, vurdert av personer med bosted/tilhørighet til Gran og Jevnaker

Tettstedsutvikling i gang
 Har Harestua – med spennende utviklingsmuligheter
 Sterk vekst i Harestua-området

Nærheten til Oslo 17
 Nærheten til Gardermoen 10
 Pendlermulighetene og tilknytningen til Oslo 3
 Mulighetene for å nå sosiale begivenheter i Oslo
 Nærheten til Marka 20
 Bomiljøet på Harestua
 Harestuvannet
 Nærheten til Gran tettsted
 Nærheten til Øståsen
 Ski- og turmulighetene
 Turmuligheter og rekreasjon Mylla 2
 Fantastisk natur
 Friluftsliv og naturopplevelser
 Har Bislingen
 God infrastruktur
 Godt med areal med god beliggenhet 2
 Rimelig å bygge
 Muligheten til å bo fritt
 Nær skoletilbud
 Høyt utdannelses- og kompetansenivå blant innbyggerne 2
 Ung befolkning og vekstpotensiale 3
 Kultur og dugnadsånd på Harestua
 Gruvene 2
 Kulturlandskapet
 Vakkert kulturlandskap i Nordbygda

En av de viktigste Nord-Sør-aksene kommunikasjonsmessig går gjennom kommunen
 Infrastruktur/veier
 Gode kommunikasjonsmuligheter øst-vest og nord-sør
 Gode kommunikasjonsforbindelser 2
 Togforbindelsen til Oslo 2
 God forbindelse til Gardermoen og Oslo 5
 Sentral beliggenhet i forhold til (snart) E-16

Kommentar

Lunners beliggenhet i forhold til Oslo og Gardermoen er et sentralt fortrinn. Det samme er nærheten til naturopplevelser og et attraktivt boområde. Kommunen har mange innbyggere med høy utdanning, og et stort arbeidsmarked innen akseptabel pendlingsavstand.

Naturskjønne omgivelser rundt Harestua gir drakraft i utviklingen av et nærsenter med et tjenestetilbud som nå utvikles i et samarbeid mellom utbyggere og innbyggere.

Kort avstand til Gran sentrum, gode bomuligheter og et kulturlandskap med innslag av historisk interesse (Hadeland Bergverkmuseum) gir kommunen fortrinn som bidrar til regionens samlede attraktivitet.

4. Synspunkter fra seminardeltagerne på fortrinn innen 6 forskjellige temaområder, og hva som kan gjøre disse fortrinn enda bedre og mer synlige

Gjennom gruppearbeid (6 grupper) kom hver av gruppene med forslag til hva som er fortrinn i regionens tre kommuner innen 6 temaområder, og hva som kan gjøre disse fortrinn enda bedre og mer synlige. De enkelte gruppens resultater fremgår av Vedlegg 3

Følgende temaområder ble diskutert, der gruppe 1 til 3 startet med nr.1 og la hovedvekten i diskusjonene på tema 1-3, og gruppe 4-6 startet med nr. 6, og la hovedvekten i diskusjonene på tema 4-6.

- 1. Bolig og bomiljø**
- 2. Næringsutvikling og arbeidsplasser**
- 3. Offentlig og privat tjenesteyting (kultur, skole, helse og annen tj.yting)**
- 4. Senterutvikling/tettstedsutvikling**
- 5. Turisme og besøkende**
- 6. Energi- og klimautvikling**

Tema 1: Bolig – og bomiljø

Fortrinn og forslag til hva som kan gjøre fortrinnene bedre og mer synlige – i stikkords form

Fortrinn

Nær Oslo, men langt nok unna til ikke å være en forstad

Nært Oslo, samtidig som en bor landlig.

For mange er det akseptabelt å bo på Hadeland og pendle til Oslo.

Beliggenhet – nærhet til Oslo, Gardermoen og naturen

Rimelige boliger

Bredt spekter i boligtilbudet, for eksempel ”passivhus” – lavenergihus

Ledige boligtomter

Trygge oppvekstvilkår for barn og ungdom

Varierte boområder og varierte boformer tilgjengelig

Gode lokale fritidstilbud

Hva kan gjøre disse fortrinn enda mer synlige?

Bedre busstilbud mot Gardermoen
 Bedre offentlig transport på Hadeland
 Korte ned reisetida Oslo – Hadeland (45 min)
 Ha boliger å tilby
 Markedsføring av Hadeland 2
 Lengre åpningstid i barnehager
 Flere sentrumsnære boliger i Gran/Brandbu
 Passe på god byggeskikk

Fortrinn og forslag til hva som kan gjøre fortrinnene bedre og mer synlige – innspill med mer utførlig begrunnelse og resonnement

Fortrinn

Landlig, «i skogen», sentrumsmiljø, variert bomiljø, variasjonen kombinert med lave priser nært Oslo, stor variasjon av boliger, mer enn i mange andre områder, kort avstand til Oslo, 1/2 time til Gardermoen, variert kulturlandskap, nærhet og tilgjengelighet til marka, gode skoletilbud, Lygna, idrettspark i Gran, Brandbu, Lunner – ungdomsidrett, bra kulturtilbud, gangavstand til sentrum, å kunne være i sentrum og samtidig se utover kulturlandskapet og se stjernehimmelen, skoler i tilknytning til aktivitetsområder.

Et vakkert kulturlandskap med ”brede bygder” og et godt bomiljø, varierte arbeidsplasser og satsing på næringsutvikling, god kommunal tjenesteyting og godt utbygde tjenester innen helse, omsorg og skole. Et rikt kulturliv, og et variert tilbud på fritidsaktiviteter for barn og voksne.

Et gunstig prisnivå på bolig med stor variasjon i tilbud for nyanskaffelse, eller bytte av bolig basert på den enkeltes ønsker og behov. Tettbygd eller usjenert, ledige tomter, eneboliger, småbruk, eller leilighet, alle beliggende i trygge omgivelser.

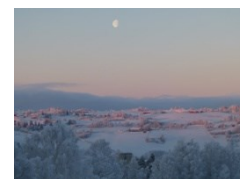
Kort vei og stor nærhet til naturen med et godt tilrettelagt friluftsliv som kan tilpasses eget behov. (Turister, skiløyper, kulturlandskap, historiske steder, pilgrimsleden (Gudbrandsdalsleden))

Togforbindelse med Oslo som letter adkomst til arbeid for pendlere som har mulighet til å benytte tilbudet, samt en kort vei til kulturelle aktiviteter som opera, kino og annen adspredelse.

Tverrforbindelse til Norges hovedflyplass. Nyttig for næringsliv og for innbyggere i regionen ved et arbeidsforhold og ved reise. Gir et alternativt og rimelig boligtilbud utenfor pressområdene for de som ønsker å flytte til Hadeland med arbeidsplass på Gardermoen.

Hva kan gjøre disse fortrinn enda bedre og mer synlig?

Bokkvaliteten bør markedsføres bedre, jobbe mer med variasjonen, leiligheter i sentrum appellerer mest til eldre – bør også kunne gi tilbud til barnefamilier, rekkehus eller liknende - gode bomiljøer, barnevennlig, rimelig tilbud for unge familier, ivareta identiteten på Hadeland – skal være annerledes enn andre steder, bør videreutvikle kommunenes nettsider, bli mer synlig, ta vare på kvaliteter, ikke ny «drabantby», Gjøvikbanen har et potensiale! Avhengig av

en viss vekst – men må balansere, Gran ønsker mer vekst (0,6 % i dag), bør konsentrere bebyggelsen, fortette der det er bygd ut og styre bosettingen for å ta vare på kulturlandskapet og andre kvaliteter.

Synliggjøre/markedsføre regionens fortrinn ved å benytte etablerte tidsskrifter og informasjonskanaler som er aktuelle for vår region, ”Snø og ski”, Reiselivsavisen og riksmidia. (I reiselivsavisen finner du spennende lesestoff om Hadeland og Ringerike.)

En bred markedsføring av alle kommunale nettsider og andre nettstedet som presenterer vår region. (eks. www.regionhadeland.no ,www.visithr.no) Prioritere navnet Hadeland på Google

Forbedre og legge til rette for økt satsing på infrastruktur som veier, jernbane. Fremheve det som er bra, eks kraftforsyning, telekommunikasjon, bredbånd, vann- og avløpsnett og avfallshåndtering.

Lage en felles markedsføring av ledige tomter, boliger og nye boligfelt, og med fokus på unge utflyttere som kan tenke seg ”hjem til Hadeland”

Komme til enighet om sentrumsutvikling ved alle tettsteder i et forpliktende samarbeid og satse sammen om å få til sentrumsnære tomter med fokus på hele regionen.

Positiv omtale med informasjon til alle innbyggere ved bruk av masseutsendelser og etablerte kanaler

Videreutvikle en felles plattform Gran- Lunner – Jevnaker

Kommentar

Kommunens fortrinn som boområde fremheves, det samme gjelder naturkvaliteter og en god tilgjengelighet til det meste av det en har behov for. Stikkord for å gjøre kommunens fortrinn enda bedre og mer synlige er markedsføring, økt satsing på veier og infrastruktur, og tettstedsutvikling i et forpliktende samarbeid for alle kommunene i regionen

Tema 2 Næringsutvikling og arbeidsplasser

Fortrinn og forslag til hva som kan gjøre fortrinnene bedre og mer synlige – i stikkordsform

Fortrinn

Hadelendinger har rykte på seg for å være stabil arbeidskraft
 Ubenyttede naturressurser
 Miljø og kompetansen i Mohagen, Eggemoen, Bergermoen
 Hadeland Glassverk er en drivkraft videre
 Bioenergiregion
 Nærhet til Oslo for kurs og konferansemarkedet
 Hadeland har et stort potensial for utvikling:
 Nærhet Oslo Gardermoen
 God infrastruktur (tog – vei)
 Næringstomter tilgjengelig
 Gode kompetansemiljøer
 Har ressursene i folk som bor her, men som pendler inn til Oslo
 Lønnsfortrinn i forhold til at det er billigere å bo her, trenger ikke betale like høye lønninger som i Oslo

Hva kan gjøre disse fortrinn enda bedre og mer synlige?

Markedsføring av våre næringsområder
 Bilbransjen er stor på Hadeland. Kompetanseutvikling i bilbransjen.
 Med bakgrunn i Bioarbeidet på Hadeland - utvikle kunnskap om bruk av fornybar energi
 Korte ned reisetida til Oslo
 Bedre standard og kapasitet på veiene
 Utvikle hotellene. Drift og standard. Kurs- og konferansemarkedet er i akseptabel avstand fra Oslo og Gardermoen.
 Markedsføre oss bedre utenfor Hadeland
 Knytte sammen kompetansemiljøene på Hadeland
 Utnytte potensialene bedre

Fortrinn og forslag til hva som kan gjøre fortrinnene bedre og mer synlige – innspill med mer utførlig begrunnelse og resonnement

Fortrinn

Kort vei til markedet, gunstig beliggenhet, attraktivt for næringsutvikling, ikke nødvendig å pendle, mindre transport, attraktive næringstomter med gunstig beliggenhet.
 Mohagan – en suksess, finnes mange arbeidsplasser på bygda, - kan utvikles, allerede etablerte virksomheter, eks. Glassverket – setter Hadeland på kartet, Tegneseriemuseet
 Brandbu, bra tilgang på næringsareal, turistbedrifter

Store arealer som kan utvikles og legges til rette for nye næringsområder.
 Stabil, solid og kompetent arbeidskraft og mulighet for å hente tilbake eksportert kompetanse fra Oslo og andre regioner.

Mange merkevarer som kan være et ”trekkplaster” for å tiltrekke ny næring – Hadeland Glassverk, Hadelandprodukter AS, Kistefossmuseet, Solobservatoriet, og mangfold av småbedrifter som yter en rekke forskjellige tjenester.

Hva kan gjøre disse fortrinn enda bedre og mer synlig?

Utbygging av Rv4 og Gjøvikbanen, «rundtur» med attraksjoner – koble dem sammen, utbygging av infrastruktur, bedre interkommunalt samarbeid, utnytte ringvirkninger. Potensiale for mer, regionalt samarbeid viktig. Da må en ha fokus på hvilke arbeidsplasser som passer hvor, fordelen av å pendle til nabokommunen i stedet for til Oslo, og hva som passer på forskjellige steder. Andre tiltak er videreutvikling av næringer, bl.a kan turistnæring bygges videre på. Tegneseriemuseet bør flyttes til Glassverket.

Klargjøre arealer og tilby tomter til etablert eller ny næring (eks. Mohagen fra 1974 til i dag.) Profilere mulighet for etablering i riktige media. Direkte kontakt med bedrifter. Mohagen, 350 mål under utvikling.

Lage en felles næringsstrategi for regionen i samarbeid med det etablerte næringslivet.

Kartlegge hvilke tjenester som utføres i regionen.

Forankre sentrumsutvikling i etablerte tettsteder og motivere alle innbyggere til å utvikle handelsstedet Gran som et regionalt senter.

Kommentar

Miljøet og kompetansen innen næringsutvikling er bra i regionen, det er god arealtilgang og stabil og kompetent arbeidskraft. Mange bedrifter er trekkplaster for ny næringsvekst, og regionen har et godt kurs- og konferansemarked.

Regionens fortrinn kan gjøres bedre og mer synlig ved bl.a. å tilby tomter til etablert eller ny næring, bedre markedsføring, og det bør lages en felles næringsstrategi for regionen i samarbeid med det etablerte næringslivet. Det nevnes også at det er viktig å kartlegge hvilke tjenester som utføres i regionen, og at det legges vekt på en tettstedsutvikling i et samarbeid mellom kommunene i regionen.

Tema 3: Offentlig og privat tjenesteyting (kultur, skole, helse og annen tj.yting)

Fortrinn og forslag til hva som kan gjøre fortrinnene bedre og mer synlige – i stikkordsform

Fortrinn

Nærhet til egen skole, barnehager og øvrige kommunale tjenester
 Fornøyde brukere?
 Et aktivt mangfoldig kulturliv
 Frisk luft overalt
 Godt tilrettelagt for fysiske aktiviteter (Idrettsanlegg)
 Etablerte frivillig-sentraler
 Avisa Hadeland sin kulturdekning
 Resultatene i skolen i Gran
 Desentralisert høyskoleutdanning
 Historiebasert kultur, spesielt Søsterkirkene, Hadeland Glassverk og Kistefoss
 Oppkomme av kultur og idrettstilbud
 Kulturskole
 Flotte idrettsanlegg
 Offentlig tjenesteyting oppleves stort sett som god
 Godt IS samarbeid

Hva kan gjøre disse fortrinn enda bedre og mer synlige?

At vi alle er gode ambassadører gjennom positive holdninger og felles dugnadsinnsats for å oppfylle regionens fortrinn
 Markedsføre kulturen bedre. Destinasjonsselskapet sentralt i dette arbeidet.
 Heldøgns legevakt på Hadeland
 Videreutvikle kulturtilbudet i nærområdet
 Bedre kommunikasjon mellom tettstedene for å muliggjøre deltakelse på kulturaktiviteter fra alle deler av befolkningen
 Utvikle desentraliserte kulturtilbud innen annet enn idrett
 Mer samarbeid kommunene i mellom, men det kan også bli for mye samarbeid (viktig å evaluere samarbeidet og samarbeidsformer jevnlig)
 Jobbe bevisst med å utvikle omdømmet, få frem de gode historiene fra tjenesteytingen, ikke bare de dårlige
 Få bibliotekene til å bli en møteplass
 Bør ikke være slik at de som vil minst får bestemme mest
 Mulig å bruke tog – fra Gran og Lunner til Oslo. Bra frekvens. Bør også kunne nyttes til transport til ny videregående skole på Gran (tiden det tar bør komme ned på under 45min)

Fortrinn og forslag til hva som kan gjøre fortrinnene bedre og mer synlige – innspill med mer utførlig begrunnelse og resonnement

Fortrinn

Musikk, idrett og teatermiljø – kulturskoletilbud i alle kommunene, godt oppvekstmiljø, trygt for barn og unge, Jevnaker flinke til å flytte offentlige virksomheter til sentrum, skaper liv i sentrum, Jevnaker har kostet på skolene, stor frivillig sektor på Hadeland.

Hva kan gjøre disse fortrinn enda bedre og mer synlig?

Utfordring å fordele tilbudene mellom kommunene, lokale aktiviteter er viktig men noen aktiviteter kan man kjøre til, andre bør ligge i gangavstand, mangler svømmehall, når det gjelder helsetilbud kan det være fordel å samarbeide – større fagmiljø, se på bedre interkommunalt og regionalt samarbeid. Flere bør inn i kulturskolen, bedre samordning mellom offentlig forvaltningsnivå – en utfordring, mangler skoler i sentrum, beliggenheten viktig, funksjoner til sentrum, eks. Harestua – kommunen bør tenke denne type aktiviteter/organisasjoner. Samordne offentlig virksomhet som styrker sentrum.

Kommentar

Det fremheves at regionen har en historiebasert kultur. Søsterkirkene, Hadeland Glassverk og Kistefoss nevnes spesielt. Det er videre et aktivt musikk-, idretts- og teatermiljø. Regionen har kulturskoletilbud i alle kommunene, et godt oppvekstmiljø som gir trygghet for barn og unge. For å gjøre regionens fortrinn enda bedre og mer synlige blir det viktig med positive holdninger og felles dugnadsinnsats, Det må jobbes bevisst med å utvikle omdømmet, og få frem de gode historiene fra tjenesteytingen, ikke bare de dårlige.

Tema 4: Senterutvikling/tettstedsutvikling

Fortrinn og forslag til hva som kan gjøre fortrinnene bedre og mer synlige – i stikkordsform

Fortrinn

Gran er utpekt som denne regionens næringsklynge i Osloregionen
 Regionalt senter – Gran, med gratis parkering
 Ett regionsenter
 Brandbu med sitt særpreg. Vigga som miljøelement
 Nesbakken som konsentrert sentrum på Jevnaker med stort potensiale og områder for fortetting
 Harestuas utbyggingspotensiale med ny stasjon
 Grans storgate nord (bygningstilbud)
 Tettsteder med kollektivknutepunkt på Gjøvikbanen
 Varierte tettsteder, ulike, og med ulike tilbud
 Tettstedene er gode møteplasser for folk
 Mange av tettstedene ligger tett på jernbanen
 Får alt en trenger innenfor et lite område på Gran
 Har befolkningsvekst
 Levelige boligpriser
 Arbeidsplasser i nærområdet

Hva kan gjøre disse fortrinn enda bedre og mer synlig?

Potensiale for utvikling Gran sentrum nord
 Estetikk og byggeskikk
 Planstyrt utvikling
 Lunner må velge hva som skal være tettsteder
 Bruke fortettingspotensialet
 Tettstedene bør utnytte sin egen autentitet bedre, ikke kopiere andre
 Store utviklings og fortettingsmuligheter, f.eks i Gran sentrum
 Mer bosetting tett på handelssentrene
 Tettstedene bør være av en viss størrelse og ha en del tilbud for å tiltrekke seg ungdom (tilbakeflytting)
 Se til KRÅD mtp arealplanlegging for å få trygge nærmiljø
 Aktiv bruk av byggeskikk for å få en ønsket utforming av framtidens sentre på Hadeland. Dette vil i særlig grad bety at det stilles krav til utforming av boliger og forretningsbygg. Dette kan styres gjennom planarbeid.
 Boliger i sentrum – sentrumsnært. Dette skaper liv i et sentrum og reduserer behovet for transport. Kan sees som positive tiltak både i forhold til klima/energi og kriminalitetsforebygging
 Offentlig styring med hvor det skal bygges og utvikles sentrumsområder
 Boliger nær skolene
 Variert botilbud sentrumsnært
 Legge til rette for lekeplasser og steder å oppholde seg i sentrumsområder
 Harestua – her har en muligheter for mye på ett sted; nye boliger, idrettshall, næring, offentlig tjenestetilbud, grøntområder og tilgang til Marka
 Bruke elva i sentrum som en positiv miljøfaktor

Fortrinn og forslag til hva som kan gjøre fortrinnene bedre og mer synlige – innspill med mer utførlig begrunnelse og resonnement

Fortrinn

Viktig å forsterke og holde fast ved Gran som regionsenter, men det kan være andre steder som har andre kvaliteter, eks. Harestua. Harestua er i støpeskjeen – gunstig beliggenhet og store bolig - og næringsarealer.

Hva kan gjøre disse fortrinn enda bedre og mer synlig?

Se på variasjonene i Lunner, Jevnaker og Gran– bør passe på å ikke bli like hverandre

Bør ikke spre handelen – viktig å styre – må ikke etablere nye handelsentre

Noen ildsjeler kan sette i gang – eks. stadig nye spisesteder i Brandbu men vanskelig i Gran – hvorfor?

Politikerne må tørre å ta noen upopulære avgjørelser

Unge etablerer seg helst på Harestua, Gran sliter med å få unge til å flytte dit - bør utvikle flere kompetansesarbeidsplasser

Lokalisering av skole er viktig! – eks. Lunner.

Spille på lag med Oslo, regional planlegging og styring.

Små lokale sentre – utvikle sentre som ikke konkurrerer med Gran.

Kommentar

Mange er opptatt av tettsteds- og senterutviklingen på Hadeland, og at sentrene ikke skal bli for like, men komplettere hverandre ved å forsterke de kvaliteter og særpreg som sentrene har. Gran har en rolle som regionsenter med utviklingspotensiale. En samlet tettstedsstrategi bør være et mål for en region som har korte avstander mellom sentrene. Det nevnes også at det må til en aktiv bruk av byggeskikk for å få en ønsket utforming av framtidens sentre på Hadeland. Dette vil i særlig grad bety at det stilles krav til utforming av boliger og forretningsbygg. Dette kan styres gjennom planarbeid. Flere nevner mulighetene for en spennende utvikling av et senter på Harestua, der nærservice bygges ut i et samarbeid mellom innbyggere og næringsaktører.

Tema 5: Turisme og besøkende

Fortrinn og forslag til hva som kan gjøre fortrinnene bedre og mer synlige – i stikkordsform

Fortrinn

Randsfjorden

Røykenvika

Båthuset

Kirkene

Brenneriet

Hadeland glassverk

Midtre Olimb

Marka – utmarksområdene

Kulturminner

Harestuvannet

Bergstjernet

Fjorda-området

Bergverksmuseet på Grua (guiding i gruvene)

Solobservatoriet

Bislingen i Lunner

Kistefoss

Solobservatoriet

Granavollen

Randsfjordmuseet

Pilgrimsleden

Kulturlandskapet

Norges 4. største innsjø

Lygna

Omgitt av åser og friluftsområder

Ligger godt til rette for dagsturisme fra Oslo

Hoteller: Randsvangen, Thorbjørnrud, Sanner, Hotell Hadeland

Sløvika

Nordtangen og Viubråtan som lavkosttilbud for overnatting

Norges eneste innlandsferge på Randsfjorden

Hyttebygging

Tradisjonsmat Sangnæs, Sangnæspølsa, Brandbu pølsemakeri

Serveringssteder i friluftsområdene

Den «berørte naturen» er unik

Nærheten til Oslo

Hadeland Glassverk, Fyrtårn

Fjorda og Randsfjorden

Konkurransedyktige hoteller og konferanssteder

Hva kan gjøre disse fortrinn enda bedre og mer synlig?

Samordne attraksjonene

Informasjon og skilting

Randsfjorden bør utnyttes bedre – tilrettelegge for båttrafikk, etc.

Tilrettelegge for å oppleve kulturminner

Potensiale ved vannene – tilrettelegging for gangveg rundt

Sommeråpne hoteller

Nord-sør-gående båt på Randsfjorden

Tilrettelegge bedre for salg av lokale varer

Stimulere til økt hyttebygging

Markedsføring ved parkeringsplasser

Markedsføring av regionen

Måltrettet på markedsføring

Felles regionprofil på produkter fra Hadeland – look to Valdres

Rimelige overnattingstilbud

Randsfjorden er ikke brukt, bør tas i bruk mer i turistformål

Kulturlandskapet må markedsføres mye bedre

Bygge selvtillit og stolthet blant innbyggerne, slik at de blir gode ambassadører

Aktører må jobbe bedre sammen mot samme mål, liknende samarbeid som ”Historiske Hadeland” er bra!

Nesbakken, få til synergieffekter av at det er et stort antall besøkende på Glassverket

For å få folk til å bli litt lenger i distriktet, for eksempel sove over, burde vi hatt tilbud om campingovernatting og campinghytter. Mange tilreisende kommer i bobil.

Lage opplevelsespakker. Eksempler på dette kan inkludere Hadeland Glassverk, Granavollen, Kistefoss – forestilling om kvelden med bronsebukkene. Her er det også et rikt kulturliv som kan by på mange typer forestillinger.

Bedre skilting

At de ulike aktørene som møter tilreisende har god kunnskap om aktuelle aktiviteter og kan formidle dette på en god måte.

Åpne hoteller

Gode kart – for å gå tur eller oppsøke steder/attraksjoner. Dette kan være temakart.

Egen Hadeland-app / del av Østlandsappen til Visitoslo.com

Få kongresser til Hadeland. Gjestene oppdager Hadeland – og kommer kanskje tilbake.

Båtturer på fjorden – samarbeid med Hadeland Glassverk

Teambuildingsaktiviteter for konferansegjester slik at vi får vist fram turistpotensialet

Eget program for ledsagere på kurs

Være Ja-kommuner

Kommentar

Turistmulighetene er mange på Hadeland, og regionen ligger i en avstand fra Oslo som er akseptabel både i forhold til kurs- og konferansevirksomhet og andre arrangementer. Det nevnes at det bør lages opplevelsespakker. Eksempler på dette kan inkludere Hadeland Glassverk, Granavollen, Kistefoss, og for eksempel forestilling om kvelden med Bronsebukkene. Randsfjorden nevnes av mange som et stort potensiale i forhold til besøkende og turister. Det gjelder bl.a. i forhold til båttrafikk, historiske opplevelser (Røykenvika) og et samspill mellom Nesbakken, Glassverket og andre aktører. Regionen har i det hele tatt en lang rekke med spennende kulturminner og kulturaktiviteter som kan videreutvikles, noe som gjenspeiles i de mange stikkordene som nevnes under dette temaområdet.

Tema 6: Energi- og klimautvikling

Fortrinn og forslag til hva som kan gjøre fortrinnene bedre og mer synlige – i stikkordsform

Fortrinn

Skog

God tilgang på biomasse til nær- og fjernvarmeanlegg

CO2 opptak fra skog

Energigården – fyrtårn på landsbasis

Energigården representerer mye kompetanse i regionen

Gjøvikbanen

Korte avstander internt på Hadeland som minimerer transportbehovet

Nærhet til flyplass betyr mindre transport ut til flyreiser

HRA - gassutnyttning

Gebyrfri bygging av passivhus i Jevnaker, Gran og Lunner

Etablert fjernvarmenett i Gran sentrum

Langt fremme på bioenergi

God tilgang på biobrensel, mye skog

Omdømme som grønn region

Store prosjekter i gang som får oppvarming fra bioenergi

Har vært grønne energikommuner

Marka – grønn struktur og nærhet til marka. Dette gir muligheter for bruk av naturen uten at en behøver å reise langt.

Mye matproduksjon i regionen – kortreist mat

Lokalt energiselskap – føringer fra kommunene – nærmere tilknytning mot Ringerike.

Fornybar energi

Vi har et godt klima og ren luft

Skogressurser som må være i drift. Ikke vern for mye, da dette kan ha negative klimakonsekvenser.

Har fortsatt dyrehold i det åpne landskapet. (Bekymring at dyreholdet går ned.)

Fjernvarmeanlegg – Mohagen, Gran, Lunner og Jevnaker

Hva kan gjøre disse fortrinnene enda bedre og mer synlig?

Mer skogplanting

Energiutnyttning fra landbruksvirksomhet – utnytte gjødselsgassene til energi

Utnytte gasser fra HRA til energibruk

Utvikling av Gjøvikbanen

Vern gjennom bruk

Økt bruk av tre i nybygg

Bedre kollektivløsning øst-vest, og Brandbu-Gran-Gardermoen

Synlig kompetansemiljø innen bioenergi

Markedsføring

Nye boligområder kan bygges nært kollektivknutepunkt

Jobbe for at jernbanene blir bedre – pendling bør være så klimanøytralt som mulig

Jobbe for å få Mohagan som grønt industriområde – klima fyrtårnsertifisering

Få mer mediaomtale nasjonalt om prosjekter

Lage en helhetlig markedsføringstrategi

Passe på kompetansen – heve den, dele den, holde på den

Se på klima- og energiltak som noe vi kan tjene penger på, ikke bare som unødvendige utgifter

Jobbe for toglinjen Roa –Jevnaker- Hønefoss, kanskje aktuell som persontrafikk etter hvert Randsfjorden, kan den benyttes som varmekilde?

Bedre kollektivtrafikk – til riktig pris.

Jernbanen - stoppested på Jevnaker, togforbindelse fra Viggadalen til Jevnaker/Hønefoss

Samarbeid mellom leverandører til varmeanlegg

Primærnæringa – samarbeid

God transport- og arealplanlegging ved utbygging

Bidra til at lokale forretninger tar inn lokale varer

Mobilt slakteri – markedsføre, lokal mat; Annes hage – rakfisk

Tog bør stoppe på Jevnaker

Bør kunne bli klimapositiv? Mye biltrafikk – gjennomgangstrafikk. Har mye lokal bilkjøring, både på riksveg 35 og riksveg 4.

Kommentar

Energi- og klimautvikling er et tema som vil få stadig større plass i kommunale og regionale utviklingsstrategier. Hadeland har Energigården – et fyrtårn på landsbasis. Energigården representerer mye kompetanse, og regionen er langt framme innen bioenergi. Det er god tilgang på biobrensel, mye skog, og Hadeland har et omdømme som en grønn region. Store prosjekter er i gang, prosjekter som får oppvarming fra bioenergi.

En rekke initiativ kan gjøre denne satsingen enda mer synlig, bl.a. mer skogplanting, energiutnytting fra landbruksvirksomhet (utnytte gjødselsgassene til energi). Bedre markedsføring, synliggjøring av kompetansemiljøer innen bioenergi - og arbeid for gode kollektivløsninger i regionen. Holdningsskapende arbeid er også viktig. Dvs. at det arbeides for at en ser på klima- og energiltak som noe en kan tjene penger på i tillegg til at det er miljøvennlig, og ikke bare ser på det som unødvendige utgifter.

5. Tre konkrete tiltak som seminardeltagerne mener vil gjøre Hadelandregionen mer attraktiv og synlig i årene som kommer

Dette punktet avsluttet gruppearbeidet, og alle gruppene kom med tre forslag til tiltak som vil gjøre Hadelandregionen mer attraktiv og enda mer synlig i årene som kommer. Svarene kan grupperes i følgende 5 områder:

Turisme/markedsføring

Visithadeland.no

Synliggjøre Hadeland i Osloregionen

Synliggjøre og markedsføre vår regions mangfold og særpreg til innbyggere

Felles markedsføringsstrategi

Felles, spisset markedsføring

Markedsføring av Hadeland

Innbyggermedvirkning

Innbyggerdugnad – gjennom positive handlinger og ord, fremme vår regions fortrinn ved bruk av personlig engasjement, sosiale medier og presse.

En godt planlagt dugnad med start kl 12⁰⁰ uke 12 år 2012. Deltagere: Alle ansatte i offentlig sektor og deltakere på samlingen onsdag 23. november 2011

Tettstedsutvikling

Tettstedsstrukturen

Være bevisst på hvilke tettsteder som skal utvikles og tilføres ressurser

Klima/energi

Klimatankegang i utbyggingsfase

Samferdse/infrastruktur

Etablere og forbedre infrastruktur i regionen

Samferdsel, veier, jernbane

Utbygging av veg og bane

Jernbane

RV 4 - skjer ingenting...

Bruker lengre tid til Oslo i dag enn for 25 år siden

Gjøvikbanen

Kommentar

Svarene under dette punktet er også svar en bør ta med seg inn i den videreføringen eller oppfølgingen som medvirkningsprosessen om Hadelandregionens fortrinn gir grunnlag for. Mange nevner synliggjøringen og markedsføringen av Hadelandregionens mangfold og særpreg som viktig. Det gjelder både for de som bor der, de som ønsker å bosette seg der, de som arbeider/driver virksomheter i regionen og de som ønsker å etablere noe på Hadeland. Ikke minst også de som kommer til regionen som besøkende og turister. En gruppe nevner

også betydningen av en bred medvirkning fra innbyggere og næringsliv som viktig på veien videre framover.

Det er et gjennomgående synspunkt i prosessen om Hadelandregionens fortrinn at en god tettstedsutvikling er helt sentral i arbeidet med regional utvikling. Stikkord er bl.a. særpreg, kvalitet, estetikk, samarbeid, komplementaritet og tilgjengelighet.

En god samferdselsutvikling er også helt sentralt i arbeidet med å styrke de fortrinn som regionen har. Utbyggingen av vei og jernbane nevnes flere ganger. Det kan også gi gevinst for et annet viktig tema som nevnes: klimatankegang i utbyggingssammenheng.

6. En sammenfatning av resultater fra medvirkningsprosessen om Hadelandregionens fortrinn

Fra samtale med 13 ressurspersoner

Regionalt samarbeid

Det er uten tvil en styrke at det regionale samarbeidet mellom Gran, Lunner og Jevnaker oppfattes som godt forankret, at saker forberedes godt, og at samarbeidet gjennom Regionrådet ansees som sentralt og viktig. Vi merker oss at noen nevner at de gjerne hadde sett at rådet var enda mer handlingsorientert. Det administrative og politiske planarbeidet er også godt forankret ifølge informantene.

Jevnakers situasjon kan være krevende, i forhold til at det er naturlig at kommunen har flere samarbeidspartnere. Det nevnes også at Jevnaker kontaktnett til andre regioner kan gi positive innspill til Hadelandregionen. Ellers er sentrale oppgaver i det regionale samarbeidet senterutvikling - sammenhengen mellom turisme og landbruk - og kommunikasjonsmessige forhold.

Hadelandregionens fortrinn

Hadelandregionens fortrinn dreier seg om naturgitte forutsetninger, kompetansefortrinn, attraksjoner av både tematisk og stedstilnyttet karakter, god livskvalitet mht. bomuligheter, fritidsmuligheter, offentlige og private tilbud og nærhet til storbymuligheter, flyplass m.m.

Innspillene er samlet i noen hovedkategorier: Regionale fortrinn, Bolig og bomiljø, Senter/stedsutvikling, Næringsutvikling, Fritidsmuligheter, Kulturtilbud/turisme og Historiske opplevelser. I tillegg nevnes fortrinn for den enkelte kommune. Innspillene gir et klart bilde av at mulighetene er mange i alle tre kommunene og for regionen som helhet, og at det er kvaliteter innen alle de nevnte hovedkategoriene.

Det påpekes under regionale fortrinn at fortrinnene hele tiden må utvikles og utnyttes – og synliggjøres. Det gjelder f. eks. nærheten til Oslo som basis for nærings- og boligutvikling, attraktiv nærservice, kulturhistorien, naturen, turmulighetene, friluftstiltak i for eksempel Lygnaområdet - og viderutvikling av Mohagenområdet. Det gir et grunnlag for at en virkelig kan få en samfunnsutvikling basert på de kvalitative fortrinn som regionen har.

Problemer/utfordringer

Det er tydelig at mange er opptatt av senter- og stedsutviklingen, og ser mange utfordringer i de tre kommunene i tiden som kommer. Ellers er kommunikasjoner et utfordringsområde som krever løsninger av både kortsiktig og langsiktig karakter. Noen påpeker også manglende investeringsvilje og utfordringer mht. arealdisponeringen.

Muligheter/satsingsområder/tiltak

Dette hovedavsnittet gir mange reflekterte innspill. Det nevnes at kulturhistorien er et viktig fortrinn i regionen, og at hadelendingene må bli mye mer bevisst på hvilke kvaliteter som regionen har i historisk sammenheng. I forhold til besøkende og turister er utfordringen å løfte fram de spennende historiske områdene og severdighetene i regionen. Stikkord er bl.a. Bronsebukkene, Søsterkirkene, Halvdan Svarte, Snefrid, Olav Tryggvason, Olav den Hellige (Olav Haraldsson), m.fl.

Det påpekes videre betydningen av å bygge felles identitet for hele Hadelandregionen. Det må også tas inn i utviklingsplanene hvilke behov ungdommene i regionen har og etterspør. Det kan gjøres ved at det tilrettelegges for at de selv får komme med innspill i fora der dette blir hørt. Fokus på områder som ligger inn til markagrensa er viktig, dvs. fokus på prosjekter som gir regionen økt attraktivitet (bl.a. hotellplaner).

Det er korte avstander innen Hadelandregionen, noe som gir spennende utfordringer i det å tenke komplementært og regionalt. Her er det kvaliteter ved de enkelte tettstedene i de tre kommunene som må sees i sammenheng og utvikles ut fra en slik tankegang.

Flere har nevnt at urbanisering i Gran sentrum ikke må gå på bekostning av Hadelands kvaliteter. Det urbane og historiske og naturgitte må gå hand i hand. Brandbu rekker nå å områ seg, og utvikle nordområder i takt med sentrum – historisk og nærservicevennlig. Det nevnes at sentrum av Gran og utviklingen der må skje i samspill med en historisk forankring og estetiske kvaliteter, og at Harestua må utvikles tettstedsmessig i tråd med naturen/ landskapet.

Et annet tema mange er innom, og som representerer utfordringer i utviklingssammenheng, er begrepet Grønn Energi. Det dreier seg om bo- og etablererprosjekter som søker innbyggere som vil leve i pakt med naturen. Her er kompetanseutvikling et sentralt tema, og regionen har Energigården, som en sterk ressurs på dette utviklingsområdet. Bioenergisatsingen er også spennende. Et eksempel som kan gi erfaring til andre er Bergermoen, hvor det er planer om å utvikle et av Europas største drivhus, med en grønn profil.

Landbruksutviklingen blir sentral for Hadeland, som har mange store gårder i drift, og flere som etter hvert slutter med husdyrhold. Her er det en utfordring å opprettholde gårder, låvebygninger m.m. slik at kulturlandskapet fremstår med det fortrinn det stort sett har i dag: vakkert og velstelt.

En utfordring er dessuten knyttet til å videreutvikle samarbeidet mellom Hadelandsregionen og Ringerikeregionen, slik at begge gir positive innspill til områdenes utviklingsmuligheter. Kanskje bør en i enda større grad se nærmere på hvordan dette kan konkretiseres.

Reiselivssatsingen er et sentralt lokalt og regionalt utfordringsområde, som knytter seg til en annen utfordring, kommunikasjonsutviklingen. Det dreier seg både om en forbedring av øst-vestaksen Hønefoss – Gardermoen og syd – nordaksen Oslo – Gjøvik. Gjøvikbanen er en utfordring, og et viktig fokus er også tilrettelegging/ rutesamarbeid for videreføring fra Oslo Sentrum og til pendlernes arbeidsplasser i Osloområdet.

Seminarresultater – fortrinn i de to kommunene seminardeltagerne ikke bor

Jevnakers beliggenhet nær Hønefoss og Ringerikeregionen, med attraksjoner som Hadeland Glassverk og Kistefoss, og Nesbakkens nærhet til Randsfjorden og Glassverket, gir spennende utviklingsmuligheter. Ikke overraskende fremheves Hadeland Glassverk som kommunens viktigste fortrinn, men også Nesbakken får positiv omtale. Det sammen gjelder nærheten til et variert arbeidsmarked. Næringsatsingen på Eggemoen blir også nevnt av flere av seminardeltagerne. En bedre utnyttelse av nærheten til Randsfjorden, med de attraksjoner som kan utvikles på begge sider av fjorden er helt klart et sentralt tema.

Gran har en sentral beliggenhet i regionen, med gode kommunikasjonsmuligheter og med en utvikling av Gran sentrum som et sterkt regionsenter. Det er en spennende næringsutvikling i kommunen, med et høyt kompetansenivå. I nord har Brandbu utfordringer som et særpreget tettsted, med historiske og nært beliggende Røykenvika.

Gran er uten tvil en kommune med unike historiske tradisjoner. I Tingelstodområdet med Halvdanshaugen kan det trekkes en linje gjennom norgeshistorien. Her fant Halvdan Svarte sin dronning, her så Olav Trygvason dagens lys, og her møttes helgenkongen Olav Haraldsson (Olav den Hellige) med fylkeskongene, og her ble det sluttet forbund som førte til Norges kristning.

De korte innspillene fra seminar deltagerne speiler disse temaene og områdene, der Gran kommune har sine fortrinn. Dette gir satsingsmuligheter i forhold til turisme, i forhold til Randsfjordområdet som en fremtidig attraksjon i regionen, og i forhold til opplevelser av et spennende kulturlandskap.

Lunners beliggenhet i forhold til Oslo og Gardermoen er et sentralt fortrinn. Det samme er nærheten til naturopplevelser og et attraktivt boområde. Kommunen har mange innbyggere med høy utdannelse, og et stort arbeidsmarked innen akseptabel pendlingsavstand. Naturskjønne omgivelser rundt Harestua gir drakraft i utviklingen av et nærsenter med et tjenestetilbud som nå utvikles i et samarbeid mellom utbyggere og innbyggere.

Kort avstand til Gran sentrum, gode bomuligheter og et kulturlandskap med innslag av historisk interesse (Hadeland Bergverkmuseum) gir kommunen fortrinn som bidrar til regionens samlede attraktivitet.

Seminarresultater - Bolig og bomiljø

Kommunenes fortrinn som boområde fremheves, det samme gjelder naturkvaliteter og en god tilgjengelighet til det meste av det en har behov for. Stikkord for å gjøre kommunenes fortrinn enda bedre og mer synlige er markedsføring, økt satsing på veier og infrastruktur, og tettstedsutvikling i et forpliktende samarbeid for alle kommunene i regionen

Seminarresultater - Næringsutvikling og arbeidsplasser

Miljøet og kompetansen innen næringsutvikling er bra i regionen, det er god arealtilgang og stabil og kompetent arbeidskraft. Mange bedrifter er trekkplaster for ny næringsvekst, og regionen har et godt kurs- og konferansemarked.

Regionens fortrinn kan gjøres bedre og mer synlig ved bl.a. å tilby tomter til etablert eller ny næring, bedre markedsføring, og det bør lages en felles næringsstrategi for regionen i samarbeid med det etablerte næringslivet. Det nevnes også at det er viktig å kartlegge hvilke tjenester som utføres i regionen, og at det legges vekt på en tettstedsutvikling i et samarbeid mellom kommunene i regionen.

Seminarresultater - Offentlig og privat tjenesteyting

Det fremheves at regionen har en historiebasert kultur. Søsterkirkene, Hadeland Glassverk og Kistefoss nevnes spesielt. Det er videre et aktivt musikk-, idretts- og teatermiljø. Regionen har kulturskoletilbud i alle kommunene, et godt oppvekstmiljø som gir trygghet for barn og unge. For å gjøre regionens fortrinn enda bedre og mer synlige blir det viktig med positive holdninger og felles dugnadsinnsats, Det må jobbes bevisst med å utvikle omdømmet, og få frem de gode historiene fra tjenesteytingen, ikke bare de dårlige.

Seminarresultater – Senterutvikling/tettstedsutvikling

Mange er opptatt av tettsteds- og senterutviklingen på Hadeland, og at sentrene ikke skal bli for like, men komplettere hverandre ved å forsterke de kvaliteter og særpreg som sentrene har. Gran har en rolle som regionsenter med utviklingspotensiale. En samlet tettstedsstrategi bør være et mål for en region som har korte avstander mellom sentrene. Det nevnes også at det må til en aktiv bruk av byggeskikk for å få en ønsket utforming av framtidens sentre på Hadeland. Dette vil i særlig grad bety at det stilles krav til utforming av boliger og forretningsbygg. Dette kan styres gjennom planarbeid. Flere nevner mulighetene for en spennende utvikling av et senter på Harestua, der nærservice bygges ut i et samarbeid mellom innbyggere og næringsaktører.

Seminarresultater – Turisme og besøkende

Turistmulighetene er mange på Hadeland, og regionen ligger i en avstand fra Oslo som er akseptabel både i forhold til kurs- og konferansevirksomhet og andre arrangementer. Det nevnes at det bør lages opplevelsespakker. Eksempler på dette kan inkludere Hadeland Glassverk, Granavollen, Kistefoss, og for eksempel forestilling om kvelden med Bronsebukkene. Randsfjorden nevnes av mange som et stort potensiale i forhold til besøkende og turister. Det gjelder bl.a. i forhold til båttrafikk, historiske opplevelser (Røykenvika) og et samspill mellom Nesbakken, Glassverket og andre aktører. Regionen har i det hele tatt en lang rekke med spennende kulturminner og kulturaktiviteter som kan videreutvikles, noe som gjenspeiles i de mange stikkordene som nevnes under dette temaområdet.

Seminarresultater – Energi- og klimautvikling

Energi- og klimautvikling er et tema som vil få stadig større plass i kommunale og regionale utviklingsstrategier. Hadeland har Energigården – et fyrtårn på landsbasis. Energigården representerer mye kompetanse, og regionen er langt framme innen bioenergi. Det er god tilgang på biobrensel, mye skog, og Hadeland har et omdømme som en grønn region. Store prosjekter er i gang, prosjekter som får oppvarming fra bioenergi.

En rekke initiativ kan gjøre denne satsingen enda mer synlig, bl.a. mer skogplanting, energitnytting fra landbruksvirksomhet (utnytte gjødselgassene til energi). Bedre markedsføring, synliggjøring av kompetansemiljøer innen bioenergi - og arbeid for gode kollektivløsninger i regionen. Holdningsskapende arbeid er også viktig. Dvs. at det arbeides for at en ser på klima- og energitiltak som noe en kan tjene penger på i tillegg til at det er miljøvennlig, og ikke bare ser på det som unødvendige utgifter.

Seminarresultater – tre konkrete tiltak

Svarene under dette punktet er også svar en bør ta med seg inn i den videreføringen eller oppfølgingen som medvirkningsprosessen om Hadelandregionens fortrinn gir grunnlag for. Mange nevner synliggjøringen og markedsføringen av Hadelandregionens mangfold og særpreg som viktig. Det gjelder både for de som bor der, de som ønsker å bosette seg der, de som arbeider/driver virksomheter i regionen og de som ønsker å etablere noe på Hadeland. Ikke minst også de som kommer til regionen som besøkende og turister. En gruppe nevner også betydningen av en bred medvirkning fra innbyggere og næringsliv som viktig på veien videre framover.

Det er et gjennomgående synspunkt i prosessen om Hadelandregionens fortrinn at en god tettstedsutvikling er helt sentral i arbeidet med regional utvikling. Stikkord er bl.a. særpreg, kvalitet, estetikk, samarbeid, komplementaritet og tilgjengelighet.

En god samferdselsutvikling er også helt sentralt i arbeidet med å styrke de fortrinn som regionen har. Utbyggingen av vei og jernbane nevnes flere ganger. Det kan også gi gevinst for et annet viktig tema som nevnes: klimatankegang i utbyggingssammenheng.

7. Forslag til satsingsområder og arbeidsmetoder i videreutviklingen av Hadelandregionens fortrinn

Det som har kommet fram gjennom de foregående kapitlene vil danne bakgrunn for forslagene til valg av satsingsområder, og hvordan dette arbeidet kan legges opp metodisk, handlingsrettet og med en ønsket gjennomføringskraft. Det betyr at en må vurdere hvilke prosesser som bør settes i gang for å oppnå målene om å styrke regionens fortrinn.

Vi har tidligere påpekt at det ikke er til å unngå at mye av det som har kommet fram av fortrinn er velkjent for mange. Det betyr ikke, for å gjenta det også, at det er uviktig å få det fram. Det betyr at en ved valg av strategier i det regionale og kommunale utviklingsarbeidet har en oppdatert plattform å stå på, en plattform som er forankret i en bred deltagelse fra mange sentrale interessegrupper som formidler sine tanker om hva som er sentralt og viktig for den regionale utviklingen framover, både på kort og lang sikt. En bred deltagelse som grunnlag for en handlingsplan gjør det også lettere å definere interessetyngdepunkter og legitimere valg av satsingsområder.

Videreføringen av resultatene fra medvirkningsprosessen om Hadelandregionens fortrinn bør ha to formål. Det ene formålet er å gi gode innspill til de rammebetingelser og forslag som skal inn i den regionale planen. Her vil det som står i planprogrammet som er utarbeidet for den regionale planen for Hadeland være en del av grunnlaget. Denne planen skal gi strategiske føringer for samfunnsutviklingen på Hadeland innenfor de tema planarbeidet konsentrerer seg om. Videre er det et overordnet mål at planen skal legge til rette for felles ønsket utvikling på Hadeland. Den skal bidra til at regionen blir et sted hvor det er godt å vokse opp, bo og drive nærings- virksomhet.

Det nevnes også at det til den regionale planen skal utarbeides et handlingsprogram for gjennomføring av planen. Det er spesiell grunn til å merke seg dette, da et fokus på Hadelandregionens fortrinn i seg selv ikke gir resultater, men kun er et utgangspunkt for å utforme en regional utviklingsstrategi.

Det er naturlig at de rammebetingelsene som skal inn i den regionale planen fra temaområdet "Våre fortrinn" har basis i resultater fra medvirkningsprosessen, og den spissede satsingen på regionens fortrinn. Dermed er vi over på hvordan den gjennomførte medvirkningsprosessens resultater kan videreføres, dvs. det andre formålet med utredningsarbeidet.

Satsingsområder

Medvirkningsprosessen om Hadelandregionens fortrinn har gitt et bredt grunnlag for å vurdere områder der det er stor interesse for å gå videre med å styrke regionens fortrinn. Det kan gjøres ved en bred satsing innen flere områder der regionen har åpenbare kvaliteter, og det kan gjøres ved en mer spisset satsing, for eksempel på to eller tre områder som er spesielt fremhevet av deltagerne i medvirkningsprosessen.

Med fortrinn menes områder hvor Hadeland har kvaliteter, kompetanse eller naturgitte forutsetninger som gir grunnlag for utvikling. Det siste punktet er gjennomgående i mye av det som er kommet fra. Det gjelder bl.a. nærheten til Oslo og Gardermoen, arealer av høy kvalitet til boligutvikling, tilgjengeligheten til en fantastisk natur, landlege omgivelser i et vakkert kulturlandskap, korte avstander mellom tettstedene og kort avstand til Marka og turområder.

Regionen har kompetansefortrinn innen flere områder, bl.a. innen næringsutvikling, der en rekke spennende utviklingsprosjekter er i gang. Det gjelder bl.a. innen IKT og bioenergi. I tillegg finnes det en tilrettelegging for gründere og næringsklynger med utdannelsetilbud. Regionen har dessuten handtverkstradisjoner av høy kvalitet og med høyt kompetansenivå, og et kurs- og konferansemarked som i høyeste grad er konkurransedyktig, også i forhold til hovedstaden.

Kvalitative fortrinn spenner over et bredt felt, og det er ikke vanskelig å finne områder på Hadeland der høy kvalitet er fremtredende. Skal en ha fokus på høy kvalitet i kombinasjon med spennende utviklingsmuligheter, gir svarene fra medvirkningsprosessen noen holdepunkter.

Vi har festet oss ved tre områder der en kan tenke seg en spisset satsing som kan gjøre Hadelandregionen enda mer attraktiv for både regionens innbyggere og de som kommer hit som besøkende og turister. Det dreier seg om å løfte fram og utvikle fortrinn som gjennomgående blir nevnt av deltagerne i medvirkningsprosessen, og der en ser potensialet for mer synliggjøring og videreutvikling. Det gjelder følgende temaområder:

- Randsfjordområdet
- Hadelandregionens historie
- Tettstedsutviklingen koblet til særpreg, estetikk og komplementære muligheter i en region med korte avstander mellom sentrene.

En innledende kommentar til dette er at de nevnte satsingsområdene har i gang arbeid i regionen som det vil være naturlig å involvere i en startfase, med en enda sterkere regional profil. For Randsfjordområdet dreier det seg bl.a. om det samarbeidet som nå foregår mellom Land kommune, Randsfjordforbundet, og Grunneierforeningen. Det foregår også en satsing og profilering på Hadelands historiske kvaliteter, og det gjennomføres hele tiden prosjekter innen tettstedsutvikling, eksempelvis på Gran, Nesbakken og Harestua.

Det å ha et sterkere regionalt fokus på Hadelands fortrinn kan gi ekstra drakraft til de satsingsområdene og samarbeidsprosjektene som allerede er i gang. Det er områder som hver for seg er spennende å videreutvikle, og der en også ser at en spisset satsing innen hvert av områdene vil gi en synergi som styrker regionens attraktivitet. Med andre ord er det en sammenheng mellom det å få fram kvalitative fortrinn ved de enkelte tettstedene, samtidig som en satsing på et mer attraktivt Randsfjordområde vil gi styrke til tettsteder som Nesbakken og Brandbu. Den historiske dimensjonen i dette utviklingsarbeidet gir spennende muligheter for både tettstedenes særpreg og estetikk, og kan gi en forsterket signaleffekt innen turisme og en attraktivitet som både kan komme næringslivet og boligutviklingen til gode.

Til dette bildet hører at den regionale planen for Hadeland inneholder langt mer enn temaet "Våre fortrinn". Andre temaområder i planen er som tidligere nevnt:

- Boperspektivet
- Tettstedsutvikling
- Arealbruk
- Kompetanse
- Næringsutvikling – arbeidsplasser
- Kommunikasjon og transport

Den første tanken er da at temaet "Tettstedsutvikling" vil bli overlappende til et av de foreslåtte satsingsområdene. Tettstedsutvikling i tradisjonell forstand vil dreie seg om en vurdering av struktur (regionsenter, lokalsenter, nærsenter), arealdisponering, utvikling av servicetilbud og arbeidsplasser, sentrumsutforming, estetikk, tilgjengelighet, parkering, universal utforming, m.m.

Denne utviklingsprosessen, der blant annet en nylig utarbeidet areal- og transportanalyse vil være et viktig underlagsmateriale, kan gå parallelt med en satsing på tettstedene som ett av tre fortrinn. Kanskje kan det å løfte fram og videreutvikle tettstedenes kvalitative fortrinn, det å trekke inn lokal historie, særpreg og estetikk – i tillegg til å se på de komplementære mulighetene som kan ligge i en slik satsing – gi en tilleggsdimensjon til en mer klassisk strategi for tettstedsutvikling.

Det er også grunn til å tro at en spennende tettstedsutvikling som nå er på gang på Harestua kan ha nytte av en spisset tettstedssatsing, der kvalitative fortrinn og komplementære hensyn blir en viktig del av satsingen.

Noe som kan være nyttig for arbeidet med tettstedsutvikling, enten en velger det som et spisset satsingsområde under Hadelandregionens fortrinn, eller som kun et eget temaområde i den regionale planen, er å ha et oppdatert faktagrunnlag om senterinnhold og senterdynamikk i de tre kommunene. Det er viktig at faktagrunnlaget er interessenytralt, slik at strategidiskusjoner innledes på et grunnlag som de fleste aktører kan enes om. Ved hjelp av offentlig statistikk (detaljhandel, forbruk, inntekt, m.m.) kan en si noe om en kommunes attraktivitet som handels- og tjenestested, selv om en ikke har statistikk for tettstedene i kommunen å holde seg til. En kan også si noe om utviklingen på regionalt nivå, som kommunen og hovedsenteret i kommunen er en del av som handels- og tjenestested.

I NIBR's database for nærings- og stedsutvikling har vi ved hjelp av modellberegninger kommet fram til årlige anslag på detaljhandelens dekningsgrad/handelslekkasjen i kommunene. En sammenstilling av beregninger for flere år gir et bilde av den enkelte kommunes posisjon i regionen, og utviklingen over tid. Vi kan på denne måten legge fram et bilde av utviklingen, og faktorer som påvirker utviklingen i Hadelandskommunene. Det gir et tilleggsgrunnlag i diskusjonen om hvilke strategier som bør velges i arbeidet med å styrke tettstedene i kommunene.

Mange har påpekt mulighetene for å gjøre Randsfjordområdet enda mer attraktivt. Her kan opplegg, innhold, tiltak og utviklingsstrategi ta tak i ideer og forslag som kommer fram i denne rapporten, i tillegg til at en gjennomfører en mer omfattende diskusjon om hvordan en kan legge opp dette arbeidet. Det er snakk om fjordens muligheter, i tillegg til tettstedsutvikling for Nesbakken og Brandbuområdet med Røykenvika, Glassverkets tilknytning, turismens muligheter, kulturlandskapet, områdets historie, m.m.

Et annet gjennomgående tema fra medvirkningsprosessen er alle attraksjoner som knytter seg til Hadelands historie. Uten å gå for mye i detalj her, er det nok å nevne Granavollen, Tinglestad, Søsterkirkene, Pilgrimsleden, Folkemuseet, Bergverksdriften, Glassverket, Kistefoss og Bronsebukkene.

Et av forslagene fra en deltager i prosessen var turisttilbudet "Norge på tvers", med 3-dagerstur fra Bergen til Gardermoen, med opphold på Hadeland. Det betinger bl.a. at en

lykkes med å løfte fram og synliggjøre de mange historiske kvalitetene Hadeland kan by på. Her ligger det en spennende utfordring, og et argument for at en spisset satsing innen Hadelands historiske fortrinn kan være riktig. Vi merket oss også at Oslos turistsjef, Tor Sannerud, på seminaret i november nevnte at Hadeland absolutt er en interessant destinasjon for Oslos turister, med sin beliggenhet innenfor en times reise fra Oslo.

Det må også sies at det kan være grunnlag for enda flere spissede satsingsområder, der Hadeland har interessante fortrinn. Det kan for eksempel dreie seg om mer direkte fokus på turisme, på landbruksutvikling og kulturlandskap og på klima- og energiutviklingen innen næringslivet. Til det siste er det å si at kompetanse og næring er et eget punkt i den regionale planen.

I et fremtidsscenario kan en også fokusere på hvilke utviklingsperspektiver en ønsker for Hadelandregionen om 20 år – på et tidspunkt da Oslo legger enda sterkere press på omegnskommuner, som da vil ha en kortere reisetid og et større pendlermarked til hovedstaden gjennom utviklingen av kollektivtrafikken. Det dreier seg bl.a. om press på og tilrettelegging av vekst i byer og tettsteder som er knutepunkter i og mellom større funksjonelle regioner enn det vi har i dag.

Arbeidsmetoder

Det er naturlig at de rammebetingelser og forslag som skal inn i den regionale planen fra temaområdet "Våre fortrinn" har basis i resultater fra medvirkningsprosessen, og den spissede satsingen på regionens fortrinn. Det betyr at det i den regionale planen legges rammebetingelser og føringer som er styrende for det videre arbeidet med regionens fortrinn. Det vil eksempelvis for temaet tettstedsutvikling si at komplementær satsing er ønskelig, at lokale kvaliteter, lokalt særpreg, estetikk og historiske referanser blir viktige føringer i arbeidet med å utvikle Hadelands tettsteder. Begrunnelsen ligger bl.a. i en bred vektlegging av dette blant deltagerne i medvirkningsprosessen.

En videreføring av arbeidet med Hadelandregionens fortrinn gjennom en spisset satsing på 2-3 områder kan som nevnt ta utgangspunkt i resultater og forslag fra medvirkningsprosessen, og den videre oppfølgingen kan for eksempel skje på følgende måte:

Det kan legges til rette for at utvalgte arbeidsgrupper på regionalt nivå arbeider med temaområdene i et samarbeid med lokale ressurspersoner og ressursmiljøer, og inkluderer prosjekter som allerede er i gang innen de enkelte satsingsområdene. Det dreier seg om å gå videre med de konkrete tiltakene og satsingsområdene, foreta prioriteringer, plassere ansvar for oppfølging - ikke bare hos kommune og region, men også hos andre med viktige oppfølgingsforutsetninger og kompetanse innen de aktuelle tiltaks- og satsingsområdene. Målet er å utvikle forslag til tiltak som skal inn i en handlingsplan. Vi kan skille mellom fire tiltakskategorier:

- Forslag til tiltak på kort sikt
- Forslag til tiltak på lang sikt
- Forslag til tiltak av rituell karakter
- Forslag til tiltak som skal bidra til å skape interesse/holdningsendringer m.m.

Dette gir videre et grunnlag for en handlingsplan for tiltakene, en handlingsplan som kan ha følgende hovedpunkter:

Tiltak/arbeidsoppgaver i prioritert rekkefølge
Hovedansvar for planlegging /gjennomføring
Andre medvirkende
Oppstart
Tidsramme
Finansiering
Informasjonsstrategi

Regionrådet og kommunene bør følge opp og kvalitetssikre arbeidet med realiseringen av tiltak.

Sist, men ikke minst, er det også viktig å ha fokus på **gjennomføringskraft**. Det er vel og bra med gode forslag til tiltak og løsninger. Erfaring tilsier at ofte stopper det opp her, og gode intensjoner løper ut i politiske omkamper, generelle planformuleringer og mangel på konkrete resultater. Etter en tid endrer forutsetningene for gjennomføring seg, og arbeidet med tiltak og handlingsplaner får begrenset eller ingen verdi når gjennomføringsprosessen strekkes ut, eventuelt stopper opp. I de tilfeller en lykkes med å nå snarlige konkrete resultater, melder også interessen seg raskt for å lære av de suksessfaktorene som har ført til resultater.

Dette tilsier at temaet gjennomføringskraft blir en del av gjennomføringsstrategien, der en legger opp til en diskusjon om hva begrepet kan innehold, og hva som må gjøres for å oppfylle intensjonene og forpliktelsene som er nedfelt i tiltakene og handlingsplanen.

VEDLEGG

1. Hadelandregionens fortrinn. En kort sammenfatning av samtaler med 13 personer innen politisk og administrativ ledelse, offentlig og privat sektor - i Gran, Lunner og Jevnaker kommuner.
2. Seminarresultater: Deltagernes vurdering av fortrinn i de to av de tre kommunene i regionen de ikke bor i/har tilhørighet til
3. Seminarresultater: Deltagernes vurdering av fortrinn i regionens tre kommuner, innen temaområdene "Bolig og bomiljø", "Næringsutvikling og arbeidsplasser", "Offentlig og privat tjenesteyting (kultur, skole, helse og annen tj.yting)", "Senterutvikling/tettstedsutvikling", "Turisme og besøkende", "Energi- og klimautvikling". I tillegg 3 konkrete tiltak, tiltak som vil gjøre Hadelandregionen attraktiv og enda mer synlig i årene som kommer.
4. Seminarprogram og seminar deltakere, Hotell Hadeland 23 november 2011

Vedlegg 1

Hadelandregionens fortrinn. En kort sammenfatning av samtaler med 13 personer innen politisk og administrativ ledelse, offentlig og privat sektor - i Gran, Lunner og Jevnaker kommuner.

1

Regionalt samarbeid:

Jevnaker mot Ringerike

Politisk på bølgelengde i kommende fireårsperiode (alle AP)

Riksvei 4 en nøkkel i forhold til Oslo

Fortrinn:

IKT-utvikling: HAPRO, ADITRO, PDMT, GJØVIK

Attraktivt: jobbsøkere fra Oslo

Mohagensatsingen positiv

Næringshagens tilrettelegging for gründere

Idrettsanlegg

Bronsebukkene (på linje med Gokstad-funnet) – et spel i Jevnaker

Granavollen

Glassverket – Kistefoss – Bronsebukkene

Randsfjorden - et potensial for attraktivitet

Negativt:

Lunner sliter med senterutvikling

Muligheter:

Lunner næringsutvikling, et samarbeid Almenningen – Kommunen

Bokommune for Oslo

2

Regionalt samarbeid:

Gran/Lunner tett samarbeid

Den ene av tre må ikke overstyre to

Samhandlingsreformen , sykehus: Gran/Lunner og Jevnaker/Ringerike,
politi: Jevnaker /Nordre Buskerud

Fortrinn:

Hadeland glassverk – kunst glassblåsing

Granavollen

Kulturlandskapet

Gårdsbrukene

Middelalderbygningene (4)

Landskapets geografi (bølger)

Sykkelveier

Marka

Hytteprosjekt på Lygna

Kompetanseaksen: Raufoss,Gjøvik, Lillehammer

Korte avstander mellom sentrene

Generelt: Kommunikasjoner, flyplass, storbynærhet

Negativt:

Gran/Brandbu – holdning til endringer må påvirkes

Ser ikke sine egne muligheter, men mer andres fortrinn

Spenninger mellom sentrum og periferi

10 barneskoler i Gran kommune

Muligheter:

Hadeland godt innarbeidet navn, Gran, Lunner og Jevnaker ikke like kjent/innarbeidet

Få til noe folk har tro på

Gjøre valg som synliggjør Hadelands attraktivitet

Bygge felles identitet for hele Hadelandsregionen

Opplysningsarbeid som grunnlag for holdningsskapende tiltak

Være tydelig på Hadeland-profil

Regional plan. Forventninger til at planen løfter blikket

3

Regionalt samarbeid:

Samarbeid etablert med stor grad av ro, under god ledelse av Regionrådet
Jevnakers situasjon noe vanskeligere

Fortrinn:

Hadelandsidentiteten viktig! Går foran kommuneidentiteten i mange sammenhenger
En sterk grendekultur
Potensielt vekstområde
Sentrale faktorer: Beliggenhet, historie, estetikk
Bebyggelse og landskap preges av kvalitet
Bebyggelsen - og nærhet til Oslo, Gardermoen
Sterke bygdekvaliteter og vakre gårder
Bondekultur med dyr
Estetiske kvaliteter: Gangveier/sideveier, Gutu,
Unik historie: stikkord gravhauger, Hadeland i bronsealderen
Områder av nasjonal interesse: Granavollen, Randsfjorden, Tingelstad, Kistefoss, Glassverket
Historien inkluderer Halfdan Svarte, Olav Tryggvason/Olav den Hellige, Harald Hårfagre
m.fl.
20-talls unike bedrifter på Gran
Tettsteder med ulike fortrinn: Brandbu med Røykenvik, Gran med Granavollen,
Harestua/Lunner med potesial bolig/turområder/hytter, Grua med gruvene

Fortrinn i andre kommuner:

Lunner med nærhet til Oslo, potensialet i boligbygging
Jevnaker med Glassverket, Kistefoss og Randsfjorden

Negativt/svakhet:

Latent konflikt sentrum/periferi (10 barneskoler i Gran komune).
Knapphet på menneskelige ressurser
Ikke ta seg god nok tid i kritiske avgjørelsesfaser

Muligheter/utfordringer:

Alle ser særpreg som gir Hadeland et fortrinn
Urbanisering i Gran sentrum må ikke gå på bekostning av Hadelands kvaliteter
Det urbane og historiske og naturgitte må gå hand i hand
Et mål at alle må kjenne at de har det fint
Brandbu rekker å områ seg, utvikle nordområder i takt med sentrum – historisk og nærservicevennlig
Identitetsutvidelse, dvs. grendene må også få Hadelandstilhørigheten sterkere inn.
Gran sentrum gir rom for tverrgater når tunellen kommer.
Sentrum av Gran og utviklingen der må skje i samspill med historisk forankring og estetiske kvaliteter

Granavollen et område som tas vare på: bærekraft som er unik, kvalitet som oppleves hele tiden

Utvikle kommunikasjon og formidling av regionens kvaliteter, rolle og betydning

Mange interessegrupper – definer en plattform/finn en fellesnevner i en positiv utviklingsprosess:

(bo- og etablerere, samfunnsutvikling, næring, kultur, reiseliv)

Tiltak/initiativ:

Gjennom planprosessen reise 3 søyler: Næringsutvikling - Det historiske/estetiske/landskapskvalitative og de beliggenhetsrelaterte fortrinn –

Tettstedsutvikling i polysentrisk /komplementær sammenheng

Gi infrastruktur en relasjon til dette, der tettsteds- og næringsutvikling støtter seg til og samspiller med historisk/estetisk og landskapsmessige fortrinn

4

Regionalt samarbeid:

Hadelandsnavnet mer sentralt en kommunenavnene

Motto: Nært og naturlig

Senterutvikling med Gran, Brandbu, Nesbakken, Harestua i fokus

Arealdisponering uavhengig av kommunegrensene, dvs. at en må være villig til å se på områdenes egnethet (bolig, primærnæringer/næringsutvikling/senterutvikling) uavhengig av grensene, en regional utfordring!

Motto: Det som er bra for Gran er bra for Lunner

Jevnaker – en utfordring i regionalt samarbeid

På sikt: Er det naturlig at Hadeland bør tilhøre Oppland fylke?

ATP-planen for Oslo og for Hadelandsregionen viktig i samordningsspørsmål

Fortrinn:**Regionale fortrinn:**

Gran spennende næringsklynge med utdannelsetilbud

Profileringen av en unik natur

Nærhet ut til verden

Høy utdanning

Utviklingsmuligheter av kulturtilbud

Harestua med et utviklingspotensiale (250-300 mål avsatt til næring) med god infrastruktur

Hadelandsparken

Markaområdets potensiale, med vernebehov

Fortrinn med utgangspunkt i Lunner:

Oslonærheten

Gode kommunikasjoner til storby/flyplass/Europa

Attraktivt for tilflytting

Lunner har mange med høy utdanning, høy inntekt, dvs. skattesterke folk

Lunner har gode oppvekstvilkår

Negativt/svakhet:

Opprusting av riksvei 4 nødvendig

Spredt senterstruktur i Lunner, HARESTUA viktig satsingsområde framover

Konflikt med dyrka mark med hensyn til arealdisponering

Gjøvikbanen blir ikke prioritert

Eierstruktur i området. Mye av skogsområdene er allmenninger, og i Oslo-marka eies mye av Løvenskiold

Lunner:

Pendlerkommune (50% til Osloområdet)

Harestua: 60-70% pendler til Oslo

Sosial pendling i tillegg, Oslos tilbud brukes mye i annen sammenheng også

Begrenser mulighetene til næringsutvikling

Utenfor virkeområdet til SIVA

Muligheter/utfordringer:

Fokus: både på tilflyttere og besøkende

Harestua utvikles tettstedsmessig i tråd med naturen/landskapet

Ta vare på marka, og planlegg i tråd med jordvern hensyn

Kan grendestrukturen på Gran bli for desentralisert i servicesammenheng?

Fokus på arealbruken langs Gjøvikbanen

Ta hensyn til regionale føringer, dvs. at sentrale regionale rammebetingelser synliggjøres i utviklingssammenheng

Energioptimering et tema, bl.a ”passivhus”

Fokus på områder som ligger inn til markagrensa, dvs. prosjekter som gir regionen økt attraktivitet (bl.a hotellplaner)

5

Regionalt samarbeid:

Jevnaker ser mot Ringerike, dvs. Hadeland regionalt uhomogen region

Fortrinn:**Regionale fortrinn:**

Kulturlivet

Kulturlandskapet

Jevnaker er en kulturkommune, med spisset attraktivitet: Glassverket, Kistefoss

Sykkkelkommuner

Tursykling "fra Karl Johan til Jevnaker"

Randsfjorden stort potensial. Regionens Skibladler-tilbud mangler

Innlandsfiske

Pilgrimsleden

Tradisjoner og kvalitet innen landbruk og industri-utvikling

Kunnskapsbedrifter

Fortrinn med utgangspunkt i Jevnaker:

Boligutvikling gir grunnlag for mer attraktive lokale tilbud

Negativt/svakhet:

Jevnaker manglende tog og veistandard

Jevnaker har eierforhold i sentrum som begrenser sentrumsutvikling

Jevnakers innbyggere: generelt lav utdanningsgrad

Kommunikasjoner et problem

Breddekulturen må få et løft gjennom kulturhus/svømmehaler, m.m.

Muligheter/utfordringer:

Aksen Hønefoss - Gardermoen må prioriteres

Glassverkets signaleffekt må videreutvikles med regional drakraft

Landbruksmiljøet en underkommunisert attraksjon

Gardermoen vindu mot Europa

Bedre kommunikasjoner drakraft for tettstedsutvikling

Busskonsept med muligheter: 3-dagerstur Gardermoen – Hadeland – Bergen, dvs.

opplevelsestur for turister "Norge på tvers"

Reiseliv med opplevelsesmangfold: Glassverk, Norgeshistorie, Natur – og hotellovernatting innlagt

Sommerturismen enda sterkere ved bevisstgjøring av regionens kvaliteter, dvs. få fram et vel av opplevelser og muligheter.

Et eksempel: Sykling, Randsfjorden, Villmarka og Vannskibane

Et annet eksempel: Bronsealderen, Primærnæringer, Storgårder, Kunsthistoriske rikdommer

Tre viktige stikkord: Videreutvikle kvalitative fortrinn – samordne - markedsføre

Regionalt samarbeid:

Landbruksnæringer i fokus

Fortrinn:**Regionale fortrinn:**

Beliggenheten

Aktiviteten på kurs- og konferansemarkedet. Her har det blitt gjort mye kvalitativt godt arbeid i markedet.

Regionen har et rikt kulturliv.

Rik på spennende naturopplevelser, og kort vei til marka og friområder

Et eldorado i Gran er Lygna-området, setrene og det unike området

Sykkelmulighetene om sommeren

Historiske kvaliteter i Pilgrimsleden, Søsterkirkene og Steinhusene

Fortrinn med utgangspunkt i Jevnaker:

Investeringsvilje. Helgelandsmoen Næringspark, med flyplassen på Eggemoen, og Ola Troneruds investeringsvilje og framtidsvyer i forhold til næringslivsutvikling og internasjonale markedsmuligheter. Med den arealtilgangen som er i Eggemoenområdet kan det komme mange nye arbeidsplasser her, kanskje opp mot 2000 de neste ti årene.

Private investorer som Brynstad og Sveaas har også bidratt til utvikling på Jevnaker

Negativt/svakhet:

Jevnaker kan bli en halvveis-deltager i regionalt samarbeid. Naturlig å se mot vest i mange sammenhenger (Ringerike sykehus, Høyskoletilbudet i Buskerud)

Hadelandsregionen fattig på kapital i motsetning til Ringerike

Hadeland har HAPRO og Hadeland Energi med store kommunale eierinteresser, men ikke aktiv mht. investering. Heller ingen store private investorer.

Muligheter/utfordringer:

Videreutvikling av Mohagen-området, som Gran kommune kjøpte på 1980-tallet.

Senterutvikling i Jevnaker en stor utfordring. Må snu seg mer mot fjorden, men et problem er at mye viktig sentrumsareal med utviklingsmuligheter er på private hender.

Jevnaker mangler også campingarealer

En regional utfordring er næringssatsingen. Jevnaker har gått inn i Ringerike utviklingselskap A/S, og er også medlem av Ringerike Etableringssenter, som driver kurs og veiledning for nyetablerere (140 etablerere fikk hjelp i 2010). Gran har også et etableringssenter, Hadelandshagen, som driver næringsutvikling. Her er Jevnaker ikke medlem. Et nøkkelord i denne sammenheng er investeringsvilje, fonds og annen kapitaltilgang. Her kan mye tyde på at Jevnaker er heldigere stilt enn de to andre kommunene. Veistandarden er en utfordring. For Gran og Lunner spesielt R-4. For Jevnaker riksvei 35 og E-16.

Reiselivssatsingen er også et sentralt lokalt og regionalt utfordringsområde

Regionalt samarbeid:

Godt regionalt samarbeid, og godt samarbeid i Regionrådet. Fokus på at det som er bra for en kommune også skal være bra for de andre kommunene. Det er mange felles problemstillinger. At Jevnaker er med i nærings samarbeid med Ringerikeregionen må ikke sees på som ensidig negativt i forhold til regionalt samarbeid i Hadelandsregionen. Det kan også gi positive innspill til Hadelands-regionen.

Fortrinn:

Regionale fortrinn:

De regionale fortrinn, som det er mange av, må hele tiden utvikles og utnyttes – og synliggjøres. Det gjelder nærheten til Oslo som basis for nærings- og boligutvikling, attraktiv nærservice, kulturhistorie, natur, turmulighetene, friluftstiltak i for eksempel Lygnaområdet, viderutvikling av Mohagenområdet, dvs. en samfunnsutvikling basert på de kvalitative fortrinn som regionen har.

Fortrinn med utgangspunkt i Gran:

I Gran kan grendestrukturen være en ekstra kvalitet, et for sterkt svart/hvitt fokus på hva som er riktig i sentrum-periferi-diskusjonen kan være uheldig. En diskusjon av tett/spredt bosettingsmønster må bl.a sees i lys av både naturgitte og historiske kvaliteter som Gran har. Det betyr sammenhengen mellom bosettingsmønstret og landskapskvalitetene er viktig i årene som kommer. En sterk fraflytting fra utkant til sentrum kan forringe de kvalitetene kulturlandskapet har.

Negativt/svakhet:

En senterutvikling i Gran/Lunner må ikke bli en lokaliseringmessig tautrekkingsdebatt. Det må tenkes helhetlig og komplementært. Den tette senterstrukturen på Gran med Brandbu/Jaren og Gran sentrum gir utfordringer. Det samme gjør de korte avstandene til alle tettstedene i Lunner.

Muligheter/utfordringer:

En utfordring er kommunikasjonsutviklingen, og en bedre øst-vestakse Roa – Hønefoss. Både veistrekningen og togforbindelse er et sentralt tema for regionen.

Gjøvikbanen er også en utfordring, og et viktig fokus er tilrettelegging/rutesamarbeid for videreforbindelsen fra Oslo Sentrum og til pendlernes arbeidsplasser i Osloområdet. Stedenes kvalitative fortrinn må ha fokus i det regionale samarbeidet. Det betyr for eksempel for Brandbus del at sentrum i Brandbu videreutvikles med de fortrinn det er å handle/benyttte servicetilbud i Brandbu, og med de muligheter som ligger i nærområdet mot nord, dvs. Røykenvika og Randsfjorden. I tillegg er Brandbu et kultursted med en rekke arrangementer, teaterforestillinger, lørdagsarrangementer. Mye av dette er det viktig å ta tak i nå, slik at Brandbuområdet, som handelsmessig er i et konkurransepress med Gran sentrum, blir et godt og komplementært sentrums- og bruksområde, både av lokal og regional interesse.

Et eksempel på kreativ stedsutvikling i Gran kommune er Bjoneroa, et tettsted med ca. 500 innbyggere på nordvestsiden av Randsfjorden. Stedet har satt seg selv på kartet med et system for oppmuntringstiltak. Det dreier seg bl.a. om egen ”snorklipper”, smil-merke på alle postkasser, oppmerksomhetssertifikat, m.m. Med aktivisering av ressurspersoner og ressursmiljøer kan dette være eksempler til etterfølgelse andre steder i regionen.

Det må også tas inn i utviklingsplanene hvilke behov ungdommene i regionen har og etterspør. Det kan gjøres ved at det tilrettelegges for at de selv får komme med innspill i fora der dette blir hørt.

Et annet tema som representerer utfordringer i utviklingssammenheng er begrepet Grønn Energi. Det dreier seg om bo- og etablererprosjekter som søker innbyggere som vil leve i pakt med naturen. Her er kompetanseutvikling et sentralt tema, og kommunen har Energigården, som en sterk ressurs på dette utviklingsområdet.

I forhold til besøkende og turister er utfordringen å løfte fram de spennende historiske områdene og severdighetene i regionen. Stikkord er Bronsebukkene, Søsterkirkene, Halfdan Svarte, Harald Hårfagre, Snøfrid, Olav den Hellige, m.m.

8

Regionalt samarbeid:

Det regionale samarbeidet er bra, til tross en litt uavklart situasjon med Jevnaker om samarbeid/ikke samarbeid.

Samarbeidet gjennom Regionrådet er viktig.

Fortrinn:**Regionale fortrinn:**

Nærheten til Osloområdet et klart fortrinn.

Historiske fortrinn: fornminner, bronsebukkene, gruvedriften

Fortrinn med utgangspunkt i Lunner:

Satsingen på Harestua er spennende. Her er drahjelp fra Jernbaneverket viktig.

Mulighetene for både sosial- og arbeidsmessig pendling til Oslo.

Nærheten til Marka

Kommunen gir innbyggerne en tjenesteyting på et rimelig godt nivå

Myllaområdet attraktivt for hytter, men med et dyrt prisnivå

Negativt/svakhet:

Riksvei 4-aksen viktig for regionen, og må oppgraderes.

Muligheter/utfordringer:

Utfordringen på Lunner ligger i å tilby gode sentrumstilbud/nærservice, samtidig som de gode bomiljømulighetene som finnes i kombinasjonen med storbynærheten og markamulighetene synliggjøres. I den forbindelse er det utfordring å gi arbeidsmulighet også lokalt, der en familie har pendling til en arbeidsplass i Oslo og samtidig behov for en nr. 2 arbeidsplass lokalt i kommunen.

Det er korte avstander innen Hadelandsregionen, noe som gir spennende utfordringer i det å tenke komplementært og regionalt. Her er det kvaliteter ved de enkelte tettstedene i de tre kommunene som må sees i sammenheng og utvikles ut fra en slik tankegang.

For Lunnens del vil utviklingen på Harestua være utfordrene. Det er en visjon som trer fram i utviklingsarbeidet, både for Harestua og for kommunen: det som er godt for Lunner skal også være godt for regionen. Derfor må det satses langsiktig og tungt i forhold til næringsutvikling, boligbygging, arealforvaltning, jordvern og kommunikasjonsutvikling .

Regionalt samarbeid:

Det interkommunale samarbeidet er en nødvendighet, og god funksjonalitet må ikke hindres av kommunegrensene. Samarbeidet gjelder ikke bare innad i Hadelandsregionen, også i forhold til Ringerike-regionen og Stor-Osloregionen (og spesielt for Jevnaker også Drammensregionen) er samarbeid en nødvendighet. Kommunikasjonsmessig i forhold til både Nord-Syd-aksen og Øst-Vest-aksen er det sentrale utfordringer både med offentlig kommunikasjoner og med bil. En god forbindelse mellom Hønefoss og Roa gir fordeler i arbeidsmarked-sammenheng, og tilrettelegges det for togforbindelsen Hønefoss-Roa har det mange positive sider i forhold til arbeidsmarked og pendling. I denne sammenheng må det også nevnes at en forlengelse av Gjøvikbanen til Lillehammer vil styrke det regionale samarbeidet. Det stilles derfor forventninger til utarbeidelsen av en areal- og transportplan som grunnlag for et godt regionalt samarbeid.

Fortrinn:**Regionale fortrinn:**

Gran, Lunner og Jevnaker har i dag et bra tilbud av tjenester, noe som gir forholdsvis korte avstander til det meste av det en har behov for.

Det er attraktivt å bo i Hadelandsregionen, du bor i landlige omgivelser, men likevel har du det meste av tilbud nært.

Det er ingen tvil om at Gran, Lunner og Jevnaker har godt synlige fortrinn, både i forhold til bolig- og næringsutvikling.

Fylkestilknytningen til Oppland er naturlig. Det er ingen tvil om at Hadelandsregionen har mer tyngde og utsagnskraft i Oppland enn det regionen ville ha hatt som en periferi-region i Akershus fylke.

Hadelandsregionen preges av jordbruksområder av høy kvalitet, med både store og små bruk. Grendeutviklingen er et tema som berører mange. Gran har f.eks 10 barneskoler og to ungdomsskoler, og sentrum-periferi-diskusjonen vil sikkert tre enda sterkere fram i årene som kommer. Grendeutviklingen må baseres på mer en skolestrukturen, og det er viktig å se bosettingsmønstret i regionen i sammenheng med de kvalitetene som kulturlandskapet i regionen representerer.

Det er ingen tvil om at kulturhistorien er et viktig fortrinn i regionen. Stikkord er Pilgrimsleden, bronsealderen, historisk bosetting, Granavollen, Søsterkirkene, preindustriell utvikling, Bergverksmuseet på Grua, Hadeland Glassverk, Randsfjordens historie

Fortrinn med utgangspunkt i Lunner:

Kombinasjonen av storbynærhet, gode bomuligheter og flotte naturomgivelser gir kommunen et utviklingsfortrinn.

Negativt/svakhet:

Mangel på en tydelig senterstrategi gir noen utfordringer.

Lunner har ikke vært like dyktige som Gran til å tenke ”gjør det i Gran”, og over tid tapt noe i kampen om noe av det som er felles for Gran/Lunner. Dynamikken i det som skjer i Gran, dvs. handelsutviklingen, utbyggingen av den videregående skolen m.m., har bidratt til en samtidig kompetanseutvikling og næringslivssatsing som Lunner ikke har hatt i samme grad.

Den raske senterutviklingen på Gran gir også noen synlige trekk som ikke nødvendigvis er positive. Sentrum får en mangel av særpreg, der de lokale fortrinn ikke gjenspeiles i bygningsmasse og estetisk utforming. Det blir for likt alt annet en kan se på steder som har en rask vekst.

Muligheter/utfordringer:

Den satsingen som nå skjer på Harestua, der bolig- og sentrumsutviklingen formes i tråd med lokale forutsetninger, og i samarbeid med mange aktører, gir spennende muligheter. På Harestua, der butikker forsvant på begynnelsen av 1990-tallet (elektrisk/klær/blomster m.m.), samtidig som Gran begynte å vokse seg fram som et regionalt tyngdepunkt for handel og service, kan en nå øyne mulighetene for betydelig vekst i søndre del av regionen. I forhold til det som er nevnt om svakheter i utviklingsammenheng har nå Harestua muligheten til å utvikle et samlet sett godt bo-, service- og handelsmiljø, der et godt nærmiljø kan være den sentrale rammebetingelsen for utviklingen. Et sentralt moment blir hvor mye en skal legge vekt på den estetiske utformingen. Her henter utbyggerne nå inn ekspertise fra Arkitektthøyskolen, og fra arkitektstudenter som involveres i planarbeidet.

Det regionale samarbeidet innen kommunikasjonssektoren må få fokus i framtida. Dvs. satsingen på kollektivtrafikken (buss/tog), øst-vest-aksen, god tilgjengelighet mot sør og nord, dvs. god standard og fremkommelighet på Riksvei 4. Tilgjengeligheten til Gardermoen fra hele regionen blir naturligvis viktig, bussforbindelsen nordover til Gran/Brandebu og tilgjengeligheten til Mohagen-området det samme. Samspillet med fylket blir sentralt i denne sammenheng.

Ungdommen vil være der noe skjer, enten det gjelder fritidsaktiviteter eller attraktive møteplasser. Avstandene er korte innen Hadelandsregionen, og det kan gjøre det enklere å bedre tilgjengeligheten.

Det er nevnt at kulturhistorien er et viktig fortrinn i regionen. Her er det mye å ta tak i, og hadelendingene må bli mye mer bevisst på hvilke kvaliteter som regionen har i historisk sammenheng. Fra det enkle som å ha fokus på spennende kulturområder gjennom navnevalg på veier, til en klar strategi for å synliggjøre og utvikle for eksempel Randsfjordområdet, handverkstradisjoner i regionen, stedsutvikling i kombinasjon mellom sentrumsutforming og kulturhistorie/estetikk (for eksempel Brandbu/Røykenvika). Tenk nytt og annerledes!

10

Regionalt samarbeid:

Det regionale samarbeidet er bra, men Jevnaker orienterer seg naturlig nok i Ringerikeretning i en del sammenhenger

Fortrinn:**Regionale fortrinn:**

Nærheten til Oslo-området, som gir spennende utfordringer i søndre del av Hadeland, både i forhold til boligbygging og servicetilbud i nærområdet (Harestua).

Kontrasten mellom det urbane storbyområdet og de storbynære, men likevel landlige områdene på Hadeland, gir spennende utfordringer, både i forhold til byggeskikk og sentrumsutvikling

Fortrinn med utgangspunkt i Lunner:

Utviklingsmulighetene på Harestua, koblet med fortrinn som gjelder hele regionen, dvs. nærhet til det meste, også til Europa, landskapskvaliteter, den historiske betydningen, bla. Gruvene på Grua.

En sterk dugnadsånd

Aktivt musikk- og kulturmiljø

Negativt/svakhet:

En utydelig senterstruktur, med et manglende hovedsenter

Mangler næringssjef i kommunen, noe som kan være krevende i forhold til lokal næringsutvikling

Muligheter/utfordringer:

Harestuas utvikling har en visjon og en helhetstanke: skape et levedyktig og miljøvennlig sentrum med handelsbedrifter, småindustri, servicenæringer og boliger. Målet er også å bidra til utvikle sosiale og kulturelle møteplasser med god tilgjengelighet for alle. Med Lunner Almening som drivkraft, skal også medlemmene av almeningen på denne måte sikres varige og tilfredsstillende inntekter. Bred kompetanse trekkes inn i prosessen, bla Arkitektthøyskolen.

Denne visjonen skal nås bla gjennom en miljøvennlig og helhetlig profil med fokus på materialbruk, byggestil og biovarme gjennom Miljøvarme Hadeland AS.

11

Regionalt samarbeid:

Bra samarbeid i dag
Sammenhengen mellom landbruk og turisme viktig

Fortrinn:**Regionale fortrinn:**

Randsfjorden med utviklingsmulighetene i forhold til turisme
Beliggenheten med nærhet til det meste
Historiske Hadeland og reiselivsmulighetene på Hadeland
Gode kommunikasjonsmuligheter forutsatt en oppfølging av tidsmessig standard.
Jordmonnet, kulturlandskapet
Aktivt landbruk og landbruksvern
Grua med Bergverkmuseet

Fortrinn med utgangspunkt i Brandbuområdet:

Røykenvika en ressurs som må utnyttes sammen med Randsfjord-tiltak
Brandbu kan få økt sentrumsinteresse på bekostning av Gran: "her er det mer rolige handelsomgivelser".

Negativt/svakhet:

Ser nå en uheldig utvikling på Gran mht. til byggeskikk, der inngangsportalen til Gran, dvs. de to nybyggene (Byggevarer og Kiwi) mangler en estetisk dimensjon i utformingen av bygningene. Gran sentrum får en utforming som nå ligner de fleste steder med rask vekst av kjøpesentra m.m.

Manglende samarbeid om senterfunksjoner/senterutvikling for Gran/Brandbu

Muligheter/utfordringer:

Landbruksutviklingen blir sentral for Hadeland, som har mange store gårder i drift, og flere som etter hvert slutter med husdyrhold. Her er det en stor utfordring som dreier seg om å opprettholde gårder, låvebygninger m.m. slik at kulturlandskapet fremstår med det fortrinn det stort sett har i dag: vakre og velstelte landbruksområder.

Den sentrale landbrukspolitikken med spesialisering av gårdsdriften kan få uheldige konsekvenser. En våtsommer kan være nok til at gårdsdriften som ensidig har satset på f. eks. potetavl, får problemer. Det er kostnadskrevende å vedlikeholde låver som kanskje ikke er i bruk, og det kan bli færre som har alternative inntektsmuligheter knyttet til gårdsdriften, i forhold til gårder som satser på dyr, skog, frukt m.m.

En annen side ved dette problemkomplekset er opprettholdelsen av skogsveier i forhold til friluftsliv og opplevelsesmuligheter på sykkel m.m.

Det samme er en miljøvennlig utvikling, utvikling av bioenergi, der også landbrukssektoren er en viktig medspiller. Det samme er også den spredte boligbebyggelsen, der Gran kommune har et desentralisert barneskoletilbud, noe som gir grunnlag for en grendestruktur som er viktig for landbruksnæringen.

En strategisk tenkning rundt dette er viktig i sammenheng med at Hadeland har et kulturlandskap og en spennende historie knyttet til dette, som en av sine viktigste kvaliteter.

12

Regionalt samarbeid:

Det regionale samarbeidet fungerer bra, saker forberedes godt, med Regionrådet mer som et politisk organ. Hadde gjerne sett rådet enda mer handlingsorientert.

Næringslivet i Jevnaker orienterer seg nok mer mot Ringerike, og på områder som turisme er det også samarbeid mot Vestregionen. Kommuner som Asker, Bærum, Drammen, Modum og Øvre Eiker er interessante samarbeidspartnere.

For Jevnaker er Hønefoss byen, og kommunene er naturligvis også opptatt av øst – vest-forbindelsen gjennom Hadeland og til Gardermoen. Buss/togforbindelsene er viktige, og det vil være en stor fordel om Ringeriksbanen kommer. Kommunikasjonsutviklingen vil med andre ord stå sentralt i det regionale utviklingsarbeidet.

Fortrinn:**Regionale fortrinn:**

Hva legges i begrepet fortrinn på Hadeland: er det noe i forhold til besøkende, er det først og fremst knyttet til de som bor der, er det knyttet til næringsutvikling, er det først og fremst opplevelsesbasert, er det en sum av kvaliteter innen et definert område ("hvor i Norge er det best å leve og bo?"), er det summen av bare målbare størrelser, eller hva?

Mulighetene til å kunne kombinere storbyliv, småbyliv, og landlige kvaliteter er i høyeste grad tilstede på Hadeland. Det samme er muligheten til kulturopplevelser og attraksjoner i nærområdet. Både Hadeland glassverk og Kistefossmuseet er eksempler på det.

Fortrinn med utgangspunkt i Jevnaker:

For Jevnakers del er det viktig å synliggjøre at det er gode boforhold og dynamisk næringsutvikling i kommunen. Bl.a. er det god vekst i tjenestetilbudet, og kommunen har gode velferdsordninger. Kommunen kan ta mye mer vekst innen næringsutvikling, og har også potensialer til å utvikle tettsteder. Bl.a. er næringssettingsingen i Eggemoen-området sentral i denne sammenheng.

Negativt/svakhet:

Jevnakers kommunesenter Nesbakken er det fjerde største tettstedet i fylket. Som et fremtidig attraktivt kommunesenter er det enda mye som må gjøres for å gi tettstedet en sterkere posisjon i Hadelandsregionen.

Hadeland glassverk, som ligger nær Nesbakken har 600.000 besøkende i løpet av et år. Det er for liten effekt på Nesbakken i forhold til denne tilstrømmingen av besøkende.

Muligheter/utfordringer:

En utfordring er knyttet til Nesbakkens utvikling. Bedre skilting, gode møteplasser i sentrum, utnyttelse av beliggenheten nær Randsfjorden, en strandpromenade som binder sammen Glassverket og Nesbakken sentrum. Det er en kjensgjerning at Jevnaker er vertskap for Norges eldste industribedrift som fremdeles er virksom. Det er heller ingen tvil om at

Hadeland Glassverk selv er gode på egenutvikling, noe kommunen bør kunne utnytte bedre. En utfordring for Jevnaker er også å skape et nasjonalt glassmuseum. Videreutviklingen på Kistefoss er også spennende, og representerer et stort besøkspotensiale. Det er snakk om en av Nord-Europas største skulpturparker. Randsfjordens muligheter er nevnt, og med både Thorbjørnrud og Røykenvika, i tillegg til seilemuligheter og badestrender er det et stort utviklingspotensiale her. En spennende utfordring er utviklingen av Eggemoen som næringsområde, der kommunen kan komme til å få et tilfang av flere tusen arbeidsplasser på sikt.

For Jevnaker vil også en storbedrift som Follum fabrikk, Høyskoletilbudet og sykehuset på Ringerike være sentrale elementer i utviklingssammenheng, både mht. arbeidsplasser og i forhold til nærhet/service for beboerne på Jevnaker. Jevnaker skiller seg noe fra de to andre kommunene ved at kommunen historisk sett er preget mer av industri enn landbruk, noe som også gir føringer i retning av forskjeller i væremåte og tankegang. En utfordring er dessuten knyttet til å videreutvikle samarbeidet mellom Hadelandsregionen og Ringerikeregionen, slik at begge områdene gir positive innspill til områdenes utviklingsmuligheter. Kanskje bør en i enda større grad se nærmere på hvordan dette kan konkretiseres.

Regionalt samarbeid:

Det regionale samarbeidet mellom Gran, Lunner og Jevnaker er relativt godt forankret. Hadeland er også et godt innarbeidet begrep, noe som i stor grad har med Glassverket å gjøre. Det administrative og politiske planarbeidet er også godt forankret. Hadelandsidentiteten står uten tvil sentralt i alle de tre kommunene.

For Jevnaker er det imidlertid krevende å skulle ha flere samarbeidspartnere. I tillegg til Hadelandskommunene er også Vestregionen og Osloalliansen viktige samarbeidspartnere.

Fortrinn:**Regionale fortrinn:**

Landbruksmiljøet i Gran står sterkt, og er i tillegg til næringsvirksomheten viktig for kulturlandskaper i regionen.

Fortrinn med utgangspunkt i Jevnaker:

Jevnaker har et vekstpotensiale. Det er et mål å ha 1% vekst i året, og kommunen ligger nå på det nivået. For 2011 er veksten noe stigende i forhold til målet.

Negativt/svakhet:

Det virker som om Jevnaker sentrum har ryggen mot Randsfjorden, og at Nesbakken i det hele tatt har en vei å gå for å få et mer attraktivt sentrum.

Muligheter/utfordringer:

Folkelynnet er et tema til å dvele ved. Hadelendingene er regnet for å være traust folkeferd. Hva gir det av muligheter og utfordringer?

Med økende bosettingsproblemer i Oslo, vil regionen trolig i stadig større grad være attraktiv som storbynært boområde. Det må imøtekommes med samferdselstiltak innen og til regionen.

Glassverket har over mange år vært bevisst på at de besøkende må holde seg hos dem, noe som gir en ekstra utfordring i å få til et bedre samspill mellom de besøkende på Glassverket, og tiltak som kan inspirere til også å bruke sentrum i større grad.

Kistefoss-satsingen er spennende. Her har vi bare sett begynnelsen. Skulpturparken kan gi grunnlag for å utvikle en turistmagnet.

Et fyrtårn for regionen er naturkvalitetene på Hadeland. Legges det nok arbeid i å få reiselivskvalitetene nok fram som et kvalitetsfortrinn? Her må aktørene samarbeide mer aktivt, dvs. være kreativ i utnyttelsen av Randsfjorden, løfte fram det historiske.

Holdningsskapende arbeid viktig i det regionale arbeidet. Et eksempel: for bo- og næringsetableringer må ikke kommunegrensene være avgjørende for hvor en etablerer seg. En funksjonell og god arealdisponering i en regional kontekst viktig.

Bioenergisatsingen spennende. Et eksempel som kan gi erfaring til andre er Bergermoen, som utvikler et av Europas største drivhus, med en grønn profil.

Historiske Hadeland er et annet satsingsområde, der utfordringen er å synliggjøre kvalitetene på en god måte. Her er det mye spennende å ta av, og utviklingen av en strategi for hva en gjør på kort sikt, lang sikt, av rituell karakter og av holdningsskapende arbeid kan være en spennende tilnærming.

Vedlegg 2

Seminarresultater: Deltagernes vurdering av fortrinn i de to av de tre kommunene i regionen de ikke bor i/har tilhørighet til

Nevn 3 fortrinn ved de to kommunene i regionen som du ikke bor i /har tilhørighet til

Resultater fra 44 deltagere:

Gran 17

Lunner 16

Jevnaker 11

Jevnaker

Jevnakers fortrinn, vurdert av personer med bosted/tilhørighet til Gran og Lunner

Grans deltageres vurdering (tallet angir antall ganger nevnt av de 17 deltagerne):

Fremstår som bykommune
 Nesbakken som handelssted
 Hadelands peneste tettsted
 Et sentrum 2
 Alt samlet på ett sted 2
 Nesbakkens tilknytning til Randsfjorden 3
 Nærheten til Hønefoss 2
 Kommunens beliggenhet mellom Ringerike og Hadeland
 Stor turisme, og potensial til å utnytte den
 Sommerturismens omsetningsmuligheter
 Hadeland Glassverk 14
 Kistefoss 3
 Bronsebukken
 Næringslivsutviklingen
 Gode boområder
 Mange arbeidsplasser
 Idrettsmulighetene
 Tilgang til skøytebane og kunstis
 Nærheten til arbeidsmarkedet på Ringerike
 Nærheten til Ringerikeregionen
 Nærheten til Randsfjorden 5
 Nærheten til Nordmarka 2
 Nærheten til Gardermoen
 Trafikknutepunkt og tverrforbindelse (Gardermoen – Bergen)

Lunners deltageres vurdering (tallet angir antall ganger nevnt av de 16 deltagerne):

Har ett kompakt og definert sentrum 2
 Konsentrert sentrumsutvikling 2
 Hyggelig handelssentrum 2
 Det arbeides bra med tettstedsutvikling
 Sentral bosetting og næring rundt Nesbakken
 Stabil politisk ledelse 2
 Effektivitet og nærhet kommune - befolkning
 God og effektiv struktur på kommunal tjenesteproduksjon (skole/omsorg)
 Mulighetene til å utnytte potensialet Hadeland og Ringerike
 Grensa med Buskerud
 Næringsliv med hjørnesteinsbedrift
 Eggemoen 2
 Kulturtilbudene i kommunen
 Hadeland Glassverk 14
 Kistefoss 2

Midtre Olimb
Muligheter for å kjøpe ferskt brød på søndager
Nærheten til Nordmarka 2
Tversjøen
Sauefritt område i skogen (vestsida)
Kort vei til Hønefoss 4
Nærhet til Gardermoen
Nærheten til Randsfjorden 7
Badeplasser ved Randsfjorden

Gran

Grans fortrinn, vurdert av personer med bosted/tilhørighet til Lunner og Jevnaker

Lunners deltageres vurdering (tallet angir antall ganger nevnt av de 16 deltagerne):

Mange arbeidsplasser – har et etablert handels- og næringsliv
 Gran sentrum med godt handels- og tjenestetilbud 5
 Regionsenter for Hadeland
 Distriktets næringsklynge (senter)
 Stor adm. i kommunen gir muligheter og ressurser til utvikling
 Regionalt knutepunkt 2
 Vassenden og Brua 2
 Brandbu, et hyggelig samlingssted 17.mai
 Vigga gjennom Brandbu
 Røykenvika 2
 Godt og utholdende fokus på næringsutviklingen 3
 Primærnærings
 HAPRO
 Mohagen 2
 Hadelandparken
 Utdanningstilbudene
 Har vunnet på å få offentlige arbeidsplasser (NAV, Likning/folkereg., ny videregående skole)
 Aktiv utbygging
 Lave boligpriser
 Kulturbasert næring og kulturarv/særtrekk
 Granavollen 5
 Tingelstadhagan
 Lygna(sæter) 3
 Lygna og skiløypenettet
 Øståsen
 Rikt på kulturopplevelser 2
 Søsterkirkene og Folkemuseet
 Kulturlandskapet 5
 Videregående skole 2
 Idrettsanleggene
 Kort vei til Gardermoen
 Jernbane

Jevnakers deltageres vurdering (tallet angir antall ganger nevnt av de 11 deltagerne):

Gran med gode sentrumstilbud 2
 Godt utbygd sentrum med utviklingsmuligheter 4
 To levedyktige handelssentra
 Industrisatsingen
 Bioenergikompetansen
 Kunsthåndtverksbedrifter

God arealtilgang for næring – og tettstedsutvikling 2
God arbeidsplassdekning
Rimelig å bygge
Stabilt innlandsklima
Skoletilbudet/den videregående skolen 4
Granavollen med sine attraksjoner 3
Spennende norgeshistorie knytter seg til området
Kulturlandskapet 5
Variasjonene i "Lendet": fjord, skog, dyrket mark osv.
Nærheten til Randsfjorden 2
Lyngna
God infrastruktur
En av de viktigste Nord-Sør-aksene kommunikasjonsmessig går gjennom kommunen
Togforbindelsen til Oslo 2
God forbindelse Oslo, Gardermoen 2
Nærheten til Marka 3

Lunner

Lunners fortrinn, vurdert av personer med bosted/tilhørighet til Jevnaker og Gran

Jevnakers deltageres vurdering (tallet angir antall ganger nevnt av de 11 deltagerne):

Tettstedsutvikling i gang
 Sentral Oslonær beliggenhet 3
 Kulturlandskapet
 Vakkert kulturlandskap i Nordbygda
 Nærheten til Marka 8
 Ski- og turmulighetene
 God infrastruktur
 En av de viktigste Nord-Sør-aksene kommunikasjonsmessig går gjennom kommunen
 Togforbindelsen til Oslo
 Pendlermulighetene og tilknytningen til Oslo 2
 Mulighetene for å nå sosiale begivenheter i Oslo
 God forbindelse Gardermoen, Oslo 5
 Sentral beliggenhet i forhold til (snart) E-16
 Godt med areal med god beliggenhet 2
 Rimelig å bygge
 Muligheten til å bo fritt
 Nær skoletilbud
 Høyt utdannelses- og kompetansenivå blant innbyggerne

Grans deltageres vurdering (tallet angir antall ganger nevnt av de 17 deltagerne):

Fantastisk natur
 Nærheten til Gran tettsted
 Nærheten til Oslo 14
 Nærheten til Gardermoen 10
 Nærheten til Marka 12
 Nærheten til Øståsen
 Friluftsliv og naturopplevelser
 Turmuligheter og rekreasjon Mylla 2
 Har Bislingen
 Har Harestua
 Sterk vekst i Harestua-området
 Bomiljøet på Harestua
 Kultur og dugnadsånd på Harestua
 Harestuvannet
 Kort pendlevei til oslo
 Ung befolkning og vekstpotensiale 3
 Godt utdannelsesnivå blant befolkningen
 Infrastruktur/veier
 Gode kommunikasjonsmuligheter øst-vest og nord-sør

Gode kommunikasjonsforbindelser 2
Togforbindelsen til Oslo
Gruvene 2

Vedlegg 3

Hadelandregionen – våre fortrinn

Forslag til hva som er fortrinn i regionens tre kommuner (punkt 1-6), og hva som kan gjøre disse fortrinn enda bedre og mer synlige:

- 1. Bolig og bomiljø**
- 2. Næringsutvikling og arbeidsplasser**
- 3. Offentlig og privat tjenesteyting (kultur, skole, helse og annen tj.yting)**
- 4. Senterutvikling/tettstedsutvikling**
- 5. Turisme og besøkende**
- 6. Energi- og klimautvikling**

Nevn avslutningsvis tre konkrete tiltak, tiltak som vil gjøre Hadelandregionen attraktiv og enda mer synlig i årene som kommer

Tema 1: Bolig – og bomiljø

Gruppe 1:

Fortrinn:

Landlig, «i skogen», sentrumsmiljø, variert bomiljø, variasjonen kombinert med lave priser nært Oslo, stor variasjon av boliger, mer enn i mange andre områder, kort avstand til Oslo, 1/2 time til Gardermoen, variert kulturlandskap, nærhet og tilgjengelighet til marka, gode skoletilbud, Lygna, idrettspark i Gran, Brandbu, Lunner – ungdomsidrett, bra kulturtilbud, gangavstand til sentrum, å kunne være i sentrum og samtidig se utover kulturlandskapet og se stjernehimmelen, skoler i tilknytning til aktivitetsområder.

Hva kan gjøre disse fortrinn enda bedre og mer synlig?

Bokvaliteten bør markedsføres bedre, jobbe mer med variasjonen, leiligheter i sentrum appellerer mest til eldre – bør også kunne gi tilbud til barnefamilier, rekkehus eller liknende - gode bomiljøer, barnevennlig, rimelig tilbud for unge familier, ivareta identiteten på Hadeland – skal være annerledes enn andre steder, bør videreutvikle kommunenes nettsider, bli mer synlig, ta vare på kvaliteter, ikke ny «drabantby», Gjøvikbanen har et potensiale! Avhengig av en viss vekst – men må balansere, Gran ønsker mer vekst (0,6 % i dag) bør konsentrere bebyggelsen, fortette der det er bygd ut og styre bosettingen for å ta vare på kulturlandskapet og andre kvaliteter.

Gruppe 2

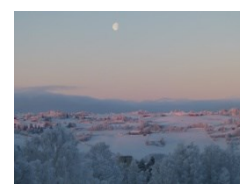
Fortrinn

Et vakkert kulturlandskap med ”brede bygder” og et godt bomiljø, varierte arbeidsplasser og satsing på næringsutvikling, god kommunal tjenesteyting og godt utbygde tjenester innen helse, omsorg og skole. Et rikt kulturliv, og et variert tilbud på fritidsaktiviteter for barn og voksne.

Et gunstig prisnivå på bolig med stor variasjon i tilbud for nyanskaffelse, eller bytte av bolig basert på den enkeltes ønsker og behov. Tettbygd eller usjenert, ledige tomter, eneboliger, småbruk, eller leilighet, alle beliggende i trygge omgivelser.

Kort vei og stor nærhet til naturen med et godt tilrettelagt friluftsliv som kan tilpasses eget behov. (Turister, skiløyper, kulturlandskap, historiske steder, pilgrimsleden (Gudbrandsdalsleden))

Togforbindelse med Oslo som letter adkomst til arbeid for pendlere som har mulighet til å benytte tilbudet, samt en kort vei til kulturelle aktiviteter som opera, kino og annen dspredelse.

Tverrforbindelse til Norges hovedflyplass. Nyttig for næringsliv og for innbyggere i regionen ved et arbeidsforhold og ved reise. Gir et alternativt og rimelig boligtilbud utenfor pressområdene for de som ønsker å flytte til Hadeland med arbeidsplass på Gardermoen.

Hva kan gjøre disse fortrinn enda mer synlige?

Synliggjøre/markedsføre regionens fortrinn ved å benytte etablerte tidsskrifter og informasjonskanaler som er aktuelle for vår region, ”Snø og ski”, Reiselivsavisen og riksmidia. (I reiselivsavisen finner du spennende lesestoff om Hadeland og Ringerike.)

En bred markedsføring av alle kommunale nettsider og andre nettstedet som presenterer vår region. (eks. www.regionhadeland.no , www.visithr.no) Prioritere navnet Hadeland på Google

Forbedre og legge til rette for økt satsing på infrastruktur som veier, jernbane. Fremheve det som er bra, eks kraftforsyning, telekommunikasjon, bredbånd, vann- og avløpsnett og avfallshåndtering.

Lage en felles markedsføring av ledige tomter, boliger og nye boligfelt, og med fokus på unge utflyttere som kan tenke seg ”hjem til Hadeland”

Komme til enighet om sentrumsutvikling ved alle tettsteder i et forpliktende samarbeid og satse sammen om å få til sentrumsnære tomter med fokus på hele regionen.

Positiv omtale med informasjon til alle innbyggere ved bruk av masseutsendelser og etablerte kanaler

Felles plattform **Gran- Lunner – Jevnaker**

Gruppe 3

Fortrinn:

Rimelige boliger

Bredt spekter i boligtilbudet, for eksempel ”passivhus” – lavenergihus

Ledige boligtomter

Bo nært Oslo samtidig som en bor landlig. For mange er det akseptabelt å bo på Hadeland og pendle til Oslo.

Hva kan gjøre disse fortrinn enda mer synlige?

Bedre busstilbud mot Gardermoen

Bedre offentlig transport på Hadeland

Korte ned reisetida Oslo – Hadeland (45 min)

Ha boliger å tilby

Markedsføring av Hadeland

Lengre åpningstid i barnehager

Flere sentrumsnære boliger i Gran/Brandbu

Gruppe 5

Fortrinn

- Beliggenhet – nærhet til Oslo, Gardermoen og naturen
- Trygge oppvekstvilkår for barn og ungdom
- Varierte boområder og varierte boformer tilgjengelig
- Nær Oslo, men langt nok unna til å ikke være en forstad
- Gode lokale fritidstilbud

Hva kan gjøre disse fortrinn enda bedre og mer synlige?

- markedsføring
- Passe på god byggeskikk

Tema 2 Næringsutvikling og arbeidsplasser

Gruppe 1

Fortrinn

Kort vei til markedet, gunstig beliggenhet, attraktivt for næringsutvikling, ikke nødvendig å pendle, mindre transport, attraktive næringstomter med gunstig beliggenhet i Mohagan – en suksess, finnes mange arbeidsplasser på bygda, - kan utvikles, allerede etablerte virksomheter, eks. glassverket – setter Hadeland på kartet, tegneseriemuseet Brandbu, bra tilgang på næringsareal, turistbedrifter

Hva kan gjøre disse fortrinn enda bedre og mer synlig?

Utbygging av rv4 og Gjøvikbanen, «rundtur» med attraksjoner – koble dem sammen, utbygging av infrastruktur, bedre interkommunalt samarbeid, utnytte ringvirkninger – potensiale for mer, regionalt samarbeid viktig – hvilke arbeidsplasser passer hvor, fordel å pendle til nabokommunen i stedet for Oslo, hva passer på forskjellige steder, utvikle næring, turismnæring kan bygges videre på, flytte tegneseriemuseet til glassverket.

Gruppe 2

Fortrinn

Store arealer som kan utvikles og legges til rette for nye næringsområder. Stabil, solid og kompetent arbeidskraft og mulighet for å hente tilbake eksportert kompetanse fra Oslo og andre regioner. Mange merkevarer som kan være et ”trekkplaster” for å tiltrekke ny næring – Hadeland Glassverk, Hadelandprodukter AS, Kistefosmuseet, Solobservatoriet, og mangfold av småbedrifter som yter en rekke forskjellige tjenester.

Hva kan gjøre disse fortrinn enda mer synlige?

Klargjøre arealer og tilby tomter til etablert eller ny næring (eks. Mohagen fra 1974 til i dag.) Profilere mulighet for etablering i riktige media. Direkte kontakt med bedrifter. Mohagen, 350 mål under utvikling.

Lage en felles næringsstrategi for regionen i samarbeid med det etablerte næringslivet.

Kartlegge hvilke tjenester som utføres i regionen.

Forankre sentrumsutvikling i etablerte tettsteder og motivere alle innbyggere til å utvikle handelsstedet Gran som et regionalt senter.

Gruppe 3

Fortrinn

Hadelendinger har rykte på seg for å være stabil arbeidskraft
 Ubenyttede naturressurser
 Miljø og kompetansen i Mohagen, Eggemoen, Bergermoen, Hadeland Glassverk er en drivkraft videre
 Bioenergiregion
 Nærhet til Oslo for kurs og konferansemarkedet

Hva kan gjøre disse fortrinn enda bedre og mer synlige?

Markedsføring av våre næringsområder
 Bilbransjen er stor på Hadeland. Kompetanseutvikling i bilbransjen.
 Med bakgrunn i Bioarbeidet på Hadeland - utvikle kunnskap om bruk av fornybar energi
 Korte ned reisetida til Oslo
 Bedre standard og kapasitet på veiene
 Utvikle hotellene. Drift og standard. Kurs og konferansemarkedet er i akseptabel avstand fra Oslo og Gardermoen.

Gruppe 5

Fortrinn

Hadeland har et stort potensial for utvikling:
 Nærhet Oslo Gardermoen
 God infrastruktur (tog – vei)
 Næringstomter tilgjengelig
 Gode kompetansemiljøer
 Har ressursene i folk som bor her, men som pendler inn til Oslo
 Lønnsfortrinn i forhold til at det er billigere å bo her, trenger ikke betale like høye lønninger som i Oslo

Hva kan gjøre disse fortrinn enda bedre og mer synlige?

Markedsføre oss bedre utenfor Hadeland
 Knytte sammen kompetansemiljøene på Hadeland
 Utnytte potensialene bedre

Tema 3: Offentlig og privat tjenesteyting (kultur, skole, helse og annen tj.yting)

Gruppe 1

Fortrinn

Musikk, idrett og teatermiljø – kulturskoletilbud i alle kommunene, godt oppvekstmiljø, trygt for barn og unge, Jevnaker flinke til å flytte offentlige virksomheter til sentrum, skaper liv i sentrum, Jevnaker har kostet på skolene, stor frivillig sektor på Hadeland.

Hva kan gjøre disse fortrinn enda bedre og mer synlig?

Utfordring å fordele tilbudene mellom kommunene, lokale aktiviteter er viktig men noen aktiviteter kan man kjøre til, andre bør ligge i gangavstand, mangler svømmehall, når det gjelder helsetilbud kan det være fordeler å samarbeide – større fagmiljø, se på bedre interkommunalt og regionalt samarbeid. Flere bør inn i kulturskolen, bedre samordning mellom offentlig forvaltningsnivå – en utfordring, mangler skoler i sentrum, beliggenheten viktig, funksjoner til sentrum, eks. Harestua – kommunen bør tenke denne type aktiviteter, organisasjoner. Samordne offentlig virksomhet som styrker sentrum.

Gruppe 2

Fortrinn

Nærhet til egen skole, barnehager og øvrige kommunale tjenester
Fornøyde brukere?
Et aktivt mangfoldig kulturliv
Frisk luft overalt
Godt tilrettelagt for fysiske aktiviteter. (Idrettsanlegg)
Etablerte frivilligsentraler

Hva kan gjøre disse fortrinn enda mer synlige?

At vi alle er gode ambassadører gjennom positive holdninger og felles dugnadsinnsats for å oppfylle regionens fortrinn

Gruppe 3

Fortrinn

Avisa Hadeland sin kulturdekning
Resultatene i skolen i Gran
Desentralisert høyskoleutdanning

Historiebasert kultur, spesielt Søsterkirkene, HG og Kistefoss

Hva kan gjøre disse fortrinn enda bedre og mer synlige?

Markedsføre kulturen bedre. Destinasjonsselskapet sentralt i dette arbeidet.
Heldøgns legevakt på Hadeland

Gruppe 4

Fortrinn

Oppkomme av kultur og idrettstilbud
Kulturskole
Flotte idrettsanlegg

Hva kan gjøre disse fortrinn enda bedre og mer synlige?

Videreutvikle kulturtilbudet i nærområdet
Bedre kommunikasjon mellom tettstedene for å muliggjøre deltakelse på kulturaktiviteter fra alle deler av befolkningen
Utvikle desentraliserte kulturtilbud innen annet enn idrett

Gruppe 5

Fortrinn

- Offentlig tjenesteyting oppleves stort sett som god
- Godt IS samarbeid

Hva kan gjøre disse fortrinn enda bedre og mer synlige?

- Mer samarbeid kommunene i mellom, men det kan også for mye samarbeid (viktig å evaluere samarbeidet og samarbeidsformer jevnlig)
- Jobbe bevisst med å utvikle omdømmet, få frem de gode historiene fra tjenesteytingen, ikke bare de dårlige
- Få bibliotekene til å bli en møteplass
- Bør ikke være slik at de som vil minst får bestemme mest

Tema 4: Senterutvikling/tettstedsutvikling

Gruppe 1

Fortrinn

Viktig å forsterke og holde fast ved Gran som regionsenter, men det kan være andre steder som har andre kvaliteter (eks. Harestua)

Harestua i støpeskjeen – gunstig beliggenhet og store bolig - og næringsarealer.

Hva kan gjøre disse fortrinn enda bedre og mer synlig?

Se på variasjonene i Lunner, Jevnaker og Gran– bør passe på å ikke bli like hverandre

Bør ikke spre handelen – viktig å styre – må ikke etablere nye handelssentre

Noen ildsjeler kan sette i gang – eks. stadig nye spisesteder i Brandbu men vanskelig i Gran – hvorfor?

Politikerne må tørre å ta noen upopulære avgjørelser

Unge etablerer seg helst på Harestua, Gran sliter med å få unge til å flytte dit - bør utvikle flere kompetansesarbeidsplasser

Lokalisering av skole er viktig! – eks. Lunner.

Spille på lag med Oslo, regional planlegging og styring.

Små lokale sentre – utvikle sentre som ikke konkurrerer med Gran.

Gruppe 4

Fortrinn

Gran er utpekt som denne regionens næringsklynge i Osloregionen

Gratis parkering

Ett regionsenter

Brandbu med sitt særpreg. Vigga som miljøelement

Nesbakken som konsentrert sentrum på Jevnaker med stort potensiale områder for fortetting

Harestuas utbyggingspotensiale med ny stasjon

Grans storgate nord (bygningstilbud)

Tettsteder med kollektivknutepunkt på Gjøvikbanen

Hva kan gjøre disse fortrinn enda bedre og mer synlig?

Potensiale for utvikling Gran sentrum nord

Estetikk og byggeskikk

Planstyrt utvikling

Lunner må velge hva som skal være tettsteder

Bruke fortettingspotensialet

Gruppe 5

Fortrinn

- Varierte tettsteder, ulike, og med ulike tilbud
- Tettstedene er gode møteplasser for folk
- Mange av tettstedene ligger tett på jernbanen

Hva kan gjøre disse fortrinn enda bedre og mer synlige?

- Tettstedene bør utnytte sin egen autentitet bedre, ikke kopiere andre
- Store utviklings og fortettingsmuligheter, f.eks i Gran sentrum
- Mer bosetting tett på handelsentraene
- Tettstedene bør være av en viss størrelse og ha en del tilbud for å tiltrekke seg ungdom (tilbakeflytting)

Gruppe 6

Fortrinn

Regionalt senter – Gran har gratis parkering
 Får alt en trenger innenfor et lite område på Gran
 Har befolkningsvekst
 Levelige boligpriser
 Arbeidsplasser i nærområdet

Hvordan gjøre disse fortrinn bedre og mer synlig?

Se til KRÅD mtp arealplanlegging for å få trygge nærmiljø (punkt ført på etter møte av Hanne Molden)

Aktiv bruk av byggeskikk for å få en ønsket utforming av framtidens sentre på Hadeland. Dette vil i særlig grad bety at det stilles krav til utforming av boliger og forretningsbygg. Dette kan styres gjennom planarbeid.

Boliger i sentrum – sentrumsnært. Dette skaper liv i et sentrum og reduserer behovet for transport. Kan sees som positive tiltak både i forhold til klima/energi og kriminalitetsforebygging

Offentlig styring med hvor det skal bygges og utvikles sentrumsområder

Boliger nær skolene

Variert botilbud sentrumsnært

Legge til rette for lekeplasser og steder å oppholde seg i sentrumsområder

Harestua – her har en muligheter for mye på ett sted; nye boliger, idrettshall, næring, offentlig tjenestetilbud, grøntområder og tilgang til Marka

Bruke elva i sentrum som en positiv miljøfaktor

Tema 5: Turisme og besøkende

Gruppe 1

Fortrinn

Randsfjorden, Røykenvik, båthuset, kirkene, brenneriet, Hadeland glassverk, Midtre Olimb, marka – utmarksområdene, kulturminner, Harestuvannet, Bergstjernet, Fjorda-området, Bergverksmuseet på Grua (guiding i gruvene), Solobservatoriet, Bislingen i Lunner

Hva kan gjøre disse fortrinn enda bedre og mer synlig?

Samordne attraksjonene

Informasjon og skilting

Randsfjorden bør utnyttes bedre – tilrettelegge for båttrafikk, etc.

Tilrettelegge for å oppleve kulturminner.

Potensiale ved vannene – tilrettelegging for gangveg rundt – også for uu der det er naturlig

Gruppe 4

Fortrinn

Hadeland glassverk

Kistefoss

Gruvene på Grua

Solobservatoriet

Granavollen

Randsfjordmuseet

Pilegrimsleden

Kulturlandskapet

Norges 4. største innsjø

Lygna

Marka

Fjorda

Omgitt av åser og friluftsområder

Ligger godt til rette for dagturisme fra Oslo

Hoteller Randsvangen, Torbjørnrud, Sanner, hotell Hadeland

Sløvika

Nordtangen og Viubråtan som lavkosttilbud for overnatting

Norges eneste innlandsferge på Randsfjorden

Hyttebygging

Tradisjonsmat Sangnæs, Sangnæspølsa, Brandbu pølsemakeri

Serveringssteder i friluftsområdene

Røykenvika

Hva kan gjøre disse fortrinnene enda bedre og mer synlig?

Sommeråpne hoteller

Gjøre Randsfjorden mer tilgjengelig ved Hadeland glassverk

Nord-sør-gående båt på Randsfjorden

Tilrettelegge bedre for salg av lokale varer

Stimulere til økt hyttebygging

Markedsføring ved parkeringsplasser

Markedsføring av regionen

Mårettet på markedsføring

Felles regionprofil på produkter fra Hadeland – look to Valdres

Rimelige overnattingstilbud

Gruppe 5**Fortrinn**

- KULTURLANDSKAPET + MARKA

- Den «berørte naturen» er unik

- Nærheten til Oslo

- Hadeland Glassverk, Fyrtårn

- Fjorda og Randsfjorden

- Konkurransedyktige hoteller og konferanssteder

Hva kan gjøre disse fortrinn enda bedre og mer synlige

- Randsfjorden er ikke brukt, bør tas i bruk mer i turistformål

- Kulturlandskapet må markedsføres mye bedre

- Bygge selvtillit og stolthet blant innbyggerne, slik at de blir gode ambassadører

- Aktører jobbe bedre sammen mot samme mål, liknende samarbeid som «Historiske Hadeland» er bra!

Gruppe 6**Fortrinn**

Hadeland Glassverk

Kistefos

Granavollen

Pilegrimsleden

Bronsebukkene

Det er gratis parkering

Nærhet til naturen

Nærhet til cruisehavn (Oslo)

Røykenvik

Randsfjorden
Konferansefasiliteter
Bislingen
Hyttetomter

Hva kan gjøre disse fortrinn enda bedre og mer synlige?

Nesbakken, få til synergieffekter av at det er et stort antall besøkende på Glassverket
For å få folk til å bli litt lenger i distriktet, for eksempel sove over, burde vi hatt tilbud om campingovernatting og campinghytter. Mange tilreisende kommer i bil.

Lage opplevelsespakker. Eksempler på dette kan inkludere HG, Granavollen, Kistefos – forestilling om kvelden med bronsebukkene. Her er det også et rikt kulturliv som kan by på mange typer forestillinger.

Bedre skilting

At de ulike aktørene som møter tilreisende har god kunnskap om aktuelle aktiviteter og kan formidle dette på en god måte.

Åpne hoteller

Gode kart – for å gå tur eller oppsøke steder/attraksjoner. Dette kan være temakart.

Egen Hadeland-app / del av Østlandsappen til Visitoslo.com

Få kongresser til Hadeland. Oppdager Hadeland – og kommer kanskje tilbake.

Båtturer på fjorden – samarbeid med HG

Teambuildingsaktiviteter for konferansegjester slik at vi får vist fram

Eget program for ledsagere på kurs

Være Ja-kommuner

Tema 6: Energi- og klimautvikling

Gruppe 4

Fortrinn

Skog

God tilgang på biomasse til nær- og fjernvarmeanlegg

CO2 opptak fra skog

Energigården – fyrtårn på landsbasis

Gjøvikbanen

Korte avstander internt på Hadeland som minimerer transportbehovet

Nærhet til flyplass betyr mindre transport ut til flyreiser

HRA - gassutnyttning

Gebyrfri bygging av passivhus i Jevnaker og Lunner

Etablert fjernvarmenett i Gran sentrum

Hva kan gjøre disse fortrinnene enda bedre og mer synlig?

Mer skogplanting

Energiutnyttning fra landbruksvirksomhet – utnytte gjødselsgassene til energi

Utnytte gasser fra HRA til energibruk

Utvikling av Gjøvikbanen

Vern gjennom bruk

Økt bruk av tre i nybygg

Bedre kollektivløsning øst-vest, og Brandbu-Gran-Gardermoen

Synlig kompetansemiljø innen bioenergi

Markedsføring

Nye boligområder kan bygges nært kollektivknutepunkt

Gruppe 5

Fortrinn

- Langt fremme på bioenergi

- God tilgang på biobrensel, mye skog

- Omdømme som grønn region

- Kompetanse på Energigården

- Store prosjekter i gang som får oppvarming fra bioenergi

Hva kan gjøre disse fortrinn enda bedre og mer synlige?

- Jobbe for at jernbanene blir bedre – pendling bør være så klimanøytralt som mulig

- Jobbe for å få Mohagan som grønt industriområde – klima fyrtårnsertifisering

- Få mer mediaomtale nasjonalt om prosjekter

- Lage en helhetlig markedsføringstrategi

- Passe på kompetansen – heve den, dele den, holde på den
- Se på klima- og energiltak som noe vi kan tjene penger på, ikke bare som unødvendige utgifter
- Jobbe for toglinjen Roa –Jevnaker- Hønefoss, kanskje aktuell som persontrafikk etter hvert

Gruppe 6

Fortrinn

Har vært grønne energikommuner

Energigården representerer mye kompetanse i regionen

Marka – grønn struktur og nærhet til marka. Dette gir muligheter for bruk av naturen uten at en behøver å reise langt.

Mye matproduksjon i regionen – kortreist mat

Lokalt energiselskap – føringer fra kommunene – nærmere tilknytning mot Ringerike.

Fornybar energi

Vi har et godt klima og ren luft

Skogressurser som må være i drift. Ikke verne for mye, da dette kan ha negative klimakonsekvenser.

Har fortsatt dyrehold i det åpne landskapet. (Bekymring at dyreholdet går ned.)

Mulig å bruke tog – fra Gran og Lunner til Oslo. Bra frekvens. Bør også kunne nyttes til transport til ny videregående skole på Gran (tiden det tar bør komme ned på under 45min)

Fjernvarmeanlegg – Mohagen, Gran, Lunner og Jevnaker

Hva kan gjøre disse fortrinn bedre og mer synlige?

Randsfjorden, kan den benyttes som varmekilde

Bedre kollektivtrafikk – til riktig pris.

Jernbanen - stoppested på Jevnaker, togforbindelse fra Viggadalen til Jevnaker/Hønefoss

Samarbeid mellom leverandører til varmeanlegg

Primærnæringa – samarbeid

God transport og arealplanlegging ved utbygging

Legge til rette for boliger i nærheten av knutepunkter

Bidra til at lokale forretninger tar inn lokale varer

Mobilt slakteri – markedsføre, lokal mat; Annes hage – rakfisk

Tog bør stoppe på Jevnaker

Bør kunne bli klimapositiv? Mye biltrafikk – gjennomgangstrafikk. Har mye lokal bilkjøring.

Både på riksveg 35 og riksveg 4.

Nevn tre konkrete tiltak, tiltak som vil gjøre Hadelandregionen attraktiv og enda mer synlig i årene som kommer

Gruppe 1

Gjøvikbanen

Visithadeland.no

Synliggjøre Hadeland i Osloregionen

Gruppe 2

Synliggjøre og markedsføre vår regions mangfold og særpreg til innbyggere

Innbyggerdugnad – gjennom positive handlinger og ord, fremme vår regions fortrinn ved bruk av personlig engasjement, sosiale medier og presse.

En godt planlagt dugnad med start kl 12⁰⁰ uke 12 år 2012

Deltagere: Alle ansatte i offentlig sektor og deltakere på samling onsdag 23. november 2011

Etablere og forbedre infrastruktur i regionen

Gruppe 3

Samferdsel, veier, jernbane

Felles markedsføringsstrategi

Tettstedsstrukturen

Gruppe 4

Felles, spisset markedsføring

Utbygging av veg og bane

Være bevisst på hvilke tettsteder som skal utvikles og tilføres ressurser

Gruppe 5

Markedsføring av Hadeland

Klimatankegang i utbyggingsfase

Jernbane

Gruppe 6

Hjertesukk:

RV 4 - skjer ingenting...

Bruker lengre tid til Oslo i dag enn for 25 år siden

Vedlegg 4

Seminarprogram og seminardeltagere, Hotell Hadeland 23. november 2011

Hadelandregionens fortrinn - seminar 23. november

15.00 – 15.15 Om regional plan Hadeland (Edvin Straume, Regionrådet for Hadeland)

**15.15 – 15.35 Om ”Våre fortrinn”, opplegg gjennomføring og
prosessdeltagelse (Vidar Vanberg, Norsk Institutt for by- og
regionforskning)**

15.35 – 15.55 Inspirasjonsinnlegg 1 (Tor Sannerud, Direktør Visit Oslo)

**15.55 – 16.15 Inspirasjonsinnlegg 2 (Tore Moldstad Andresen, rådmann Lunner
kommune)**

16.15 – 16.45 Pause/servering

16.45 – 16.50 Introduksjon til gruppearbeid (Vidar Vanberg)

16.50 – 18.15 Gruppearbeid

18.15 – 18.30 Kaffe

18.30 – 19.15 Presentasjon av resultater fra hver av gruppene

**19.15 - 19.50 Plenumsdiskusjon, ledet av Edvin Straume
Oppsummering av dagen/veien videre**

Hadelandregionens fortrinn – seminardeltagere 23.november 2011

Regional plan for Hadeland - Våre fortrinn. Arbeidsseminar 23. nov.

Gruppe 1

Hugo Hallum	Lunner	Gruppeleder
Øyvind Sørli	Gran	
Trine Myrmo	Jevnaker	
Odd Hovi	Gran	
Trine Øverlier	Gran	
Harald Tyrdal	Lunner	
Ingvil Aarholt Hegna	Oppland fk.	Sekretær

Gruppe 2

Katrine Foss	Lunner	Gruppeleder
Ingvald Eid	Gran	
Jan W. Holst	Jevnaker	
Turid Næss	Gran	
Tore M. Andresen	Lunner	
Rune Meier	Gran	
Hilde Brørby Fivelsdal	Jevnaker	
Håkon Skjervum	Lunner	Sekretær

Gruppe 3

Ann Therese Skari Ekeren	Gran	Gruppeleder
Harald Bjøralt	Lunner	
Terje Johansen	Gran	
Kristin Helgaker	Jevnaker	
Trygve Brandrud	Lunner	
Johan Esperum	Jevnaker	
Knut M. Lehre	Gran	
Knut Sønju	Jevnaker	Sekretær

Gruppe 4

Helge Sæthre	Gran	Gruppeleder
Handarin Nazir	Lunner	
Ellen Sagengen	Gran	
Astrid Faafeng	Gran	
Henrik Brørby	Jevnaker	
Mari Sangnæs	Gran	
Anders Larmerud	Lunner	
Gunn Elin Rudi	Lunner	Sekretær

Gruppe 5

Ole Christian Styri	Jevnaker	Gruppeleder
Fredrik Bärnhold	Lunner	
Elin Skovly	Lunner	
Dagfinn Edvartsen	Gran	
Arne Skogsbakke	Gran	
Vibeke Buraas Dynes	Lunner	Sekretær

Gruppe 6

Hanne Dahl Molden	Jevnaker	Gruppeleder
Per Sønsteby	Gran	
Per Aasen	Jevnaker	
Sissel Skjervum Bjerkehagen	Gran	
Geir Olsen	Jevnaker	
Anne Marte Skari	Gran	
Anne Grønvold	Lunner	Sekretær

Lokal transport på Hadeland. Reduksjon av klimagassutslipp fra privatbilbruk -

Bruk av partnerskapsmidler 2014

Innstilling

I tråd med forutsetningene innarbeidet i Partnerskapsavtale mellom Oppland fylkeskommune og de samarbeidende kommuner på Hadeland bevilges 200 000 kr til prosjektet «Lokal transport på Hadeland. Reduksjon av klimagassutslipp fra privatbilbruk.»

Saksdokumenter

Vedlegg

Prosjektplan «Lokal transport på Hadeland. Reduksjon av klimagassutslipp fra privatbilbruk» revidert februar 2013	Ja
Reg.rådsak 4/13	Nei
Reg.rådsak 49/11	Nei
Reg.rådsak 32/10	Nei

Saksopplysninger:

Prosjektet "Lokal transport på Hadeland. Reduksjon av klimagassutslipp fra privatbilbruk" ble igangsatt av tidligere klimapådriver Live Ytrehus, og er siden 2011 videreført med prosjektleder Elisabeth R. Kjørven. Prosjektets navn forenkles oftest til "Lokal transport på Hadeland».

Prosjektbeskrivelsen er tidligere revidert og behandlet i Regionrådet i november 2011 og i februar 2013. Regionrådet er også orientert om resultater fra reisevaneundersøkelse 2 i oktober 2012.

Prosjektet er finansiert med 200 000 i skjønnsmidler fra Fylkesmannen i 2010, og partnerskapsmidler i 2010, 2011 og 2013 (100 000 i 2010, 200 000 i 2011 og 250 000 i 2013). Midlene som foreslås bevilget i dag, vil sammen med restmidler fra foregående år, finansiere driften av prosjektet frem til dette avsluttes med siste reisevaneundersøkelse i juni 2014.

Organisering

Regionrådet for Hadeland er prosjekteier, prosjektansvarlig er regionkoordinator Sigmund Hagen og prosjektleder er Elisabeth R. Kjørven. Rådmennene er styringsgruppe for prosjektet, og en deltager fra hver av bedriftene/enhetene i undersøkelsen deltar i arbeidsgruppa.

Utfordringer og mål for prosjektet:

I vedlagte prosjektbeskrivelse vises det til følgende utfordringer for Hadelandsregionen:

- Klimagassutslipp fra vegtrafikk er stor og stadig voksende.
- Gjennomgangstrafikken er det vanskelig å gjøre noe med, en bør derfor konsentrere seg om lokaltrafikken.
- Den største veksten i biltrafikken skapes lokalt.
- Det må til en holdningsendring knyttet til bruk av privatbil over kortere distanser. (Til

skole, arbeid og fritidsaktiviteter).

- Det lages ikke lokale statistikker som kan brukes til å måle effekten av tiltak.
- Skal en kunne arbeide med dette må lokal bilbruk kunne dokumenteres og klimaeffekt synliggjøres.

Mål for prosjektet:

Hovedmål: Å redusere klimagassutslippene fra privatbilbruk ved utvalgte skoler og arbeidsplasser og dokumentere dette.

Delmål

- Vise nivået av klimagassutslipp fra privatbilbruk ved utvalgte skoler og arbeidsplasser
- Gjennomføre tiltak for å redusere bruken av privatbil til utvalgte skoler og arbeidsplasser og registrere effekten av dette
- Dokumentere kjørelengder og valg av transportmiddel til arbeid og skole
- Identifisere lokale drivere og barrierer i valg av transportmiddel
- Gjennomføre tiltak som stimulerer til økt aktivtransport (sykle/gå) og gir helsegevinst

Effektmål:

- Reduserte klimagassutslipp
- Reduksjon i bruk av privatbil til jobb
- Redusert skolebarnkjøring
- Økt bruk av aktivtransport
- Bedret trafiksikkerhet i områdene rundt skolene
- Økt bruk av kollektive transportmidler eller samkjøring
- Økt andel elbil/hybridbil/lavutslippsbil (hovedansvar klimapådriver)

Fremdrift og tiltak:

Ved prosjektets oppstart ble det valgt å gjennomføre en reisevaneundersøkelse i tre deler for å dokumentere kjørelengder til jobb og skole.

Første reisevaneundersøkelse omfattet Moen skole (Gran kommune), Aditro i (Gran kommune), Andritz Hydro (Jevnaker kommune) og kommuneadministrasjonene i Lunner og Jevnaker.

I løpet av 2011 ble det foretatt både en økning og justering av antall deltagere til reisevaneundersøkelse 2 og 3. Utvalget er nå Moen skole, Harestua skole og Bergerbakken skole, Aditro og kommuneadministrasjonene i Lunner og Jevnaker.

Første reisevaneundersøkelse:

Undersøkelsen ble gjennomført i juni 2010 og viste blant annet at 57 % av elevene ved Moen skole ble kjørt til skolen, og at 86 % av de kommunalt ansatte og 93 % av de privat ansatte kjørte bil til jobb. Med dette som utgangspunkt ble det iverksatt en del tiltak. Blant disse kan nevnes:

- Informasjonsbrosjyre til alle foresatte ved skolen med fokus på fordelene ved å gå/sykle
- Ulike trafiksikkerhetstiltak og tiltak i skolen
- Kampanjer
- Samarbeid mellom skolene og involverte bedrifter/enheter

Andre reisevaneundersøkelse:

Undersøkelsen ble gjennomført i juni 2012 og viste blant annet at:

For skolene:

- 31 % av elevene på Moen ble kjørt til skolen. Dvs. en reduksjon på 26 % siden 2010.
- Reisemiddelvalget varierer mye med alder.
- Samlet for alle skoler blir 47 % av de yngste elevene kjørt, mens 17 % av de eldste blir kjørt
- Det er ulike utfordringer knyttet til skolene. For eksempel: lengde på skolevei, grad av trafiksikkerhet og ulike holdninger i foreldregruppene.
- Bilbruken i regionen øker (Dette gjelder all bilkjøring – ikke kjøring til skolene spesielt)

For de privat/kommunalt ansatte:

- 91 % kjørte til jobb
- ¾ har mer enn 4 km reisevei
- Blant de som har gode muligheter for å gå og sykle til jobben (under 4 km) er det svært få som faktisk velger det

Reduserte CO2 – utslipp ved Moen skole

Andre reisevaneundersøkelse viste en betydelig reduksjon i skolebarnkjøringen ved Moen skole, og beregninger utført av Vista Analyse viser at reduksjonen er på ca. 3 tonn. Dette utgjør om lag en tredjedel av en persons gjennomsnittlige CO2 – utslipp i Norge, som er nesten 9 tonn. På grunn av usikkerheten rundt utslippstallene er det viktig å merke seg at dette kun er et estimat og ikke nøyaktige beregninger på reduksjonene i utslipp.

Tredje reisevaneundersøkelse

Prosjektet legger opp til en tredje, og siste, reisevaneundersøkelse i mai/juni 2014. Utvalg og antall deltagere vil være det samme som under andre reisevaneundersøkelse. Regionrådet vil bli orientert om resultatene fra reisevaneundersøkelse 3 og evt. oppfølging og videre arbeid vil vurderes i forhold til disse.

På bakgrunn av reisevaneundersøkelsene vil det bli utformet en sluttrapport som vil bli presentert for regionrådet høsten 2014.

Prioriterte arbeidsoppgaver

I "Klimakur 2020", rapporten som beskriver tiltak og virkemidler for å nå norske klimamål mot 2020, er det nevnt tre virkemidler for å fremme sykling/gange. Det er:

- investering i sykkel- og gangveier
- skilting, informasjon, drift og vedlikehold av sykkel/gangvegnettet
- belønning for å sykle/gå

Prosjektet jobber med tiltak innenfor informasjon og holdningsskapende arbeid.

Prosjektet har laget informasjonsbrosjyrer med kart over sykkel- og gangveier ved Moen Harestua og Bergerbakken skole. Det er også laget annet informasjonsmateriell i forbindelse med ulike aksjoner ved skolene. I tillegg jobber skolene med holdningsskapende arbeid, der FAU og elevråd er involvert, for å redusere biltrafikken til skolen.

For de privat/kommunalt ansatte gjennomføres det gå/sykelkampanjer med belønningsordninger. I tillegg har prosjektet startet et samarbeid med Opplandstrafikk med

markedsføring av eksisterende rutetilbud og billetttilbud, tilpasning av rutetilbud og avganger og tilpasning av knutepunkt/holdeplasser.

En mer detaljert beskrivelse av tiltak finnes i milepælplan og aktivitetsplan i vedlagte prosjektbeskrivelse.

Vurdering

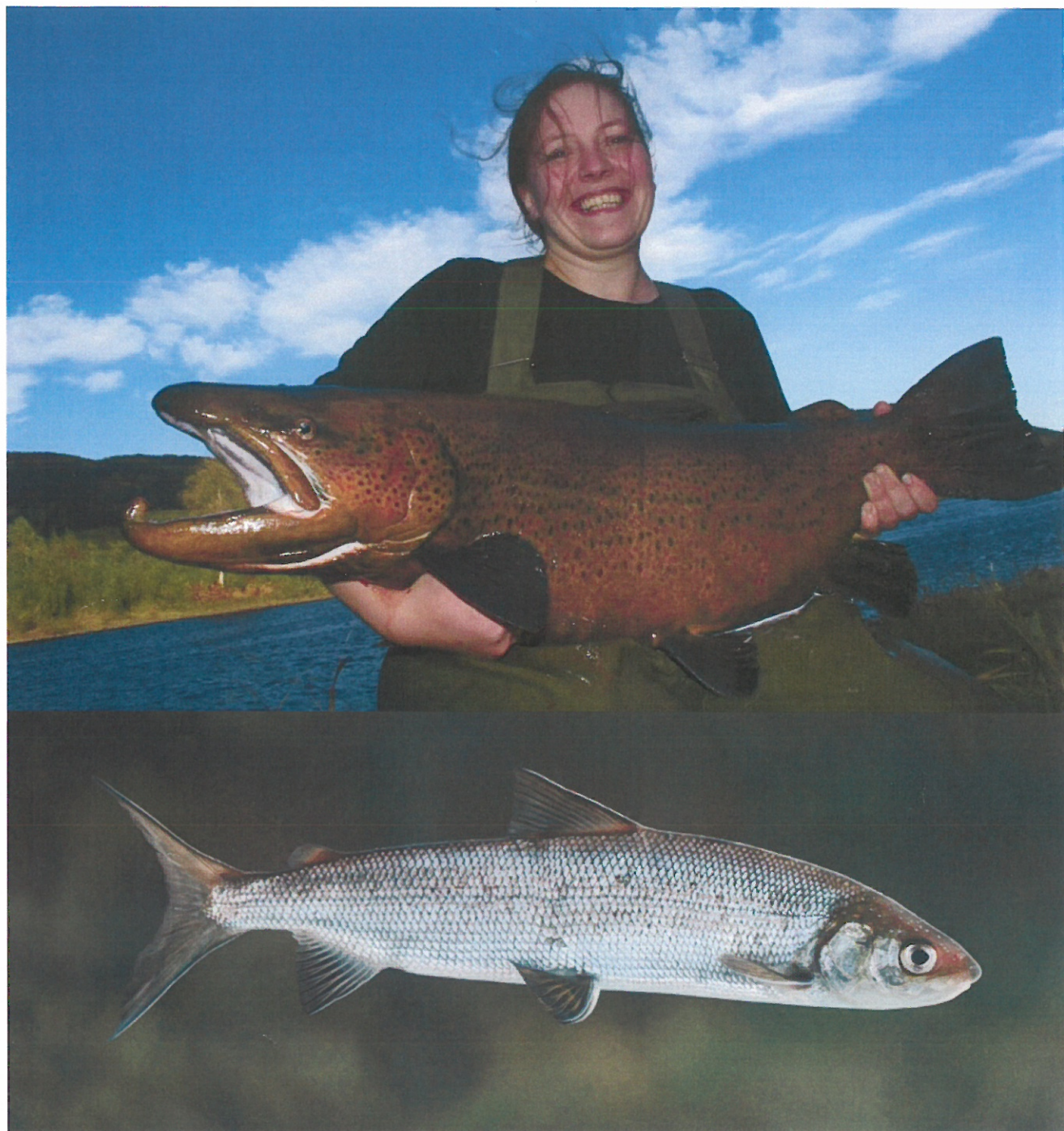
Den største biltrafikken skapes lokalt og det må til en holdningsendring knyttet til bruk av privatbil over kortere distanser. Skal en kunne arbeide med dette må lokal bilbruk kunne dokumenteres og klimaeffekt av redusert bilbruk dokumenteres. Med tre gjennomførte reisevaneundersøkelser vil en ha opparbeidet lokal statistikk som kan brukes i videre arbeid med å redusere lokal biltrafikk etter at prosjektet er avsluttet sommeren 2014.

Resultatene fra reisevaneundersøkelse 2 gir grunn til å tro at det er områder det er mulig å oppnå resultater gjennom lokale tiltak, særlig mht. skolebarnkjøring. Oppfølging av skolene og samarbeid med FAU og elevråd er viktig for å få dette til.

En ser det også som viktig at kollektivtilbudet på Hadeland følges opp. Med utbygging av ny Rv4, endring av kjøremønster, knutepunkt og holdeplasser i forhold til bosetting og næringsutvikling vil kollektivtilbudet måtte markedsføres, tilpasses og utvides. Nylig igangsatt samarbeid mellom Opplandstrafikk og Gjøvikbanen vil på sikt kunne gi Hadelandsbefolkningen et helt nytt kollektivtilbud.

Det innstilles på at 200 000 som er avsatt til prosjektet i Regional handlingsplan for 2014, stilles til disposisjon.

**INNLANDSFISKE
I RANDSFJORDEN 2014 - 2016.**
Videreføring av prosjekt startet opp i 2007.

Prosjektbeskrivelse.
september 2013, Kistefos Skogtjenester AS

1. Bakgrunn

Utnyttelse av innlandsfisk i Norge er beskjedent sammenlignet med tilsvarende situasjon i sammenlignbare land (blant annet Sverige og Finland). Det er myndighetenes klare mål at potensialet som ligger i disse ressursene skal utnyttes bedre. I St.meld. nr.19 (1999-2000) "Om norsk landbruk og matproduksjon" er det lagt viktige føringer for økt yrkesfiske etter ferskvannsfisk som aktuell tilleggsnæring i landbruket. Det er også pekt på tiltak for å bedre kvaliteten på fiskebestandene, noe som også kommer fritidsfiske til gode. Handlingsplanen for innlandsfiske fra Landbruks- og matdepartementet (2006) beskriver på en oversiktlig måte ulike utfordringer knyttet til en slik målsetting. Det er en målsetting å øke fangsten til 500 tonn årlig.

Handlingsplanen anbefalte blant annet følgende tiltak:

- Det bør kartlegges hvilke innsjøer som er best egnet for yrkesfiske.
- Utvikle rasjonelle, mindre arbeidsintensive og mer effektive fangstredskaper (for eksempel storruser).
- Innen arbeidet med fiskekultivering må det fokuseres mer på behovet for tynningsfiske som metode.
- Med finansiering fra offentlige utviklingsmidler bør det initieres pilotprosjekt i de kartlagte innsjøer/vann med sikte på å klargjøre hvilke utfordringer og muligheter som er til stede for yrkesfiske.
- Utvikle reiselivsprodukter med opplevelsesaspekter knyttet til yrkesfiske, for eksempel tømning av storruser.
- Utvikling av fiskeopplevelser for ulike målgrupper av sportsfiskere og andre friluftinteresserte

Det ble også pekt på at dersom utfordringene skulle finne gode, praktiske løsninger, var det en forutsetning at grunneierorganisasjonene var aktive pådrivere og medspillere. For å få en god lokal fiskeforvaltning er det ønskelig å se ulike finansieringskilder i sammenheng slik at utnyttelsen blir best mulig. Også private organisasjoner og bedrifter bør bidra i finansieringen av felles utviklingstiltak.

Landbruks- og matdepartementet initierte med bakgrunn i Handlingsplan for innlandsfiske et større næringsfiskeprosjekt: *Innlandsfiske, karakterisering av næringsfiskepotensiale, tiltak og tiltaksevaluering samt utvikling av høstingsmodeller* (NIVA 2007). **Det ble valgt ut to pilotsjøer i dette prosjektet Engeren og Randsfjorden.**

Randsfjorden grunneierforening, Dokkadeltaet grunneierlag, Dokka-Etna grunneierlag, Randsfjordforbundet og firmaet Ferskvannsfisk as har i perioden 2007 - 2013 gjennomført prosjekter for å høste erfaringer knyttet til utnyttelse av fiskeressursene i Randsfjorden. Gjennom prosjektene er det satt fokus på Randsfjordens fiskeressurser og verdifull kompetanse er bygget opp knyttet til praktisk fiske, behandling av fangst, fiskekvalitet og nødvendig infrastruktur knyttet til aktiviteten.

Tidlig i prosjektet ble det knyttet kontakt med NIVA. Dette innebar løpende utveksling av erfaringer med fisket og drøftinger omkring en mulig videreføring av aktiviteten i fjorden. NIVA skisserte et uttynningsfiske av sik med oppstart i 2008. Sikstammen i Randsfjorden er preget av småvokst sik med høy parasitteringsgrad (gjeddemark). Dette gjør at siken ikke er egnet som menneskemat. Et vellykket uttynningsfiske er derfor en forutsetning for videreutvikling av næringsfiske i fjorden. Det er i perioden 2007 – september 2013 tatt opp

135 tonn sik fra Randsfjorden. Tynningsfisket har så langt resultert i økt gjennomsnittsvekt og avtagende parasitteringsgrad (tabell 1 og tabell 2). Resultatene er for øvrig presentert i egne sluttrapporter.

Tabell 1.

Utvikling av K-faktor og gjennomsnittsvekt på undersøkt sik i Randsfjorden i perioden 2010 – 2012.

Utvikling i kondisjonsfaktor, gjennomsnittsvekt og andel eldre enn 10 år hos sik i Randsfjorden 2010 - 2012				
År	Antall undersøkt	K-faktor	Gj.snitt vekt i gram	Andel >10år (%)
2010	360	0,8	150	6,3
2011	307	0,86	173	7,5
2012	325	0,96	199	ikke aldersbestemt

Tabell 2.

Utvikling av K-faktor og gjennomsnittsvekt hos gytevandrende sik i Randsfjorden (Dokka-Etna) i perioden 2010 – 2012.

	2010	2011	2012
Gj.snitt lengde cm	28,5	28	27,5
Gj.snitt vekt g	186	189	203
Gj.snitt K-faktor	0,8	0,84	1
Gj.snitt antall gjeddemark	9	7	7
Antall fisk	125	101	275
Antall hunn	28	19	80
Antall hann	97	82	195

Gytevandrende sik fra Dokka-Etna. Foto: Geir Høitomt

2. Randsfjorden - beskrivelse.

Randsfjorden er Norges 4. største innsjø, 75 km lang, et areal på 134 km² og største dyp 131 meter. Randsfjorden ligger 135 m.o.h. De største tilløpselvene er Etna/Dokka i nord, Lomsdalselva på vestsida og Vigga i øst. Randsfjorden drenerer til Randselva fra et samlet nedbørfelt på 3663 km². Randsfjorden er regulert til kraftformål med en reguleringshøyde på 3 meter. Også tilløpselva Dokka er regulert til kraftformål.

Randsfjorden ved Hov i Søndre Land. Foto: Geir Høitomt

Randsfjorden ligger i kommunene N. Land, S. Land, Gran og Jevnaker. Gjennom Randsfjordforbundet samarbeider disse kommunene om felles utfordringer og problemstillinger knyttet til fjorden. Randsfjordforbundet står bl.a som oppdragsgiver for løpende undersøkelser av vannkvaliteten i Randsfjorden og tilløpselvene.

Vannkvaliteten i Randsfjorden har gjennom et kontinuerlig overvåkingsprogram blitt fulgt i perioden 1988 – 2012. Vannkvaliteten i Randsfjorden er karakterisert som god – meget god. Vannkvaliteten har vist en klar bedring siden overvåkningsprogrammet startet opp.

3. Fiskeressurser.

Randsfjorden er leveområde for 11 ulike fiskeslag (Høitomt 2006). Størst verdi som matfisk har sik, gjedde, abbor, røye og ørret. Tidligere tiders fiske med bruk av flytegarn, not, mjæl og bunnsatte garn utnyttet disse ressursene i betydelig grad. Eksempelvis sto flytegarnfisket i Randsfjorden for et årlig uttak på 10 000 – 20 000 kg sik på 1980-tallet, mens notfiske på gytevandrende sik i Dokkaelva ga avkastning på opptil 13 000 kg/år i samme tidsrom (Lindås 1996). I tillegg ble det fanget betydelige mengder av de øvrige artene (spesielt gjedde), men hvor fangststatistikk ikke foreligger.

Fiske som matauk er nå imidlertid sterkt redusert, og spesielt artene sik, gjedde og abbor har et betydelig uutnyttet potensial. Beregninger viser for eksempel at sikbestanden i Randsfjorden vil kunne tåle et årlig uttak på minst 40 000 kg (Lindås 1996). For å holde god kvalitet (kondisjonsfaktor og vekt) på siken i Randsfjorden er det av avgjørende betydning å øke uttaket av dette fiskeslaget (Lindås 1996). Etter at flytegarn- og notfisket tok slutt har denne utviklingen vært negativ (kondisjonsfaktoren endret seg fra 1,00 i 1978 til 0,70 i 1995). Nedgangen i størrelse og kvalitet på siken i Randsfjorden skyldes trolig at bestandstettheten har blitt for stor i forhold til næringsgrunnet i innsjøen. Undersøkelser i 2007 viste at siken i Randsfjorden nå har en svært høy parasitteringsgrad (Atle Rustabakken, pers.medd).

Randsfjorden har stammer av storvokst gjedde, ørret (storaure) og røye. Disse artene oppnår betydelig vekt og er attraktive sportsfiskeobjekter. Storaure fiskes av sportsfiskere både i tilløpselva Dokka/Etna og ved dorging i selve Randsfjorden. Røya lever store deler av sin livssyklus på dypt vann men er ettertraktet sportsfisk som fiskes målrettet av interesserte fiskere. Foruten ørret og røye drives også et utstrakt sportsfiske på abbor og gjedde, hvorav sistnevnte oppnår vekt på over 10 kg i Randsfjorden.

Stor-ørret fra Randsfjorden. Foto: Geir Høitomt

4. Grunneierorganisering

Fiskerettshaverne/grunneierne langs Randsfjorden og i Dokka/Etna er organisert i grunneierlag.

Dokka-Etna grunneierlag organiserer grunneiere langs de nedre deler av disse to sentrale tilløpselvene. Dokkadeltaet grunneierlag dekker området innenfor Dokkadeltaet naturreservat i øvre del av fjorden. Disse to grunneierlagene har nær 100% organiseringsgrad.

Randsfjorden grunneierforening organiserer i dag (1.1.2011) 235 grunneiere rundt Randsfjorden. Disse medlemmene representerer ca. 75 % av strandlinjen langs fjorden. Det pågår et arbeid for fortsatt økt medlemstall i grunneierforeningen. Næringsutvikling (næringsfiske, fisketurisme og vannbasert friluftsliv) er en sentral del av grunneierforeningens arbeidsfelt.

Som landets 4. største innsjø har Randsfjorden et fritt midtparti som omfatter betydelige deler av sjøen. I Randsfjordforbundet er de 4 kommunene rundt fjorden representert og samarbeider om tiltak/strategier for innsjøen. Randsfjordforbundet har derfor en viktig rolle i forhold til allmennhetens rettigheter i det frie midtpartiet i Randsfjorden.

Det er i perioden 2007 - 2010 avholdt flere møter mellom de aktuelle grunneierlagene og Randsfjordforbundet for å diskutere praktiske løsninger og framdrift av et prosjekt knyttet til tynningsfiske/næringsfiske i Randsfjorden.

Grunneierforeningene bidrar med finansiering av bl.a. stamfiske etter storaure, og som her biotopforbedring i form av utlegging av stein i tidligere kanalisert elveløp. Foto: Geir Høitomt

5. Framtidige tiltak i Randsfjorden.

Det er et betydelig lokalt engasjement for videreutvikling av næringsaktivitet knyttet til Randsfjorden. I perioden fra 2007 og fram til i dag er det lagt ned betydelige ressurser i planarbeid, uttynningsfiske, grunneierorganisering og oppbygging av lokalt engasjement omkring fisk og fiske i Randsfjorden. Dette arbeidet har i vesentlig grad beredte grunnen for videreutvikling og samarbeid. Blant annet er det høstet meget gode erfaringer fra samarbeid og samhandling mellom grunneierorganisasjonene, kommunene (Randsfjordforbundet) og fylkesmann/fylkeskommune i disse prosessene.

Noen eksempler på igangsatt arbeid/virksomhet knyttet til Randsfjorden:

- Randsfjordforbundet har kommet langt i arbeidet med felles retningslinjer for arealbruken langs Randsfjorden. Noe av hensikten med denne samordningen er å åpne for tilrettelegging av tilbud til grupper som ønsker å benytte Randsfjorden til rekreasjon og friluftsliv.
- Randsfjorden grunneierforening har tatt initiativ til et prosjekt med målsetting å avklare muligheten for økt næringsutvikling langs Randsfjorden. Dette forprosjektet startet opp i 2009 og statusrapport ble ferdigstilt i 2010 (Kistefos Skogtjenester 2010).
- Det er utarbeidet felles driftsplan for fisk i Randsfjorden, samt i tilløpselvene Dokka og Etna.
- Selskapet Randsfjordbåt AS har investert i turistbåten Kong Haud og gjennomført sesongen 2013 som en prøvesesong. Ordinær drift settes i gang fra neste sommer.
- Flere enkeltgrunneiere langs Randsfjorden har utviklet/utvikler tilbud knyttet opp mot gardsturisme. Flere av disse har fokus på fiske og rekreasjon i Randsfjorden.
- Flere lokale matprodusenter etterspør tilgang på fisk fra Randsfjorden. Geir Otto Anderson, Ferskvannsfisk AS, Mat på Hadeland, Mat i Land og Landevegen er eksempler på dette. Disse aktørene har i stor grad basert sin virksomhet på lokalprodusert mat og lokale råvarer. Flere av dem benytter gamle oppskrifter for videreforedling av Randsfjordsfisk.
- Turistkontoret for Gjøvik, Toten, Land og Hadeland Reiseliv registrerer økt interesse og etterspørsel, også fra utenlandske fisketurister. Prosjektet *Fiskelykke* er igangsatt for å møte denne etterspørselen fra lokale og tilreisende.
- Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS er i drift med 4 ansatte pr. september 2013. Senteret informerer om våtmark og gjennomfører prosjekter knyttet til opplevelser og kartlegging i våtmarksnatur.

Grunneierforeningene, kommunene og lokale interessesammenslutninger viser stor vilje for å bygge videre på de erfaringer som nå er høstet. Dette kommer tydelig til uttrykk i planstrategier på kommunalt nivå, ulike tiltaksplaner som er utarbeidet i prosjektperioden og driftsplanene for fisk. Det synes i første omgang aktuelt å jobbe videre med følgende delprosjekter knyttet til fisk og fiskeressurser:

1. Videreutvikle næringsfiske basert på fiskeartene sik, abbor og gjedde i Randsfjorden (se pkt. 6)
2. Videreutvikle rekreasjonsfiske i Randsfjorden med fokus på ørret, røye, gjedde og abbor (se pkt.7)
3. Drive identitetsskapende arbeid knyttet til fisketradisjoner og utnyttelse av lokale råvarer (se pkt. 8)

6. Næringsfiske.

Erfaringene fram til nå tyder viser at det er mulig å høste betydelige fiskeressurser i Randsfjorden både med tradisjonelle metoder (garn, not) og med mer moderne redskap (storruse). Opptak av fisk fra Randsfjorden i prosjektperioden viser at det er realistisk å ta ut opp mot 50 tonn sik i året ved effektiv bruk av storruse og not. Det fanges samtidig en betydelig mengde abbor og gjedde av god matkvalitet.

Omsetning av fisk med god matkvalitet har foregått gjennom firmaet Ferskvannsfisk AS. Erfaringene herfra viser at etterspørselen er god. Det er gode omsetningsmuligheter for hvitfisk bl.a. i Osloregionen (som ligger nær Randsfjorden). Ferskvannsfisk as vurderer det derfor som svært interessant å videreføre fisket i Randsfjorden. En kommersiell utnytting av ressursene betinger imidlertid en sikstamme som holder god matkvalitet.

Erfaringer fra andre land (bl.a. Finland) viser at det kan oppnås gode priser på ulike produkter (fiskekaker, gravet fisk, rakfisk, filetert fisk, rogn mm).

Tiltaksplan:

- Det er av avgjørende betydning at tynningsfisket på sik fortsetter. Høsting av en sikstamme med god matkvalitet vil være et avgjørende moment i et framtidig næringsfiske i Randsfjorden.
- Kartlegging av omsetningskanaler videreføres i samarbeid med bl.a. Ferskvannsfisk as.
- Produktutvikling basert på erfaringer fra bl.a. Finland må videreføres.
- Produktutvikling basert på lokale mattradisjoner vektlegges.
- Plan for markedsføring av produkter utarbeides i samarbeid med bl.a. Ferskvannsfisk as og Randsfjordforbundet

Fiskeprodukter (bl.a gravet sik og sikrogn) fra marked i Finland sommeren 2013 (priser i Euro).
Foto: Geir Høitomt

7. Rekreasjonsfiske.

De storvokste stammene av ørret, røye og gjedde vil være hovedgrunnlaget i markedsføring av rekreasjonsfiske i Randsfjorden. Alle disse fiskeslagene oppnår vekt på over 10 kg og er attraktive for sportsfiske. Det finnes aktive friskemiljøer tilknyttet Randsfjorden som innehar betydelig kompetanse på fiske etter disse artene.

Utvikling av barnevennlig «familiefiske» med fokus på abbor gir rom for en annen målgruppe. Abborfiske med håndredskap kan utføres sommer og vinter og gir ofte gode fangster. Dette er en fiskeform som har lite utstyrsbehov og således representerer et lavterskeltilbud bl.a. for barn og ungdom, samt for personer med ulike bevegelseshemninger.

En markedsføring av Randsfjorden bør vektlegge rent vann, god plass og en god fiskeforvaltning. En «sunn» sikstamme vil være et viktig element i en slik sammenheng. Dette krever fortsatt uttynning av sikstammen for å gjenoppbygge en balansert næringspyramide (og derigjennom minsket infisering av gjeddemark).

Tiltaksplan:

- Markedsføre fiske etter ørret, røye og gjedde. Fokus på mulighet for fangst av stor fisk.
- Markedsføre «fang og slipp» av storvokst ørret, røye og gjedde
- Markedsføre familievennlig fiske etter abbor. Fokus på gode muligheter for fangst. Samarbeid med turistkontorene og prosjekt Fiskelykke.
- Utvikle produkter knyttet til båtutleie, overnatting og guiding i samarbeid med lokale aktører.

Trollingfiske på Randsfjorden. Foto: Geir Høitomt

8. Fisketradisjoner/kulturhistorie.

Det er knyttet mange tradisjoner til utnyttelse av fisk i Randsfjorden. Dette omfatter både fisketeknikker, matprodukter, lokalnavn og skrøner/historier. Denne kunnskapen forsvinner raskt. Som ledd i en utvikling av næring knyttet til fisk i Randsfjorden er det viktig å bevare og utnytte dette kulturhistoriske materialet. Eksempler på dette er det tradisjonelle hovfisket etter gytevandrende sik som foregikk i Dokka-Etna, isfisketradisjoner i Dokkadeltaet, oppflæfiske med garn, notfiske i Randsfjorden og Dokka-Etna, mjælfiske etter gjedde og rusefiske etter abbor.

Dette materialet bør brukes i markedsføring, utvikling av opplevelsesprodukter og ovenfor skoleverket.

Tiltaksplan:

- Arrangere åpen dag i et samarbeid mellom grunneierorganisasjonene som viser tømning av storruse i Randsfjorden.
- Arrangere åpen dag i et samarbeid mellom grunneierorganisasjonene som viser notfiske av sik i Dokka-Etna.
- Tilbud til lokalt skoleverk om temadager knyttet til lokale fisketradisjoner. Utformes i samarbeid med Dokkadeltaet Våtmarkssenter/Randsfjordmuseene.
- Utarbeide temahefte med lokale mattradisjoner med fisk som råstoff i samarbeid med lokale matprodusenter.
- Gjennomføre «gammeldags» mjælfiske etter gjedde i samarbeid med Dokkadeltaet Våtmarkssenter og lokalt skoleverk.

Notfiske etter sik i Dokka-Etna. Foto: Geir Høitomt

9. Litteratur.

Buskerud utmark- og arealplan DA. 2007. *Sluttrapport fra prøvefiske med storruse i Dokkadeltaet, nordre Randsfjord.*

Høitomt, G. 2008: *Driftsplan for fisk i Dokka-Etna, nedre deler av Etna og Dokkadeltaet.* Rapport utarbeidet av Dokka-Etna grunneierlag, Etna grunneierlag og Dokkadeltaet grunneierlag.

Høitomt, 2008: *Innlandsfiske i Randsfjorden. Oppsummering av prosjekt gjennomført i 2008.*

Høitomt, 2009: *Innlandsfiske i Randsfjorden. Oppsummering av tynningsfiskeprosjekt gjennomført i 2009.*

Høitomt, 2011a: *Innlandsfiske i Randsfjorden. Oppsummering av tynningsfiskeprosjekt gjennomført i 2010.*

Høitomt, 2011b: *Innlandsfiske i Randsfjorden. Oppsummering av tynningsfiskeprosjekt gjennomført i 2011.*

Kistefos Skogtjenester as, 2010: *Randsfjorden, allmenn tilgjengelighet. Kartlegging av eksisterende forhold, samt skissering av fremtidige muligheter for allmenn tilgjengelighet til Randsfjorden*

Landbruks- og matdepartementet. 2006. *Handlingsplan for innlandsfiske.*

Lindås, O.R., Eriksen, H. og Hegge, O. 1996. *Fiskeribiologiske undersøkelser i Randsfjorden og Dokka-Etna etter regulering av Dokka.* Fylkesmannen i Oppland. Rapport 8/96.

Løvik, J.E. og Kjellberg, G. 2006. *Overvåking av vannkvalitet og biologiske forhold i Randsfjorden med tilløpselver. Rapport for 2005.* NIVA-rapport LNR 51702006

Norsk institutt for vannforskning (NIVA) 2007. *Innlandsfiske: karakterisering av næringsfiskepotensiale, tiltak og tiltaksevaluering samt utvikling av høstingsmodeller.* Prosjektbeskrivelse.

Prosjekter 2013**Driftsplan fiske.**

Kostnad	113 078
Tilskudd	130 000
Overskudd	16 922

Tynningsfiske

Kostnad	375 840
Tilskudd	370 000
Underskudd	5 840

Brygge Jevnaker

Kostnad	28 312
Tilskudd	0
Underskudd	28 312

Brygge Røykenvik

Kostnad	600 925
Tilskudd	590 000
Underskudd	10 925

Brygge Bjøneroa

Kostnad	264 798
Tilskudd	257 500
Underskudd	7 298

Brygge Hov

Kostnad	33 516
Tilskudd	90 000
Overskudd	56 484

Sum kostnader	1 416 469
Sum tilskudd	1 437 500

Tynningsfiske 2008 - 2013, Randsfjorden

		2013	2012	2011	2010	2009	2008	Sum pr. post
Utbetalt godtgjøresle for fiske	Kr.	453758	546211	468 600	278701	311845	204625	1 809 982
Kostnad lagring sik Jevnaker for transport til Fluberg	Kr.		30823	13 820	14238	0	0	58 881
Leie fryselager for sik Fluberg (sik brukes til pelsdyrfor)	Kr.		18125	18 125	8500	0	0	44 750
Driftsutgifter båt etc.	Kr.	3500	3472	12 226	2945	0	0	18 643
Leie lager fiskeutstyr	Kr.		5000	5 200	5000	5000	0	20 200
Adm. Kostnader	Kr.	15000	29741	25 659	21208	19250	16500	112 358
Organisering	Kr.		24150	21 500	19321	18300	19300	102 571
Kjøring utstyr og fisk	Kr.		30223	14 940	18750	6563	18750	89 226
Utgifter med ruser, utstting, kjøring, vedlikehold	Kr.		13188	5 500	8500	6250	7300	40 738
Lagring av utstyr og vedlikehold	Kr.	5000	36656	14 302	67809	0	0	118 767
Møteutgifter - fiskere info før og etter sesong	Kr.	9000	32068	19 200	29751	19701	13200	113 920
Leie storruse	Kr.		10000	8 500	10625	0	0	29 125
Kjøp ruser og utstyr			77013	0	29571	346873	0	453 457
Forsøksfiske med snurpenot. Ekko	Kr.		0	30 000	0	31250	39062	100 312
Undersøkelse av sik 2010 - 2011, størrelse og gjeddemark.	Kr.	20000	20000	20 000	25000	0	0	65 000
Sum utgifter	Kr.	506258	876670	677 572	539919	767041	450203	3 311 405

Oppfisket Kg.	35023	43 343	29 830	21 662	23 585	16 026	169469
Sum oppfisket Kg.	169 469						

Finnansering:		2013	2012	2011	2010	2009	2008	Sum
Tilskudd fra kommuner	Kr	370000	170000	170 000	170 000	200 000	120 000	1 200 000
Tilskudd fra Landbruksdep.	Kr		150000	150 000	150 000	200 000	100 000	750 000
BU midler	Kr		0	91 000	103 500	112 500	100 000	407 000
Egeninnsats Grunneierforening	Kr	136258	556670	266 572	116 419	254 541	130 203	1 460 663
Sum	kr	506258	876670	677 572	539 919	767 041	450 203	3 817 663

Randsfjorden Grunneierforening

Att. Ole Edv Sand

Deres ref:

2014/363

Vår ref:

14.01.2014

Org.nr:

985 399 077

Statens tilsyn for planter, fisk, dyr og næringsmidler

Mattilsynet

SVAR PÅ FORESPØRSEL OM BRUK AV SIK MED GJEDDEMARK TIL MENNESKEMAT

Mattilsynet har mottatt en forespørsel fra Randsfjorden Grunneierforening angående bruk av sik til mat. Bakgrunnen til forespørselen er et prosjekt med tynningsfiske av sik i Randsfjorden. Prosjektet er gjort med offentlig støtte, og for 2013 krever Oppland Fykeskommune at det undersøkes om fisken kan brukes til mat. Liten størrelse og infeksjon med parasitten gjeddemark har gjort siken uegnet til mat frem til nå. Det som er tatt opp har i stedet blitt brukt til dyrefor. Tynningsprosjektet har gjort at størrelsen har økt og parasittgraden har gått ned, og det har derfor blitt mer aktuelt å bruke den til mat.

På telefon blir det opplyst at planen er at Ferskvannsfisk AS tar inn fisken til videreforedling. Her vil fisken fileteres og visuelt kontrolleres for gjeddemark. Den skal deretter brukes i farseproduktter som varmebehandles.

Mattilsynet viser til forskrift om kvalitet på fisk og fiskevarer § 14, punkt k:

§14. Fisk og fiskevarer skal ikke omsettes til human konsum hvis de har indre organer med tydelige tegn på sykdomsforandring som kan ses med det blotte øyet, herunder indre blødninger, granulomer (utvekst/arrdannelse som følge av immunsvkkdom/infeksjon) eller byller

og animaliehygieneforskriften vedlegg III, avsnitt VIII, kap V, bokstav D:

Driftsansvarlige for næringsmiddelprodoforetak skal sikre av fiskevarer har gjennomgått en visuell kontroll med det formål å påvise synlige parasitter før de omsettes. De skal ikke omsette fiskevarer til konsum som er tydelig angrepet av parasitter.

Av dette følger det at fisk som har parasitter ved visuell inspeksjon ikke kan brukes til mat. Den øvrige fisken kan brukes til mat, men må frysese eller varmebehandles før salg til forbruker.

Mattilsynet
Distriktskontoret Valdres og
Gjøvikregionen

Saksbehandler: Marta Andersen
Besøksadresse: Ringveien 11, Gjøvik
E-post: postmottak@mattilsynet.no
(Husk mottakers navn)

Postadresse: Postboks 383
Felles postmottak, Postboks 383
2381 Brumunddal
Telefaks: 23 21 68 01

www.mattilsynet.no

Med hilsen

Sten
Ellen Fuglerud
distriktsjef

Marta Andersen
Marta Andersen
førsteinspektør

Randsfjorden grunneierforening

Deres ref:

Vår ref: 2014/363

Dato: 17.02.2014

Org.nr: 985 399 077

Att. Ole Edvard Sand

Statens tilsyn for planter, fisk, dyr og næringsmidler

SIKUNDERSØKELSEN RANDSFJORDEN 2013 - UTTALELSE FRA MATTILSYNET

Mattilsynet, distriktkontoret for Valdres og Gjøvikregionen har mottatt vedlegg til rapporten om tynningsfiske av sik i Randsfjorden. Vedlegget viser undersøkelser gjort av fiskens kondisjon og parasitteringsgrad.

Fisken faller under Mattilsynet sitt forvaltningsområde når den tas inn til videreforedling og salg i næringmiddelsbedrift. Vi har tidligere gitt en generell uttalelse til hovedrapporten om tynningsfiske. Vedlegget vi nå har mottatt stadfester den positive trenden med økende vekt og minkende parasitteringsgrad. Mattilsynet fastholder derfor uttalelsen om at fisk uten parasitter ved visuell inspeksjon kan brukes til mat etter varmebehandling eller frysing.

Med hilsen

Marta Andersen

Randsfjorden grunneierforening

Resultatregnskap 2013

	2013		2012	
<u>Inntekter:</u>				
utleie Utstyr	kr	105 481	kr	66 556
Tilskudd	kr	1 444 640	kr	341 000
Ikke utbetalt tilskudd	kr		kr	170 000
Tilskudd FRR	kr		kr	
Medlemskontigent	kr		kr	
Renteinntekt	kr	37 291	kr	82 791
Sum inntekter	kr	1 587 412	kr	660 347
<u>Kostnader</u>				
Lønn/ styregodtgjørelse	kr	43 344	kr	85 710
Leid hjelp	kr	481 110	kr	480 497
Konsulettjenester Randsfjordbåt AS	kr	0	kr	60 000
Regnskapsføring	kr	23 512	kr	9 786
Møter	kr	17 340	kr	34 914
Diverse småutstyr	kr	400	kr	61 610
Oppsett og vedlikehold brygger	kr	895768	kr	0
Vedl. maskiner bensin mv	kr	79 092	kr	879
Kontorrekvisita, datakostnader	kr	13 392	kr	6 727
Annen kostnad	kr	13 562	kr	22 263
Leie lokale	kr	5 500	kr	10 000
Sum kostnader	kr	1 573 019	kr	772 386
Resultat	kr	14 393	kr	-112 040
Balanse pr 31.12				
		2 013		2012
<u>Eiendeler</u>				
Utstyr sikfiske	kr	151 378	kr	151 378
Aksjer Randsfjordbåt AS	kr	30 000	kr	30 000
Bankinnskudd	kr	2 168 319	kr	2 413 937
Randsfjordbåt AS	kr	1 006 580	kr	806 580
Andre fordringer	kr	123 326	kr	185 388
Til gode mva	kr	336 769	kr	132 798
Sum eiendeler	kr	3 816 373	kr	3 720 081
<u>Gjeld / EK</u>				
Levrandørgjeld	kr	86 859	kr	82 933
Offentlig avgifter	kr	7 724	kr	3 368
Påløpte kostnader	kr	74 989	kr	
Gjeld Gran kommune	kr		kr	
Annen gjeld	kr		kr	1 373
Sum Gjeld	kr	169 572	kr	87 674
Andelskapital				
Annen Egenkapital 01.01	kr	3 632 407	kr	3 744 447
Sum EK 01.01	kr	3 632 407	kr	3 744 447
+ Årets overskudd	kr	14 393	kr	-112 040
- Utbetalt utbytte				
Sum EK 31.12	kr	3 646 801	kr	3 632 407
Sum gjeld og EK	kr	3 816 373	kr	3 720 081

Dato fra-til: -
 Regnskapsår 2013
 Periode 01 - 01

Resultatregnskap
 for
 Randsfjorden Grunneierforening

Side: 1

Nr.	Kontonavn	Denne periode			Hittil		
		Regnskap i år	Regnskap i fjor	Budsjett	Regnskap i år	Regnskap i fjor	Budsjett
Salgs- og driftsinntekt							
3000	Salgsinntekt handelsvarer, høy sats	105 481,00 cr	66 556,00 cr		105 481,00 cr	66 556,00 cr	
	Salgsinntekt, avgiftspliktig	105 481,00 cr	66 556,00 cr	0	105 481,00 cr	66 556,00 cr	0
3400	Spesiell off. tilsk. tilv./solgte varer	347 500,00 cr	341 000,00 cr		347 500,00 cr	341 000,00 cr	
3401	Utbetalt tilskudd OFK, brygger	365 000,00 cr	170 000,00 cr		365 000,00 cr	170 000,00 cr	
3405	Tilskudd	732 078,31 cr			732 078,31 cr		
	Offentlig tilskudd/refusjon	1 444 578,31 cr	511 000,00 cr	0	1 444 578,31 cr	511 000,00 cr	0
3900	Annen driftsrelatert inntekt	62,00 cr			62,00 cr		
	Annen driftsrelatert inntekt	62,00 cr	0,00	0	62,00 cr	0,00	0
	Salgs- og driftsinntekt	1 550 121,31 cr	577 556,00 cr	0	1 550 121,31 cr	577 556,00 cr	0
Varekostnad.							
4500	Fremmedytelse og underentreprise	429 402,74	344 281,70		429 402,74	344 281,70	
4501	Leid hjelp sikfiske	47 154,40	136 215,29		47 154,40	136 215,29	
	Fremmedytelse og underentreprise	476 557,14	480 496,99	0	476 557,14	480 496,99	0
	Varekostnad.	476 557,14	480 496,99	0	476 557,14	480 496,99	0
	Dekningsbidrag	1 073 564,17 cr	97 059,01 cr	0	1 073 564,17 cr	97 059,01 cr	0
Lønnskostnad							
5000	Lønn til ansatte	10 000,00	25 710,00		10 000,00	25 710,00	
	Lønn til ansatte	10 000,00	25 710,00	0	10 000,00	25 710,00	0
5330	Godtgj. til styre- og bedriftsforsamling	17 000,00	60 000,00		17 000,00	60 000,00	
	Annen oppgavepliktig godtgjørelse	17 000,00	60 000,00	0	17 000,00	60 000,00	0
5400	Arbeidsgiveravgift	4 552,92			4 552,92		
	Arbeidsgiveravgift og pensjonskostnad	4 552,92	0,00	0	4 552,92	0,00	0
	Lønnskostnad	31 552,92	85 710,00	0	31 552,92	85 710,00	0
Driftskostn. og av- og nedskrivninger							
6250	Bensin, diesellolje		879,05			879,05	
	Energi, brensel og vann vedr. prod.	0,00	879,05	0	0,00	879,05	0
6300	Leie lokaler	4 500,00	10 000,00		4 500,00	10 000,00	
6320	Renovasjon, vann, avløp o.l	5 956,80			5 956,80		
6340	Lys, varme	4 193,63			4 193,63		
	Kostnad lokaler	14 650,43	10 000,00	0	14 650,43	10 000,00	0
6490	Leie bryggeplass	1 000,00			1 000,00		
	Leie maskiner, inventar o.l	1 000,00	0,00	0	1 000,00	0,00	0
6500	Motordrevet verktøy		61 610,40			61 610,40	
6521	Utstyr Sikfiske	400,00			400,00		
	Verktøy, inventar, mv som ikke aktiveres	400,00	61 610,40	0	400,00	61 610,40	0
6600	Oppsett og vedlikehold brygger	895 767,90			895 767,90		
6620	Reparasjon og vedlikehold	79 091,60			79 091,60		

Dato fra-til:

Resultatregnskap

Regnskapsår 2013

for

Periode 01 - 01

Randsfjorden Grunneierforening

Side: 2

Nr.	Kontonavn	Denne periode			Hittil		
		Regnskap i år	Regnskap i fjor	Budsjett	Regnskap i år	Regnskap i fjor	Budsjett
	utstyr						
	Reparasjon og vedlikehold	974 859,50	0,00	0	974 859,50	0,00	0
6700	Revisjons og regnskapshonorar		500,00			500,00	
6701	Revisjonshonorar	780,00	500,00		780,00	500,00	
6705	Regnskapshonorar	23 326,40	8 786,40		23 326,40	8 786,40	
6790	Annen fremmed tjeneste	594,52 cr	60 000,00		594,52 cr	60 000,00	
	Fremmed tjeneste	23 511,88	69 786,40	0	23 511,88	69 786,40	0
6800	Kontorrekvisita	11 318,80	459,80		11 318,80	459,80	
6810	Data Kostnader	1 457,40	6 167,00		1 457,40	6 167,00	
6860	Møte, kurs, oppdatering o l	17 340,00	34 914,00		17 340,00	34 914,00	
	Kontorrekvisita, trykksaker o l	30 116,20	41 540,80	0	30 116,20	41 540,80	0
6940	Porto	786,40	100,00		786,40	100,00	
	Telefon, port o l	786,40	100,00	0	786,40	100,00	0
	Driftskostn. og av- og nedskrivninger	1 045 324,41	183 916,65	0	1 045 324,41	183 916,65	0
	Annen driftskostnad						
7100	Bilgodtgjørelse, oppgavepliktig	13 132,40	223,00		13 132,40	223,00	
7140	Reisekostnad, ikke oppgavepliktig	3 211,11			3 211,11		
	Kostn. og godtgj. reise, diett, bil o.l	16 343,51	223,00	0	16 343,51	223,00	0
7300	Annonse		9 040,40			9 040,40	
7320	Reklamekostnad		10 297,20			10 297,20	
	Salgs-, reklame- og repr.kostnad	0,00	19 337,60	0	0,00	19 337,60	0
7400	Kontingent, fradragsberettiget	1 050,00	1 000,00		1 050,00	1 000,00	
7420	Gave, fradragsberettiget	602,00			602,00		
	Kontingent og gave	1 652,00	1 000,00	0	1 652,00	1 000,00	0
7500	Forsikringspremie	1 342,00	1 313,00		1 342,00	1 313,00	
	Forsikringer, garanti- og servicekostnad	1 342,00	1 313,00	0	1 342,00	1 313,00	0
7740	Øredifferanser ved avstemming	1,87 cr	0,88 cr		1,87 cr	0,88 cr	
7770	Bank- og kortgebyr	252,00	90,00		252,00	90,00	
7790	Annen kostnad, fradragberettiget	3,00 cr	300,00		3,00 cr	300,00	
	Annen kostnad	247,13	389,12	0	247,13	389,12	0
	Annen driftskostnad	19 584,64	22 262,72	0	19 584,64	22 262,72	0
	Driftskostnader	1 573 019,11	772 386,36	0	1 573 019,11	772 386,36	0
	Driftsresultat	22 897,80	194 830,36	0	22 897,80	194 830,36	0
8050	Annen renteinntekt		893,00 cr			893,00 cr	
8051	Renteinntekt bankinnskudd	37 086,00 cr	81 897,63 cr		37 086,00 cr	81 897,63 cr	
8070	Annen finansinntekt	205,00 cr			205,00 cr		
	Finansinntekt	37 291,00 cr	82 790,63 cr	0	37 291,00 cr	82 790,63 cr	0
	Ordinært resultat før skattekostnad	14 393,20 cr	112 039,73	0	14 393,20 cr	112 039,73	0

Dato fra-til: -

Regnskapsår 2013

Periode 01 - 01

Resultatregnskap

for

Randsfjorden Grunneierforening

Side: 3

Nr.	Kontonavn	Denne periode			Hittil		
		Regnskap i år	Regnskap i fjor	Budsjett	Regnskap i år	Regnskap i fjor	Budsjett
	Ordinært resultat	14 393,20 cr	112 039,73	0	14 393,20 cr	112 039,73	0
	Årsresultat	14 393,20 cr	112 039,73	0	14 393,20 cr	112 039,73	0
8800	Årsresultat		112 039,73 cr			112 039,73 cr	
	Årsresultat	0,00	112 039,73 cr	0	0,00	112 039,73 cr	0
		0,00	112 039,73 cr	0	0,00	112 039,73 cr	0

Sikundersøkelse Randsfjorden 2013

Tillegg til hovedrapport *Undersøkelse av sik fra tynningsfiskeprosjekt i Randsfjorden, 2010-2011, Trondhjem M.*

Av Monica Trondhjem, Februar 2014

FOTO MONICA TRONDHJEM

SAMMENDRAG

Tynningsfiske av sikbestanden i Randsfjorden har vært gjennomført siden 2009. Årlige undersøkelser blir gjort for å følge utviklingen på fiskens kondisjon og parasitteringsgrad.

Dette er en kort sammenfatning av resultater fra sik innsamlet under tynningsfiske i Randsfjorden. Disse resultater må sees i sammenheng med hovedrapport *Undersøkelse av sik fra tynningsfiskeprosjekt i Randsfjorden, 2010-2011, Trondhjem M.*, og *Sikundersøkelse Randsfjorden 2012, tillegg til hovedrapport, Trondhjem M.*

Sammendrag og konklusjon

Fra 2010 til 2013 viser siken fanget under tynningsfiske fortsatt en generell positiv utvikling. Gjennomsnittsvekt og lengde har økt siste år og det kan virke som parasitteringsintensiteten er fortsatt avtagende. Siken har til nå vært for liten til å kunne brukes i næringsutvikling. Om utviklingen fortsetter som til nå, så vil den innen ett par år sannsynligvis ha fått en akseptabel størrelse, ca 250 g.

Antall gjeddemark per sik er også nedadgående og kan tyde på at siken ikke blir resmittet i like stor grad som tidligere. Plasseringen på marken i kjøttet er som regel rett under ryggfinnen og/eller i nakken. Dette gjør at til vanlig husholdning kunne undertegnede ta ut enkelte sikfileter til eget konsum for første gang i år, ved å unngå de to områdene. Til næringsvirksomhet er det derimot for høy intensitet enda.

Tilleggsundersøkelser av zooplankton vil være en nødvendighet for å kunne si noe sikkert om smittepresset.

Vedvarende stor beskatning av bestanden vil være en nødvendighet for å opprettholde den oppadgående trenden for siken i Randsfjorden.

Metodikk

Siken er samlet inn fra storruser i Randsfjorden og notdrag i Dokkaelva. 25 stk i serier hvor den største og minste er håndplukket og 23 andre er tilfeldig utvalgte. Det er bevisst tatt inn små sik under 20 cm for å se på parasittintensitet. Dette er ikke mange pga fangstmetode.

Innsamlet data er vekt, lengde, skjellprøver og otolitter. Kjønn og kjønnsmodning (I – VII) er bestemt ved åpning av fisken. Parasitten grovhaket gjeddemark er talt opp ved å filetere fisken og telle på hver side.

Innsamlet fangst er fra hele sesongen, juni til november, og er fremstilt samlet.

Gytemoden sik fra høsten er i tillegg sortert ut og analysert i eget kapittel for å gi best mulig sammenligningsgrunnlag fra år til år.

Innsamlet materiale blir lagret hos Randsfjordmuseene AS avd. Lands Museum.

Oversikt 2013

Tabellen under (Tabell 1) viser at hovedtyngden av undersøkt fisk ligger mellom 25-34,5 som er pga flest fisk er tatt under gyting på høsten og består nesten utelukkende av gytemoden sik. De få små fiskene er fanget ved Hov i juli. Det er ikke foretatt aldersbestemmelse i 2013.

2013

cm	antall	%	k-faktor	hann	hunn	ukjent	gj.snitt antall parasitter
<10							
10-14,5	1		0,98			1	0
15-19,5	2		0,93			2	3
20-24,5	6		1,04	5	1		6
25-29,5	176		0,93	94	82		6
30-34,5	85		0,93	49	36		6
35-39,5	1		1.0	1			11
40-44							
Totalt	271		0.93	149	119	3	6

Tabell 1

Tabell 2 under viser at K-faktoren er nokså stabil, men gjennomsnittsvekten har økt med 26 g siden i fjor til 225 g. Dette kan tyde på at næringstilgangen har vært god siste sommer.

Utvikling i kondisjonsfaktor, gjennomsnittsvekt og andel eldre enn 10 år hos sik i Randsfjorden 1978 - 2012				
År	Antall undersøkt	K-faktor	Gj.snitt vekt i gram	Andel >10år (%)
1978	190	1	352	
1979	177	0,96	339	30
1980	198	0,96	304	
1986	130	1,09	322	5
1987	311	0,88	289	13
1988	309	0,8	242	24
1989	303	0,77	233	46
1990	304	0,81	233	33
1991	308	0,82	217	56
1992	296	0,83	216	50
1993				
1994	115	0,63	177	57
1995	230	0,7	161	53
2007	81	0,91	235	24,4*
2010	360	0,8	150	6,3
2011	307	0,86	173	7,5
2012	325	0,96	199	ikke aldersbestemt
2013	271	0,93	225	ikke aldersbestemt
Beskrivelse:				
fra flytegarnefangstene til fiskere i Randsfjorden, O. Hegge m.fl				
fra niva-rapport, A. Rustadbakken			*= beregning fra rapport, ikke rådata	
fra storrusefangst, og notdrag, M.Trondhjem				

Tabell 2

Høstfisk

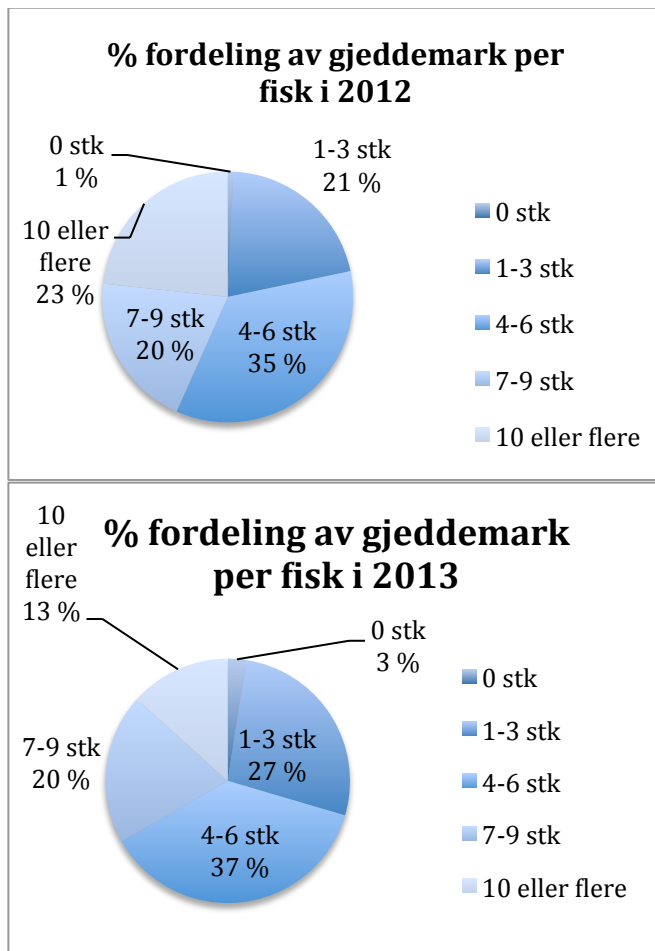
For å gi best mulig sammenligningsgrunnlag gjennom årene er det laget et kapittel hvor fisk kun tatt ved gytevandring på høsten er sammenlignet.

Tabell 3 viser generell oversikt og utvikling gjennom de siste fire år.

	2010	2011	2012	2013
Gj.snitt lengde cm	28,5	28	27,5	30,3
Gj.snitt vekt g	186	189	203	231
Gj.snitt K-faktor	0,8	0,84	1	0,9
Gj.snitt antall gjeddemark	9	7	7	6
Antall fisk	125	101	275	247
Antall hunn	28	19	80	133
Antall hann	97	82	195	114

Tabell 3

Parasitteringsgraden av grovhaket gjeddemark er fortsatt svært høy for siken i Randsfjorden. Dette gjør den fortsatt uegnet som menneskekonsum. Likevel viser tallene en fortsatt nedgang i intensitet (tabell 4). I 2012 hadde 57 % av siken færre enn syv mark, i 2013 er det 67 % som har færre enn syv.

antall mark	2010	2011	2012	2013
0 stk	1	0	0,7	2,4
1-3 stk	5,7	15,8	21	27,1
4-6 stk	28,9	34,7	35	37,3
7-9 stk	27,3	28,7	20	19,84
10 eller flere	37,7	20,8	23,3	13,4

Tabell 5 viser % fordelig av gjeddemark per fisk

HADELAND

-
Jevnaker kommune
-
Lunner kommune
-
Gran kommune

LOKAL TRANSPORT PÅ HADELAND

Reduksjon av klimagassutslipp fra privatbilbruk

Innhold

1. INNLEDNING	3
1.1 Bakgrunn for prosjektet	3
1.2 Saksgang	3
1.3 Erfaringer	3
1.3.1 Første reisevaneundersøkelse (juni 2010)	4
1.3.2 Andre reisevaneundersøkelse (juni 2012).....	4
1.3.3 Tiltak	5
2. PROSJEKTMÅL FOR 2012 -2014	5
2.1 Hovedmål	5
2.2 Delmål og effektmål	5
2.3 Presiseringer	6
3. ORGANISERING.....	6
3.1 Prosjektroller	6
3.2 Arbeidsgruppas sammensetning	6
3.3 Prosjektets varighet.....	7
4. ØKONOMI	7
4.1 Budsjett 2014	7
4.2 Budsjett 2014	7
5. GJENNOMFØRING	7
5.1 Samarbeid med klimapådriver	7
5.2 Synergieffekter – samarbeid med andre prosjekter	7
5.3 Avslutning av prosjektet.....	8
5.4 Milepælplan.....	8
5.4 Aktivitetsplan 2014.....	9

1. INNLEDNING

1.1 Bakgrunn for prosjektet

Bosettingsstrukturen på Hadeland er ikke velegnet til å få reisende til å gå, sykle eller bruke kollektive transportmidler. «Areal og transportanalyse for Hadeland» viser at «om lag ca. 68 prosent av all biltrafikk er reiser som kun foregår innenfor regionen. Gjennomgangstrafikk, det vil si bilreiser som verken begynner eller slutter på Hadeland, utgjør om lag 7 prosent av all biltrafikk i regionen. Bilreiser som enten begynner eller slutter på Hadeland utgjør om lag 25 prosent av biltrafikken.» (Areal- og transportanalyse for Hadeland s 5, Civitas 2012).

Vi har blant annet følgende utfordringer:

- Klimagassutslipp fra vegtrafikk er stor og stadig voksende på Hadeland.
- Gjennomgangstrafikken er det vanskelig å gjøre noe med, en bør derfor konsentrere seg om lokaltrafikken.
- Den største veksten i biltrafikken skapes lokalt.
- Det må til en holdningsendring knyttet til bruk av privatbil over kortere distanser. (Til skole, arbeid og fritidsaktiviteter).
- Det lages ikke lokale statistikker som kan brukes til å måle effekten av tiltak.
- Skal en kunne arbeide med dette må lokal bilbruk kunne dokumenteres og klimaeffekt synliggjøres.

1.2 Saksgang

Prosjektet «Lokal transport på Hadeland. Reduksjon av klimagassutslipp fra privatbilbruk» ble igangsatt av tidligere klimapådriver Live Ytrehus. I klimapådriverens prosjektbeskrivelse var det påpekt at det skulle arbeides spesielt med reduksjon av klimagassutslipp fra privatbilbruk. Det ble søkt Fylkesmannen om skjønnsmidler i 2010 og prosjektet ble innvilget 200 000 kr.

Prosjektet mottok 100 000 i partnerskapsmidler for 2010, 200 000 for 2011/12 og 250 000 kr i 2013. Prosjektet har i det videre arbeidet hatt navnet «Lokal transport på Hadeland».

Da klimapådriver sluttet i 2011 var det gjennomført en reisevaneundersøkelse og arbeidet med tiltak på de enkelte enhetene så vidt igangsatt. Prosjektet ble derfor justert og videreført med prosjektleder Elisabeth R. Kjørven.

1.3 Erfaringer

Ved prosjektets oppstart ble det valgt å gjennomføre en reisevaneundersøkelse i tre deler for å dokumentere kjørelengder til jobb og skole. Reisevaneundersøkelsene gjennomføres og resultatene dokumenteres i rapporter av konsulentfirmaet Vista Analyse As. Til å delta i den første runden av undersøkelsen ble Moen skole i Gran kommune, bedriften Aditro i Gran kommune, bedriften Andritz Hydro i Jevnaker kommune og kommuneadministrasjonene i Lunner og Jevnaker valgt ut.

Undersøkelsen innebærer at alle ansatte i bedriften/kommuneadministrasjonen og alle foresatte til elever på skolen svarer på et spørreskjema som gjelder reise til jobb/skole.

Spørreskjemaene bearbeides statistisk av NORSTAT. Vista Analyse AS utarbeider delrapporter som presenterer resultatene og oppsummerer funnene. Rapportene peker også på utfordringer og muligheter og foreslår konkrete tiltak.

Undersøkelsen er tenkt gjennomført tre ganger. Første undersøkelse ble gjort i juni 2010 og andre undersøkelse i juni 2012. Tredje, og siste, reisevaneundersøkelse gjennomføres i månedsskiftet mai/juni 2014. Etter drøfting i arbeidsgruppa og med Vista Analyse AS har en kommet frem til at en bør beholde utvalget fra andre reisevaneundersøkelse.

1.3.1 Første reisevaneundersøkelse (juni 2010)

Første reisevaneundersøkelse viste blant annet at 57 % av elevene på Moen skole ble kjørt til skolen, og at 86 % av de kommunalt ansatte og 93 % av de privat ansatte kjørte bil til jobb. Med dette som utgangspunkt ble det iverksatt en del tiltak. Blant disse kan nevnes:

- Informasjonsbrosjyre til alle foresatte ved skolen med fokus på fordelene ved å gå/sykle
- Ulike trafikksikkerhetstiltak og tiltak i skolen
- Kampanjer
- Samarbeid mellom skolene og involverte bedrifter/enheter

I løpet av 2011 ble det foretatt både en økning og justering av antall deltagere i reisevaneundersøkelsene, etter drøfting med styringsgruppa og i forståelse med Vista Analyse AS. Det nye utvalget som var med i reisevaneundersøkelse 2 var Moen skole, Harestua skole og Bergerbakken skole, bedriften Aditro og kommuneadministrasjonene i Lunner og Jevnaker.

1.3.2 Andre reisevaneundersøkelse (juni 2012)

Andre reisevaneundersøkelse viser blant annet at:

For skolene:

- 31 % av elevene på Moen ble kjørt til skolen. Dvs. en reduksjon på 26 % siden 2010.
- Reisemiddelvalget varierer mye med alder.
- Samlet for alle skoler blir 47 % av de yngste elevene kjørt, mens 17 % av de eldste blir kjørt
- Vi har ulike utfordringer knyttet til skolene. En kan nevne; lengde på skolevei, grad av trafikksikkerhet og ulike holdninger i foreldregruppene.
- Bilbruken i regionen øker (Dette gjelder all bilkjøring – ikke kjøring til skolene spesielt)

For de privat/kommunalt ansatte:

- 91 % av kjørte til jobb
- ¾ har mer enn 4 km reisevei
- Blant de som har gode muligheter for å gå og sykle til jobben (under 4 km) er det svært få som faktisk velger det

Reduserte CO2 – utslipp ved Moen skole

Andre reisevaneundersøkelse viste en betydelig reduksjon i skolebarnkjøringen ved Moen skole. Vista Analyse ble derfor bedt om å beregne hva reduksjonen utgjør i CO2 - utslipp.

Moen skole har redusert utslippene av CO2 i forbindelse med skolebarnkjøring med ca. 3 tonn.

Den samlede reduksjonen utgjør om lag en tredjedel av en persons gjennomsnittlige CO₂ – utslipp i Norge, som er nesten 9 tonn.

På grunn av usikkerheten rundt utslippstallene er det viktig å merke seg at dette kun er et estimat og ikke nøyaktige beregninger på reduksjonene i utslipp.

1.3.3 Tiltak

I "Klimakur 2020", rapporten som beskriver tiltak og virkemidler for å nå norske klimamål mot 2020, er det nevnt tre virkemidler for å fremme sykling/gange. Det er:

- investering i sykkel- og gangveier
- skilting, informasjon, drift og vedlikehold av sykkel/gangvegnettet
- belønning for å sykle/gå

For å få flere til å sykle og gå i skolekretsen til Moen skole ble det i 2010 laget en informasjonsbrosjyre med kart over sykkel- og gangveier. Tilsvarende brosjyrer har blitt utarbeidet til Harestua og Bergerbakken skole i 2012. Brosjyrene er senere revidert og trykt opp i stort antall. Brosjyrene deles ut til alle nye førsteklassinger ved skolene. Det er også laget annet informasjonsmaterieell som blir distribuert ved skolene i sammenheng med kampanjer. I tillegg jobber skolene med holdningsskapende arbeid hele året gjennom for å begrense biltrafikken til skolen. Arbeidet foregår på tre områder; skoleadministrativt, gjennom elevrådsarbeid og gjennom FAU (Foreldrenes samarbeidsutvalg) For de privat/kommunalt ansatte er det gjennomført gå/sykelkampanjer med belønningsordninger. Det er også gjennomført pendlerkampanjer og informasjonskampanjer i samarbeid med Opplandstrafikk.

2. PROSJEKTMÅL FOR 2012 -2014

2.1 Hovedmål

Å redusere klimagassutslippene fra privatbilbruk ved utvalgte skoler og arbeidsplasser og dokumentere dette.

2.2 Delmål og effektmål

Delmål

Gjennom prosjektet skal en:

- Vise nivået av klimagassutslipp fra privatbilbruk ved utvalgte skoler og arbeidsplasser
- Gjennomføre tiltak for å redusere bruken av privatbil til utvalgte skoler og arbeidsplasser og registrere effekten av dette
- Dokumentere kjørelengder og valg av transportmiddel til arbeid og skole
- Identifisere lokale drivere og barrierer i valg av transportmiddel
- Gjennomføre tiltak som stimulerer til økt aktivtransport og gir helsegevinst

Effektmål:

- Reduserte klimagassutslipp
- Reduksjon i bruk av privatbil til jobb
- Redusert skolebarnkjøring
- Økt bruk av aktivtransport (sykle/gå)
- Bedret trafikksikkerhet i områdene rundt skolene

- Økt bruk av kollektive transportmidler eller samkjøring
- Økt andel elbiler og hybridbiler

2.3 Presiseringer

Prosjektets mål har bakgrunn i følgende:

- Framskrivinger viser at mobile klimagassutslipp på Hadeland vil øke betydelig hvis vi ikke endrer adferd mht. privatbilbruk.
- Det er en vanskelig utfordring å registrere og synliggjøre nå-status og årlige reduksjoner fra den lokale delen av biltrafikken.
- I de lokale energiutredningene brukes nasjonal statistikk fra Statistisk sentralbyrå til å framstille tall for klimagassutslipp fra veitrafikksektoren. Disse brytes ned på regioner uten at en klarer å ta hensyn til regionale tiltak. Tallene er ikke egnet til å måle effekten av tiltak lokalt/regionalt.
- I prosjektet ønsker vi å etablere en lokal statistikk som skal være grunnlag for å prøve ut virkemidler og måle effekten av tiltak i forhold til privatbilbruk. Beregningene som ble gjort etter andre reisevaneundersøkelser som viser reduksjonen i CO₂ – utslipp vil kunne brukes som verktøy til lokal bruk.
- Gjennom holdningsskapende arbeid vil vi påvirke befolkningen til å redusere klimagassutslippet fra privatbil ved å kjøre sammen, øke bruken av aktiv transport, benytte seg av eksisterende kollektivtilbud/skoleskysstilbud og velge lavutslippsbiler.
- Vi ønsker å bruke en avgrenset gruppe av befolkningen (utvalgte arbeidsplasser og skolekretser), til å registrere kjørelengde med privatbil, synliggjøre nå-situasjonen, sette inn tiltak/holdningsskapende arbeid, foreta en ny registrering og vurdere effekten av tiltaket.

3. ORGANISERING

3.1 Prosjektroller

Prosjektet gjennomføres etter PLP - metodikken, og har følgende organisering:

Rolle:	Navn:
Prosjekteier	Regionrådet for Hadeland
Prosjektansvarlig	Sigmund Hagen
Prosjektleder	Elisabeth Raastad Kjørven
Styringsgruppe	Rådmennene
Arbeidsgruppe	En deltager fra hver av bedriftene/enhetene i undersøkelsen

3.2 Arbeidsgruppas sammensetning

Arbeidsgruppa består i dag av:

Navn	Bedrift/enhet
Bjørg Westhagen (Manager Financial Control)	Aditro AS
Kari-Anne Steffensen Gorset (rådgiver natur og miljø)	Lunner kommune

Heidi Bergom (arealplanlegger)	Jevnaker kommune
Arild Sandvik (rektor)	Harestua skole
Rektor ved Bergerbakken skole (rektor)	Bergerbakken skole
Torleif Grønli (rektor)	Moen skole
Elisabeth Raastad Kjørven (prosjektleder)	Regionrådet for Hadeland

3.3 Prosjektets varighet

Prosjektet har varighet 01.08.10-31.07.14.

Denne prosjektplanen gjelder for perioden 01.02.13-31.07.14

4. ØKONOMI

4.1 Budsjett 2014

Utgifter	Kr
Konsulentbistand	170 000
Driftskostnader (utarbeidelse av materiell, kampanjer ol)	50 000
Prosjektledelse (lønn mm)	140 000
Sum	360 000

4.2 Budsjett 2014

Utgiftene til konsulentbistand dette siste året i prosjektet vil måtte bli noe høyere enn for 2013 på grunn av utgifter knyttet til av reisevaneundersøkelse 3 og utarbeidelse av en sluttrapport for prosjektet.

5. GJENNOMFØRING

Gjennom arbeidet med prosjektet vil det være naturlig med et samarbeid med klimapådriver. En ser også for seg et samarbeid med og synergieffekter av samarbeid med andre prosjekter. Hovedinnholdet i prosjektet for 2014 er synliggjort i milepælplanen (5.3). Aktivitetsplanen under (5.4) gjelder for året 2014.

5.1 Samarbeid med klimapådriver

Et samarbeid med klimapådriver er naturlig innenfor flere av prosjektets områder og er allerede igangsatt. Prosjektleder var involvert i arbeidet med innkjøp- og transportstrategi i kommunene. Hovedansvaret er nå overtatt av klimapådriver. Det samme gjelder arbeid generelt for å øke andelen elbiler/hybridbiler/lavutslippsbiler og infrastruktur for disse. Det er også naturlig at klimapådriver involveres i prosjektets avslutningsfase og at det vurderes om det er områder det skal jobbes videre med innenfor klimapådriverprosjektet.

5.2 Synergieffekter – samarbeid med andre prosjekter

Prosjektleder har bl. a. samarbeidet med «Hadeland – nært og naturlig», folkehelsekoordinator i Gran kommune og innkjøpskoordinator for regionen. Eksempelvis er samarbeidet med

folkehelsekoordinator på følgende områder: sykkelaksjoner, gå/sykle til skolen-aksjoner, tilrettelegging for sykling/gange, trafiksikkerhetstiltak, bedring av kollektivtilbudet.

5.3 Avslutning av prosjektet

Prosjektet avsluttes 31.07.14, etter gjennomføringen av reisevaneundersøkelse 3 og at en sluttrapport er utarbeidet. Sluttrapporten vil inneholde hovedfunnene fra de gjennomførte reisevaneundersøkelsene og eventuelle anbefalinger om videre arbeid.

5.4 Milepælplan

Under er en oversikt over milepælene i 2014. Statusrapporteringen vil foregå etter hvert som milepælene blir nådd. Milepælplanen er ment som et arbeidsredskap for prosjektleder.

Tid	Milepæl	Statusrapport	Ansvar
Januar 2014	Når pendlerkampanjen er gjennomført	kan evaluering gjennomføres og ny kampanje vurderes Gjennomført på Lunner rådhus uke 2, Aditro uke 3 og Hapro uke 4	Prosjektleder og arbeidsgruppa i samarbeid med Opplandstrafikk
Februar 2014	Når møter med arbeidsgruppa er gjennomført	kan tiltak for våren og arbeid med reisevaneundersøkelse igangsettes Gjennomført medio februar	Prosjektleder og arbeidsgruppa
Februar 2014	Når møte med Vista Analyse AS er gjennomført	kan reisevaneundersøkelse 3 klargjøres Møte gjennomført 20.02.14	Prosjektleder og arbeidsgruppa
Mars 2014	Når informasjonskampanje for kommuneadm. + Aditro er avtalt	kan informasjon distribueres på Lunner rådhus, Jevnaker samfunnshus og Aditro Gjennomføres mai p.g.a nye rutetider 1.5.2014	Prosjektleder og arbeidsgruppa i samarbeid med Opplandstrafikk
April 2014	Når møter på skolene er gjennomført og materiell utarbeidet	kan kampanjer på skolene gjennomføres Kampanjer igangsatt på Moen skole og Bergerbakken 22.april, Harestua mai	Prosjektleder og arbeidsgruppa
Mai/juni 2014	Når reisevaneundersøkelse 3 er klar	kan prosjektleder distribuere og enhetene gjennomføre undersøkelsen Påbegynt april -14	Prosjektleder
Juni 2014	Når reisevaneundersøkelse 3 er gjennomført og	kan evalueringen igangsettes og resultater	Prosjektleder

	rapport utarbeidet	presenteres for regionrådet	
Juni 2014	Når sluttrapport er utarbeidet	kan prosjektet avsluttes	Prosjektleder og prosjektansvarlig

5.4 Aktivitetsplan 2014

Tidspunkt	Aktivitet	Samarbeidspart/underleverandør
Januar – februar 2014 Uke1 Uke 2 Uke 3 Uke 4	Forberedelser pendlerkampanje Stand Lunner rådhus Stand Aditro Stand Hapro Arbeidsgruppemøte m/planlegging av vårens aktiviteter/kampanjer Oppfølging/løpende kontakt med involverte skoler/bedrifter Gjennomgang av kontrakt for rvu 3	<i>Opplandstrafikk og involverte enheter</i> <i>Aditro, Moen skole, Bergerbakken skole, Harestua skole, Lunner kommune, Jevnaker kommune</i> <i>Vista Analyse AS</i>
Mars – april 2014	Deltagelse på elevrådsmøter og FAU-møter på skolene Oppfølging/løpende kontakt med involverte skoler/bedrifter Deltagelse på skyssmøter (skoleskyss) Revidering av spørsmål til rvu 3	<i>Moen skole, Bergerbakken skole og Harestua skole</i> <i>Aditro, Moen skole, Bergerbakken skole, Harestua skole, Lunner kommune, Jevnaker kommune</i> <i>Opplandstrafikk</i> <i>Vista Analyse AS</i>
Mai - juni 2014	Gjennomføring av informasjonskampanje kollektivtilbud Gjennomføring av gå/sykkelkampanjer lokalt på skolene Oppfølging/løpende kontakt med involverte skoler/bedrifter Gjennomføring av reisevaneundersøkelse 3 Utarbeidelse av sluttrapport for rvu 3 og prosjektet	<i>Opplandstrafikk og involverte enheter</i> <i>Moen skole, Bergerbakken skole og Harestua skole. Trygg trafikk og politi</i> <i>Aditro, Moen skole, Bergerbakken skole, Harestua skole, Lunner kommune, Jevnaker kommune</i> <i>Aditro, Moen skole, Bergerbakken skole, Harestua skole, Lunner kommune, Jevnaker kommune</i> <i>Vista Analyse AS</i>
Juli 2014	Prosjektavslutning	Prosjektleder, prosjektansvarlig

HADELAND

PROSJEKTMANDAT 2014

Klimapådriver Hadeland

Prosjekteier	Regionrådet for Hadeland
Prosjektansvarlig	Regionkoordinator Sigmund Hagen
Prosjektleder	Kristin Molstad

1. Mål og rammer

1.1 Bakgrunn

I februar 2007 ble Gran, Lunner og Jevnaker kommune, sammen med Oppland fylkeskommune, utpekt til de aller første grønne energikommunene av Kommunal- og regionaldepartementet. Som et resultat av prosjektet «Grønne energikommuner», gikk de tre Hadelandskommunene sammen om å ansette en egen klimapådriver i perioden 01.08.09 – 31.07.11. Klimapådrivers sluttrapport og kommunenes erfaringer viser at det er behov for en ny klimapådriver. Det nye klimapådriverprosjektet vil bygge videre på sluttrapporten og kommunenes erfaringer.

Klimapådriveren vil være prosjektleder for prosjektet «Klimapådriver Hadeland».

Ny prosjektleder, Kristin Molstad, startet i stillingen 13.11.12.

Rådmennene vil være styringsgruppe for prosjektet og ha ansvaret for at arbeidet til klimapådriveren forankres godt i kommunenes administrasjon.

Prosjektets varighet: 1.8.2012 – 31.12.2015.

Prosjektet «Klimapådriver Hadeland» er en regional satsing forankret i flere planer;

- Kommunenes klima- og energi-planer
- Kommunenes samfunnsdelplan
- Arbeidet med ny regional plan for Hadeland
- Regional plan for energi og klima for Oppland 2013-2024

1.2 Prosjektets formål

Klimapådriverprosjektet er et sentralt virkemiddel for at Hadelandskommunene skal nå målsetningene nedfelt i sine energi- og klimaplaner, og et prioritert bidrag i regionrådets arbeid for å gjøre Hadeland til «den mest attraktive tilflyttingsregionen på Østlandet for den som ønsker å leve i tak med naturens bæreevne».

1.3 Prosjektets hovedmål

Visjon

«Hadeland – en region med vekt på livskvalitet, innovasjon og verdiskaping i takt med naturens bæreevne».

Denne visjon beskriver det overordnede målet med prosjektet. Det er likevel nødvendig å utforme effekt- og aktivitetsmål som gjør det mulig å evaluere om visjonen blir nådd. Det er derfor utarbeidet tre delmål for prosjektet;

Delmål

1	Klimapådriver skal drive holdningsskapende arbeid og bidra til å øke kunnskap om og styrke mobilisering for energi- og klimaarbeid i lokalsamfunnet.
2	Klimapådriver skal inspirere og være en pådriver for at kommunene når målsettingene i klima og energiplanene. Det skal oppnås konkrete resultater for energieffektivisering, energiomlegging og reduksjon av klimagassutslipp.
3	Klimapådriver skal bistå i arbeidet med å revidere kommunenes energi- og klimaplaner og bidra til at disse er godt kjent og forankret i kommunenes administrasjon.

2. OMFANG, METODE OG RAMMER

2.1 Omfang

Målsetninger og tiltakene som er utarbeidet for prosjektperioden 2013-2015 bygger videre på sluttrapporten fra forrige klimapådriver. Denne sluttrapporten er senere behandlet i møter mellom ordførere, rådmenn og regionkoordinator. Konklusjoner og anbefalinger fra disse drøftingene ble presentert for regionrådet i møter i november 2011 og januar 2012, og danner grunnlaget for prosjektmandatet.

Prosjektet består av flere delmål og tiltak som samlet kan bidra på veien mot målet. Pådriverrollen skal vektlegges og prosjektet skal ha fokus på «å jobbe med det som virker». Tiltakene må gjennom hele prosjektperioden vurderes og justeres ut fra hva som synes mest hensiktsmessig innenfor rammene av kommunenes energi- og klimaplaner. Innsatsområder og tiltak som har positiv synergieffekt for alle tre kommunene skal prioriteres. Her har kommunenes representanter i ressursgruppa en viktig rådgivningsrolle. Samtidig er det viktig med fleksibilitet til å følge opp nye samarbeidsprosjekter og regionale føringer (Regional plan for klima og energi for Oppland 2013-2024).

2.2 Metode

Energi- og klimapolitikk krever prinsipiell, helhetlig og langsiktig tankegang som videre krever stor grad av tverrfaglighet, dialog og evne til å tilpasse seg nye metoder og målsetninger for samfunnsutviklingen. Derfor blir formidling av kunnskap og holdningsrettede tiltak en prioritert oppgave for klimapådriver.

For å kunne realisere prosjektets delmål og tiltak er det viktig at klimapådriver jobber aktivt med samarbeids- og nettverksbygging og kunnskapsinnhenting/formidling innenfor relevante kompetansemiljøer, samarbeidsnettverk og virkemiddelapparat.

Innenfor enkelte innsatsområder vil det være nødvendig å hente inn ekstern kompetanse og se utover kommunegrensene for samarbeidspartnere, erfaringsutveksling og synergieffekter.

Prosjektet har en bred målgruppe som omfatter kommunens politikere og administrasjon, primærnæringen, skoleverket, næringslivsaktører, og innbyggere. Energi- og klimaplanen berører alle disse gruppene på ulike måter, og mange punkter krever god og tydelig kommunikasjon til og mellom målgruppene for å oppnå målsetningene og gjennomføre tiltakene i kommunens energi- og klimaplaner.

Klimapådriver ønsker å motivere til energi- og klimaarbeidet ved å møte og formidle det som en mulighet for innovasjon, fornying og verdiskaping.

2.3 Rammebetingelser

Klimapådrivers oppgave er å være en motivator og yte bistand til kommunens klima- og energiarbeid, samt å være initiator for å drive prosesser på tvers av kommunegrensene. Klimapådriver skal ikke behøve å bruke ressurser på å skape tilslutning til sitt arbeid i kommunene. Kommunene har derfor et særlig ansvar for å legge til rette for en effektiv utnyttelse av prosjektlederens ressurser, og må sørge for tilstrekkelig forankring av prosjektet både politisk og administrativt.

3. ORGANISERING

3.1 Overordnet organisering

Prosjekteier	Regionrådet for Hadeland v/leder Hilde Brørby Fivelsdal
Prosjektansvarlig	Regionkoordinator Sigmund Hagen
Prosjektleder	Kristin Molstad
Styringsgruppe	Rådmenn i Jevnaker, Lunner og Gran og regionkoordinator

Prosjektleder plasseres organisatorisk hos regionrådet, med en kontordag/arbeidsdag pr uke i hver kommune.

Regionkoordinator er prosjektleders nærmeste overordnede.

Rådmennene er styringsgruppe, og har sammen med regionkoordinator, styringsansvar for prosjektet.

Hver kommune oppnevner en kontaktperson, helst sentralt plassert i kommunenes administrasjon, fortrinnsvis en med erfaring fra energi- og klimaarbeid. Kommunenes kontaktpersoner vil, sammen med regionkoordinator, være klimapådrivers prosjektgruppe.

Prosjektgruppa består i 2014 av Heidi Bergom fra Jevnaker kommune (f.o.m. 01.03.14), Kari-Anne Steffensen Gorset fra Lunner kommune, Øyvind Sørli fra Gran kommune og Helge Midttun fra Landbrukskontoret.

3.2 Relaterte prosjekter og Samarbeidspartnere

Prosjektet handler først og fremst om å mobilisere og tilrettelegge for at andre aktører utvikler langsiktig gode klima- og energiløsninger. Flere av tiltakene kan kun oppnås gjennom samarbeid med andre aktører og prosjekter. Følgende prosjekter og samarbeidspartnere anses som viktige for å oppnå klimapådrivers delmål og tiltak:

Prosjekt/Aktør:	Kontaktperson:	Samarbeide om:
Energiråd Innlandet	Therese Kalseng, daglig leder Gaute Gangås, rådgiver	KOSIBO prosjekt (sol og ved) Informasjonsformidling
Energigården	Erik Eid Hohle, daglig leder Emma Otervik, prosjektleder i Sustainco	SUSTAINCO prosjekt (energieffektivisering) Informasjonsformidling
Entelligens AS	Nicolai Dirdal, daglig leder	Energirådgivningstjeneste EUROPBUILD prosjekt
Energikanalen AS	Trond Henriksen, daglig leder	Energirådgivningstjeneste
NORSK VVS Energi- og Miljøteknisk Forening	Knut Olav Knudsen, fagsjef	KOSIBO prosjekt (sol og ved) Energirådgivning
Oppland Fylkeskommune	Christen Ness, energirådgiver Terezia Hole, klimarådgiver	Klimaspleis
Fylkesmannen i Oppland	Jørn Kalsen, prosjektleder/rådgiver	Klimaspleis
Statens Vegvesen Region Øst	Margrethe Lunder, miljørådgiver	Klimaspleis
Hadelandshagen	Dagfinn Edvardsen, daglig leder	Hadelandskonferansen
Lunner Almenning	Bjørn Niklas Sjøstrøm, bestyrer/daglig leder Fredrik Bärnholdt, arkitekt	Pilotveileder for Harestua (Trebyggeri, fornybar energi, fortetting)
HRA	Amund Bø, daglig leder	Biogass Avfall/Resirkulering
Hadeland Energi (HEV)	Olav Stensli, infrastruktursjef	Lokal energiutredning Gatelys (utskifting til LED)
Landbrukskontoret for Hadeland	Gudbrand Johannessen, landbrukssjef Helge Midttun, spesialkonsulent skog	Informasjonsformidling Trebyggeri
Folkehelsearbeid i kommunene	Folkehelsekoordinator Sven Sandvik (Gran kommune)	Sykkel/gå-kampanjer
Interkommunalt Innkjøpsamarbeid	Steinar Elnes, innkjøpsleder	Miljøkrav og energigaranti i innkjøpsavtaler
Hadeland – Nært og Naturlig	Vibeke Buraas Dyrnes, prosjektleder	Stedsutvikling Informasjonsformidling
Lokal Transport på Hadeland	Elisabeth Kjørven, prosjektleder	Lokal kollektivtransport
Stiftelsen Glasslåven	Randi Thorsen, styreleder	FOU-prosjekt (bærekraftig materialbruk, fornybar energi)
KS	Kjetil Bjørklund, fagleder energi og klima	Energi- og klimaplaner (KOMPLETT verktøy)

		Klimaregnskap
Miljøfyrtårn	Lena Stokke, rådgiver Gunn Johannessen, sertifisør Mads Nakkerud, sertifisør Fredrik Gaustad, sertifisør	Miljøsertifisering Informasjonsformidling
Naturvernforbundet	Johanne Sæther Houge, rådgiver Emma Otervik, lokallagsleder	Miljøfestival Oljefri-kampanje
ZERO	Ingvild Kilen Rørholt, prosjektleder	Prosjektet Klimaspydspiss
Aberdeenshire Council	Nacire Sayeh, European Executive	Horizon 2020 (Energieffektivisering)
Veilyskompetanse AS	Petter Kristiansen	LED gatelys
Ing. Kjell Gurigard AS	Kjell Gurigard	EPC
Norsk Enøk og Energi	Carl-Otto Rasmussen, prosjektleder EPC Hadeland	EPC Energidag
Norsk Treteknisk Institutt	Thomas Orskaug, rådgiver	Trebyggeri
Innovasjon Norge	Ole Johnny Kalstad, tredriver i Oppland	Trebyggeri
Grønn Bil	Gabriel Wergeland Krogh, rådgiver	Elbiler
Syklistenes Landsforening	Hulda Tronstad, Informasjonssjef	Elsykelshow

4. BESLUTNINGSPORTER, RAPPORTERING OG EVALUERING

4.1 Beslutningsporter

	Beslutningspunkter	Dato	Beslutningsgrunnlag
BP1	Regionrådsmøte	06.09.2012	
BP2	Revidering av prosjektplan etter ansettelse av prosjektleder Kristin Molstad	03.04.2013	
BP2	Godkjennelse av prosjektplan av styringsgruppa	04.04.2013	
BP2	Vedtar prosjektplan i Regionrådet	26.04.13	
BP3	Underveisrapport/justering av prosjektplan i Regionrådet	Vinter 2014	
BP4	Levering av sluttrapport	01.12.15	

4.2 Rapportering & Oppfølging

Statusmøter	Rapport/Dato
Det legges opp til en kontinuerlig statusoppdatering til styringsgruppa.	Kort statusoppdatering til styringsgruppa hver 4.mnd (april, august, desember - f.o.m. 01.01.14).

Rapportering

Prosjektleder rapporterer løpende til regionkoordinator. Det rapporteres skriftlig (enkel oversikt) til styringsgruppe hver 4.mnd (april, august, desember).

Ved avslutning av prosjektperioden skal det utarbeides sluttrapport som gjøres rede for oppnådde resultater.

Evaluering

Løpende evaluering av prosjektet gjøres av prosjektleder i samarbeid med ressursgruppa. Dersom dette resulterer i konkrete forslag til vesentlige endringer i prosjektet, legges dette frem til styringsgruppa for godkjenning.

5. RISIKOHÅNDTERING OG KVALITETSSIKRING

5.1 Kritiske risikofaktorer

Faktorer	Tiltak/aksjoner
<ul style="list-style-type: none"> Dårlig tilrettelegging fra kommunene 	Styringsgruppemøter
<ul style="list-style-type: none"> Manglende vilje til å utvikle forpliktende samarbeid innad i regionen 	Regionrådsvedtak Styringsgruppemøte
<ul style="list-style-type: none"> Målkonflikt i kommuneplaner. Klima- og energihensyn ikke tilstrekkelig prioritert. 	Dialog om prioritering/vektlegging.
<ul style="list-style-type: none"> Manglende entusiasme i kommunene 	Ansvarliggjøring, forankring, revisjon av prosjektplan.
<ul style="list-style-type: none"> Manglende finansiering av prosjektet 	Finne alternative finansieringskilder? Kutt i tiltak
<ul style="list-style-type: none"> Manglende samarbeid og samordning med næringsliv, skole etc. 	
<ul style="list-style-type: none"> Manglende verktøy for registrering og synliggjøring av effekt/resultater 	Samarbeide med KS og ZERO om å utvikle verktøy for klimaregnskap i kommunene
<ul style="list-style-type: none"> Manglende forskning og erfaring som viser effektiviteten av klima- og energiltak 	
<ul style="list-style-type: none"> Tiltak krever samhandling på regionalt og nasjonalt nivå 	

6. FINANSIERING/BUDSJETT

Finansiering (i 1000 kr)		
	2014	2015
Totalbudsjett	1 100 000	850 000
Egenandel komm	175 000	175 000
Skjønnsmidler fra FM	335 000	335 000
Partnerskapsmidler fra regionrådet	200 000	200 000

Fond/Tidligere bevilgninger ¹	390 000	140 000
Evt. Nasjonale prosjektmidler		
Evt. Midler fra EU-prosjekt		

Element/aktivitet	2014
Lønnskostnader, prosjektleder (inkl. adm. kostnader, sos.utg. og husleie)	580 000
Midler til tiltak	520 000
Sum	1 100 000

Budsjetterte tiltak og aktiviteter i 2014;

Tiltak	Tidspunkt	Budsjett
Energirådgivningstjenesten - Kampanjeperiode med energibefaring - Oljefri-kampanje - Informasjonsmøter - Klimaspyspiss-prosjekt - Informasjonsbrosjyrer	2014-2015	250 000
Elsykel-kampanje og el-sykelshow	Mai-sept 2014	80 000
Miljøfestival	Nov 2014	20 000
Forprosjekt Blakstadmodellen (Klimaspyspissprosjekt)	2014-2015	100 000
Informasjonsformidling under Hadelandsmessa (workshop/seminar)	Nov 2014	60 000
Miljøfyrtårn inspirasjonsforedrag	Aug 2014	10 000

Tildeling av midler til prosjektet i 2012 og 2013:

- Skjønnsmidler fra Fylkesmannen i Oppland: 150 000 kr i 2012 og 300 000 kr i 2013
- Partnerskapsmidler fra Regionrådet for Hadeland: 200 000 kr i 2013

¹ Disse midlene består av resterende beløp fra Grønne Energikommune-fondet, partnerskapsmidler fra Regionrådet fra 2012 og skjønnsmidler fra Fylkesmannen fra 2012. I tillegg har prosjektet brukt 250.000,- mindre enn budsjettert for 2013. Årsaken er at 2013 var prosjektets første hele driftsår hvor prosjektet skulle etableres og forankres. Tiltak som er gjennomført har i stor grad vært finansiert av kommunene selv. Det er lagt opp til konkretisering og høyere aktivitet i 2014 som også vil gjenspeiles i økonomisk forbruk.

